

**ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ
ИНСОН ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**МАЪРӯЗАИ
ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ
ИНСОН ДАР ҶУМҲУРИИ
ТОҶИКИСТОН
БАРОИ СОЛИ 2014**

ДУШАНБЕ – 2015

Созмони амният ва
ҳамкорӣ дар Аврупо

Маърӯзаи мазкур бо кӯмаки Созмони Амният ва Ҳамкории дар Аврупо (САҲА) нашр шудааст

Маърӯзаи пешниҳодшуда панҷумин маърӯзаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон мебошад, ки тибқи моддаи 24 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» таҳия гардида, ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди конституцсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод мегардад.

Ҳамчунин Маърӯза барои дигар мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва созмонҳои байналмилалӣ, ки дар соҳаи ҳуқуқу озодиҳои инсон фаъолият менамоянд ва аҳли ҷомеа низ пешбинӣ шудааст.

Дар Маърӯза фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар соли 2014, вазъи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шахрванд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин давра мавриди таҳлил қарор гирифтаанд.

Бо мақсади таъмин намудани дастрасии васеи хоҳишмандон ба Маърӯзаи мазкур ва маърӯзаҳои пешини Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон матни электронии онҳо дар Сомонаи www.ombudsman.tj ҷой дода шудаанд.

© Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Хонандаи мӯхтарам,

Дар Паёми Президенти кишвар ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 январи соли 2015 омадааст, ки «бо мақсади таъмини ҳифзи ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод менамоям, ки институти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак таъсис дода шавад». Нуктаи мазкур аз он шаҳодат медиҳад, ки Сарвари давлат ҳамчун кафили риояи ҳуқуқ ва озодиҳои инсон дар ин самт пайғирона ғамхорӣ менамояд ва ин иқдоми навбатии ӯ дар пешрафти ҳуқуқи инсон дар мамлакат мебошад.

Мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ бо ибтиқори Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мӯхтарам Эмомалӣ Раҳмон 5 сол пеш таъсис ёфта буд ва фаъолияти он сол аз сол густариш меёбад. Оид ба фаъолияти панҷсолаи мақомоти ВҲИ ҚТ китоби ҷудогона бо забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ нашр шудааст, ки матни ҷопии он дар китобхонаи Ваколатдор ва нусхаи электрониаш дар Сомонаи www.ombudsman.tj барои хонандагони мухтарам ба таври ройгон дастрас мебошад.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон пайваста кӯшиш ба харҷ медиҳад, ки дар доираи салоҳияти дар қонун муқарраршуда ҷиҳати амалисозии вазифаи асосии худ, яъне тақвияти кафолатҳои конститусионии ҳимояи давлатии ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд, мусоидат ба риоя ва эҳтироми онҳо аз ҷониби мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот (ҷамоат) ва шахсони мансабдори онҳо, роҳбарон ва шахсони мансабдори

корхонаҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳо новобаста аз шакли ташкилию ҳуқуқиашон, аз ҳамаи имкониятҳои мавҷуда самаранок истифода барад.

Маърӯзаҳои имсолаи ВҲИ ҚТ низ аз ҷумлаи чунин имкониятҳо мебошад. Дар Маърӯзаи наватӣ фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар соли 2014, вазъи ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, пешравию камбудии мавҷуда дар ин самт мавриди таҳлил қарор дода шуда, тавсияҳои дахлдор оид ба ҳалли онҳо пешниҳод шудаанд.

Итминон дорам, ки Маърӯза мавриди баррасии мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва ҳар фарди ҷомеа қарор гирифта, амалисозии тавсияҳои пешниҳодшуда ба пешрафти ҳуқуқи озодии инсон ва бунёди давлати демокративу ҷомеаи шаҳрвандӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат мекунад.

Бо эҳтиром,

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон

З. Ализода

МУНДАРИҶА

ПЕШГУФТОР	7
-----------------	---

1. ҲАҶОЛИЯТИ МАҚОМОТИ ВАКОЛАТДОР

ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН ДАР СОЛИ 2014

1.1. Мурочиатҳои шаҳрвандон.....	10
1.2. Санҷиши вазъи ҷамъияти ҳуқуқи озодиҳои инсон.....	14
1.3. Тақмили қонунгузорӣ оид ба ҳуқуқи озодиҳои инсон	15
1.4. Баланд бардоштани маърифати шаҳрвандон оид ба ҳуқуқи инсон.....	17
1.5. Қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон.....	22
1.6. Ҳамкории мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон.....	25
1.7. Таъминоти молиявии ҳаҷолияти мақомоти ВҲИ ҚТ.....	27

2. ВАҶЪИ ҶАМЪИЯТИ ҲУҚУҚУ ОЗОДИҲОИ ИНСОН ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

2.1. Ҳуқуқ ба ҳифзи судӣ ва муҳокимаи одилонаи судӣ	29
2.2. Ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ, озодӣ аз шиканҷа ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф.....	36
2.3. Ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида.....	44

2.4. Ҳуқуқ ба озодии ибрази ақида, дастрасӣ ба иттилоот ва воситаҳои ахбори омма	52
2.5. Ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ.....	56
2.6. Ҳифзи ҳуқуқи маъҷубон	61
2.7. Ҳуқуқ ба ҳифзи саломатӣ.....	68
2.8. Ҳуқуқ ба манзил	72
2.9. Ҳифзи ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ.....	78
2.10. Ҳуқуқи кӯдак	85
2.11. Ҳуқуқи зан.....	95
ХОТИМА	102

ПЕШГУФТОР

Маърӯзаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд ВҲИ) барои соли 2014 дар асоси таҳлили вазъи воқеии ҳуқуқу озодиҳои инсон, пешрафту дастовардҳо ва камбудиву норасоии самтҳои алоҳидаи ҳуқуқи инсон ва саҳми мақомоти ВҲИ ва дигар мақомоту сохторҳои дахлдор дар пешбурд ва ҳифзи ҳуқуқи инсон таҳия шудааст.

Ҳадафи асосии Маърӯза шинос намудани мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, созмонҳои байналмилалӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ бо фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар соли 2014 ва вазъи ҳуқуқу озодиҳои инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин давра буда, дар он ҷиҳати бартараф намудани камбудиву норасоӣҳо ва пешгирии вайронкунии ҳуқуқу озодиҳои инсон тавсияҳои мушаххас пешниҳод шудаанд.

Маърӯза аз 2 қисм, пешгуфтор ва хотима иборат буда, қисми якум ба фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар соли 2014 бахшида шуда, фарогири масъалаҳои вобаста ба самтҳои афзалиятноки фаъолияти мақомоти ВҲИ ҚТ мебошад. Вобаста ба самтҳои фаъолият талаботи қонунгузори амалкунанда, натиҷаҳои корҳои анҷомдодашуда, нишондодҳои оморӣ, дастовардҳо, мушкилоти ҷойдошта, таклифу пешниҳодҳо оид ба бартараф намудани монеаҳо ва беҳтар намудани вазъи мавҷуда баён шудаанд.

Қисми дуюм «Вазъи риояи ҳукуку озодиҳои инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ном дошта, бо дарназардошти мурочиатҳои шаҳрвандон, вазъи мавҷудаи ҳукуку озодиҳои инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, иҷрои уҳдадорӣҳои байналмилалии Тоҷикистон таҳия шуда, таҳлили ҳукуку озодиҳои ҷудогонаи инсон ва шаҳрвандро дар бар мегирад. Аз натиҷаи таҳлилҳо ҷиҳати бартараф намудани норасоиҳо, пешгирии ҳуқуқвайронкуниҳо ва пешбурди ҳуқуқ ва озодиҳои инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияҳои мушаххас баён шудаанд.

Дар чаҳор маърӯзаҳои қаблӣ бо мақсади пешбурди ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба тавачҷуҳи мақомоти дахлдори давлатӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ вобаста ба самтҳои ҳуқуқи инсон 335 тавсияҳои мушаххас пешниҳод гардиданд. Аз ҷумла, дар самти ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ 169 тавсия, дар самти ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ ва сиёсӣ 113 тавсия ва дар самти ҳуқуқҳои кӯдак 53 тавсия дода шудаанд. Таҳлили рафти иҷрои тавсияҳо нишон медиҳад, ки аз 335 тавсияҳои пешниҳодшуда 108 адад пурра, 107 адад қисман ва 120 адад дар ҳоли иҷро мебошанд.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон итминон дорад, ки мақомоти дахлдори давлатӣ дар ҳамбастагӣ бо сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ҷиҳати амалӣ намудани тавсияҳое, ки дар маърӯзаҳои солонаи ВҲИ омадаанд, ҷораҳои заруриро меандешанд ва дар пешбурди ҳуқуқ ва озодиҳои инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон сахм мегузоранд.

Маърӯзаи мазкур тибқи моддаи 24 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» таҳия гардида, ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди конститусионии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод мегардад. Ҳамчунин Маърӯза барои дигар мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва созмонҳои байналмилалӣ, ки дар соҳаи ҳуқуқи озодиҳои инсон фаъолият менамоянд ва аҳли ҷомеа пешбинӣ шуда, дар матбуоти чопӣ ва электронӣ мавриди нашр қарор мегирад.

1. ФАЪОЛИЯТИ МАҚОМОТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН ДАР СОЛИ 2014

1.1. Мурочиатҳои шахрвандон

Дар мақомоти ВҲИ ҚТ тӯли соли 2014 3252 (с.2013 – 2528 адад) мурочиати шахрвандон (381 адад – хаттӣ ва 2871 адад - шифохӣ) ба қайд гирифта шудааст, ки аз онҳо 542 (с.2013 – 492 адад) мурочиат (243 – хаттӣ ва 299 – шифохӣ) дар Дастгоҳи марказии ВҲИ ва 2710 (с.2013 – 2036 адад) мурочиат (138 – хаттӣ ва 2572 – шифохӣ) аз тарафи 11 Қабулгоҳи ҷамъиятии ВҲИ дар минтақаҳои ҷумҳурӣ қабул ва баррасӣ шудаанд.

Дар Дастгоҳи марказии ВҲИ аз ҷониби сокинони шаҳри Душанбе 109 адад (соли 2013 – 90 адад), вилояти Хатлон – 31 адад (соли 2013 – 48 адад), вилояти Суғд – 35 адад (соли 2013 – 61 адад), ВМКБ – 0 адад (соли 2013 – 3 адад), шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ – 50 адад (соли 2013 – 51 адад), берун аз ҷумҳурӣ – 17 адад (соли 2013 – 20) мурочиатҳои хаттӣ ба қайд гирифта шудаанд.

Мурочиатҳои хаттӣ аз ҷониби мардҳо – 119 адад (соли 2013 – 147 адад), аз ҷониби занон – 103 адад (соли 2013 – 103 адад), гуруҳи одамон – 9 ададро ташкил медиҳанд. Ҳамчунин тавассути Дафтари Комиссариати Олии СММ оид ба ҳуқуқи инсон – 1 адад, Ваколатдорон оид ба ҳуқуқи инсон дигар давлатҳо – 5 адад, ташкилотҳои ғайридавлатӣ – 2 адад ва дигар ташкилотҳо – 3 адад мурочиатҳо ворид гардиданд.

Мурочиатҳои хаттӣ тибқи таснифот ба ҳуқуку озодиҳои зерини инсон ва шахрванд тааллуқ доранд:

- ҳуқуқи инсон ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ – 31 адад (с. 2013 – 18 адад);

- ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ – 17 адад (с. 2013 – 52 адад);
- ҳуқуқи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда – 12 адад (с. 2013 – 18 адад);
- ҳуқуқи мурочиат ба мақомоти давлатӣ – 16 адад (с. 2013 – 9 адад);
- ҳуқуқи даъват ба хизмати ҳарбӣ – 4 адад (с. 2013 – 1 адад);
- ҳуқуқ ба шаҳрвандӣ – 4 адад (с. 2013 – 3 адад);
- ҳуқуқ ба озодии иброи ақида – 1 адад;
- ҳуқуқи гурезагон – 2 адад;
- ҳуқуқ ба моликият – 22 адад (с. 2013 – 30 адад);
- ҳуқуқ ба манзил – 58 адад (с. 2013 – 40 адад);
- ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ – 16 адад (с. 2013 – 16 адад);
- ҳуқуқ ба саломатӣ – 4 адад (с. 2013 – 4 адад);
- ҳуқуқ ба меҳнат – 3 адад (с. 2013 – 16 адад);
- ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ – 6 адад (с. 2013 – 15 адад);
- ҳуқуқ ба фаъолияти озоди иқтисодӣ ва соҳибкорӣ – 2 адад (с. 2013 – 2 адад);
- ҳуқуқҳои кӯдак – 18 адад (с. 2013 – 8 адад);
- ҳуқуқ ба муҳити зисти солим – 3 адад;
- ҳуқуқи муаллиф – 1 адад;
- ҳуқуқ ба робитаи оилавӣ – 1 адад (с. 2013 – 9 адад);
- ҳуқуқ ба интиҳоби маҳалли зист – 1 адад;
- дигар ҳуқуқҳо – 21 адад (с. 2013 – 35 адад).

Аз 243 адад аризаҳои хаттии шаҳрвандон, ки дар Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон мавриди баррасӣ қарор дода шуданд, нисбати қарор ё амали (беамалии) субъектони зерин шикоят карда шудааст:

- мақомоти судӣ – 66 адад (с. 2013 – 91 адад);
- мақомоти прокуратура – 12 адад (с. 2013 – 14 адад);
- ВКД – 22 адад (с. 2013 – 26 адад);
- Вазорати мудофиа (комис. ҳарбӣ) – 14 адад (с. 2013 – 4 адад);
- ВКХ – 2 адад (с. 2013 – 1 адад);
- Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли – 2 адад;
- Вазорати адлия – 9 адад (нисбати судичрочиён) (с. 2013 – 19 адад)
- КДАМ – 5 адад (соли 2013 – 4 адад);
- СРИҚҚ ВА – 9 адад (с. 2013 – 11 адад);
- Хадамоти алоқа – 1 адад;
- мақомоти маориф – 6 адад;
- мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ – 13 адад (с. 2013 – 9 адад);
- мақомоти давлатии дигар давлатҳо – 7 адад (с. 2013 – 12 адад);
- адвокатура – 1 адад (с. 2013 – 0 адад);
- ташкилотҳо – 10 адад (с. 2013 – 16 адад);
- шахсони мансабдор – 7 адад (с. 2013 – 7 адад);
- шахсони воқеӣ – 12 адад (с. 2013 – 4 адад);
- мусоидатнамоӣ – 45 адад (с. 2013 – 37 адад).

Натиҷаи баррасии мурочиатҳо нишон медиҳад, ки шаҳрвандон дар соли 2014 нисбати мақомоти судӣ (66 адад) бештар шикоят намудаанд, ҳарчанде ки ин нишондиҳанда нисбат ба соли 2013 (91 адад) тамоюли камшавӣ дорад. Чунин ҳолат нисбати ВКД ҚТ низ ба назар мерасад ва агар дар соли 2013 нисбати ин мақомот 26 мурочиат ба қайд гирифта шуда бошад, пас дар соли 2014 ин нишондод 22 ададро ташкил медиҳад.

Мурочиатҳои хаттӣ нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта дар самти ҳуқуқ ба манзил 18 адад зиёд шуда, нисбати ҳуқуқ ба меҳнат 9 адад, ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ 9 адад, ҳуқуқ ба моликият 8 адад ва ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ 2 адад кам шудаанд.

Афзоиши мурочиатҳо дар самти мусоидат ба ҳимояи ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча, ҳуқуқ ба озодӣ ва дахлнопазари шахсӣ низ боиси нигаронӣ мебошад, зеро агар дар соли 2013 шумораи чунин мурочиатҳо ҳамагӣ 18-то бошанд, пас дар соли 2014 миқдори онҳо ба 31 адад расидааст.

Таҳлили мурочиатҳо дар самти мазкур нишон медиҳад, ки шахрвандон дар мурочиатҳои худ аксар вақт аз ғайриқонунӣ дастгир шудан, наандешидани чораҳои қонунӣ нисбати шахсони гунаҳгор, кашолакорӣ дар тафтиши парвандаҳои ҷиноятӣ, зери шиканча ва лату кӯб қарор гирифтани ғайриқонунӣ ва беасос оғоз ё қатъ намудани парвандаи ҷиноятӣ шикоят намудаанд. Баъзе шахрвандон хоҳиш менамоянд, ки барои фаҳмидани сабабҳои дастгиршавии фарзандонашон ба онҳо мусоидат карда шавад.

Таҳлили мурочиатҳои шахрвандон инчунин нишон медиҳанд, ки дар баъзе мавридҳо санадҳои қабулнамудаи судӣ оид ба маскун намудан ба манзил, рӯёнидани алимент ба кӯдакон иҷро намешаванд. Аз ин ҳолатҳо мурочиатҳои шахрвандон С.Ш., А.Б., Ҳ.С. дарак медиҳанд. Мурочиатҳои мазкур барои андешидани чораҳо ба Вазорати адлия фиристода шудаанд.

Дар баъзе ҳолатҳо шахрвандон дар мурочиатҳои худ аз Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон хоҳиш

менамоянд, ки кормандони мақомот дар муруфиаҳои судии онҳо иштирок намоянд. Дар давраи сипаришуда намояндагони ВҲИ зиёда аз 20 маротиба дар муруфиаҳои судӣ иштирок намуданд.

Ҳамзамон, шаҳрвандон ба ВҲИ бо аризаҳои низ муроҷиат мекунанд, ки ҳалли онҳо ба салоҳияти ВҲИ дохил намешавад. Масалан, шаҳрванд Х.Ҳ. оид ба дароз намудани муҳлати пардохти маблағи сохтмони манзили истиқоматӣ ва аз ошёнаи поёнтар додани хучраи истиқоматӣ, шаҳрванд Ҳ.М. барои иваз намудани манзили истиқоматӣ, шаҳрванд С.М. барои гирифтани манзили истиқоматӣ, як гуруҳи шаҳрвандон оид ба маҳрум кардан аз ҳуқуқи модарӣ муроҷиат намудаанд. Муроҷиатҳои мазкур тибқи тобеияти идоравӣ ба мақомоти дахлдор фиристода шуда, ба шаҳрвандон роҳҳои ҳалли масъалаҳои дар муроҷиаташон нишон додашуда фаҳмонида шуданд.

Натиҷаҳои таҳлили муроҷиатҳои шифоҳии шаҳрвандон аз он шаҳодат медиҳанд, ки дар байни онҳо низ шикоятҳо нисбати мақомоти судӣ аксариятро (74 адад) ташкил медиҳанд. Гуруҳи дигари муроҷиатҳои шифоҳӣ, ки зиёданд (88 муроҷиат), ба ҳуқуқ ба манзил дахлдоранд.

Муроҷиатҳои шифоҳии шаҳрвандон тибқи қонунгузори амалкунандаи ҚТ баррасӣ гардида, ба онҳо маслиҳатҳои ҳуқуқии дахлдор дода шудааст.

1.2. Санҷиши вазъи риояи ҳуқуқи озодиҳои инсон

Дар соли 2014 тибқи Нақшаи кори мақомот ва дар асоси муроҷиатҳои шаҳрвандон ҷиҳати ҳалли мушкилоти мавҷуда 50 санҷишҳо (с. 2013 – 34)

гузаронида шуданд. Дар ин раванд бо мақсади мусоидат ба ҳимояи ҳукуки инсон дар 20 муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида санчишу мониторингҳо гузаронида шуданд.

Қиҳати тақвияти корҳо дар ин самт дар назди ВҲИ аз ҳисоби намояндагони мақомоти давлатии дахлдор ва Эътилофи ташкилотҳои ғайридавлатии зидди шиканча Гуруҳи мониторингӣ таъсис дода шудааст, ки соли 2014 тибқи Низомнома ва Нақшаи кори тасдиқшуда дар 7 муассисаҳои пӯшида ва нимпӯшида мониторинг гузаронид. Натиҷаҳои фаъолияти Гуруҳи мониторингӣ моҳи сентябри соли 2014 дар мизи мудаввар бо иштироки кормандони мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои ғайридавлатӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва ВАО мавриди муҳокима қарор гирифт.

Инчунин, дар якҷоягӣ бо ТҶ “Дафтари озодиҳои шахрвандӣ” дар 3 қисмҳои ҳарбии Вазорати мудофияи ҚТ мониторинги вазъи риояи ҳуқуқҳои хизматчиёни ҳарбӣ гузаронида шуд.

1.3. Такмили қонунгузорӣ оид ба ҳукуку озодиҳои инсон

Бо мақсади мусоидат намудан дар такмили қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳукуки инсон кормандони Дастгоҳи Ваколатдор 50 лоиҳаи санадҳои меъёрии ҳуқуқиро (с. 2013 - 66 адад) мавриди омӯзиш қарор дода, нисбати онҳо хулосаву пешниҳодҳо таҳия намуданд.

Аз ҷумла, вобаста ба лоиҳаҳои Қонуни конституционии ҚТ “Дар бораи мақомоти

Прокуратураи ҚТ”, қонунҳои ҚТ “Дар бораи адвокатура ва фаъолияти адвокатӣ”, “Дар бораи муқовимат ба қонунгузори (расмиқунонии) даромадҳои бо роҳи ҷиноят бадастоварда ва маблағгузори терроризм”, “Дар бораи иштироки ҷомеа дар ҳифзи муҳити зист”, “Дар бораи кӯмакҳои унвонии иҷтимоӣ”, “Кодекси манзили ҚТ”, “Дар бораи озодии вичдон ва иттиҳодияҳои динӣ”, “Дар бораи иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ”, қарорҳои Пленуми Суди Олии ҚТ “Дар бораи ворид намудани тағйиру иловаҳо ба қарори Пленуми Суди Олии ҚТ “Дар бораи татбиқи қонунгузорӣ оид ба баъзе масъалаҳое, ки дар таҷрибаи судӣ ҳангоми баррасии парвандаҳо марбут ба эътирофи ҳуқуқи моликият ба сохтмони худсарона ба миён меоянд”, “Дар бораи риоя намудани принсипи ошкоро будани муҳокимаи одилонаи судӣ ба дастрасии иттилоот оид ба фаъолияти судҳо” хулосаҳои мушаххас пешниҳод карда шуданд.

Бо ибтикори ВҲИ дар ҳамкорӣ бо Вазорати адлияи ҚТ лоиҳаи Қонуни ҚТ “Дар бораи ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Қонуни ҚТ “Дар бораи иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ” бо иштироки намоёндагони мақомоти давлатӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва сохторҳои ҷомеаи шахрвандӣ мавриди муҳокимаи ҷамъиятӣ қарор дода шуд.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва кормандони Дастгоҳи ӯ дар гуруҳҳои корӣ оид ба таҳияи лоиҳаи Қонуни конституцсионии ҚТ «Дар бораи шахрвандии ҚТ» ва Консепсияи расонидани ёрии ҳуқуқии бемузд иштирок намуданд.

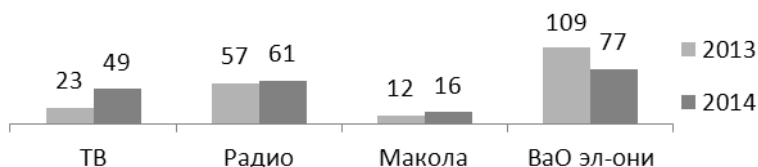
Инчунин, дар соли сипаришуда дар мақомот 2 лоиҳаи санадҳои дохилиидоравӣ, аз ҷумла “Дастур оид ба гузаронидани санчиш аз рӯи мурочиати шаҳрвандон ва ҳолатҳои вайроншавии ҳуқуқи инсон” ва “Низомнома дар бораи намояндаи ВҲИ дар вилояти Свердловски ФР” таҳия карда шуданд.

1.4. Баланд бардоштани маърифати шаҳрвандон оид ба ҳуқуқи инсон

Яке аз самтҳои афзалиятноки фаъолияти мақомоти ВҲИ ҚТ самти иттилоотонӣ мебошад. Бо мақсади тақвият додани фаъолияти иттилоотонӣ Нақшаи баромадҳои кормандони мақомоти ВҲИ дар Радиои Тоҷикистон, Радиои “Садои Душанбе” ва ТВ “Ҷаҳоннамо” таҳия ва тасдиқ карда шуда, амалисозии онҳо дар соли 2014 пурра ба анҷом расонида шуд.

Дар соли 2014 кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар воситаҳои ахбори омма 203 маротиба (с. 2013 – 196) баромад карданд.

Баромадҳо дар ВАО - солҳои 2013-2014

Бо мақсади таъмин намудани дастрасии ҷомеа ба фаъолияти мақомоти ВҲИ мунтазам нишастҳои матбуотии Ваколатдор доир мегарданд. Аз ҷумла,

рӯзҳои 7 феврал ва 31 июли соли 2014 дар бинои мақомоти ВҲИ нишастҳои матбуоти ВҲИ бо иштироки намояндагони вазорати ахбори оммаи ватанӣ ва хориҷӣ ташкил ва гузаронида шуданд. Барои иштирокчиёни нишастҳои матбуотӣ адабиёти соҳавӣ ва Варақаҳои иттилоотӣ оид ба фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо забонҳои русӣ ва тоҷикӣ омода ва дастрас карда шуданд.

Дар ин давра Маърузаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон барои соли 2013 омода ва дар муҳлатҳои муқаррарнамудаи Қонун «Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба мақомоти дахлдори давлатӣ ирсол карда шуд. Маъруза ба забонҳои русӣ ва англисӣ тарҷума ва ба нашр расонида шуда, матни он дар Сомонаи интернетии Ваколатдор ҷой дода шудааст.

Рӯзи 16 июни соли 2014 дар мақомоти ВҲИ бо иштироки намояндагони мақомоти давлатӣ, созмонҳои ғайридавлатӣ ва байналмилалӣ ва ВАО мизи мудаввар дар мавзӯи “Нақши мақомоти ВҲИ дар пешрафт ва хифзи ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 2009-2014” баргузор гардид ва зимни чорабини мазкур фаъолияти мақомоти ВҲИ дар солҳои 2009-2014 муаррифӣ карда шуда, аз ҷониби иштирокчиёни чорабинӣ мавриди муҳокима ва натиҷагирӣ қарор дода шуд.

Дар идомаи мизи мудаввар аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон барои рӯзноманигорони ватаниву хориҷӣ нишастҳои матбуотӣ доир карда шуд. Ба иштирокчиёни чорабинӣ Барномаи муаррифӣ,

Варақаҳои иттилоотӣ оид ба фаъолияти мақомоти ВҲИ дар солҳои 2009-2014 бо забонҳои русӣ ва тоҷикӣ, Маърузаи ВҲИ барои соли 2013 ва дигар адабиёти соҳавӣ дастрас карда шуд.

Бо дарназардошти афзалиятнок будани самтҳои хифзи ҳуқуқи кӯдак, муҳочирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо дар Сомонаи интернетии ВҲИ 2 саҳифаи ҷудогона ифтиҳ шудааст, ки дар онҳо санадҳои байналмилалӣ ва миллӣ, мақолаю гузоришҳо дар самтҳои зикршуда ҷой дода шуда, маслиҳатҳои муфиди ҳуқуқӣ пешниҳод карда мешаванд.

Дар соли 2014 мувофиқи нақша 4 шумораи маҷаллаи «Ахбори ВҲИ ҶТ» ба ҷоп расонида шуда, дар чорабиниҳои мақомоти ВҲИ ва тавассути Қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВҲИ дар маҳалҳо ба мақомату муассисаҳо ва аҳоли ба тариқи ройгон дастрас карда шуданд.

Буклети «Ба Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон чӣ тавр бояд муроҷиат кард» бо забонҳои русӣ ва тоҷикӣ аз нав таҳия карда шуда, бо теъдоди 1000 нусха нашр карда шудааст.

Инчунин, дар доираи амалӣ намудани корҳои иттилоотонӣ бо мақсади баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон ва таҳким бахшидани донишҳои касбии кормандони соҳа аз ҷониби ВҲИ якчанд маводҳо, аз ҷумла “Мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон – 5 соли ташаккул ва рушд”, Дастурамал “Дар бораи дастгиркунӣ”, “Маълумотномаи кисагӣ оид ба стандартҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои кормандони маҳбасҳо”, “Ҳуқуқҳои меҳнатии

шаҳрвандони хориҷӣ ва дигар маслиҳатҳои муфид”, “Маҷмӯаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии байналмилалӣ ва миллии зидди шиканча”, “Тавсияҳои мақомоти СММ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои ҳуқуқу озодиҳои инсон” ва “Дастур оид ба масъалаҳои тайёрии касбии кормандони маҳбасҳо дар соҳаи ҳуқуқи инсон” таҳия, тарҷума ва нашр карда шуданд.

Дар давраи сипаришуда иштироки кормандони мақомоти ВҲИ ҚТ дар 113 (дар соли 2013 - 83) семинару конференсия ва мизҳои мудаввар оид ба ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуқ ва озодиҳои инсон таъмин карда шуда, бо ташаббуси ВҲИ 29 (дар соли 2013 - 13) семинару конференсия ва мизҳои мудаввар ташкил ва гузаронида шуданд.

Оид ба семинару вохӯриҳои болоӣ ва дигар ҷорабиниҳои мақомоти ВҲИ дар Сомонаи интернетии Ваколатдор хабару гузоришҳо ҷой дода шудаанд. Мухтавои Сомонаи интернетии ВҲИ пайваста нав карда шуда, фаъолияти муназзами он ба роҳ монда шудааст.

Баланд бардоштани донишҳои шаҳрвандон дар соҳаи ҳуқуқи инсон ва омодагии онҳо ба ҳифзи ҳуқуқҳои худ яке аз самтҳои афзалиятноки фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон мебошад ва дар ин раванд амалисозии Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 декабри соли 2012, №678 тасдиқ гардидааст, идома дорад.

Айни замон барои татбиқи Барнома дар назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон Шӯрои ҳамоҳангсозии байниидоравӣ аз ҷумлаи роҳбарони сохторҳои

таълимии вазоратҳо, идораҳо ва муассисаҳои олии таълимӣ ва дигар ташкилотҳо таъсис дода шудааст.

Баҳри иҷрои марҳилаи якуми татбиқи Барнома (солҳои 2013-2014) соли 2013 қарорҳои Шӯрои Ҷамоаҳои байниидоравӣ «Дар бораи тасдиқи Низомномаи Шӯрои Ҷамоаҳои байниидоравӣ оид ба татбиқи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон», «Дар бораи тасдиқи Нақшаи чорабиниҳо ҷиҳати иҷрои марҳилаи якуми Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020» қабул гардидаанд.

Бо мақсади таҳия ва тасдиқи барномаҳои мақсаднок, дастурҳои методӣ оид ба иҷрои самтҳои асосии Барнома ва барои амалисозии дигар чорабиниҳои пешбинишуда бо қарори Шӯро шаш гурӯҳи корӣ дар самтҳои зерин таъсис дода шуданд:

- таълими хизматчиёни давлатӣ;
- таълими кормандони мақомоти хифзи ҳуқуқ ва муассисаҳои системаи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ;
- таълими хизматчиёни ҳарбӣ;
- таълими судьяҳо ва кормандони мақомоти судӣ;
- таълим дар муассисаҳои миёнаи махсус ва олий;
- таълим дар муассисаҳои таълимии миёнаи умумӣ.

Аз ҷониби гуруҳҳои кории мазкур 17 барномаҳои мақсаднок таҳия гардида, бо ҷонибдорӣ Шӯро барои дар муассисаҳои таҳсилотӣ ҷорӣ намудани фанни таълимӣ оид ба ҳуқуқи инсон ба Вазорати маориф ва илми ҶТ ва дигар идораҳои дахлдор ирсол шудаанд.

1.5. Қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон

Соли 2014 муқаммалгардонии дастрасии мақомоти ВҲИ идома дода шуда, бо дастгирии Ҳукумати ҚТ ва мусоидати мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилоятҳои Хатлон ва Суғд 3 Қабулгоҳҳои ҷамъиятии нави ВҲИ дар ноҳияҳои Қумсангир ва Қубодиёни вилояти Хатлон ва шаҳри Исфараи вилояти Суғд таъсис дода шуданд. Онҳо имрӯз дар баробари Қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор дар шаҳрҳои Турсунзода, Роғун, Кӯлоб, ноҳияҳои Айниву Рашт ва марказҳои вилоятӣ – шаҳрҳои Хучанд, Қўрғонтеппа ва Хоруғ фаъолият менамоянд.

Соли сипаришуда 4 Қабулгоҳи ҷамъиятии ВҲИ дар шаҳрҳои Роғуну Кӯлоб ва ноҳияҳои Қумсангиру Айни аз тарафи Ниҳоди Даниягӣ оид ба ҳуқуқи инсон, 2 Қабулгоҳи ҷамъиятии ВҲИ дар шаҳри Турсунзода ва ноҳияи Рашт аз тарафи ТБҶ Швейтсарии Ҳелветас ва 2 Қабулгоҳи ҷамъиятии ВҲИ дар шаҳри Исфара ва ноҳияи Қубодиён аз тарафи Барномаи Рушди СММ дар Тоҷикистон маблағгузорӣ карда шуданд. Қобили қайд аст, ки 3 Қабулгоҳи ҷамъиятии ВҲИ дар марказҳои вилоятӣ – шаҳрҳои Хучанд, Қўрғонтеппа ва Хоруғ аз моҳи январи соли 2014 аз тарафи бучаи давлатӣ маблағгузорӣ карда мешаванд.

Дар ин давра аз тарафи Қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВҲИ 2710 (138 –хаттӣ ва 2572 – шифоҳӣ) муроҷиати шаҳрвандон баррасӣ шудаанд, ки нисбат ба соли 2013 (2036 адад ва аз онҳо 115 – хаттӣ ва 1921 – шифоҳӣ) 674 адад зиёд мебошанд.

Мурочиатҳои хаттии аз тарафи Қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВҲИ баррасишуда (138 адад) асосан ба ҳуқуқҳои иҷтимоӣ ва иқтисодӣ вобаста мебошад.

Тибқи таснифот мурочиатҳои шифоҳие, ки аз тарафи Қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор дар соли 2014 баррасӣ шудаанд, ба ҳуқуқу озодиҳои зерини инсон ва шахрванд тааллуқ доранд:

- ҳуқуқи мурочиат ба мақомоти давлатӣ – 143
- ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ – 74
- ҳуқуқ ба шахрвандӣ – 32
- ҳуқуқ ба ибрази ақида – 12
- озодӣ аз шиканча – 5
- ҳуқуқ ба интиҳоби маҳалли зист – 3
- ҳуқуқ ба ҳимоя – 58
- ҳуқуқҳои хизматчиёни ҳарбӣ – 18 адад
- ҳуқуқ ба ҳаёти шахсӣ ва оилавӣ – 281
- ҳуқуқ ба мерос – 98 адад
- ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ – 191
- ҳуқуқ ба меҳнат – 107
- ҳуқуқ ба шароитҳои одилона ва мусоиди меҳнат – 87
- ҳуқуқҳои муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо – 29 адад
- ҳуқуқ ба соҳибкорӣ ва фаъолияти озоди иқтисодӣ – 74
- ҳуқуқ ба сатҳи зиндагии арзанда – 33
- ҳуқуқи истеъморкунондагон – 12
- ҳуқуқ ба моликият – 152
- ҳуқуқ ба манзил – 177
- ҳуқуқ ба замин – 372
- ҳуқуқ ба саломатӣ – 3
- ҳуқуқ ба робитаҳои оилавӣ – 143
- ҳуқуқ ба алимент – 99

- ҳуқуқ ба таҳсил – 18
- ҳуқуқи кӯдак – 82
- ҳуқуқҳои этникӣ ва динӣ – 1
- мусоидаткунӣ – 268 адад.

Таҳлили мурочиатҳои болоӣ нишон медиҳад, ки дар минтақаҳои ҷумҳурӣ мушкилиҳо асосан дар самти ҳуқуқҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ хеле зиёданд ва аксарияти мурочиатҳо дар самти ҳуқуқ ба замин (372 адад), ҳуқуқ ба ҳаёти шахсӣ ва оилавӣ (281 адад), ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ (191 адад), ҳуқуқ ба манзил (177 адад), ҳуқуқ ба моликият (152 адад), ҳуқуқ ба муносибатҳои оилавӣ (143 адад) ва амсоли инҳо мебошанд.

Аз ҷониби Қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВҲИ гузаронидани мониторинги ҳуқуқҳои алоҳида дар минтақаҳо сол аз сол вусъат меёбад ва дар ин самт фаъолияти Қабулгоҳҳои ҷамъиятӣ дар шаҳрҳои Хучанд, Роғун ва ноҳияҳои Рашту Айни назаррас мебошад.

Ҳамкориҳои Қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВҲИ бо мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва созмонҳои байналмилалӣ дар минтақаҳои ҷумҳурӣ тақвият меёбанд. Ҷаласаҳои Шӯрои ҷамъиятии назди Қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВҲИ дар муҳлатҳои муқарраргардида баргузор мешаванд, лекин мониторинги фаъолияти онҳо нишон медиҳад, ки ҷалби аъзои Шӯроҳои ҷамъиятӣ ба фаъолияти ҳамарӯзаи Қабулгоҳҳо нокифоя мебошад ва аз потенциали мавҷудаи аъзоёни Шӯроҳои ҷамъиятӣ ба пуррагӣ истифода бурда намешавад.

1.6. Ҳамкориҳои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон

Дар ин давра бо мақсади таҳкими ҳамкориҳо бо созмонҳои байналмилалӣ аз тарафи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 31 вохӯриву мулоқотҳои судманд анҷом дода шуданд. Аз ҷумла, чунин вохӯриҳо бо Директори Барномаи Рушди СММ дар Тоҷикистон Норимаса Шимомура, Маърузачии махсуси СММ оид ба шиканча Хуан Мендес, намояндагони Бонки Осиёи Рушд, намояндагони ВКХ Швейтсария оид ба ҳуқуқи инсон, намояндагони КБСС дар Тоҷикистон, намояндагони САҲА оид ба ақаллиятҳои миллӣ, намояндаи PRI, ғуруҳи кории ҳамкориҳои Омбудсменҳои Тоҷикистон ва вилояти Свердловски ФР оид ба ҳифзи ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ, аъзои зеркумитаи шиканчаи СММ, намояндагони Ташкилоти Байналмилалӣ Муҳоҷират дар Тоҷикистон, Сафири Британияи Кабир ва дигарҳо доир гардиданд.

Дар доираи ҳамкориҳои ВҲИ бо мақсади таҳким ва пешбурди ҳуқуқ ва озодиҳои инсон дар 72 ҷаласаву семинарҳо ва мизҳои мудаввару конференсияҳо маъруза намуда, 10 маротиба ба минтақаҳои ҷумҳурӣ ва 4 маротиба ба хориҷи кишвар сафарҳои хизматӣ анҷом доданд.

Бо дастгирии Ниҳоди Даниягӣ оид ба ҳуқуқи инсон то имрӯз 12 шумораи маҷаллаи «Ахбори ВҲИ ҶТ» бо забонҳои тоҷикӣ ва русӣ ба таъби расонида шуда, баромадҳои кормандони мақомоти ВҲИ ва коршиносони соҳа дар барномаҳои радиӣ ва телевизионӣ пурра таъмин карда шуданд. Ҳамчунин бо дастгирии Ниҳоди мазкур фаъолияти Ҷабулгоҳҳои

ҷамъиятии ВҲИ дар 4 минтақаи ҷумҳурӣ идома дода шуд.

Ҷиҳати таҳким бахшидани иқтисодии мақомоти ВҲИ бо дастгирии ҳамшарикони байналмилалӣ пайваста барои кормандони мақомот семинарҳои омӯзишӣ ташкил ва гузаронида мешаванд.

Дар доираи амалигардонии Нақшаи якҷояи мақомоти ВҲИ ҚТ, созмонҳои байналмилалӣ ва Ёртилофи ташкилотҳои ғайридавлатии зидди шиканча Рӯзи ҳуқуқи инсон дар Тоҷикистон дар сатҳи баланд ҷашн гирифта шуд. Бахшида ба ин ҷашн аз ҷониби ВҲИ ва кормандони Дастгоҳи он дар телевизион ва радиоҳои ҷумҳуриявӣ силсилабарномаҳо гузаронида шуда, дар рӯзномаҳои «Ҷумҳурият», «Азия+» ва дигар нашрияҳои ҷопиву электронӣ оид ба ҳуқуқ ва озодиҳои инсон дар ҚТ гузоришу мақолаҳо ба табъ расиданд.

Рӯзи 6 декабри соли 2014 дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бо дастгирии ВҲИ дар мавзӯи «Такмили қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи инсон» бахшида ба 30-юмин солгарди қабули Конвенсияи зидди шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф Конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ ташкил ва гузаронида шуд.

Инчунин дар дигар минтақаҳои ҷумҳурӣ, аз ҷумла дар водии Рашт (3 декабр дар ноҳияи Рашт), дар вилояти Суғд (6 декабр дар шаҳри Хучанд) ва дар вилояти Хатлон (8 декабр дар шаҳри Қўрғонтеппа) бахшида ба Рӯзи ҳуқуқи инсон мизҳои мудаввар баргузор гардиданд.

Дар чамъбасти чорабиниҳо рӯзи 10 декабри соли 2014 дар Китобхонаи миллии мизи мудаввар дар мавзӯи «Садои ҷомеа дар раванди мубориза бар зидди шиканча» баргузор гардид. Чорабиниҳои ҷашнии мазкур бо ибтиқори Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон, Дафтари САҲА дар Тоҷикистон, Ниҳоди Даниягӣ оид ба ҳуқуқи инсон ва Эътилофи ташкилотҳои ғайридавллатии зидди шиканча ташкил ва гузаронида шуд.

Ҳамзамон бахшида ба ин ҷашн роликҳои махсус бо дастгирии Намояндагии Дафтари Швейтсарӣ оид ба ҳамкорӣ дар Тоҷикистон дар ТВ «Ҷаҳоннамо» ва бо дастгирии Намояндагии Иттиҳоди Аврупо дар Тоҷикистон тавассути мониторҳои калоне, ки дар хиёбонҳои марказии шаҳри Душанбе насб карда шудаанд, намоиш дода шуданд.

Бо дарназардошти он ки Рӯзи ҳуқуқи инсон соли 2014 зери шиори «Садои ҷомеа дар раванди мубориза бар зидди шиканча» таҷлил гардид, бо ибтиқори ВҲИ ҷиҳати такмил додани донишҳои касбии кормандони муассисаҳои иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ дар шаҳрҳои Қўрғонтеппа ва Хучанд аз ҷониби гуруҳи корӣ бо иштироки ВҲИ семинарҳои омӯзишӣ гузаронида шуданд.

1.7. Таъминоти молиявии фаъолияти мақомоти ВҲИ ҶТ

Дар соли 2014 барои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳисоби маблағҳои буҷетӣ 1 111 426,75 сомонӣ ҷудо шуданд.

Инчунин аз ҳисоби маблағҳои Ниҳоди Даниягӣ оид ба ҳуқуқи инсон барои амалӣ намудани фаъолияти

Қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВҲИ дар шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурии барои соли 2014 ба маблағи 416 133 сомонию 04 дирам сарф гардид, ки аз он 61000,00 сомони барои тарғибу ташвиқи ҳукуку озодиҳои инсон равона гардидааст.

Аз давраи 1 январ то 31 июни соли 2014 аз ҳисоби маблағҳои Хазинаи кӯдакони СММ (ЮНИСЕФ) барои амалӣ намудани фаъолияти Шӯъбаи ҳифзи давлатии ҳукукҳои кӯдак ба маблағи 65 437 сомонию 04 дирам сарф шудааст.

Аз ҳисоби маблағҳои Ҳелветас Свисс Интеркооперейшн барои амалӣ намудани фаъолияти Қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВҲИ дар шаҳри Турсунзода ва ноҳияи Рашт дар соли 2014 ба маблағи 68 554 сомонию 61 дирам ҷудо гардид.

Аз давраи 1 май то 31 декабри соли 2014 аз ҳисоби маблағҳои Барномаи рушди СММ (UNDP) барои амалӣ намудани фаъолияти Қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВҲИ дар шаҳри Исфара ва ноҳияи Қубодиён 52 550 сомонию 42 дирам сарф шудааст.

Дар маҷмуъ, аз давраи 1 январ то 31 декабри соли 2014 барои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳукуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маблағи 602 675 сомонию 11 дирам маблағҳои грантӣ ҷудо шудааст.

Маблағҳои зикршуда барои рушди фаъолияти мақомот ва пешрафти ҳукуқи инсон сарф шуданд.

2. ВАЗЪИ ҲУҚУҚУ ОЗОДИҲОИ ИНСОН ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

2.1. Ҳуқуқ ба ҳифзи судӣ ва муҳокимаи одилонаи судӣ

Мавҷудияти низоми мустақил ва бегарази судӣ яке аз шартҳои муҳими рушди демократия, таҳкими афзалияти ҳуқуқу озодиҳои инсон мебошад.

Дар кишвар бо мақсади ташаккули низоми судӣ, тақмили сохтори судҳо ва васеъ намудани салоҳияти онҳо, баланд бардоштани малакаи касбии судяҳо, ҳалли масъалаҳои ташкилии фаъолияти судҳо чораҳои муҳими стратегӣ андешида шудаанд. Қонунҳои қабулгардида, аз ҷумла қонунҳои конститусионии ҶТ «Дар бораи Суди конститусионии Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон», қонунҳои мурофиавӣ, тағйири иловаҳое, ки ба қонунҳои дахлдор ворид гардидаанд, дар ин раванд нақши муҳим мебозанд.

Аз соли 2007 инҷониб дар мамлакат бо мақсади таҳкими ҳокимияти судӣ ислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ идома дорад. Бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Барномаи нави ислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ барои солҳои 2015-2017 ва Нақшаи чорабиниҳо оид ба татбиқи Барномаи мазкур тасдиқ карда шуд.

Бо вучуди чораҳои андешидашаванда дар самти мазкур проблемаҳо боқӣ мемонанд ва ин боиси муроҷиатҳои сершумори шаҳрвандон ба мақомоти дахлдор мегардад.

Тавре аз маълумотҳои пешниҳодкардаи Шӯрои адлия бармеояд, соли 2014 шумораи шикоятҳои

шаҳрвандон нисбати амалҳои судяҳо, сари вақт баррасӣ накардани парвандаҳо, норозӣ будан бо санадҳои судӣ, иҷро нашудани санадҳои судӣ дар маҷмӯъ 1125 ададро ташкил доданд, ки дар натиҷаи санҷишҳои гузаронидашуда вачҳҳои 121 аризаҳо тасдиқи худро ёфтанд ва ҷиҳати бартараф намудани камбудӣҳо ҷораҳои дахлдор андешида шуданд. Нисбати 3 нафар судя ҷазои интизомӣ таъин гардидааст.

Соли 2014 ба ВҲИ 66 муроҷиати хаттӣ нисбати мақомоти судӣ ворид гардидааст. Чун пештара миқдори зиёди ин муроҷиатҳоро норозигии шаҳрвандон нисбати ҳалномаҳои судӣ вобаста ба манзил, молу мулк, сари вақт иҷро нагардидани ҳалномаҳои судӣ, хусусан вобаста ба маскун намудан ва пардохти алимент ташкил медиҳанд. Дигар масъалае, ки шаҳрвандон онро дар муроҷиатҳояшон ибраз менамоянд, санҷиши асоснокии санадҳои судӣ, аз ҷумла вобаста ба парвандаҳои ҷиноятӣ мебошанд, ки шаҳрвандон бекор кардани онҳоро талаб менамоянд. Тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии амалкунанда танҳо марҳилаи болоии судӣ қонунӣ ва асоснок будани санадҳои судиро баҳогузорӣ карда метавонад, ки дар ин бора ба муроҷиаткунандагон фаҳмонида мешавад.

Дар баъзе муроҷиатҳои шаҳрвандон вайрон шудани принципҳои мурофиавӣ ба назар мерасанд. Аз муроҷиатҳо бармеояд, ки судҳо бо баҳонаи дар аризаҳои даъвогии шаҳрвандон ҷой доштани камбудӣҳо онҳоро қабул намеkunанд, ки ин ҳолат ба принципҳои асосии адолати судӣ муҳолифат менамояд.

Шахрвандон К.Д. ва Ш.Ш. дар мурочиатҳои шифоии худ ба ВХИ аз он шикоят намудаанд, ки аризаҳои даъвогии онҳо дар бораи муқаррар намудани падарӣ ва рӯёнидани алимент аз ҷониби судҳо қабул нашудааст.

Тибқи талаботи Кодекси мурофиавии граждани (моддаи 136) судья уҳдадор аст дар давоми се рӯз аз рӯзи ворид гардидани аризаи даъвогӣ ба суд масъалаи ба мурофиаи судӣ қабул намудани аризаи даъвогиро баррасӣ карда, дар хусуси қабули аризаи даъвогӣ таъинот қабул намояд.

Мувофиқи моддаи 139 бошад, агар судья муайян намояд, ки аризаи даъвогӣ ба суд бе риояи талаботи моддаҳои 134 ва 135 ҳамин Кодекс (шакл ва мазмуни аризаи даъвогӣ, ҳуҷҷатҳое, ки ба аризаи даъвогӣ замима карда мешаванд) пешниҳод шудааст, оид ба беҳаракат мондани ариза таъинот қабул мекунад ва дар ин хусус аризадиҳандаро огоҳ намуда, ба ӯ барои ислоҳи норасоиҳо муҳлат медиҳад.

Агар аризадиҳанда дар муҳлати муқарраршуда норасоиҳои дар таъинот номбаршударо ислоҳ кунад, аризаи даъвогӣ аз рӯзи пешниҳоди ибтидоии он ба суд пешниҳодшуда эътироф мегардад. Дар акси ҳол аризаи даъвогӣ пешниҳодшуда ба ҳисоб намеравад ва ба аризадиҳанда бо ҳамаи ҳуҷҷатҳои ба ариза замимагардида баргардонида мешавад.

Яъне дар ҳар сурат аризаи даъвогӣ бояд қабул карда шуда, баъдан масъалаҳои рад намудан, баргардонидан ё беҳаракат мондани он бо таъиноти асосноки суд ҳал карда шаванд.

ВҲИ барои аз ҷониби судҳо қабул гардидани муроҷиатҳои шаҳрвандон К.Д. ва Ш.Ш. мусоидат намурад.

Қонунгузори мурофиавӣ кафолати аз ҷониби судҳо дар муҳлатҳои дахлдор баррасӣ намудани парвандаҳоро низ муқаррар намудааст, аммо дар таҷриба кашолкорӣ зимни баррасии парвандаҳои судӣ аз ҷумлаи камбудихое мебошад, ки шаҳрвандон дар муроҷиатҳои худ ба Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон масъалагузорӣ менамоянд.

Шаҳрванд М.М. ба ВҲИ муроҷиат намуда, дар бораи аз ҷониби суди ноҳияи Синои шаҳри Душанбе сари вақт ба суди шаҳри Душанбе ирсол накардани шикоятҳои кассатсионии ӯ шикоят кардааст. Ҳамзамон ӯ қайд намудааст, ки баррасии аризаи даъвогии ӯ оид ба безътибор донишҷуи шартномаи қабули мерос дар асоси қонун, безътибор донишҷуи шартномаи хариду фурӯши манзили истиқоматӣ, безътибор донишҷуи шартномаи тухфа, аъзои оила эътироф намудан ва қўчонидан аз манзили истиқоматӣ дар суди ноҳияи Сино зиёд тўл кашидааст. Муроҷиати мазкур барои чораҷўӣ ба Шўрои адлияи ҚТ ирсол гардид. Тавре аз мактуби ҷавобии Шўрои адлия бармеояд, бинобар дар муҳлатҳои муқаррарнамудаи қонун таъмин накардани баррасии парвандаи мазкур бо судья дар назди роҳбарияти Шўрои адлия суҳбат гузаронида шуд ва ӯ барои минбаъд роҳ надодан ба ҷунин камбудихо таъкид карда шудааст.

Яке аз омилҳои муҳими дастрасӣ ба адолати судӣ дастрасӣ ба ёрии ҳуқуқӣ, аз ҷумла ёрии ҳуқуқии роӣгон мебошад. Ин масъала аз ҷониби Гуруҳи корӣ оид ба

таҳияи лоиҳаи Қонуни ҚТ «Дар бораи расонидани ёрии ҳукуқӣ» мавриди баррасӣ қарор дода шудааст. Гуруҳи корӣ айна ҳол дар асоси омӯзиши таҷрибаи дигар давлатҳо оид ба ташкили низоми давлатии ёрии ҳукуқии ройгон Консепсияи расонидани ёрии ҳукуқии ройгонро таҳия намудааст. Соли 2014 лоиҳаи Консепсияи мазкур дар мизҳои муваффақ, ки дар минтақаҳои гуногуни мамлакат бо иштироки васеи намоёндагони мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятии дар самти расонидани ёрии ҳукуқӣ фаъолиятбаранда доир гаштанд, муаррифӣ карда шуда, бо дарназардошти пешниҳодҳои иштирокчиён тақмил дода шуд.

Амалӣ гардонидани ҳукуқи конститутсионии шахрвандон ба ёрии ҳукуқии ихтисоснок аз бисёр ҷиҳат аз вазъи институти адвокатура вобастагӣ дорад. Айна ҳол дар ҷумҳурӣ бо мақсади ташкили низоми мутамарказ ва самараноки адвокатура аз ҷониби Маҷлиси намоёндагони Маҷлиси Олии ҚТ Қонуни ҚТ «Дар бораи адвокатура ва фаъолияти адвокатӣ» қабул карда шудааст.

Шаффофгардонии фаъолияти судҳо ва дастрасӣ ба иттилоот доир ба фаъолияти онҳо дар амалӣ гардонидани адолати судӣ хеле муҳим аст. Айна ҳол дар шабакаи интернетӣ 53 судҳои шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ сомонаҳои худро дошта бошанд ҳам, таҳлили маводҳои сомонаҳо нишон медиҳад, ки муҳтавои онҳо беҳбудиро тақозо менамояд.

Гарчанде қонуни мурофиавии ҷиноятӣ намудҳои зиёди ҷораҳои пешгириро муайян кардааст, судҳо ҳанӯз зимни баррасии масъалаи интиҳоби ҷораи пешгирӣ

бештар дархостҳои мақомоти тафтишотро дастгирӣ намуда, чораи пешгирии ба ҳабс гирифтаниро интиҳоб мекунад. Тавре аз иттилооти пешниҳоднамудаи Шӯрои адлияи ҚТ бармеояд, аз 3984 дархости мақомоти тафтишоти пешакӣ оид ба татбиқи чораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани 3959 дархост қонунгардида, 25 дархост рад карда шудааст.

Микдори ҳукмҳои сафедкунанда, ки соли 2014 аз ҷониби судҳои ҚТ бароварда шудаанд (21 нафар), назар ба соли 2013 (16 нафар) зиёд аст. Аз 21 нафар судшаванда 16 нафар пурра ва 5 нафар қисман сафед карда шудаанд.

Иҷрои санадҳои судӣ давраи ниҳири адолати судӣ буда, сари вақт ва самаранок иҷро намудани онҳо шартҳои муҳими таҳкими низомии ҳуқуқии давлат ва омили муҳими боварии одамон нисбати адолати судӣ мебошад. Дар доираи Барномаи ислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ ислоҳоти истеҳсолоти иҷро амалӣ карда мешавад. Аммо таҷриба нишон медиҳад, ки имрӯз ислоҳоти дар ин соҳа гузаронидашаванда тамоми душвориҳои дар ин самт ҷойдоштаре ҳал накардааст.

Мурочиатҳои ба ВХИ воридгардида аз ҷойдоштани камбудии муайян дар самти мазкур дарак медиҳанд. Норозигии мурочиаткунандагон асосан бо иҷро нашудани санадҳои судӣ вобаста ба маскун намудан, пардохти алимент ва пардохти қарз вобастаанд.

Тибқи маълумоти пешниҳоднамудаи Вазорати адлияи ҚТ соли 2014 ба иҷроҷиёни суд ҳамагӣ 44641 адад ҳуҷҷати иҷро ворид гардида, нисбати онҳо истеҳсолоти иҷро оғоз карда шудааст. Аз 44641

истеҳсолоти иҷрои оғозгардида ва 6711 истеҳсолоти иҷрои аз соли гузашта боқимонда иҷрои 35641 истеҳсолот ба таври воқеӣ таъмин карда шудааст.

Яке аз омилҳои асосии гузаронидани муҳлати амалҳои иҷро ва ба таври дахлдор иҷро нагардидани ҳуҷҷатҳои иҷро оид ба масъалаҳои молу мулк, қарздорӣ, пардохти алимент ин нарасидани теъдоди иҷроҷиёни суд мебошад. Бо татбиқи Барномаи ислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва зиёдшавии парвандаҳои маъмурӣ ва оилавӣ теъдоди судяҳои судҳои ҷумҳурӣ зиёд гардида, теъдоди иҷроҷиёни суд бошад, тағйир наёфтааст.

Воридшавии ҳуҷҷатҳои иҷро низ сол то сол тамоюли зиёдшавӣ дорад. Соли 2014 дар қиёс бо соли 2008 (судияҷроҷиён аз тобеияти судҳо ба тобеияти Вазорати адлия гузаронида шуданд) 92,6% зиёдтар ҳуҷҷати иҷро ворид гардидааст.

Мушкилии дигаре, ки иҷрои санадҳои судиро душвор мегардонад, ҳангоми таҳқиқ, тафтиш ва баррасии парвандаҳо дар сатҳи зарурӣ наандешидани чораҳо оид ба таъмини даъво ва мусодираи молу мулки судшаванда барои иҷрои пурраи санадҳои судӣ мебошад.

Дар самти дастрасӣ ба хифзи судӣ ва муҳокимаи одилонаи судӣ тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- андешидани чораҳо ҷиҳати таъмини пурраи кафолатҳои ҳифзи судӣ;

- қабули Консепсияи расонидани ёриҳои ҳуқуқии ройгон ва тақмили қонунгузорӣ дар бораи ёриҳои ҳуқуқӣ;

- таъмин шаффофияти фаъолияти судҳо, дар сомонии судҳо ҷойгир намудани маълумоти дахлдор оид ба санаи баррасии парвандаҳо ва дигар иттилоот;

- андешидани тадбирҳо чиҳати такмили сохтор ва фаъолияти иҷроӣи судӣ.

2.2. Ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ, озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиқкунандаи шаъну шараф

Масъалаи риояи ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ, озодӣ аз шиканча дар робита бо фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ баррасӣ мегардад. Таъмини ҳуқуқи озодиҳои шаҳрвандон афзалияти асосии фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, зеро мутобиқи моддаи 5 Конституцияи (Сарқонуни) ҚТ инсон, ҳуқуқ ва озодиҳои он арзиши олӣ мебошанд. Инчунин, дар асоси қонунгузорие, ки фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқро ба танзим медарорад, яке аз вазифаҳои асосии мақомоти мазкур ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд, аз ҷумла ҳифзи онҳо аз қирдорҳои ғайриқонунӣ мебошад.

Ҳамзамон аз ҷониби сохторҳои дахлдори СММ ба ҷумҳурӣ миқдори зиёди тавсияҳо вобаста ба беҳтар намудани фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дар самти мазкур пешниҳод шудаанд ва айни ҳол бо мақсади иҷрои тавсияҳои мазкур ҷорабиниҳои дахлдор андешида шуда истодаанд.

Теъдоди муроҷиатҳои хаттии соли 2014 ба мақомоти ВҲИ дар самти мусоидат ба озодӣ ва дахлнопазирии шахсӣ воридгардида 31 ададро ташкил медиҳад, ки назар ба соли 2013 13 адад зиёд аст.

Шахрвандон дар мурочиатҳои худ аз наандешидани чораҳои саривақтӣ оид ба ошкор намудани ҷиноятҳо, кашолкорӣ дар тафтиши парвандаҳои ҷиноятӣ, ғайриқонунӣ дастгир шудан, ғайриқонунӣ ва беасос оғоз намудани парвандаи ҷиноятӣ, наандешидани чораҳои саривақтӣ оид ба дастгир намудан ва ба ҷавобгарӣ кашидани шахсони гунаҳгор шикоят намудаанд.

Шахрванд О.А. ба мақомоти ВХИ мурочиат намуда, дар бораи наандешидани чораҳои қонунӣ вобаста ба ҳолати марғи писараш О.С., муайян намудан ва ба ҷавобгарӣ кашидани шахсони гунаҳгор шикоят намудааст. Прокуратураи ноҳияи Нуробод ба ҳалокат расидани О.С.-ро ҳодисаи нохуш дониста, вобаста ба ҳолати мазкур оғоз намудани парвандаи ҷиноятиро рад намудааст.

Бинобар зарурати санҷиши ҳолатҳои дар мурочиати мазкур дарҷгардида ВХИ онро ба Прокуратураи генералӣ ирсол намуд. Дар натиҷаи санҷиш қарори прокуратураи ноҳия бекор карда шуда, мавод барои санҷиши иловагӣ баргардонид шуд.

Дар ҷумҳурӣ мушкilotи шиканча дар сатҳи баланди давлатӣ эътироф ва маҳкум карда мешавад. Президенти мамлакат дар Паёмҳои худ ба Маҷлиси Олии ҚТ ва дар баромадҳои худ зимни воҳӯрӣ бо кормандони ҳифзи ҳуқуқ борҳо дар бораи зарурати риояи қатъии ҳуқуқу озодиҳои шаҳрвандон ва нораво будани истифодаи шиканча ва муносибати дағалона таъкид намудаанд. Роҳбарияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ низ дар бораи зарурати пурзӯр намудани мубориза бо ин зухурот борҳо изҳор намудаанд.

Яке аз қадамҳои мусбӣ дар ин самт тасдиқи Нақшаи чорабиниҳо доир ба мубориза бар зидди шиканча тибқи тавсияҳои Кумитаи зидди шиканчаи СММ ва Маърӯзачии махсуси СММ оид ба масъалаҳои шиканча мебошад ва ҳоло ҷиҳати иҷрои Нақшаи мазкур тадбирҳои дахлдор андешида мешаванд.

Барои таҳкими фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дар самти мазкур як қатор санадҳои махсус таҳия ва қабул гардиданд. Аз ҷумла, бо мақсади баланд бардоштани касбияти кормандони мақомоти прокуратура ва тақмили амалияи назорати прокурорӣ доир ба пешгирии шиканча аз ҷониби Прокуратураи генералӣ Дастури илмӣ-методӣ «Дар бораи заминаҳои ҳуқуқӣ ва ташкили фаъолияти мақомоти прокуратура оид ба пешгирӣ, ошкор ва таҳқиқу тафтиши ҳолатҳои азобу шиканча» қабул шудааст, ки он аз экспертизаи байналмилалӣ гузашта, ба сифати намуна дар мақомоти прокуратураи давлатҳои иштирокчии ИДМ истифода мешавад.

31 январи соли 2014 аз ҷониби Прокурори генералии ҚТ Дастур «Дар бораи тадбирҳои иловагии пурзӯр намудани назорати прокурорӣ дар самти ҳимояи ҳуқуқи инсон, баррасии ҳолисона ва ҳаматарафаи мурочиатҳои шаҳрвандон, баҳусус дар мавриди таҳқиқу тафтиши ҷиноятҳо» ба имзо расид, ки дар он як қатор тадбирҳои иловагӣ дар самти пешгирии шиканча пешбинӣ шудаанд.

Тибқи талаботи банди 2.14 Нақшаи чорабиниҳои Барномаи ислоҳоти милитсия барои солҳои 2014-2020, ки бо қарори Ҳукумати ҚТ №296 аз 3 майи соли 2014 қабул гардидааст, дар бештари ШВКД дар шаҳру

ноҳияҳои ҷумхурии камераҳои мушоҳидавӣ насб карда шудаанд.

Новобаста аз чораҳои андешидашаванда ҳоло ҳам дар фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ҳолатҳои истифодаи шиканча ва лату кӯб ба назар мерасанд.

Соли сипаришуда ба мақомоти ВҲИ ҳамагӣ 5 мурочиат (с. 2013 – 10 мурочиат), аз ҷумла се мурочиат оид ба ҳолатҳои эҳтимолии истифодаи шиканча зимни таҳқику тафтиш ва ду мурочиат оид ба мавриди лату кӯб қарор додани айбдоршавандагон ворид гардидааст.

Аз ҷумла, тавассути Қабулгоҳи ҷамъиятии ВҲИ дар шаҳри Исфара шаҳрванд Б.М. мурочиат намуда, шикоят кардааст, ки зимни вохӯри бо писараш Б.Б., ки дар Тавқиғгоҳи тафтишотии КДАМ ҚТ қарор дорад, дар сару рӯи писараш изи шиканчаро муайян намудааст ва писараш низ инро тасдиқ кардааст. Мурочиати мазкур ҷиҳати андешидани чораҳои қонунӣ тибқи тобеият ба Прокуратураи генералӣ ирсол карда шуда, айнаи ҳол зери назорат қарор дорад.

Дар мурочиатҳои шаҳрвандон Н.А. ва Л.Т., ки яке нисбати амалҳои кормандони милитсияи ШВКД ноҳияи Тавилдара ва дигаре нисбати кормандони ШВКД шаҳри Ваҳдат шикоят намудаанд, омадааст, ки кормандони мақомоти номбурда онҳоро ба шуъбаи қорҳои дохилӣ оварда, бо сӯистиғода аз ваколатҳои мансабӣ мавриди лату кӯб қарор доданд.

Мувофиқи маълумоти Прокуратураи генералӣ соли 2014 ба мақомоти прокуратура 13 мурочиат ва хабару маълумот (с. 2013 – 16 мурочиат) оид ба истифодаи шиканча ва дигар намудҳои зӯроварӣ дар рафти таҳқику тафтиш дохил шудааст.

Бо моддаи 143¹ Кодекси ҷиноятии ҚТ ягон парвандаи ҷиноятӣ оғоз нашуда бошад ҳам, оиди ғайриқонунӣ дастгир ва лату кӯб намудани шаҳрвандон аз ҷониби кормандони мақомоти корҳои дохилӣ 3 парвандаи ҷиноятӣ бо моддаи 316 КҚ ҚТ оғоз карда шудааст. Дар натиҷаи тафтиши парвандаҳои мазкур дар ду ҳолат гунаҳгортон ба ҷавобгарӣ кашида шуда, дар ҳолати сеюм бинобар тағйир ёфтани вазъият парвандаи ҷиноятӣ қатъ карда шудааст.

Тибқи маълумоти Вазорати корҳои дохилӣ нисбати 83 нафар кормандони мақомоти корҳои дохилӣ оид ба муносибати дағалона ва поймол намудани ҳукуку озодиҳои шаҳрвандон муроҷиатҳо ворид гардидаанд. Нисбати ҳар як муроҷиат санҷиши хизматӣ гузаронида шуда, кормандони ба чунин амал роҳдода ба ҷазоҳои гуногуни интизомӣ кашида шудаанд.

Баъзан ҳолатҳои ба хунукназарӣ роҳ додани шахсони масъул ба назар мерасанд. Масалан, шаҳрванд Ҳ.Н., ки барои ҷинояти дуздӣ ҳамчун гумонбар дастгир шуда, дар Тавқиғоҳи нигоҳдошти муваққатии ШВКД н. Вахш нигоҳ дошта мешуд, 1 апрели соли 2014 бо истифода аз хунукназарии навбатдор Н.З. бо либоси тағпушаш худро овехта, ба ҳалокат расидааст.

Прокуратураи ноҳияи Вахш нисбати Н.З. бо моддаи 322 қисми 2 КҚ ҚТ (хунукназарӣ) парвандаи ҷиноятӣ оғоз ва бо анҷоми тафтишот ба суд ирсол намуд ва номбурда бо ҳукми суд ба ҷавобгариҳои ҷиноятӣ кашида шуд.

Аз маълумоти Ёътилофи зидди шиканча дар ҚТ бармеояд, ки соли 2014 ба онҳо 26 муроҷиат оид ба эҳтимолияти истифодаи шиканча ворид гардидааст.

Баъзан мурочиаткунандагон аз рафти санчиши аризаҳои худ оид ба истифодаи шиканча ва дигар рафтори ғайриқонунии кормандони мақомоти таҳқиқу тафтиш шикоят менамоянд. Тавре онҳо ибраз медоранд, баъди рад шудани аризаашон онҳо ба мақомоти болоӣ шикоят меоранд, мақомоти болоӣ қарорҳои оид ба рад намудани огози парвандаҳои ҷиноятиро бекор карда, маводҳоро барои санчиши иловагӣ ба ҳамон мақомоте, ки қарорро баровардааст, ирсол менамояд. Мақомот аз нав қарори рад мебарорад ва ин ҳолат беохир тӯл кашида, мурочиаткунандагон солиёни дароз ҳалли ниҳии мурочиатҳои худро ёфта наметавонанд.

Ин ҳолатро ташкилотҳои ҷамъиятӣ низ, ки дар самти расонидани ёрии ҳуқуқӣ ба ҷабрдидагони шиканча фаъолият мебаранд, тасдиқ менамоянд.

Санчиши саривақтӣ, дақиқ ва беғарази тамоми мурочиатҳо оид ба истифодаи шиканча ва дигар намудҳои муносибати бераҳмона, ки яке аз уҳдадориҳои давлати аъзои Конвенсияи зидди шиканча мебошад, барои сари вақт ба ҷавобгарӣ кашидани гунаҳгорон, пешгирӣ намудани бечазо мондан ва дар ниҳояти қор пешгирӣ намудани шиканча мусоидат менамояд. Дар ин бора сохторҳои дахлдори СММ низ ба ҷумҳурӣ тавсия додаанд.

Душвории дигар дар самти пешгирӣ ва мубориза бар зидди шиканча мавҷуд набудани ниҳоди экспертизаи тиббии мустақил аст. Оид ба омӯзиши имконияти таъсис додани ин институт дар Нақшаи миллии амал оид ба татбиқи тавсияҳои давлатҳои аъзои Шӯрои СММ оид ба ҳуқуқи инсон дар доираи

Шарҳи универсалии даврӣ чорабиниҳо пешбинӣ шудаанд ва аллакай Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли дар ҳамкорӣ бо ташкилотҳои ҷамъиятӣ барои кормандони тиббӣ тибқи Протоколи Стамбул ҳуҷҷатҳои дахлдорро таҳия намуда, ҳамзамон коршиносони тиббӣ бо омӯзиши стандартҳои байналмилалии гузаронидани ташхис тибқи Протоколи Стамбул фаро гирифта мешаванд.

Мушкилоти дигар дар ин самт, ки ҳанӯз ҷой дорад, дастрасии шахси дастгиршуда ба адвокат аз лаҳзаи дастгиршавӣ мебошад. Ҳанӯз дар таҷриба ҳолатҳое ҷой доранд, ки гумонбаршудагон ҳангоми гирифтани баёнот ва пурсиши яқум ба адвокат дастрасии бевосита надоранд. Чун қоида шикоятҳои гумонбаршудагон ва ғимоятгарон дар ин хусус беэътино мемонанд. Баъзан ҳангоми суҳбат бо муроҷиаткунандагон онҳо иброз медоранд, ки муфаттишон ба онҳо маслиҳат медиҳанд, ки аз гирифтани адвокат даст кашанд ва ин барои шахсони дастгиршуда дар оянда боиси оқибатҳои ногувор мегардад.

Кормандони ВҲИ бо мақсади омӯзиши вазъи риояи ҳуқуқи инсон ҳангоми дастгиршавӣ, сари вақт ба қайд гирифтани дастгиршудагон ва пурра таъмин намудани ҳуқуқҳои онҳо ба ШВКД-и ноҳияҳои Сино, Фирдавсӣ, Шоҳмансур ва И. Сомонии шаҳри Душанбе ташриф оварда, ба ҳайати шахсии шуъбаҳои зикршуда дар бораи стандартҳои байналмилалии муносибат бо дастгиршудагон, уҳдадорҳои байналмилалии ҚТ ва иҷро шудани онҳо аз ҷониби ҚТ ва тавсияҳои сохторҳои СММ маълумот пешниҳод намуданд ва ба

онҳо маводҳои дахлдори аз ҷониби ВҲИ нашршударо пешниҳод карданд.

Зимни ташриф маълум гардид, ки Дастурамал “Дар бораи дастгиркунӣ”, ки аз ҷониби 6 мақомоти ҳифзи ҳуқуқ тасдиқ шудааст, на дар ҳамаи шӯъбаҳо мавҷуд буда, китобҳои бақайдгирии дастгиршудагон ба талаботи Дастурамали мазкур мутобиқат намекунад. Ҷиҳати рафъи камбудии ошкоршуда ВҲИ дар ҳамкорӣ бо ВКД Дастурамали мазкурро бо теъдоди 600 нусха нашр ва дастрас намуд.

Дар масъалаи риояи ҳуқуқи инсон зимни дастгиркунӣ ва пешгирии шиканча баланд бардоштани касбияти кормандони мақомоте, ки бо дастгиркунӣ сару кор доранд, хеле муҳим аст. Бо ин мақсад ВҲИ пайваста оид ба омӯзонидани стандартҳои байналмилалӣ ҳуқуқи инсон чорабиниҳои иттилоотӣ ва семинару машваратҳо мегузаронад.

Ҷиҳати мусоидат дар пешгирии шиканча соли 2014 Ваколатдор як қатор маводҳо, аз ҷумла Маҷмӯи санадҳои меъёрии ҳуқуқии байналмилалӣ ва миллии зидди шиканча ва Китобчаи кисагӣ барои кормандони муассисаҳои маҳрумӣ ва маҳдудкунии озодӣ (дар шакли саволу ҷавоб) нашр кард, ки зимни вохӯрию мониторингҳо онҳоро ба кормандони муассисаҳои мазкур пешниҳод менамояд.

Тибқи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020 барои судяҳо, хизматчиёни давлатии шаҳрвандӣ, мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва ҳарбӣ барномаҳои таълимӣ пешбинӣ шудааст, ки дар доираи онҳо омӯзиши стандартҳои байналмилалӣ пешгирии шиканча низ ба роҳ монда мешавад.

Дар самти ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ, озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- таъмини тафтишоти саривақтӣ ва бегаразонаи тамоми мувоҷиатҳо оид ба истифодаи шиканча;

- гузаронидани семинарҳои омӯзишӣ бо кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ чӣхати омӯзиш ва татбиқи Дастурамал “Дар бораи дастгиркунӣ”;

- андешидани чораҳо оид ба таъсис додани институти таъхиси тиббии мустақил.

2.3. Ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида

Дар ҷумҳурӣ барои тақмили низоми иҷроӣ ҷазо, беҳтар намудани вазъи нигоҳдории шахсони аз озодӣ маҳрумшуда, аз ҷумла таъминоти моддию маишӣ маҳкумшудагон дар доираи имкониятҳои мавҷуда чораҳои дахлдор андешида мешаванд.

Қонунгузори амалкунанда, ки низоми иҷроӣ ҷазои ҷиноятиро ба танзим медиҳад, бо дарназардошти принципу меъёрҳои умумиэътирофшудаи байналмилалӣ ва тавсияҳои сохторҳои дахлдори СММ пайваста тақмил дода мешавад.

Соли 2014 дар натиҷаи иқдоми инсондӯстонаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбати шахсони аз озодӣ маҳрумшуда дар арафаи ҷашни 20-солагии қабули Конститутсияи ҚТ Қонуни ҚТ “Дар бораи авф” қабул гардид, ки барои ба қору зиндагии ошошта баргардонидани маҳкумшудагон мусоидат хоҳад кард.

Мувофиқи қонуни мазкур авфи беш аз даҳ ҳазор нафар, пеш аз ҳама занон, ноболиғон, беморон, пиронсолон, маъҷубон, ки барои ҷиноятҳои гуногун маҳкум шудаанд ва таҳти тафтиш ва баррасии судӣ қарор доштанд, пешбинӣ гардидааст. Айни ҳол қонуни мазкур нисбати 12077 нафар татбиқ карда шудааст, ки аз ин 377 нафарашонро занон ташкил медиҳанд.

Кодекси иҷроӣ ҷазои ҷиноятии ҚТ ҳукуки маҳкумшудагонро ба ҳифзи саломатӣ, аз ҷумла вобаста ба ҳулосаи тиббӣ ба гирифтани ёрии ибтидоии тиббӣ ву беҳдорӣ ва махсуси тиббӣ дар шароити амбулаторию дармонгоҳӣ ё беморхонавӣ қафолат додааст.

Дар ҷумҳурӣ бо мақсади таъмини шароит ҷиҳати ҳифзи саломатии маҳкумшудагон пайваستا ҷораҳо андешида мешаванд. Бо ин мақсад аз ҳисоби сохторҳои Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии ҚТ гуруҳҳои махсус ташкил карда мешаванд, ки ба ҳамаи муассисаҳои системаи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ ташриф оварда, муоинаи тиббӣю қабули маҳкумшудагонро мегузаронанд.

Бо вучуди ҷораҳои андешидашаванда дар давоми соли 2014 дар муассисаи муолиҷавӣ ва қисмҳои тиббии муассисаҳои зертобеи Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ 80 нафар маҳкумшудагон аз касалиҳои гуногун ғавтидаанд. Аз ҷумла, аз бемории сил 25 нафар, касалиҳои дарунӣ 53 нафар.

Яке аз воситаҳои асосии ислоҳи маҳкумшудагон ба меҳнати ғойданок ҷалб намудани онҳо мебошад. Новобаста ба ҷораҳои дар ин самт андешидашаванда тибқи иттилои Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ дар соли 2014 аз шумораи умумӣ танҳо 2100 нафар

махкумшудагон (с. 2013 – 2124 нафар) ба кори музнок чалб карда шуданд.

Соли 2014 аз тарафи Сарраёсати иҷроии ҷазои ҷиноятӣ дар ҳамкорӣ бо Вазорати саноат ва технологияҳои нави ҚТ лоиҳаи Барномаи ташкили меҳнат ва рушди истеҳсолоти саноатӣ дар муассисаҳои иттиҳоди ҚТ барои солҳои 2015-2020 таҳия ва пешниҳод карда шуд, ки он бо Қарори Ҳукумати ҚТ № 739 аз 1 декабри соли 2014 тасдиқ гардид. Қабули Барномаи мазкур ва татбиқи самараноки он дар амалия имконияти ба меҳнати музнок чалб гардидани шумораи бештари маҳкумшудагони хоҳишдошта, қонеъ гардонидани талаботи ҳуди онҳо, кӯмак расонидан ба оилашон ва ҷамъоварии пасандози зарурӣ барои ҷобачошавии онҳо баъди адои ҷазо мусоидат менамояд.

Маҳкумшудагоне, ки иттиҳоди гардидани ҳудудонро нишон додаанд, барои пеш аз муҳлат шартан аз адои ҷазо озод шудан ҳуқуқ доранд ва ин чора маҳкумшудагонро ба рафтори хуб ва иттиҳодавӣ водор менамояд.

Дар соли 2014 дар мувофиқа бо мақомоти прокуратура ба судҳои ҷумҳурӣ барои пеш аз муҳлат аз адои ҷазо озод намудан маводҳои 511 нафар маҳкумшудагон пешниҳод гардида, аз он 496 нафар қонеъ ва 15 нафар бо сабаби ҳафснокии ҷинояти содирнамудаи онҳо рад карда шудааст.

Дар натиҷаи дар муассисаҳои нигоҳдошти маҷбурӣ ҷойгир кардани инсон на танҳо озодиҳо, балки дигар ҳуқуқҳо ва имконияти ҳифзи онҳо маҳдуд карда мешаванд. Бинобар ин ба масъалаҳои мусоидат

ба риояи ҳуқуқу озодиҳои шахсоне, ки дар чунин муассисаҳо нигоҳ дошта мешаванд, аҳамияти махсус зоҳир карда мешавад.

Бо ин мақсад ва чиҳати иҷрои Нақшаи миллий оид ба татбиқи тавсияҳои давлатҳои аъзои Шӯрои СММ оид ба ҳуқуқи инсон вобаста ба Шарҳи универсалии даврии ҚТ ва Нақшаи чорабиниҳо доир ба мубориза бар зидди шиканча тибқи тавсияҳои Кумитаи зидди шиканчаи СММ ва Маърузаҳои махсуси СММ оид ба масъалаҳои шиканча гузаронидани чорабиниҳо оид ба омӯзиши имконияти ба тасвиб расонидани Протоколи иловагии Конвенсияи зидди шиканча ва таъсис додани механизми миллии пешгирикунанда пешбинӣ шудааст. Чиҳати иҷрои Нақшаи мазкур бо ташаббуси ВҲИ соли 2013 гуруҳи мониторинги ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ таъсис дода шудааст.

Гуруҳи мониторингӣ қисми таркибии Гуруҳи корӣ оид ба ташриф ва мониторинги ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ мебошад, ки фаъолияти он ба ғайр аз ташрифу мониторинги ин ҷойҳо, инчунин ба гузаронидани семинару тренингҳо барои кормандони муассисаҳои пӯшида, таҳия ва пешниҳоди тавсияҳо оид ба имконияти ба тасвиб расонидани Протоколи иловагии Конвенсияи зидди шиканча равона шудааст.

Гуруҳи мазкур аз намояндагони Дастгоҳи ВҲИ, Суди Олӣ, Прокуратураи генералӣ, Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятии Вазорати адлияи ҚТ ва ташкилотҳои ҷамъиятии аъзои Эътилофи зидди шиканча иборат буда, дар асоси Низомнома ва нақшаи корӣ фаъолияти худро ба роҳ мондааст.

Аз ҷониби гуруҳи мониторингӣ тибқи нақшаи тасдиқгардида соли 2014 дар Тавқифгоҳҳои нигоҳдошти муваққатии ш. Душанбе ва ш. Исфара, Тавқифгоҳи тафтишотии ш. Хучанд, Кабулгоҳ-тахвилгоҳ барои ноболиғони назди ВКД, муассисаи иҷроӣ ҷазои ҷиноятии занона дар ш. Норак, Беморхонаи ҷумҳуриявии бемориҳои руҳии ноҳияи Рӯдакӣ, Омӯзишгоҳи касбӣ-техникӣ барои ноболиғони душвортарбия дар ш. Душанбе, Диспансери наркологӣ ва Хона-интернат барои калонсолон ва маъҷубон дар н. Ҷ. Расулов мониторинг гузаронида шуд.

Ҳисобот оид ба натиҷаи мониторинги муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида таҳия ва ба таври ройгон дастраси омма гардонида шуд. Ҳисоботи мазкур инчунин дар мизи мудаввар бо иштироки намояндагони мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои байналмилалӣ ва ғайридавлатӣ ва васоити ахбори омма мавриди таҳлил ва муҳокимаи ҳамаҷониба қарор гирифта, оид ба фаъолияти минбаъдаи гуруҳи мониторингӣ тавсияҳои дахлдор пешниҳод шуданд.

Соли 2014 дар Қувваҳои мусаллаҳи ҷумҳурӣ 3 ҳолати дар натиҷаи муносибатҳои ғайриинномавӣ ҳалок гардидани сарбозон ба қайд гирифта шуд. Ҳодисаҳои мазкур санчида шуда, гунаҳгорон ба муҳлатҳои гуногун аз озодӣ маҳрум карда шуданд.

Бо мақсади омӯзиши вазъи риояи ҳукуки хизматчиёни ҳарбӣ ВҲИ дар охири соли 2014 дар ҳамкорӣ бо ташкилотҳои ғайридавлатӣ дар се қисми ҳарбӣ мониторинг гузаронид. Дар соли 2015 мониторингҳои мазкур идома дода шуда, аз натиҷаи онҳо ҳисобот пешниҳод карда мешавад.

Тибқи нақшаи кори мақомоти ВҲИ соли 2014 аз ҷониби кормандони мақомот дар 5 муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида, аз ҷумла Тавқифгоҳи тафтишотии ш. Хоруг, Беморхонаи вилоятии касалиҳои руҳии н. Роштқалъа, маҳбаси ш. Қургонтеппа ва муассисаҳои ислоҳии ЯС 3/3 ва 3/5 санчишу мониторингҳо гузаронида шуданд.

Санчишҳои дар муассисаҳои мазкур гузаронидашуда ва пурсиши шахсоне, ки дар ин муассисаҳо нигоҳ дошта мешаванд, нишон медиҳанд, ки умуман шароити будубош ва муносибати кормандон бо онҳо қаноатбахш аст.

Зимни санчиш дар ин муассисаҳо баъзе камбудихо низ ба назар мерасиданд. Масалан, дар баъзеи онҳо дар вақти гузаронидани санчиш қувваи барқ хомӯш мешуд. Дар суҳбат бо роҳбарони муассисаҳо онҳо қайд намуданд, ки ҳолатҳои хомӯш шудани қувваи барқ дар муассисаҳо тез-тез ба вукӯъ меоянд ва ин барои таъмини амният дар муассисаҳо хатар эҷод менамояд. Зарур аст, ки барои ба таври доимӣ бо қувваи барқ таъмин намудани муассисаҳои ислоҳӣ чораҳои дахлдор андешида шаванд.

Соли 2014 кормандони Дастгоҳи ВҲИ 12 мурочиати шахсони аз озодӣ маҳрумшуда ва ҳешу табори онҳоро баррасӣ намуданд. Дар ин мурочиатҳо норозигӣ бо ҳукмҳои судӣ ва аз нав баррасӣ гардидани онҳо талаб карда мешавад. Дар ҳолатҳои мазкур ВҲИ вобаста ба моҳияти масъалаҳои гузашташуда ба мурочиаткунандагон маслиҳатҳои дахлдор медиҳад.

Дар баъзе мурочиатҳо аз ВҲИ барои ба муассисаҳои дигар, аз ҷумла ба муассисаи табобатӣ

гузаронидани маҳкумшудагон хоҳиш карда мешавад. Ҳамин тавр, ду муроҷиати бо ҳамин мазмун воридгардида дар ҳамкорӣ бо СРИҚҚ ВА ҚТ ҳалли мусбӣи худро ёфтанд.

Дар асоси муроҷиатҳои шаҳрвандон соли 2014 кормандони ВҲИ дар якчанд муассисаҳои пӯшида санҷишҳо гузаронданд. Аз ҷумла, намояндаи ВҲИ тибқи муроҷиати шаҳрванд Қ.З. ва Эътилофи ташкилотҳои ҷамъиятии зидди шиканча вобаста ба хабари гӯё аз хунукӣ дар муассисаи ЯТ 9/1 февралдани маҳкумшуда С.М. ба муассисаи мазкур ташриф овард. Зимни ташриф намояндаи ВҲИ шахсан бо С.М. вохӯрда, маълум намуд, ки ӯ сиҳату саломат аст. Дар суҳбат бо намояндаи ВҲИ маҳкумшуда аз шароити нигоҳдошт ва муносибати кормандон изҳори қаноатмандӣ намуд.

Инчунин, мақомоти ВҲИ 2 муроҷиатро оид ба эҳтимолияти мавриди лату кӯб қарор дода шудани маҳкумшудагон баррасӣ ва мавриди санҷиш қарор дод. Санҷишҳои гузаронидашуда дар ҳарду ҳолат беасос будани вачҳҳои дар муроҷиат зикргардидаро тасдиқ намуданд. Нисбати яке аз ин муроҷиатҳо санҷиши прокурорӣ низ гузаронида шуда, беасос будани шикоятро тасдиқ намуд.

ВҲИ барои хабардор шудан аз аҳволи шаҳрвандоне, ки дар дигар давлатҳо адои ҷазо менамоянд, мусоидат мекунад. Бо мусоидати ВҲИ ҚТ дар ҳамкорӣ бо Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсонии вилояти Кировски ФР муроҷиаткунанда Г.А. бо фарзандаш, ки дар муассисаи ислоҳии Раёсати Хадамоти федералии иҷроӣ ҷазои Федератсияи Россия

дар вилояти Кировск адои ҷазо менамояд, робита пайдо намуд.

Ҷиҳати баланд бардоштани сатҳи дониши касбии кормандони муассисаҳои иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ курсҳои кӯтоҳмуддат ва дарозмуддат ташкил карда шудааст. Соли 2014 дар Донишкадаи тақмили ихтисоси кормандони Вазорати адлияи ҚТ 15 курсҳо бо иштироки 156 кормандон ва аз ҷониби ташкилотҳои байналмилалӣ 5 семинару тренингҳо бо ҷалби 80 нафар гузаронида шудааст.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон низ зимни амалигардонии фаъолият дар самти мусоидат ба ҳифзи ҳуқуқи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда барои кормандони маҳбаси ш. Қурғонтеппа, муассисаҳои иҷроӣ ҷазои ЯС 3/3 ва ЯС 3/5-и ш. Хучанд дар мавзӯи «Стандартҳои байналмилалӣ ва миллии муносибат бо маҳкумшудагон» семинарҳои омӯзишӣ гузаронид.

Дар самти риояи ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- ба тасвиб расонидани Протоколи иловагӣ ба Конвенсияи зидди шиканҷа;

- зиёд намудани маблағгузориҳои давлатӣ ҷиҳати беҳтар намудани шароити нигоҳдорӣ дар муассисаҳои иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ;

- баланд бардоштани касбияти кормандони муассисаҳои иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ тавассути омӯзонидани меъёрҳои байналмилалӣ ва миллии муносибат бо маҳбусон.

2.4. Ҳуқуқ ба озодии иброи ақида, дастрасӣ ба иттилоот ва воситаҳои ахбори омма

Дар ҷумҳурӣ заминаи ҳуқуқи ҷавобгӯ ба меъёрҳои байналмилалӣ таъмин ва риояи озодии сухан ва воситаҳои ахбори омма муҳайё карда шудааст. Ба шарофати фароҳам овардани шароит барои озодии сухан шумораи воситаҳои ахбори омма, аз ҷумла рӯзномаю маҷаллаҳои хусусӣ, шабакаҳои радио ва телевизиони ғайридавлатӣ тайи солҳои охир зиёд шудаанд.

Тибқи омили расмӣ имрӯз дар ҷумҳурӣ аз шумораи умумии 339 рӯзнома 213 рӯзномаи ғайридавлатӣ, аз 214 маҷалла 117 маҷаллаи ғайридавлатӣ, аз 290 матбаа 253 матбааи ғайридавлатӣ ва аз 11 очонсии иттилоотӣ 10 очонсии иттилотии ғайридавлатӣ мебошанд. Шумораи умумии шабакаҳои радиову телевизион, ки дар қаламрави ҷумҳурӣ фаъолият менамоянд, назар ба солҳои пешин афзуда, айни ҳол 69 ададро ташкил медиҳанд, ки аз ин шумора телевизиони давлатӣ 9 адад, ғайридавлатӣ 30 адад, радиои давлатӣ 10 адад ва радиои ғайридавлатӣ 20 ададро ташкил медиҳанд.

Дастрасӣ ба иттилоот яке аз унсурҳои асосии озодии иброи ақида мебошад. Тибқи санадҳои байналмилалӣ ҳуқуқи инсон иттилоот бояд барои омма дастрас бошад. Шахсони алоҳида дар сурати рад шудани пешниҳоди иттилоот бояд ҳуқуқ дошта бошанд, ки ба мақомоти мустақил бо шикоят муроҷиат намоянд.

Қонуни ҚТ “Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма” ба ҳар кас тариқи воситаҳои

ахбори омма дар бораи фаъолияти мақомоти давлатӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва шахсони мансабдори онҳо гирифтани маълумоти аниқро кафолат додааст. Воситаҳои ахбори омма дар навбати худ ҳуқуқ доранд аз мақомот ахбори дахлдорро дастрас кунанд. Мақомоти давлатӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, шахсони мансабдор вазифадоранд ба воситаҳои ахбори омма маълумоти зарурӣ дода, барои бо ҳуҷҷатҳо шинос шудани онҳо шароит фароҳам созанд.

Таҳлилҳои аз ҷониби ВҲИ гузаронидашуда, инчунин пурсише, ки Анҷумани миллии ВАО-и мустақили Тоҷикистон дар байни 63 нафар кормандони ВАО дар мавзӯи дастрасӣ ба иттилоот анҷом дод, нишон медиҳанд, ки дар самти мазкур ҳанӯз мушкилиҳо ҷой доранд.

Аз пурсиш бармеояд, ки баъзе масъулони мақомоту идораҳо дар ҷавоби дархостҳо бемасъулиятӣ намуда, ба кашолкорӣ роҳ медиҳанд, ки чунин рафтори онҳо дар аксар ҳолатҳо боиси қуҳна шудани маълумот мегардад. Ҳолатҳои сарфи назар кардани дархостҳо ва бечавоб мондани онҳо низ ҷой доранд.

Рӯзманигорон оид ба рафти иҷрои Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи воқуниши шахсони мансабдор ба маводҳои танқидӣ ва таҳлилии воситаҳои ахбори омма” изҳори қаноатмандӣ намуда, баъзеи дигарашон қайд менамоянд, ки ҳанӯз мақомотҳои ҳастанд, ки ба маводҳои танқидии воситаҳои ахбори омма воқуниш нишон на медиҳанд.

Мушкилоти вобаста ба озодии суҳан ва воситаҳои ахбори омма соли 2014 дар семинари “Иттиҳоди

Аврупо – Тоҷикистон барои ҷомеаи шаҳрвандӣ”, ки ҳамасола баргузор гардида, дар он масъалаҳои ҳуқуқи инсон баррасӣ мешаванд, аз ҷониби иштирокчиёни он муҳокима ва тавсияҳои дахлдор пешниҳод карда шуданд.

Бо мақсади таъмини кафолатҳои дастрасӣ ба иттилоот Созмони ҳамкории иқтисодӣ ва рушд (СХИР) дар доираи Нақшаи амалиёти Стамбулии Шабакаи мубориза бо коррупсия барои кишварҳои Аврупои Шарқӣ ва Осиёи Марказӣ ба Тоҷикистон оид ба таъсиси идораи мустақили махсуси ваколатдор оид ба баррасии муроҷиатҳо тибқи Қонуни ҚТ “Дар бораи дастрасӣ ба иттилоот” тавсия пешниҳод намуд. Ҷиҳати иҷрои тавсияҳои мазкур соли 2014 ба Қонуни ҚТ “Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” тағйироту иловаҳо ворид карда шуданд, ки тибқи онҳо ба салоҳияти ВҲИ баррасии масъалаҳои вобаста ба ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот, баррасӣ ва санҷиши муроҷиатҳои шаҳрвандон оид ба ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот вогузор карда шудааст.

Соли 2014 дар судҳои ҷумҳурӣ 4 парвандаи судӣ, ки аз он 3 парвандаи граҷданӣ ва як парвандаи маъмурӣ нисбати хабарнигорон ва наشريҳои воситаҳои ахбори омма оид ба ҷуброни зарари моддӣ ва маънавӣ мебошанд, баррасӣ шуданд. Инчунин баррасии се парвандаи дигар аз соли 2013 идома доранд.

Дар рейтингҳои ҳарсолаи озодии матбуот, ки аз ҷониби Созмони байналмилалӣ “Хабарнигорони бидуни марз” муайян карда шудааст, Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҷойи 115-ум қарор дорад.

Аз ҷониби воситаҳои ахбори оммаи ҷопӣ риоя накардани талаботи Қонуни ҚТ «Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма» ва «Қоидаҳои бахисобгирии ташкилотҳои таъбу нашр ва фаъолияти таъбу нашри шахсони ҳуқуқӣ» низ ба назар мерасанд, ки боиси аз ҷониби мақомоти ваколатдор ба онҳо фиристодани огоҳинома мегардад.

Интернет яке аз воситаҳои дастрасӣ ба иттилоот буда, хизматрасонии он дар ҷумҳурӣ аз ҷониби 5 оператори алоқаи мобилӣ ва 16 провайдери интернет пешниҳод карда мешавад. Ба ғайр аз ҚСҚ «Тоҷиктелеком», ки оператори давлатӣ мебошад, ҳамаи ширкатҳои дигар хусусианд.

Дар самти дастрасӣ ба сомонаҳои интернетӣ соли 2014 мушкilot ҷой дошт. Якчанд сомонаҳои хабарӣ, аз ҷумла tojnews.org, sa-news.org, ozodagon.com, faraj.tj, toptj.com ва шабакаҳои иҷтимоӣ, ба мисли [Vkontakte](https://www.vkontakte.ru), [YouTube](https://www.youtube.com) ва [Facebook](https://www.facebook.com) як муддат баста шуда буданд.

Тибқи иттилои Хадамоти алоқаи назди Ҳукумати ҚТ баста шудани сомонаҳои интернетӣ баъзан аз ҷониби ширкатҳои таъминкунандаи интернет бинобар сабабҳои техникӣ сураат мегирифт.

Аммо дар мавриди гузаронидани корҳои профилактикӣ истифодабарандагони интернет бояд пешакӣ огоҳ карда шаванд. Инчунин ширкатҳои таъминкунандаи интернет бе санади расмӣ судӣ ба бастанӣ сомонаҳо бояд роҳ надиҳанд.

Созмонҳои байналмилалӣ оид ба масъалаҳои матбуот аз дастнорас шудани сомонаҳо изҳори ташвиш намуда, ҳамзамон қайд намуданд, ки ҳар гуна

махдудияти фаъолияти сомонаҳо бояд дар чорчӯбаи қонун, дар асоси қарори суд сураат гирад.

Дар самти ҳуқуқ ба озодии ибрази ақида, дастрасӣ ба иттилоот ва воситаҳои ахбори омма тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- аз ҷониби мақомоти давлатӣ таъмин намудани риояи пурраи муқаррароти санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдор дар самти дастрасӣ ба иттилоот;

- пешакӣ огоҳ намудани истифодабарандагони интернет дар мавриди гузаронидани корҳои профилактикӣ дар ҳолатҳои бастанӣ сомонаҳо;

- қабул намудани қонун дар бораи танзими фаъолияти интернет.

2.5. Ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ

Таъминоти иҷтимоии аҳоли аз тарафи давлат дар Конститутсияи ҚТ муқаррар шудааст. Дар сатҳи Сарқонун кафолат дода шудани ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ нишонаи хусусияти иҷтимоӣ доштани давлат ва сиёсати он ба шумор меравад. Шахсони дар вазъи душвори ҳаёти қарордошта аз ҷумлаи калонсолон, модарони танҳо, маъҷубон, ноболиғон, камбизоатон, нафақагирон ғамхории махсуси давлатро тақозо менамоянд. Низомии идораи соҳаи иҷтимоӣ маҳз барои дастгирии чунин табақаҳои аҳоли равона шудааст.

Дар ҷумҳури дар ин самт тадбирҳои муассир андешида шуда, сол ба сол маблағгузорӣ ба соҳаҳои иҷтимоӣ зиёд карда мешавад. Дар соли 2014 сатҳи камбизоатӣ аз 35,6 фоиз ба 32 фоиз поён шудааст. Дар соли 2015 бошад, ба ин мақсадҳо қариб 8 миллиард сомонӣ равона карда мешавад.

Яке аз қишрҳои осебпазири ҷомеа нафақагирон мебошанд. Тибқи иттилои Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафақаи назди Ҳукумати ҚТ ба ҳолати 1 октябри соли 2014 теъдоди нафақагирон 618 915 нафарро ташкил медиҳад, ки аз онҳо 96 726 нафар нафақагирони иҷтимоӣ мебошанд. Андозаи миёнаи нафақаи нафақагирони иҷтимоӣ ба 125,8 сомонӣ баробар аст.

Сатҳи таъминоти нафақавӣ ба зиёд намудан ниёз дорад. Барои аксари нафақахӯрон нафақа сарчашмаи ягонаи даромад ва зиндагӣ ба шумор меравад. Кумитаи СММ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ аз натиҷаи баррасии Маърӯзаи аввали Тоҷикистон оид ба иҷрои Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ дар ин самт изҳори нигаронӣ карда, ба Тоҷикистон тавсия додааст, ки бо роҳи зиёд намудани маблағҳои ақалли суғуртаи давлатии иҷтимоӣ нафақаи иҷтимоӣ баланд бардошта шавад.

Қонуни ҚТ “Дар бораи нафақаҳои суғуртавӣ ва давлатӣ”, ки дар баробари Қонуни ҚТ “Дар бораи таъмини нафақаи шахрвандони ҚТ” амал мекунад, дорои муқаррарот оид ба азнавҳисобкунии нафақа нест ва имконият намедиҳад, ки андозаи нафақаи таъингардида зиёд карда шавад.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки айни ҳол андозаи нафақаи кормандоне, ки дар шароити меҳнати зарарнок ва вазнин фаъолият намудаанд, ниҳоят кам аст. Мувофиқи мақсад аст, ки оид ба баланд намудани андозаи нафақаи ин гуруҳи нафақагирон чораҳои дахлдор андешида шаванд.

Дар соли 2014 ба суроғаи мақомоти ВҲИ оид ба масъалаҳои таъминоти иҷтимоӣ 12 адад муроҷиатҳо ворид шуданд, ки масъалаҳои вобаста ба мусоидат намудан барои муайян намудани ҳолатҳои пардохти нафақа, зиёд кардани андозаи нафақаи маъҷубӣ, дастрас намудани ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи собиқа ва музди меҳнат барои бозҳисобии нафақа, норозигӣ аз ҳулосаи Комиссияи тиббӣ-ҳарбӣ ва ғайраро дар бар мегиранд.

Муроҷиатҳои шахрвандони Федератсияи Россия К.С., В.А. ва дигарон оид ба дастрас намудани маълумотнома дар бораи тасдиқ намудани собиқаи кор ва музди меҳнат барои аз нав ҳисоб намудани нафақаашон, ки тавассути ВҲИ ФР ва вилояти Свердловски ФР ворид гардида буданд, бо мусоидати мақомоти Ваколатдор ҳалли мусбӣи худро ёфтанд.

Вазъи риояи ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои иҷтимоӣ

Ҷиҳати таъмин намудани риояи ҳуқуқи калонсолон ва маъҷубон як қатор санадҳои байналмилалӣ, аз ҷумла «Принсипҳои СММ нисбати калонсолон», «Барномаи умумичаҳонии амал нисбати маъҷубон», «Қоидаҳои стандартӣ таъмини имконияти баробар барои маъҷубон» қабул шудаанд.

Санади меъёрии ҳуқуқии асосӣ, ки ҳуқуқи бошандагони хона-интернатҳоро танзим намудааст, Қонуни ҚТ «Дар бораи хизматрасонии иҷтимоӣ» мебошад. Дар моддаи 5 ин Қонун омадааст, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шахрвандон ҳуқуқи хизматрасонии иҷтимоиро кафолат медиҳад.

Айни ҳол дар сохтори Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии ҚТ 8 муассисаи будубоши

доимӣ (хона-интернатҳо) барои калонсолону маъҷубон ва беморони руҳӣ ва 4 маркази будубоши рӯзона мавҷуд аст. Қобили қайд аст, ки солҳои охир ба ҳифзи иҷтимоии калонсолон ва маъҷубон диққати ҷиддӣ дода мешавад ва сатҳи зиндагӣ дар муассисаҳои иҷтимоӣ рӯ ба беҳбудӣ овардааст.

Дар соли 2014 маблағи ҷудошуда барои бошандагони хона-интернатҳои калонсолону маъҷубон 31645997 сомонӣ, барои як бошанда 17076 сомонӣ, аз ҷумла барои хӯроки ӯ 3440 сомони ро таъкил дод. Дар ин давра барои гирифтани роҳат ба муассисаҳои статсионари иҷтимоӣ 155 шаҳрвандон муроҷиат намудаанд, ки аз онҳо 74 нафар дар муассисаҳои мазкур ҷой карда шудаанд. Ҳоло шумораи бошандагони муассисаҳои мазкур 1460 нафарро таъкил медиҳад.

Бо мақсади санҷиши вазъи хизматрасониҳо кормандони Дастгоҳи ВХИ дар ин сол аз фаъолияти як қатор муассисаҳои иҷтимоӣ боздидҳо анҷом доданд. Аз ҷумла, фаъолияти Литсей-интернати касбии махсуси маъҷубони шаҳри Душанбе, Муассисаи давлатии "Хона-интернати беморони касалиҳои руҳии ноҳияи Восеъ" ва Хона-интернати калонсолону маъҷубони шаҳри Панҷакент мавриди санҷиш қарор дода шуданд. Ҳангоми боздиди муассисаҳои мазкур биноҳо, низоми қор ва ҳуҷҷатгузорӣ аз назар гузаронида шуда, бо бошандагон суҳбатҳо гузаронида шуданд.

Боздиду санҷишҳо инчунин нишон доданд, ки шароити санитарӣ-гигиенӣ дар аксарияти хона-интернатҳо қаноатбахш буда, муассисаҳо бо бунгоҳи тиббӣ, ошхона, ҷойи оббозӣ ва шустушӯи либосҳо таъмин мебошанд.

Қобили қайд аст, ки аксарияти бошандагони ин муассисаҳо дар натиҷаи гузаронидани корҳои тавонбахшӣ, табобат, бо хӯроки солим таъмин шудан ва ғамхорӣ нисбати онҳо худро бардаму боқувват ҳис мекунанд. Дар хона-интернатҳо шароит барои воҳӯрӣ бо наздикону ҳешовандон ташкил карда шудааст. Хона-интернатҳо бо шароити дахлдори зист таъмин буда, бошандагон вобаста ба ҷинс, синну сол, вазъи ҷисмонӣ ҷой карда шудаанд. Ба шахсони оиладор хӯҷраи алоҳида ҷудо гардида, бошандагон таҳти назорати доимии кормандони тиб қарор доранд.

Новобаста аз пешравиҳо дар қори ин муассисаҳо баъзе масъалаҳои ҳалталаб ба ҷашм мерасанд. Муассисаҳо ба низоми таъмини мунтазами гармидиҳӣ барқ дар фасли зимистон ниёз доранд. Маъюбоне, ки аз аробачаҳои маъюбӣ истифода мебаранд, бинобар таъмин набудани муҳити бемонеа душворӣ мекашанд.

Кам будани таҷҳизоти тавонбахшӣ ва мутахассисони касбӣ, инчунин ба тақмили ихтисос фаро гирифта нашудани мутахассисони мавҷудаи интернатҳо ба назар мерасанд.

Боздиду санҷишҳо аз ин муассисаҳо нишон медиҳанд, ки сатҳи маърифати ҳуқуқии бошандагон барои мустақилона ҳифз намудани ҳуқуқи манфиатҳояшон нокифоя мебошад.

Дар самти таъминоти иҷтимоӣ чунин тавсияҳо пешниҳод мешаванд:

- мунтазам зиёд намудани андозаи нафақа ва пардохтпулиҳои иҷтимоӣ вобаста ба баландшавии нарх ба маводи озуқа, молҳои талаботи ҳаррӯза, дорувориҳо ва хизматрасониҳои коммуналӣ;

- таъмин намудани муҳити бемонеа ба маъюбони хона-интернатҳо;

- ба роҳ мондани такмили ихтисоси мунтазами кормандони муассисаҳои иҷтимоӣ;

- андешидани чораҳои дахлдор ҷиҳати беҳдошти сифати хизматрасониҳои тиббӣ ба бошандагони муассисаҳои иҷтимоӣ;

- дастгирӣ ва ҳавасманд намудани оилаҳои, ки калонсолон ва маъюбонро нигоҳубин мекунанд.

2.6. Ҳифзи ҳуқуқи маъюбон

Дар ҷумҳурӣ бо мақсади таъмини иҷтимоӣ ва ҳифзи табақаҳои осебпазири ҷомеа, бахусус маъюбон пайваста тадбирҳои судманд андешида мешаванд.

Айни ҳол дар ҷумҳурӣ 167389 нафар маъюбон зиндагӣ мекунанд, ки аз онҳо 26118 нафар кӯдакон, 13 ҳазору 834 нафар маъюби гуруҳи 1, 87 ҳазору 142 нафар маъюби гуруҳи 2 ва 40 ҳазору 295 нафар маъюби гуруҳи 3 мебошанд. Тибқи маълумоти Хадамоти давлатии ташхиси тиббӣю иҷтимоӣ дар соли 2014 7320 шахрвандон ҳангоми азназаргузаронии ибтидоӣ маъюб эътироф шудаанд. Шахсони маъюбии бемухлатдошта 6148 нафарро ташкил медиҳанд. Дар соли 2014 34553 нафар маъюбон такроран муоина карда шуданд, ки аз онҳо танҳо 21262 нафарашон маъюб эътироф карда шуданд.

Новобаста аз чораҳои андешидашаванда дар самти мазкур мушкилиҳо ҷой доранд. Андозаи нафақаҳои маъюбӣ кам буда, эҳтиёҷоташонро ба ҳӯрока, либос ва табобат қонеъ намегардонад.

Ҳалли мушкилоти ҳамгироии иҷтимоӣ-маишии маъюбон ба шароити зист дар ҷомеа басо муҳим аст. Онҳо мунтазам ба таъбиз, тамғазанӣ ва безъитиноӣ дучор мешаванд.

Таҳлилу мониторингҳо ва санчишҳои гузаронидаи кормандони Дастгоҳи ВҲИ дар ин самт нишон медиҳанд, ки имконияти маъюбон барои иштирок дар ҳаёти ҷомеа ҳоло ба пуррагӣ ҳалли худро наёфтааст. То ҳол биноҳои маъмурии аксари мақомотҳои давлатӣ, муассисаҳои тандурустӣ, ҳифзи иҷтимоӣ, маориф, фарҳанг, объектҳои нақлиётӣ ва хонаҳои истиқоматӣ барои истифодаи маъюбон мутобиқ карда нашудаанд. Ҳангоми сохтмони биноҳои нав имкониятҳои маъюбон ба назар гирифта намешаванд. Пандусҳои мавҷудаи иншоотҳо низ лағжонак буда, баромадан ва фаромадани маъюбонро душвор мекунад. Нақлиёти мусофиркашони ҷамъиятӣ бо таҷҳизотҳои махсус барои воридшавӣ ва беруншавии маъюбон таъмин карда нашудаанд. Ҳол он ки чиҳозонидани пандусҳо, дастқаппакҳо, лифтҳо ва дигар таҷҳизотҳо дар иншоотҳои иҷтимоии инфрасохторӣ кори мураккаб ва серхарочот намебошанд.

Мавриди истифода қарор дода шудани меъёр ва қоидаҳои шаҳрсозӣ “Дастрасии бино ва иншоотҳо барои гуруҳи камҳаракати аҳоли” дар моҳи октябри соли 2014 минбаъд барои роҳ надодани қабули лоиҳаҳо бе назардошти дастрасии бино ва иншоотҳо ба гуруҳи камҳаракати аҳоли замина фароҳам меорад.

Қонуни ҚТ «Дар бораи ҳифзи иҷтимоии маъюбон» муқаррар намудааст, ки маъюбон ҳуқуқ доранд аз нақлиёти ҷамъиятӣ (ба истисноии таксӣ) ба

тариқи ройгон истифода баранд. Ин муқаррароти қонун аз ҷониби мусофиркашҳои хусусӣ иҷро намешавад. Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатиро зарур аст, ки диққати худро ба ҳалли ин мушкилоти иҷтимоӣ равона кунанд.

Чорабиниҳои фарҳангӣ ва барномаҳои телевизиону радио ба маъҷубони дорои нуқсони биноию шунавоӣ дастрас нестанд. Мувофиқи мақсад аст, ки ақалан барномаҳои иттилоотӣ дар телевизион бо субтитрҳо ва сурдотарҷумонҳо таъмин карда шаванд.

Маҳаки сиёсати иҷтимоии ҳар як давлати муосир нисбати маъҷубон бояд самти тавонбахшии онҳо бошад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон маъҷубон ба тавонбахшӣ тавассути барномаи инфиродӣ, ки дар асоси ҳулосаи мақомоти ваколатдори ташҳиси тиббӣю иҷтимоӣ муайян карда мешавад, фаро гирифта мешаванд. Соли 2014 дар ҷумҳурӣ барои хариди воситаҳои техникаи тавонбахшӣ 738 800 сомонӣ ҷудо карда шудааст.

Маблағҳои ҷудошуда имконият намендиханд, ки мақомотҳои ҳифзи иҷтимоӣ воситаҳои техникаи тавонбахшии маъҷубонро ба пуррагӣ таъмин намојанд. Воситаҳои техникаи тавонбахшии пешниҳодшаванда, аз ҷумла аробаҷаҳои маъҷубӣ на ҳама вақт ба меъёрҳои байналмилалӣ ҷавобгӯ мебошанд.

Лозим ба ёдоварист, ки дар нахустин конференси миллии “Солимагардонӣ дар сатҳи ҷамоатҳо”, ки дар Китобхонаи миллии Тоҷикистон бахшида ба Рӯзи байналмилалии маъҷубон (3 декабри соли 2014) доир гардид, масъалаҳои фарогирии шахсони маъҷуб бо

хизматрасониҳои гуногун, баланд бардоштани сифати зиндагии онҳо бо назардошти офиятбахшӣ дар сатҳи ҷамоатҳо мавриди баррасӣ қарор дода шуданд.

Яке аз имтиёзҳои пешбиниамудаи қонунгузорӣ нисбати маъюбон ин ба табобати ройгон ва ё имтиёзноки санаторию курортӣ, бенавбат гирифтани роҳхат ва рафтуомади ройгон ба маҳалли табобат мебошад. Барои соли 2014 дар буҷети давлатӣ барои рафтуомади ройгон ба ҷои табобат 333000 сомонӣ пешбинӣ шуда буд, ки барои таъмин намудани ҳамаи маъюбони ниёзманд ба ин намуди хизматрасонӣ нокифоя мебошад.

Тибқи иттилои Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии ҚТ тавассути квотаҳо 2635 шахрвандони ба ҳимояи махсуси иҷтимоӣ ниёздошта ба ҷои кор таъмин карда шудаанд. Аз ҷумла дар соли 2014 тибқи квота 164 нафар маъюбон (с. 2013 – 172 нафар) ба кор таъмин карда шуданд. Лекин низоми ба кор таъмин намудани маъюбон чандон самарабахш набуда, ниёз ба такмил дорад.

Корфармоён бинобар аз ҷиҳати иқтисодӣ ғоиданок набудани маъюбон ва пардохти маблағгузориҳои иловагӣ барои фароҳам овардани ҷойҳои махсуси корӣ ба меҳнати онҳо манфиатдор нестанд. Талаботи қарори Ҳукумати ҚТ аз 02.04.09, № 181 “Дар бораи тасдиқи Қоидаҳои муқаррар намудани квота барои бо кор таъмин намудани гуруҳҳои алоҳидаи аҳоли” дар аксар ҳолатҳо риоя карда намешавад. Мувофиқи мақсад аст, ки механизми мушаххаси ҳавасмандгардонии корфармоён барои ба кор қабул кардани гуруҳҳои осебпазири аҳоли, бахусус

маъюбон таҳия ва мавриди амал қарор дода шуда, чораҳои дахлдор оид ба баланд бардоштани дараҷаи рақобатпазирии касбии маъюбон дар бозори меҳнат андешида шаванд. Фароҳам овардани шароит барои гирифтани таҳсилоти умумӣ ва касбии маъюбон низ зарур аст.

Яке аз воситаҳои паҳншудаи ба кор таъмин намудани маъюбон қабули онҳо ба ташкилотҳои махсусгардонидашудаи иттиҳодияҳои ҷамъиятии маъюбон мебошад, лекин бо сабабҳои маблағгузорӣ нашудан, ба фурӯш нарафтани маҳсулоти истеҳсолнамудаи онҳо чунин ташкилотҳо ба рақобат тоб наоварданд ва аз ғайризабонӣ боз монданд. Мувофиқи мақсад аст, ки ғайризабонӣ ин ташкилотҳо дастгирӣ карда шуда, фармоиши давлатии фурӯши маҳсулоти онҳо таҳия ва амалӣ карда шавад.

Масъалаи дигари муҳим пешгирии маъюбӣ мебошад. Пешгирии маъюбӣ аз омилҳои гуногун, аз ҷумла саломатии репродуктивӣ, мубориза бар зидди нашъамандӣ, майпарастӣ, истеъмоли тамоку, бехтар кардани муҳити зист, шароити меҳнат, кам кардани ҳодисаҳои садамаи нақлиёт, бехтар кардани ёрии ғайри тиббӣ, ташвику тарғиби ҳаёти солим ва ғайра вобастагӣ дорад. Аз ин лиҳоз, зарурати таҳия ва амалӣ намудани барномаҳои пешгирии маъюбӣ ба миён омадааст.

Нисбати маъюбон дар сатҳи қонунгузорӣ низ камбудӣҳо ҷой доранд ва аз ҷумла то ҳол механизми меъёрҳои ҳуқуқӣ дар самти пешгирии маъюбӣ вучуд надорад. Дар Кодекси меҳнат масъалаҳои вобаста ба кафолатҳои маъюбон, мавриди санҷиш қарор

нагирифтани онҳо ҳангоми ба кор қабул намудан, имтиёзҳо ҳангоми ихтисори шумораи (штати) кормандон танзими худро наёфтаанд.

Вобаста ба маърузаи Шарҳи универсалии даврии ҚТ аз чониби давлатҳои аъзои Шӯрои СММ ба Тоҷикистон тавсия шудааст, ки Конвенсияи ҳукуки маъёбонро ба тавсиб расонад.

ВҲИ ҳамроҳшавии Тоҷикистонро ба Конвенсияи СММ оид ба ҳукуки маъёбон мувофиқи мақсад мешуморад, зеро ба тавсиб расонидани Конвенсияи мазкур ва Протоколи он имконият медиҳад, ки тамғазанӣ ва таъйиз нисбати маъёбон аз байн бурда шуда, дастрасии онҳо ба хизматрасониҳо, молҳо ва объектҳо таъмин карда шавад. Бо ин васила шахсони имконияташон маҳдуд ҳамчун аъзои комилҳукуки ҷомеа дар сатҳи миллий ва байналмилалӣ шинохта мешаванд.

ВҲИ дар самти ҳифзи ҳукуки шахсони имконияташон маҳдуд пайваста фаъолият менамояд. Дар соли 2014 кормандони Дастгоҳи ВҲИ 15 адад муроҷиатҳои шахсони имконияташон маҳдудро баррасӣ намуда, ҷиҳати ҳалли масъалаҳои гузошташуда мусоидат намуданд. Оид ба вазъи дастрасии маъёбон ба объектҳои инфрасохторӣ дар ноҳияҳои Сино ва И. Сомонии шаҳри Душанбе санҷиш гузаронида шуда, аз натиҷаи онҳо ба мақомотҳои дахлдор таклифу пешниҳодҳои ВҲИ ирсол карда шуд. Ҳамзамон дар ин давра кормандони Дастгоҳи ВҲИ дар кори семинару конференсияҳои ба ҳифзи ҳукуки маъёбон бахшидашуда иштирок ва баромад намуданд.

Дар самти хифз ва пешбурди ҳуқуқи маъюбон тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- бо назардошти имкониятҳои иқтисодӣ мунтазам зиёд намудани нафақаҳои маъюбӣ;

- баланд бардоштани сатҳи иттилоотии аҳолии ҷиҳати бартараф намудани тамгазанӣ ва таъйиз нисбати маъюбон;

- таҳия ва амалӣ намудани Барномаи миллий оид ба муҳити бемонеа ба шахсони имконияташон маҳдуд;

- бо субтитрҳо ва сурдотарҷумонҳо таъмин намудани барномаҳои иттилоотӣ дар телевизион;

- таъмини маъюбон бо воситаҳои техникии ҳозиразамони тавонбахшӣ, роҳхатҳои таъобати санаторию курортӣ ва дигар тадбирҳои солимгардонӣ;

- ба таҳсилоти касбӣ фаро гирифтани маъюбон, таҳия ва мавриди амал қарор додани механизми мушаххаси ҳавасмандгардонии корфармоён барои гуруҳҳои осебпазир, баҳусус маъюбон ва андешидани чораҳо оид ба ҳалли рақобатпазирии касбии маъюбон дар бозори меҳнат;

- ба роҳ мондани фаъолияти ташкилотҳои маҳсусгардонидашудаи маъюбон, таҳия ва амалӣ намудани механизми фармоиши давлатии фуруши маҳсулоти истеҳсолшудаи ташкилотҳои маҳсусгардонидашудаи маъюбон;

- дар барномаҳои давлатӣ пешбинӣ намудани чорабиниҳо оид ба пешгирии маъюбӣ;

- ба тавсиб расонидани Конвенсияи СММ оид ба ҳуқуқи маъюбон.

2.7. Ҳуқуқ ба ҳифзи саломатӣ

Дар ҷумҳурӣ дар самти ҳифзи саломатӣ корҳои муайян анҷом дода шуда, барномаҳои дахлдор, аз ҷумла Стратегияи миллии солимии аҳолии ҚТ барои солҳои 2010-2020, Барномаи рушди тибби оилавӣ дар ҚТ барои солҳои 2011-2015, Стратегияи миллии ҚТ дар бораи рушди саломатии кӯдакон ва наврасон дар давраи то соли 2015, Барномаи миллии ғимояи аҳоли аз бемории сил барои солҳои 2010-2015 амалӣ карда мешаванд.

Дар соли 2014 ба соҳаи тандурустӣ аз буҷети ҷумҳурӣ 1 099 200 000 сомонӣ ҷудо шудааст. Айни замон дар ҷумҳурӣ ёрии тиббӣ ба аҳоли аз ҷониби 3763 муассисаҳои тиббӣ ва 1707 бунгоҳҳои тиббӣ расонида мешавад. Дар муассисаҳои тиббии ҷумҳурӣ 16589 табиб ва 40063 кормандони миёнаи тиб кор меkunанд, ки ин нишондиҳанда нисбат ба панҷ соли пеш мутаносибан 16,1% ва 24% зиёд мебошад.

Дар баробари ин проблемаҳои асосӣ дар соҳаи тандурустӣ ба монанди кӯхнашавии биноҳо, нарасидани кадрҳо, ҳавасманд набудани хатмкунандагони муассисаҳои тиббии олӣ барои кор дар деҳот, сатҳи ками музди меҳнати кормандони соҳа, маблағгузории нокифоя дар ин самт, дастнорас будани баъзе намудҳои ёрии тиббӣ ба табақаҳои камбизоати аҳоли, маърифати пасти беҳдошти шахрвандон, саривақт муроҷиат накардани беморон ба муассисаҳои тиббӣ ва ғайра ба назар мерасанд, ки сабаби паст шудани сифати хизматрасониҳо мегарданд.

Кумитаи СММ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ низ аз натиҷаи баррасии

Маърузаи аввали Тоҷикистон оид ба иҷрои Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияҳои дахлдор додааст.

Сифати ёрии тиббӣ низ беҳбудиро тақозо мекунад. Тибқи иттилои дастрасшуда дар соли 2014 50 ҳолатҳои иштибоҳи табибон ошкор шудааст.

Ҳолатҳои муносибати хунуқназаронаи баъзе кормандони соҳа нисбати уҳдадорӣҳои касбӣ ҷой доранд. Тибқи иттилои Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии ҚТ дар соли 2014 322 нафар кормандони соҳа ба ҷавобгарии маъмурӣ кашида шудаанд.

Масъалаи муҳими дигар ин таъмини шахрвандон бо маводи доруворӣи ватанӣ мебошад. Ҳар сол ба ҷумҳурӣ аз хориҷи кишвар маводҳои доруворӣ ва молҳои тиббӣ зиёде ворид карда мешаванд, ки бинобар арзиши гарон доштанишон дастраси умум нестанд. Масалан, дар соли 2014 ба ҷумҳурӣ маводҳои доруворӣ ва молҳои тиббӣ ба маблағи 94 149 398 доллари ИМА ворид шудааст. Истеҳсоли маводҳои доруворӣ дар ҷумҳурӣ бошад, ба таври дахлдор ба роҳ монда нашудааст. Бинобар ин зарур аст, ки истеҳсоли маводҳои доруворӣи ватанӣ зиёд карда шавад.

Ташкили дурусти ёрии аввалини тиббӣ-санитарӣ, ёрии таъҷилии тиббӣ ва истифодаи усулҳои пешқадами эҳёкунӣ дар ҳифзи саломатии аҳоли аҳамияти хеле калон дорад. Мутаассифона дар маҳалҳои дурдасти аҳолинишин ташкили чунин навъи хизматрасониҳо дар сатҳи зарурӣ ба роҳ монда нашудааст. Маърузачии маҳсули СММ оид ба ҳуқуқи ҳар кас ба саломатӣ

Ананд Гровер аз натиҷаи боздид аз Тоҷикистон (24-31.05.12) тавсия дод, ки маблағгузориҳо дар самти ёрии аввалини тиббӣ-санитарӣ зиёд карда шаванд.

Новобаста аз он ки дар самти пешгирӣ ва мубориза бо бемории вируси норасоии масунияти одам (ВНМО) корҳои муайян ба сомон расонида шудаанд, вазъ дар ин самт беҳбудиро тақозо менамояд. Тибқи иттилои Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии ҚТ аз аввали бақайдгирии ВНМО дар ҷумҳурӣ, яъне аз соли 1991 то ин ҷониб 6309 ҳодисаи сирояти ВНМО ба қайд гирифта шудааст, ки аз онҳо 1889 нафар занон мебошанд.

Кумитаи СММ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ аз натиҷаи баррасии Маърӯзаи аввали Тоҷикистон оид ба иҷрои Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ ба Тоҷикистон ҷиҳати тақвият додани ҷорабиниҳои иттилоотӣ оид ба ВНМО-БНММ ва ворид намудани он ба барномаҳои мактабӣ тавсияҳо пешниҳод кардааст.

Мушкилоти дигар дар ин самт нашъамандӣ мебошад. Шумораи умумии нашъамандон дар соли 2014 ба 7279 нафар расидааст, ки аз онҳо мардон 7080 нафар ва занон 199 нафарро ташкил медиҳанд. Аз истеъмоли моддаҳои нашъаовар дар соли 2014 59 нафар (56 мард ва 3 зан) ғавтидаанд.

“Стратегияи миллии оид ба мубориза бар зидди маводи мухаддир барои солҳои 2013 – 2020” пешбинӣ менамояд, ки дар ҷомеа муносибати манфӣ нисбат ба истеъмолкунандагони ғайритиббӣ маводи мухаддир тақвият дода шуда, тарзи ҳаёти солим тавсеа дода

шавад. Ҳамзамон барномаҳои маърифатӣ оид ба пешгирии истеъмоли маводи мухаддир таҳия ва татбиқ карда шаванд.

Ба Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар самти ҳуқуқ ба саломатӣ дар соли 2014 4 муроҷиат ворид гардида, чиҳати ҳалли онҳо мусоидат карда шудааст.

Дар самти ҳифзи ҳуқуқи инсон ба саломатӣ тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- беҳтар намудани заминаҳои моддӣ-техникии низоми тандурустии кишвар, бахусус дар деҳот ва дастгирии мунтазами он;

- таҳия намудани механизми батанзимдарорӣ ва назорати нархҳо ба маҳсулоти доруворӣ;

- андешидани чораҳо оид ба беҳтар намудани сифат ва дастрасии ёрии тиббӣ ба аҳоли;

- тақвият додани назорати риояи стандартҳои табобат ҳангоми расонидани ёрии тиббӣ;

- дар сатҳи зарурӣ ба роҳ мондани ташикли кори тиббӣ-санитарӣ ва ёрии таъҷилии тиббӣ, бахусус дар маҳалҳои дурдасти аҳолинишин ва зиёд намудани маблағгузориҳо дар ин самтҳо;

- баланд бардоштани сатҳи иттилоотии аҳоли дар соҳаи тандурустӣ;

- баланд бардоштани сифати табобат ва офиятбахшии тиббӣю иҷтимоии истеъмолкунандагони маводи мухаддир, ташаккули муносибати манфии ҷомеа ба истеъмоли маводи мухаддир, беҳтар намудани таблиғи тарзи ҳаёти солим, таҳия ва татбиқи барномаҳои маърифатӣ оид ба пешгирии истеъмоли маводи мухаддир;

- андешидани чораҳои дахлдор оид ба пешгирӣ, таъбабат ва мубориза бар зидди вируси норасоии масунияти одам;

- баланд бардоштани донишҳои касбии табибон.

2.8. Ҳуқуқ ба манзил

Ҳуқуқ ба манзил ҳуқуқи табиӣ ва ҷудонопазири инсон ба шумор меравад. Моддаи 25 Эълумияи умумиҷаҳонии ҳуқуқи башар мавҷудияти манзилро барои сиҳатию некӯаҳволии инсон ва оилаи ӯ зарур меҳисобад.

Дар Тоҷикистон тибқи Конститутсия ҳуқуқ ба манзил ҳамчун ҷузъи ҳуқуқ ба сатҳи кофии зиндагӣ кафолат дода шудааст. Ин ҳуқуқ бо роҳи сохтмони манзили давлатӣ, ҷамъиятӣ, кооперативӣ ва хусусӣ таъмин карда мешавад. Тибқи маълумоти Кумитаи меъморӣ ва сохтмони назди Ҳукумати ҚТ соли 2014 дар ҷумҳурӣ дар масоҳати 1 миллиону 11 ҳазору 605 метри мураббаъ хонаҳои истиқоматӣ ба истифода дода шудаанд.

Новобаста аз он ки дар ҷумҳурӣ солҳои охир ба сохтмони манзили истиқоматӣ таваҷҷуҳи махсус дода мешавад, дар ин самт мушкилоти зерин вучуд доранд:

1. Вазорату идораҳо, корхона ва ташкилоту муассисаҳо бинобар надоштани маблағҳои кофӣ барои сохтмони хонаҳои истиқоматӣ имконият надоранд, ки ба амалишавии ҳуқуқи кормандони худ ба манзил мусоидат намоянд.

2. Корхонаю ташкилот ва муассисаҳое, ки солҳои пеш дорои фонди манзил буданд, бо сабаби тағйир додани шакли ташкилӣ-ҳуқуқии худ сохтмони

манзилро қатъ намуданд ва собиқ кормандони чунин ташкилотҳо, ки дар навбати гирифтани манзил қарор доштанд, аз гирифтани манзил маҳрум шуданд. Дар сурати тағйир ёфтани шакли ташкилӣ-ҳуқуқии корхонаҳо собиқ кормандон ҳуқуқи худро оид ба беҳтар кардани шароити манзил аз ҳисоби давлат набояд гум кунанд ва аз лаҳзаи ворид шуданашон ба рӯйхати эҳтиёҷмандон бояд ба рӯйхати эҳтиёҷмандони беҳтар кардани шароити манзил аз ҳисоби мақомотҳои иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ворид карда шаванд.

3. Дар мавридҳои, ки шаҳрвандон дар сохтмони манзил бо роҳи ҳиссагузорӣ иштирок мекунанд, вайронкунии ҳуқуқи онҳо ба мисли саривақт ба истифода дода нашудани манзил, ба расмӣ дароварда нашудани ҳуҷҷатҳои ҳуқуқмуайянкунандаи манзил, ба пуррагӣ сохта нашудани манзил ва ғайра чой доранд. Зарур аст, ки аз ҷониби мақомотҳои иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ сохтмони манзили хусусӣ тақвият дода шуда, дастрасии шаҳрвандон ба манзил ва назорати иҷроӣ саривақтии уҳдадорҳои ташкилотҳои сохтмонӣ таъмин карда шавад.

4. Номутаносубии байни даромади қисми муайяни аҳолии кишвар ва арзиши манзил имконият намедихад, ки ин қишри ҷомеа соҳиби манзил бошанд. Айни ҳол бозори сохтмони манзил асосан ба сохтмони манзили арзишашон баланд равона карда шудааст. Манзилҳои истиқоматии сохташаванда дастраси умум нестанд. Сохтмони фонди манзили давлатӣ ва идоравӣ ғайрӣ набуда, то ҳанӯз барномаҳои иҷтимоии манзили дастрас ба гуруҳҳои эҳтиёҷманд ва осебпазири аҳоли

тахия ва қабул карда нашудаанд. Мувофиқи мақсад аст, ки икдоми пешгирифтаи мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Душанбе оид ба сохтмони манзили дастрас барои табақаҳои камбизоати ҷомеа дастгирӣ ва дар дигар манотиқи ҷумҳурӣ паҳн карда шавад. Ҳамин масъала дар тавсияҳои Кумитаи СММ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ аз натиҷаи баррасии Маърузаи аввали Тоҷикистон оид ба иҷрои Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ низ қайд шудааст.

5. Тибқи Кодекси манзил шаҳрвандоне, ки манзилашон дар натиҷаи офати табиӣ номусоид гаштааст, хонаи истиқоматӣ бенавбат дода мешавад. Аммо қонунгузор механизмҳои амалӣ шудани ин ҳуқуқро муқаррар накардааст. Мавҷуд набудани фонди захиравии манзил барои амалӣ шудани ин талаботи қонунгузори монеагӣ эҷод мекунад.

6. Мушкилии дигар дар ин самт ҳолатҳои зарар дидани манзили шаҳрвандон аз сӯхтор мебошад. Дар чунин ҳолатҳо қонунгузор расонидани ёрии фавриро ба шаҳрвандон пешбинӣ накардааст. Мақомотҳои маҳаллӣ имконияти расонидани кӯмакҳои моддиро надоранд. Ягона роҳи рӯёнидани молу мулки аздастрафта дар ин мавридҳо суғурта мебошад. Аммо аксарияти аҳолии кишвар ба ин институт кам аҳамият медиҳанд.

7. Танзими ҳуқуқи шаҳрсозӣ айни ҳол муҳимияти хосеро касб намудааст. Ҳангоми банақшагирӣ, иморатсозӣ ободонии маҳалҳои аҳолинишин, сохтмони манзил фикири шаҳрвандоне, ки дар минтақаҳои сохтмонӣ зиндагӣ мекунанд, пурра ба

назар гирифта намешавад. Мақомоти давлатӣ бояд ба шаҳрвандон ҷиҳати шиносӣ бо иттилооте, ки ба масъалаҳои ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии онҳо дар ҷаҳолияти меъмори, шаҳрсозӣ ва сохтмони вобастаанд, имкон фароҳам оваранд. Аммо ин меъриҳои қонунгузори дар амал пурра иҷро намешаванд ва аз ин сабаб шаҳрвандон баъди оғоз ҷиҳати сохтмони объектҳо ба мақомотҳои гуногун шикоят мекунанд.

8. Мушкилоти асосии дигар ин сохтмони манзил дар минтақаҳои аҳолинишин мебошад. Бо сабаби он, ки бунёди шабакаҳои коммуникатсионӣ ва муҳандисии биноҳои истиқоматӣ берун аз маҳалҳои аҳолинишин хароҷотҳои иловагиро талаб мекунанд, одатан маҳалҳои аҳолинишин интиҳоб карда мешаванд. Чунин ҳолат минбаъд боиси душвориҳо дар таъмини барқу об, зиёд шудани аҳолии маҳалҳои алоҳида ва партовҳои маишӣ, нест шудани дарахтону буттаҳо, аз байн рафтани майдончаҳои кӯдакон ва варзишию истироҳатӣ, зиёд шудани сарбориҳо ба инфрасохторҳо, тез-тез рух додани садамаҳо ва ғайра мегардад.

9. Бо таъмири асосӣ фаро гирифта нашудан ва фарсудаҷавии фонди манзил, коммуникатсия ва инфрасохторҳои коммуналӣ яке аз масъалаҳои дигари ҳалталаб мебошад. Муҳлати истифодаи ҷузъҳои (элементҳои) конструктивӣ ва шабакаҳои муҳандисии қисмати зиёди биноҳо ба охир расидаанд. Тибқи моддаи 18 Қонуни ҚТ «Дар бораи хусусигардонии фонди манзил дар ҚТ» манзили хусусигардонидашуда аз ҳисоби соҳибони онҳо нигоҳубин ва таъмир карда мешавад. Новобаста аз ин соҳибмӯлкдор аз хусуси ин уҳдадориҳо чандон воқиф нестанд.

10. Зиёд шудани ҳолатҳои аз деҳот ба шаҳр кӯчидани аҳоли боиси зиёд шудани масъалаҳои халношудаи манзил шудаанд. Аксари онҳо дар хобгоҳҳои умумӣ, биноҳои ғайриистикоматӣ бе асосҳои қонунӣ зиндагӣ мекунанд. Хобгоҳҳои умумӣ ва биноҳои ғайриистикоматӣ дар вазъи ғайриқаноатбахши техникӣ қарор дошта, дар онҳо қоидаҳои санитарияи гигиенӣ ва маишӣ, беҳатарии сӯхтор риоя карда намешаванд. Қисми зиёди шаҳрвандоне, ки дар хобгоҳҳои умумӣ зиндагӣ мекунанд, дар он ба қайд гирифта нашудаанд.

11. То ҳол иншоотҳои гуногун ва девор (панчара)-ҳои аз ҷониби шахсони алоҳида ғайриқонунӣ сохташуда дар саҳни биноҳои истикоматии бисёррошонаи шаҳрҳо аз байн нарафтаанд, ки ҳуқуқи истикоматкунандагони ин биноҳоро маҳдуд мекунанд. Мувофиқи мақсад аст, ки мақомотҳои иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ оид ба бартараф намудани ин камбудӣҳо чораандешӣ намоянд.

12. Вайронкунии ҳуқуқи шаҳрвандон вобаста ба манзил дар бисёр мавридҳо аз номукамалии қонунгузорӣ бармеояд. Кодекси амалкунандаи манзил на ҳамаи муносибатҳои солҳои охир пайдошударо танзим менамояд. Номутобикатии меъёрҳои он ба меъёрҳои қонунҳои баъди он қабулшуда ба назар мерасад. Ҳар чӣ зудтар қабул намудани Кодекси нави манзил зарур аст.

Дар соли 2014 ба мақомоти ВҲИ 322 адад муроҷиатҳо оид ба масъалаҳои манзил ворид шудаанд. Аксари муроҷиаткунандагон нисбати қарорҳои судӣ, амалҳои мақомотҳои иҷроияи маҳаллии ҳокимияти

давлатӣ шикоят намудаанд. Таҳлили мурочиатҳои шаҳрвандон вобаста ба ҷудо кардани қитъаи замин барои сохтмони хонаҳои истиқоматӣ ва дигар масъалаҳои вобаста ба замин нишон медиҳад, ки аҳолии оид ба расмиёти ҳуҷҷатгузорӣ кардани ҳуқуқи моликият ба замин иттилооти кофӣ надоранд ва қорҳои фаҳмонидадиҳӣ дар ин самт аз ҷониби мақомоти дахлдори давлатӣ ба таври дахлдор бурда намешаванд.

Ба ВҲИ инчунин мурочиатҳое ворид мешаванд, ки ҳуқуқи шаҳрвандон бо сабаби кӯчонидан аз хонаҳое, ки хавфи фуруравӣ таҳдид мекунад, ҳалалдор шудаанд. Масалан, шаҳрванд Р.С. бо чунин мушкилот ба ВҲИ мурочиат намуд. Ӯ бо ҳамроҳии дигар шаҳрвандон бинобар хавфи фуруравӣ доштани бинои истиқоматиашон аз он кӯчонида шудаанд. Аммо ба хонаи дигари истиқомати обод таъмин карда нашудаанд ва дар натиҷа талаботи моддаи 65 Кодекси манзил риоя нашудааст. Чунин мурочиатҳо барои ҳалли масъалаҳои гузошташуда тибқи тааллуқдориашон ба мақомотҳои давлатии дахлдор ғиристода мешаванд.

Дар самти ҳуқуқ ба манзил тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- *сохтмони манзили хусусӣ тақвият дода шуда, дастрасии шаҳрвандон ба манзил ва назорати иҷроии саривақтии уҳдадориҳои ташилотҳои сохтмонӣ таъмин карда шавад;*

- *тақвият додани сохтмони фонди манзили давлатӣ ва идоравӣ ва пешбинӣ намудани маблағҳои кофӣ барои таъмири асосии ин фонд;*

- ҳатман ворид намудани рӯйхати эҳтиёҷмандони беҳтар кардани шароити манзили собиқ кормандон ба рӯйхати эҳтиёҷмандони беҳтар кардани шароити манзил дар мақомотҳои иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар сурати таъйир ёфтани шакли ташкилӣ-ҳуқуқии корхонаҳо;

- ҳалли масъалаҳои таъмини табақаҳои камбизоат ва осебпазири аҳоли ба манзили дастраси иҷтимоӣ;

- тезонидани қабули Кодекси нави манзил.

2.9. Ҳифзи ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ

Муҳоҷирати меҳнатӣ дар маркази таваҷҷуҳи Ҳукумати ҚТ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ қарор дорад. Ҷиҳати батанзимдарории раванди муҳоҷират ва ҳифзи ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ дар ҷумҳурӣ санадҳои дахлдор қабул гардида, бо кишварҳои дахлдори қабулқунанда созишномаҳои байнидавлатӣ баста шудаанд.

Тибқи маълумоти Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли дар соли 2014 ба сифати муҳоҷирони меҳнатӣ 670806 нафар шаҳрвандони ҷумҳурӣ ба кишварҳои хориҷӣ рафтаанд, ки аз онҳо 564390 нафарро мардон ва 106416 нафарро занон ташкил медиҳанд.

Асосан муҳоҷирони меҳнатӣ аз ҚТ ба Федератсияи Россия мераванд, зеро барои воридшавӣ виза (раводид) талаб карда намешавад. Ҳоло дар ФР зиёда аз 90 % муҳоҷирони меҳнатӣ аз Тоҷикистон кор мекунанд.

Муҳоҷирони меҳнатӣ тибқи муқаррароти стандартҳои байналмилалӣ ва қонунгузории давлатҳои

кабулқунанда дар катори шахрвандони онҳо аз ҳуқуқҳои дахлдор дар соҳаи меҳнат, тандурустӣ ва ғайра бояд истифода баранд. Аммо дар амал ин талаботҳо риоя карда намешаванд ва муҳоҷирони меҳнатӣ ба мушкилиҳои ҷиддӣ рӯ ба рӯ мешаванд.

Тибқи тағйири иловаҳо ба Қонуни ФР № 357 аз 24 ноябри соли 2014 шахрвандони хориҷие, ки ҳуқуқи бе гирифтани раводид ба ҳудуди ФР ворид шуданро доранд, метавонанд танҳо бо гирифтани патент фаъолият (кор) намоянд. Вобаста ба ин тағйирот барасмиятдории патент мураккаб гашта, муҳлати мурочиат барои гирифтани он кам ва пардохти маблағҳои иловагӣ муқаррар шудааст.

Айни ҳол дар ФР мушкилоти побанд кардани муҳоҷирони меҳнатӣ ба субъекти мушаххаси ФР ва корфармои мушаххас ҷой дорад, ки ба талаботи меъёрҳои байналмилалӣ муҳолифат мекунад. Чунин низом муҳоҷири меҳнатиро ба корфармои мушаххас вобаста намуда, имконият намедиҳад, ки ҷои кори худро дар дохили субъектҳои ин кишвар иваз намояд.

Вазъ ва фаъолияти танзимнагардидаи муҳоҷирони меҳнатӣ дар аксар мавридҳо боиси аз меъёр зиёд кор фармудани онҳо, гирифтани ҳуҷҷатҳо (иҷозатномаи кор, шиноснома ва ғ.), мавриди истисмор ё хариду фурӯш қарор гирифтани пардохт накардан ё кам пардохт намудани музди меҳнат, иттилооти дахлдор пешниҳод карда натавоништан дар хусуси корфармоён, аз ҷуброни зарар ба саломатӣ ё ғавт саркашӣ намудани корфармоён, эътинои дахлдор дода нашудан ба бахсҳои меҳнатӣ аз ҷониби мақомоти судӣ ё таҳдиди супоридан ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ мегардад. Дар

таҷрибаи ҷаҳонӣ барномаҳои қонунӣ гардонидани муҳоҷирон (авфи муҳоҷирон) истифода мешавад, ки ҳам ба манфиати кишвари қабулкунанда ва ҳам муҳоҷирони дорои мақоми танзимнагардида мебошад.

Қисми муайяни муҳоҷирони меҳнатӣ, ки зиёда аз ду ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ содир кардаанд, ба “руйхати сиёҳ” ё маҳзани маълумот ворид карда шуда, воридшавии онҳо ба ҳудуди ҶР манъ карда шудааст. Ба ҳолати 7 июли соли 2014 шумораи шахрвандони ҷумҳурӣ, ки дохил шуданашон ба марзи ҶР манъ карда шудааст, 202004 нафарро ташкил медиҳанд. Аксари муҳоҷироне, ки ба ин рӯйхат ворид карда шудаанд, аз ин ҳолат хабар надоранд, ки боиси бозпас гардонидан ва харчи барзиёди онҳо мегардад. Мувофиқи мақсад аст, ки дар байни шахрвандон қорҳои иттилоотӣ фаҳмонидадиҳӣ дар бораи оқибатҳои ворид карда шудан ба ин рӯйхат тақвият дода шуда, чунин маълумотҳо ба онҳо саривақт дастрас карда шаванд.

Масъалаҳои ҳифзи ҳуқуқ ва амнияти муҳоҷирони меҳнатӣ дар хориҷи кишвар нигаронкунанда мебошад. Зухуроти ҳодисаҳои қуштор, ксенофобия ва миллатчигӣ тақозо менамояд, ки тамоми воситаю усулҳо барои расонидани кӯмаки амалӣ ба муҳоҷирони меҳнатӣ ва таъмини беҳатарии онҳо истифода бурда шаванд. Тибқи маълумоти Вазорати қорҳои дохилӣ дар соли 2014 889 ҳасади ҳамватанони мо ба ҷумҳурӣ оварда шудаанд.

Айни ҳол аксари муҳоҷирони меҳнатие, ки дар муассисаҳои махсуси ҶР интизори депортатсия ва ё беруншавии маъмурӣ мебошанд, ба муҳлатҳои номаҳдуд дар онҳо нигоҳ дошта мешаванд. Муҳлати

нигоҳдорӣ дар сатҳи қонунгузорию ин кишвар муайян карда нашудааст. Дар муассисаҳои мазкур шароити нигоҳдорӣ ҷавобгӯи меъёрҳои байналмилалӣ набуда, боиси ранҷу азоби муҳоҷирони меҳнатӣ мегарданд. Мувофиқи мақсад аст, ки мақомоти дахлдори давлатии ҚТ дар ҳалли ин масъала чораҳои зарурӣ андешанд.

Яке аз роҳҳои ҳалли ин масъалаҳо тақвият додани ҳамкориҳои мақомоти давлатии Тоҷикистон бо мақомотҳои дахлдори кишварҳои қабулкунанда мебошад. Чунин тавсия аз натиҷаи баррасии Маърӯзаи аввалини ҚТ дар бораи иҷрои Конвенсияи байналмилалӣ оид ба ҳифзи ҳуқуқҳои ҳамаи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо низ пешниҳод шудааст.

Таъминоти иҷтимоӣ ва нафақаи муҳоҷирони меҳнатӣ то ҳанӯз ҳалли худро наёфтааст. Фаъолияти меҳнатии муҳоҷирон берун аз ҷумҳурӣ айни ҳол ҳангоми таъини нафақа ба инобат гирифта намешавад. Инчунин муҳоҷирони меҳнатӣ дар хориҷи кишвар аз гирифтани кӯмакпулиҳои корношоямӣ, ҳомиладорию таваллуд ва дигар кӯмакпулиҳо низ маҳруманд, ки ин вайронкунии меъёрҳои байналмилалӣ мебошад.

Тибқи тағйирот ба Кодекси меҳнати ФР ҳар як шахрванди хориҷӣ вазифадор аст, ки барои ба кор даромадан полиси суғуртаи ихтиёрии тиббиро дошта бошад. Дар сурати тамои шудани муҳлати амали полиси тиббӣ корфармо вазифадор мешавад, ки кормандро аз кор озод кунад.

Дар соли 2014 муҳоҷирати корӣ ба хориҷи кишвар кам шуд. Теъдоди муҳоҷирони меҳнатӣ дар муқоиса назар ба соли 2013 128 892 нафар коҳиш ёфтааст.

Коршиносон сабабҳои кам шудани муҳоҷирати меҳнатиро ба шадид шудани талаботи қонунгузории ФР дар самти муҳоҷирати меҳнатӣ, коҳиш ёфтани квота барои ҷалби қувваи қонун ҳориҷӣ ба ин давлат, коҳиш ёфтани арзиши рубли русӣ, саривақт пардохт нашудани музди меҳнат, зиёд шудани шумораи ҳуҷҷатҳои пешниҳодшаванда ва андозаи пардохтпулиҳо рабт медиҳанд.

Дар ҷумҳурии муташаққилона ба хориҷи кишвар фиристонидани муҳоҷирони меҳнатӣ дар сатҳи дахлдор ба роҳ монда нашудааст ва корхонаҳое, ки ба ин фаъолият машғуланд, то ҳанӯз ба боварии муҳоҷирони меҳнатӣ ноил нашудаанд. Дар соли 2014 тавассути чунин корхонаҳо ҳамагӣ 6798 нафар дар хориҷа бо кор таъмин шудаанд.

Мушкилоти дигар дар ин самт ҷавобгӯи талаботи бозори меҳнат набудани донишҳои ҳуқуқӣ ва сатҳи тахассусии муҳоҷирони меҳнатӣ мебошад. Надониستاني забон, таърих, расму оин, қонунгузории ФР буду боши муҳоҷирони меҳнатиро душвор мегардонад. Аз 1 январи соли 2015 гирифтани Сертификат оид ба дониستاني забони русӣ, таърих ва асосҳои қонунгузории ФР ҳатмӣ мебошад. Бинобар ин мувофиқи мақсад аст, ки фаъолияти марказҳои иловагии омода намудани муҳоҷирони меҳнатӣ тақвият дода шуда, бо назардошти забони давлатҳои қабулкунанда ва талаботи бозори онҳо фаъолият намоянд.

21 ноябри соли 2014 дар муҳокимаи парламентӣ рафти иҷрои Бюҷети давлатӣ вобаста ба татбиқи қарори Ҳукумати ҚТ аз 4 октябри соли 2011, 3460 “Дар бораи

тасдиқи Стратегияи миллии муҳоҷирати меҳнати шаҳрвандони ҚТ ба хориҷа барои солҳои 2011-2015” мавриди муҳокима қарор дода шуда, ба мақомотҳои дахлдор тавсияҳои мушаххас пешниҳод гардид.

Дар соли 2014 ба ВҲИ 10 муроҷиат дар хусуси вайроншавии ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ворид шуд. Мазмуни муроҷиатҳои муҳоҷирони меҳнатиро масъалаҳо оид ба вайронкунии ҳуқуқҳои муҳоҷирон дар қабулгоҳҳо-тавҳилгоҳҳои ФР, напардохтани музди меҳнат ва гирифтани шиноснома, манъ шудани воридшавӣ ба ҳудуди ФР, мусоидат намудан барои дарёфт ва ба ватан баргардонидани фарзандон, аниқ намудани ҷойи буду боши фарзандон ва ғайра ташкил мекунанд.

Дар соли 2014 оид ба масъалаҳои муҳоҷирати меҳнатӣ як қатор семинару конференсияҳо баргузор гардиданд, ки дар онҳо кормандони мақомоти ВҲИ иштирок ва маъруза намуданд. Аз ҷумла, дар Форуми 5-уми минтақавӣ, ки дар ш. Душанбе рӯзҳои 18-19-уми сентябри соли 2014 дар мавзӯи «Самаранокии воситаҳои ғимояи ҳуқуқии муҳоҷирони меҳнатӣ ва аҳли оилаи онҳо аз Осиёи Марказӣ дар кишварҳои қабулкунанда» баргузор гардид, масъалаҳои мушкилоти муҳоҷирони меҳнатӣ, ҳолати дастрасии онҳо ба хизматрасониҳои консулӣ, ҳамкориҳои ваколатдорони ҳифзи ҳуқуқи инсон дар ин самт мавриди баррасӣ қарор дода шуданд.

Бо мақсади баланд бардоштани маълумотнокии шаҳрвандони ҚТ бобати хатарҳои эҳтимоливу имконпазир дар кишварҳои муҳоҷират дар соли 2014

кормандони Дастгоҳи ВҲИ дар воситаҳои ахбори
оммаи ҷумҳуриявӣ баромадҳо намуданд. Бо
дарназардошти муҳимияти муҳочирати меҳнатӣ дар
сомонаи ВҲИ саҳифаи алоҳида ифтитоҳ карда шуда,
дар он тамоми маълумотҳои зарурӣ ҷой дода шудаанд.

Зиёда аз ин, ВҲИ тасмим гирифтааст, ки соли 2015
бо мақсади беҳдошти ҳифзи ҳукуку манфиатҳои
муҳочирони меҳнатӣ дар вилояти Свердловски ҶР
намояндагии худро таъсис диҳад ва дар ин самт корҳои
омодагӣ дар ҳамкорӣ бо Вазорати корҳои хориҷии ҚТ
ва мақомоти дахлдори ҶР амалӣ шуда истодаанд.

**Дар самти ҳифзи ҳукуки муҳочирони меҳнатӣ
тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:**

*- таҳияи барномаи давлатии истифодаи оқилонаи
захираҳои инсонӣ дар дохили кишвар;*

*- пешниҳоди тавсия ба Ҳукумати ҶР оид ба
танзими муҳлати нигоҳдошти муҳочирони меҳнатие, ки
дар муассисаҳои махсус нигоҳ дошта мешаванд;*

*- таҳкими ҳамкориҳои мақомоти давлатӣ, ВҲИ ва
ТҶД дар самти ҳифзи ҳукуки муҳочирони меҳнатӣ;*

*- тақвият додани фаъолияти марказҳои омода
намудани муҳочирони меҳнатӣ ва ташикили кори онҳо бо
назардошти забони мамлакатҳои қабулкунанда ва
талаботи бозори меҳнати ин кишварҳо;*

*- тақвият додани сафарбаркунии муташиаккилонаи
муҳочирони меҳнатӣ ба хориҷи кишвар;*

*- тақвияти корҳои иттилоотию фаҳмонидадиҳӣ
дар бораи оқибатҳои ворид гардидани шахрвандон ба
рӯйхати мамнуъшудагон;*

*- андешидани чораҳо оид ба таъсиси намояндагиҳои
ВҲИ дар кишварҳои будубоши муҳочирони меҳнатӣ;*

- баланд бардоштани самаранокӣ ва шаффофияти кори муассисаҳои консулии ҷумҳурӣ дар ҳифзи ҳуқуку манфиатҳои қонунии муҳоҷирони меҳнатӣ;

- тезонидани қабули Қонуни ҚТ “Дар бораи муҳоҷирати меҳнатӣ”.

2.10. Ҳуқуқи кӯдак

Соли 2014 Конвенсияи СММ дар бораи ҳуқуқҳои кӯдак 25 сола шуд ва он аввалин санади байналмилалӣ мебошад, ки ҳуқуқи кӯдакро ба рушду камолот дар шароити озоду арзанда ҳамаҷониба фаро гирифта, диққати ҷомеаи ҷаҳониро ба дарёфти роҳҳои таъмини манфиатҳои беҳтарини кӯдак ҷалб намудааст.

Санади мазкурро аксари кишварҳои аъзои СММ ба тасвиб расонида, ҷиҳати мутобиксозии санадҳои милли ба принципҳои пешбининамудаи Конвенсия ҷораҳои зарурӣ андешида истодаанд. Дар Тоҷикистон низ таъмини эҳтиром, риоя ва барқарорсозии ҳуқуку озодиҳои кӯдак яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати давлат мебошад. Тибқи Конститутсияи ҚТ модар ва кӯдак таҳти ҳимоя ва ғамхории махсуси давлат қарор доранд.

Бо мақсади амалисозии уҳдадорӣҳои байналмилалӣ ҚТ дар ин самт Комиссияи назди Ҳукумати ҚТ оид ба ҳуқуқи кӯдак ва сохторҳои он дар вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ фаъолият мекунанд. Кодекси оилаи ҚТ, Қонунҳои ҚТ “Дар бораи маориф”, “Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд”, “Дар бораи пешгирии зӯроварӣ дар оила” ва дигар санадҳои дар ин самт амалкунанда ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуку озодиҳои

кӯдакро ба танзим медароранд. Соли 2014 аз ҷониби Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ Қонуни ҶТ “Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак” қабул гардида, айни ҳол барои имзо пешниҳод шудааст.

Аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон низ ба масъалаҳои ҳифзи ҳуқуқи кӯдак диққати махсус дода мешавад. Дар Стратегияи фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон барои солҳои 2011-2015 мусоидат намудан ба таъмини ҳуқуқи озодиҳои кӯдакон ҳамчун самти афзалиятнок муайян шудааст.

Бо назардошти ин соли 2014 бо ташаббуси ВҶИ дар як қатор шахру ноҳияҳои ҷумҳурӣ бо хонандагони мактаб-интернатҳо, аъзои комиссияҳо оид ба ҳуқуқҳои кӯдак, роҳбарони муассисаҳои таълимӣ ва муаллимони фанни “Ҳуқуқи инсон”-и муассисаҳои таҳсилоти ҳамагонӣ мизҳои мудаввару вохӯриҳо гузаронида шуданд. Дар ин раванд кормандони ВҶИ тариқи воситаҳои ахбори оммаи ҷумҳурӣ баромад намуда, оид ба ҳуқуқҳои кӯдак маълумоти муфассал пешниҳод намуданд. Соли 2014 дар сомонаи ВҶИ оид ба ҳуқуқи кӯдак саҳифаи алоҳида кушода шуд.

Ҳамзамон аз ҷониби ВҶИ дар ҳамкорӣ бо Намояндагии Ҳазинаи кӯдакони СММ дар Тоҷикистон як қатор буклетҳо, брошураҳо ва плакатҳо оид ба ҳуқуқҳои кӯдак дар низоми адлияи ноболиғон таҳия ва дастрас гардиданд. Аз ҷумла, барои кӯдакон буклет бо маълумоти мухтасар дар бораи мақомоти ВҶИ ва намояндагиҳои он дар шахру ноҳияҳои кишвар таҳия ва нашр шуд.

Дар самти ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак ВҲИ ҚТ бо Ваколатдорони ҳуқуқи кӯдаки дигар кишварҳо ҳамкориҳои судмандро ба роҳ мондааст. Соли 2014 бо ташаббуси ВҲИ зимни ҳамкориҳо бо Ваколатдори ҳуқуқи кӯдаки ш.Санкт-Петербург шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон Б.Ю. (с.т. 04.01.2013), ки тӯли як сол дар ш.Санкт-Петербург бо бемории «нуқсони модарзодии дил» 2 маротиба ҷарроҳӣ шуда буду зери ҳаводиҳии сунъии шуш қарор дошт, ба Тоҷикистон оварда шуд. Бо назардошти он ки волидайнӣ кӯдак имконияти пардохти маблағи табобати минбаъдaro дар ФР надоштанд, бо мусоидати ВҲИ, Комиссияи назди Ҳукумати ҚТ оид ба ҳуқуқи кӯдак ва Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии ҚТ кӯдак, модараш ва табиби роҳбалад (эҳёгари Маркази ҷумҳуриявии илмию клиникии педиатрӣ ва ҷарроҳии кӯдакон) ройгон аз ш.Санкт-Петербурги ФР ба шаҳри Душанбе оварда, дар шӯъбаи эҳёгарии Маркази миллии тиббӣ ҷо карда шуд.

Кӯдакон дар низомӣ адлияи ноболиғон

Бо мақсади ҳифзи ҳуқуқи кӯдакон дар низомӣ адлияи ноболиғон аз ҷониби ВҲИ соли 2014 дар як қатор муассисаҳо, аз ҷумла дар мактаби махсус ва литсеи махсуси касбӣ-техникӣ боздидҳо анҷом дода шуда, бо роҳбарони ин муассисаҳо ва кӯдакони дар онҳо таълимгиранда вохӯриҳо гузаронида шуданд ва парвандаҳои шахсии ин кӯдакон мавриди омӯзиш қарор гирифтанд. Таҳлилҳо нишон доданд, ки дар санадҳои муайянкунандаи тартиби дар муассисаҳои

мазкур ҷойгиркунии кӯдакон муҳолифатҳо вучуд доранд. Масалан, мутобиқи банди 6 моддаи 22-и Қонуни ҚТ «Дар бораи маориф» барои кӯдакони аз 10-сола боло, ки ахлоқу рафтори онҳо барои ҷамъият хавфноканд, муассисаҳои таълимии махсус таъсис дода мешаванд. Тибқи талаботи қонуни мазкур кӯдакон ба ин муассисаҳои таълимӣ бояд бо қарори суд фиристода шаванд. Меъёри мазкур дар Низомнома дар бораи Комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак, ки бо қарори Ҳукумати ҚТ аз 1 августи соли 2008 №377 тасдиқ шудааст, Низомнома ва Оинномаи Литсейи касбии-техникии махсуси №1 шаҳри Душанбе ва мактаби махсуси ҷумҳуриявӣ барои кӯдакони бо қонун муҳолифатдошта пурра ба эътибор гирифта нашудааст.

Бинобар ин дар амалия Комиссияҳо оид ба ҳуқуқи кӯдаки шаҳру ноҳияҳо ва ШВКД-ҳо бархилофи талаботи Қонуни дар боло зикргардида бо қарорҳои худ кӯдаконро ба ин муассисаҳо мефиристанд.

Соли 2014 дар асоси Ёддошти тафохум аз ҷониби ВҲИ, Ташкилоти ҷамъиятии “Маркази ҳуқуқи кӯдак” ва Ташкилоти “Ислоҳоти байналмилалӣ маҳбасхонаҳо” (PRI) дар доираи лоиҳаи “Барҳамзании зинавии зӯроварӣ нисбати кӯдакон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида” мониторинг гузаронида шуд.

Дар доираи мониторинги мазкур нафароне, ки 3-4 сол пеш дар системаи адлияи ноболиғон буданд, пурсида шуданд. Пурсиши онҳо нишон дод, ки зӯроварӣ нисбати кӯдакон дар муассисаҳои тарбиявӣ барои кӯдакони аз озодӣ маҳрумшуда, литсеи махсус ва мактаби махсус барои кӯдакони системаи адлияи

ноболиғон вучуд надошта бошад ҳам, мутаассифона дар марҳилаи боздошт, таҳқиқот ва тафтишот баъзан ҳолатҳои аз ҷониби кормандони мақомоти қорҳои дохилӣ истифодаи алфози қабех, пурсиш бе иштироки намоёндоғони қонунӣ ё зиёдтар аз вақти муқарраркардаи қонун пурсидани кӯдакон ҷой доранд.

Дар самти ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак дар низоми адлияи ноболиғон тавсияҳои зерин пешниҳод мешаванд:

- санадҳои танзимкунандаи ҷойгиркунии кӯдакон дар мақтаби махсус ва литсейи махсус ба қонунҳои амалкунанда ва стандартҳои байналмилалӣ мутобиқ карда шаванд;

- талаботи қонунгузорӣ аз ҷониби комиссияҳо оид ба ҳуқуқҳои кӯдаки шахру ноҳияҳо ва роҳбарони мақтаби махсус ва литсеи махсус риоя карда шаванд;

- барои кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, ки фаъолияти онҳо бевосита бо кӯдакон алоқаманд аст, курсҳои тақмили ихтисос ҷиҳати омӯзиши ҳуқуқи инсон (кӯдак) ба роҳ монда шуда, ба омӯзиш ва таълими ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои таълимии назди мақомоту идораҳо тақвият бахшида шавад.

Ҳуқуқи кӯдак ба таҳсил

Соли 2014 дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон 527 адад кӯдакистон бо фароғирии 80442 кӯдак (36418 духтар), 3845 муассисаи таҳсилоти умумӣ бо фароғирии 1742815 хонанда (830581 духтар), 62 муассисаҳои ибтидоии касбӣ бо фароғирии 21743 нафар (4895 духтар), 60 адад муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ бо фароғирии 59356 нафар донишҷӯ (35128 духтар) ва

38 муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бо фарогирии 167660 донишҷӯ (53217 духтар) фаъолият доштанд.

Дар кишвар дастрасии кӯдакони табақаҳои осебпазири чомеа ба таҳсил (кӯдакони یتиму бепарастор, кӯдакони оилаҳои камбизоат, дорои маъюбияти гуногун, инчунин кӯдакони бо қонун дар муҳолифатбуда) дар маркази диққат қарор доранд.

Барои таълиму тарбия фаро гирифтани кӯдакони дорои имкониятҳои маҳдуд дар ҷумҳурӣ 12 кӯдакистонҳои махсусгардонидашудаи табобатӣ (санаторӣ) бо фарогирии 3422 кӯдак фаъолият мекунанд.

Дар соли таҳсили 2014-2015 дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ 5244 кӯдаки маъюб ба таҳсил фаро гирифта шуданд. Аммо дар аксари муассисаҳои таълимӣ барои кӯдакони маъюб шароитҳои мусоид фароҳам оварда нашудаанд.

Ҷиҳати беҳдошти сатҳи дастрасии кӯдакон ба таҳсил кормандони мақомоти ВХИ тӯли соли 2014 аз як қатор муассисаҳои таълимӣ дар шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ дидан карданд. Аз ҷумла, вазъи кӯдакон дар Хонаи бачаҳои ш. Роғун, Мактаби махсуси ҷумҳуриявии №1 ш. Душанбе, Литсеи махсуси касбӣ-техникии №1 ш. Душанбе, Қабулгоҳ-таҳвилгоҳи ноболиғони Хадамоти пешгирии ҳукуквайронкунӣ байни ноболиғон ва ҷавонони ВКД ҚТ, Мактаб-интернати ҷумҳуриявӣ барои кӯдакони یتими н. Шаҳринав, Мактаб-интернати ҷумҳуриявии бачаҳои нобино ва сустбини н. Ҳисор, Мактаб-интернати ҷумҳуриявии кӯдакони یتим дар ш. Кӯлоб, Мактаб-интернати №1 Ҷамоати деҳоти ба номи Миралӣ

Махмадалиев дар н. Восеъ, Хонаи бачагони Танобчии н. Темурмалик, Мактаби миёнаи деҳаи Лулиёни н. Восеъ, Мактаб-интернати ёрирасон дар ш. Хучанд, Мактаб-интернати вилояти барои кӯдакони یتим ва бачагони маҳрум аз парастории волидайн дар ш. Чкалов, Мактаб-интернати махсус барои бачагони кувваи босираашон суст ва зарир дар ш. Исфара, Мактаб-парастигхӯи шифобахшии №40 дар ш. Конибодом, мактаб-интернат барои кӯдакони یتими ш. Истаравшан, Мактаб-интернат барои кӯдакони қар ва шунавоиашон сусти ба номи Тӯхтабой Ғафоров дар н. Б. Ғафуров мавриди санҷиш қарор гирифтанд.

Аз натиҷаи санҷишҳо ҷиҳати бартарафсозии камбудиву норасоҳои ҷойдошта ба Вазири маориф ва илми ҚТ, раисони ноҳияи Вахш ва шаҳри Исфара, роҳбарони ҳамаи муассисаҳое, ки вазъи ҳуқуқи кӯдак дар онҳо мавриди санҷишу омӯзиш қарор гирифтанд ва дигар мақомоту идораҳои дахлдор тавсияҳои ВҲИ пешниҳод гардиданд. Айни замон вобаста ба иҷрои тавсияҳои пешниҳодшуда ба мақомоти ВҲИ ҷавобҳо ворид шуда истодаанд.

Камбудии ҷиддӣ дар аксар мактаб-интернатҳо барои кӯдакони یتиму бепарастору маъҷуб ва дар муассисаҳои таълимии махсус барои кӯдакони душвортарбия он аст, ки таҳсил дар онҳо танҳо барои кӯдакони тоҷикзабон мебошад. Ташкили синфҳо барои кӯдакони русзабон, узбекзабон ва дигар ақаллиятҳои миллӣ дар ин муассисаҳо мувофиқи мақсад мебошад.

Бар замми ин санҷишу ташрифҳо мақомоти ВҲИ маълумотҳои аз васоити ахбори омма, мурочиатҳои шаҳрвандон ва вохӯриҳо бо аҳоли бадастомадаро

мавриди омӯзишу таҳлил қарор додааст. Омӯзишу таҳлилҳо нишон доданд, ки дар соҳаи маориф дар баробари пешравиҳо баъзе камбудихо, аз ҷумла набудани асбобу ашёҳои аёни, китобҳои дарсӣ (махсусан дар муассисаҳо барои кӯдакони бо қонун дар муҳолифатбуда ва кӯдакони маъҷуб), адабиёти бадеӣ ва нарасидани муаллимони фанӣ мушоҳида мешаванд. Дар муассисаҳои махсусгардонидашуда бошад, психологҳо ва мутахассисоне, ки бо кӯдакони қару гунг ва ноқисии нутқ ё руҳидошта қор мебаранд, намерасанд.

Мушкилии дигари соҳаи маориф қур будани мактабҳо барои кӯдақон мебошад. Баъзан барои кӯдакони якҷанд деҳа як мактаби таҳсилоти умумӣ фаъолият мекунад, ки ин ҳолат махсусан дар фасли зимистон мушкилиҳои зиёд пеш оварда, боиси аз таҳсил қур мондани духтарон ва кӯдакони маъҷуб мегардад.

Тибқи қарори Ҳукумати ҚТ аз 27 августи соли 2008, №436 “Қар барои Барномаи давлатии сохтмон, таъмиру азнавсозии мактабҳо барои солҳои 2008-2015, ки дар хонаҳои шахсӣ, вагонхонаҳо ва биноҳои маъмурию қойҳои қамъиятӣ қойгиранд” дар давомии солҳои 2008-2013 муассисаҳои таълимии дар Барнома пешбинишуда қурра аз хонаҳои шахсӣ ва вагонхонаҳо бароварда шудаанд. Аммо аз маълумоти Вазорати маориф ва илми ҚТ бармеояд, ки қанӯз қам дар 12 шаҳру ноҳияҳо 20 муассисаҳои таълимӣ ва филиалҳои муассисаҳои таълимии ба Барнома вориднашуда дар хонаҳои шахсӣ ва вагонхонаҳо қойгиранд.

Мутобиқи талаботи моддаи 41 Конституцияи (Сарқонуни) ҚТ “Ҳар шахс ҳуқуқи таҳсил дорад”. Тибқи банди 7 моддаи 16-и Қонуни ҚТ “Дар бораи маориф” қабули хонандагон ба зинаи сеюми таҳсилот дар муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёнаи умумӣ мувофиқи майлу хоҳиш ва қобилияту завқи онҳо сурат мегирад. Аммо таҷриба нишон медиҳад, ки баъзан ин ҳуқуқҳои кӯдакон аз ҷониби роҳбарони муассисаҳои таълимӣ халалдор карда мешаванд.

Масалан, мувофиқи мурочиате, ки аз ҷониби шахрванд С.А. ба мақомоти ВХИ ворид гардид, писараш У.С. дар мактаби миёна бо баҳои хубу аъло хонда, хоҳиши идома додани таҳсилро дар синфҳои 10-11 доштааст. Аммо аз ҷониби роҳбари муассисаи таълимӣ бо сабаби ғӯё паст будани сатҳи донишаш ба ӯ барои идомаи таҳсил иҷозат дода нашудааст. Баъди омӯзиши ҳуҷҷатҳо бо мусоидати ВХИ дар ҳамкорӣ бо Вазорати маориф ва илми ҚТ ва Раёсати маорифи шаҳри Душанбе номбурда таҳсили худро дар мактаб идома дод.

Дар самти дастрасӣ ба таҳсил махсусан кӯдаконе, ки ба сифати гумонбаршуда ё айбдоршаванда дастгир шудаанд ва ноболиғоне, ки аз муассисаҳои адои ҷазои ҷиноятӣ баргаштаанд, ба мушкилӣ рӯ ба рӯ мегарданд. Падару модари дигар кӯдакон намехоҳанд, ки кӯдакони ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидашуда бо фарзандони онҳо дар як мактаб таҳсил кунанд.

Барои ноболиғоне, ки аз муассисаҳои адои ҷазои ҷиноятӣ баргаштаанд, муассисаҳои таълимии ғоибона (шабона) таъсис дода шудаанд, ки мутаассифона таҳсил дар онҳо шартномавӣ (пулакӣ) аст. Ҳол он ки кӯдакони низоми адлияи ноболиғон асосан аз оилаҳои

камбизоатанд ва онҳо имкон надоранд, ки ба тариқи шартномавӣ таҳсил намоянд.

Соли 2014 Ташкилоти ҷамъиятии “Маркази ҳуқуқи кӯдак” ба ВҲИ муроҷиат намуда, хоҳиш кардааст, ки ҷиҳати барқарор намудани ҳуқуқи ноболиғ М. ба таҳсил мусоидат карда шавад. Аз муроҷиат бармояд, ки падари гумонбаршуда М. баъди ҷанги байни мактаббачаҳо ба прокуратура даъват шуда, ба ӯ дастур дода шудааст, ки ҳуччатҳои фарзандашро аз мактаб гирифта, ӯро барои идомаи таҳсил ба мактаби махсус барад. Ин амали прокурор хилофи қонунгузори амалкунандаи ҷумҳурии мебошад ва аз ин лиҳоз бо даҳлати ВҲИ ноболиғ М. таҳсилро дар мактаб идома дод.

Модарони ноболиғон А. ва Ҷ. ва ТҶ “Маркази ҳуқуқи кӯдак” ба мақомоти ВҲИ муроҷиат карда, дархост намудаанд, ки барои дар муассисаи таҳсилоти ҳамагонӣ идомаи додани таҳсил ба А. ва Ҷ., ки баъди адои ҷазои ҷиноятӣ аз муассисаи тарбиявӣ баромадаанд, муоидат намояд. Бо мусоидати ВҲИ ноболиғон барои таҳсил ба Муассисаи давлатии таҳсилоти миёнаи умумии (ғоибона) барои наврасон ва калонсолон дар назди Вазорати маориф ва илми ҚТ равон карда шуданд.

Оид ба барҳамзании мушкилиҳои кӯдакони бо қонун муҳолифатдошта дар самти дастрасӣ ба таҳсил ба Вазири маориф ва илми ҚТ тавсияҳои ВҲИ ирсол карда шудаанд.

Кормандони мақомоти ВҲИ дар давоми сол мунтазам бо кӯдакон дар муассисаҳои гуногуни таълимӣ вохӯриҳо доир намуда, ба онҳо дар бораи қонунгузори миллии ва санадҳои байналмилалӣ аз ҷониби Тоҷикистон эътирофгардида маълумот

пешниҳод намуданд. Дар доираи чунин вохӯриҳо тартиби муроҷиат ба ВҲИ фаҳмонида шуда, ба кӯдакон оид ба ҳуқуқҳои ноболигон ҳангоми дастгиркунӣ, ҳабс ва мурофияи судӣ брошураву буклетҳо дастрас карда шуданд.

Дар самти дастрасии кӯдакон ба таҳсил чунин тавсияҳо пешниҳод мешаванд:

- бо асбобҳои аёни ва китобҳои дарсии соли бароришашон нисбатан нав таъмин намудани муассисаҳои таълимӣ барои кӯдакон дар низоми адлияи ноболигон;

- таъмини дастрасии ҳамаҷонибаи кӯдакони маъюб ба таҳсил;

- аз вагонхона, хонаҳои истиқоматӣ ва биноҳои маъмурию ҷойҳои ҷамъиятӣ баровардани муассисаҳои таълимӣ ва филиалҳои онҳо;

- сохтмон ва қабули биноҳои таълимию тарбиявӣ бо назардошти имкониятҳои кӯдакони маъюб;

- ҷалби кӯдакони низоми адлияи ноболигон ба марказҳои таҳсилоти иловагӣ;

- ройгон ба роҳ мондани таълими шабона ва ғоибона дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ.

2.11. Ҳуқуқи зан

Ҳуқуқҳои зан дар ҳамаи санадҳои байналмилалӣ инъикоси худро ёфтаанд. Оинномаи СММ баробарии зану мардро ҳамчун принцип қайд кардааст. Инчунин баробарии марду зан дар Эъломияи умумии ҳуқуқи башар низ пешбинӣ шудааст. Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ,

Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои шахрвандӣ ва сиёсӣ таъбизро аз рӯи ҷинсият манъ кардаанд.

Санаде, ки пурра ба ҳуқуқу озодиҳои зан бахшида шуда, тамоми ҷанбаҳои ҳаёти ӯро дар назар гирифтааст, ин Конвенсия дар бораи барҳам додани тамоми шаклҳои таъбиз нисбати занон мебошад, ки аз ҷониби Тоҷикистон низ ба тасвиб расонида шудааст. Протоколи иловагӣ ба Конвенсияи мазкур соли 2014 аз ҷониби Маҷлиси Олии ҚТ ба тасвиб расид.

Конститутсияи ҚТ ҳуқуқу озодиҳои занонро кафолат медиҳад. Аз ҷумла, Сарқонун муқаррар намудааст, ки мардон ва занон баробарҳуқуқанд, ҳуқуқ доранд озодона ақди никоҳ банданд ва онро бекор кунанд.

Дар ҷумҳурӣ ҷиҳати ҳифзи ҳуқуқи занон пайваста чораҳои муассир андешида мешаванд. Дар ин самт Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 декабри соли 1999, №5 “Дар бораи тадбирҳои баланд бардоштани мақоми зан дар ҷомеа”, Қонуни ҚТ “Дар бораи кафолатҳои давлатии баробарҳуқуқии мардону занон ва имкониятҳои баробари амалигардонии онҳо”, Стратегияи миллии фаъолгардонии нақши зан дар ҚТ барои солҳои 2011-2020, барномаҳои давлатии “Тарбия, интиҳоб ва ҷобачогузории кадрҳои роҳбарикунанда аз ҳисоби занону ҷавондухтарони лаёқатманд барои солҳои 2007-2016”, “Тайёр кардани мутахассисон аз ҳисоби занон ва мусоидат ба шугли онҳо барои солҳои 2012-2015” ва дигар санадҳо қабул гардида, амалисозии онҳо ба роҳ монда шудааст.

Бо назардошти вазифаю ваколатҳои ВҲИ мусоидат дар барқароркунии ҳуқуқу озодиҳои

вайроншудаи занон яке аз самтҳои афзалиятнок дар Стратегияи фаъолияти ВҲИ барои солҳои 2011-2015 муайян шудааст. Барои тақвияти фаъолият дар ин самт ВҲИ бо Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати ҚТ ва сохторҳои дигари давлатӣ, ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ва байналмилалӣ, ки фаъолияти онҳо бевосита бо ҳукуку озодиҳои занон алоқаманд аст, ҳамкориҳоро ба роҳ мондааст.

Таҳлили мурчиатҳои ҳатӣ ва шифоҳии ба мақомоти ВҲИ воридгардида нишон доданд, ки дар ҷомеа асосан ҳукукҳои занҳое вайрон мешаванд, ки маърифати ҳукукии онҳо дар сатҳи паст қарор дорад.

Масалан, шаҳрванд Ш. аз шаҳри Душанбе тариқи никоҳи мусулмонӣ ба шаҳрванд А. аз ноҳияи Рашт ба шавҳар баромада, таи ду сол дар Федератсияи Россия бо ӯ якҷоя зиндагӣ кардааст. Баъди таваллуд шудани духтарчааш шавҳараш гӯё аз сабаби духтар таваллуд карданаш дигар бо ӯ зиндагӣ қардан нахостааст. Вақте ки Ш. ба ВҲИ муроҷиат намуд, собиқ шавҳари ӯ аллакай зани дигар гирифта буд. Ба шаҳрванд Ш. маслиҳат дода шуд, ки бо ариза оид ба муқаррар қардани падарӣ ва рӯёнидани алимент ба суд муроҷиат намояд. Баъди ба суд муроҷиат қардани Ш. раванди баррасии аризai ӯ зери назорати мақомоти ВҲИ гирифта шуд. Мувофиқи ҳалномаи суд аз собиқ шавҳараш барои нигоҳубини фарзанди Ш. алимент ҷудо гардид.

Шаҳрванд Г., истиқоматкунандаи яке аз ноҳияҳои тобеи марказ, ба шаҳрванди Афғонистон тариқи никоҳи мусулмонӣ ба шавҳар баромада, баъди соҳиби ду фарзанд шудан хешовандони шавҳараш ӯро аз хона

пеш кардаанд. Ӯ ба Тоҷикистон баргаштааст, аммо падар ва бародаронаш гуфтанд, ки ӯро бе фарзандонаш қабул мекунанд, зеро имконияти хӯрондану пӯшонидани фарзандонашро надоранд ва фарзандони ӯ бояд ба Афғонистон фиристода шаванд.

Пас аз мурочиат бо мусоидати ВҲИ дар ҳамкорӣ бо Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоӣ ва Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли фарзандони Г. дар хонаи кӯдакон ҷойгир карда шуда, ҳуди ӯ ба Маркази омӯзиши калонсолон барои касбомӯзӣ равон карда шуд.

Дар баъзе мурочиатҳо занон ба мақомоти ВҲИ оид ба вайроншавии ҳуқуқи дастрасии онҳо ба суд шикоят мекунанд. Масалан, шаҳрванд Ш. истиқоматкунандаи яке аз ноҳияҳои дурдасти ҷумҳурӣ, ки аз барномаҳои телевизиони “Қаҳоннамо” оид ба мақомоти ВҲИ маълумот пайдо кардааст, тариқи телефонӣ ба мақомоти ВҲИ мурочиат намуда, изҳор дошт, ки аризаи ӯ дар бораи ҷудо кардани алимент бо сабабҳои номаълум дар суд қабул карда нашудааст. Бо мусоидати ВҲИ мурочиати Ш. дар суди ноҳия қабул ва баррасӣ гардид.

Шаҳрванд Ҳ. аз шаҳри Душанбе низ шифоҳан ба мақомоти ВҲИ мурочиат карда, иброз намуд, ки дар суди яке аз ноҳияҳои шаҳри Душанбе бо сабабҳои ба ӯ номаълум аризаи даъвогиаш дар бораи баҳси оилавӣ қабул нашудааст. Бо мусоидати ВҲИ мурочиати шаҳрванд Ҳ. дар суд қабул ва дар муҳлати муқарранамудаи қонун баррасӣ гардид.

Дар баъзе мурочиатҳо аз он шикоят карда мешавад, ки ҳуқуқҳои занон ва хешу табори онҳо

вобаста ба муошират бо фарзандоне, ки бо падарон зиндагӣ мекунанд, вайрон мешаванд.

Мисол, аз мурочиати шаҳрванд Б. бармеояд, ки ӯ бо духтараш М.-и шонздаҳсола зиёда аз 10 сол инчониб вохӯрда наметавонад. Инчунин, аз рӯи маълумотҳои доштаи Б. духтараш дар мактаби миёна умуман таҳсил накардааст. Бо мусоидати ВҲИ Б. бо духтараш вохӯрд. Ҳамзамон муайян карда шуд, ки дар ҳақиқат М. аз сабаби надоштани шаҳодатномаи таваллуд дар мактаби миёна таҳсил накардааст. Айни замон М. хуччати тасдиқкунандаи шахсият гирифт. Зимни суҳбат бо наздикони ӯ падар ва амаки М. ба уҳда гирифтанд, ки барои дар Маркази таҳсилоти калонсолон ба омӯзиши касби дӯзандагӣ машғул шудани М. монеъ намешаванд.

Дар ҷумҳурӣ барои бо кор таъмин намудани занҳое, ки баъди адои ҷазо ба озодӣ баромадаанд, чораҳои дахлдор андешида мешаванд. Мувофиқи маълумоти Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли барои соли 2014 аз теъдоди нафароне, ки аз маҳбас озод шуда, дар қайди мақомоти меҳнат ва шуғли аҳоли мебошанд, 35 нафарро занон ташкил медиҳанд.

Ба рушди соҳибкории занон низ аҳамият дода шуда, давоми соли 2014 ба 2 127 нафар занон дар ҳаҷми 7 миллиону 204 ҳазору 691 сомонӣ барои рушди соҳаҳои гуногуни соҳибкорӣ кӯмаки молиявӣ расонида шудааст.

Тибқи маълумоти Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли дар соли 2014 аз 670806 нафар шаҳрвандони ҷумҳурӣ, ки ба муҳоҷирати меҳнатӣ рафтаанд, 106416 нафар занон мебошанд.

Раванди муҳочирати меҳнатӣ бештар хусусияти ҷавоншавиро касб намудааст, ки ба генофонди миллат бетаъсир наместонад. Ҷараёни аз мамлакат баромада рафтани қисми коршоям ва соҳибкаси аҳоли боиси дар ҷумҳурии мондани занону фарзандони онҳо, зуҳуроти бисёрзани ва никоҳҳои қонуни қайд нагардида мешавад.

Яке аз сабабҳои афзудани шумораи вайроншавии оилаҳо коршиносон низ дар муҳочирати меҳнатӣ, хусусан муҳочирати мардон медонанд. Қисми муайяни муҳочирон муддатҳои тӯлонӣ бо оилаҳои худ дар алоқа намешаванд ва ба онҳо кӯмаки моддӣ намерасонанд, ки ин боиси вайроншавии оилаҳо мешавад.

Тибқи маълумоти Ташкилоти байналмилалӣ муҳочират (соли 2009) тахмин сеяки муҳочирон ба Ватан умуман бар нагаштаанд. Зану фарзандони дар ватан мондаи онҳо дар душвортарин шароит рӯз мегузaronанд, чунки онҳо соҳибмаълумот ва соҳибкаси нестанд, инчунин таҷрибаи корӣ низ надоранд. Бинобар ин бе манбаи даромад ва дастгирии молиявӣ монда, онҳо ба шаклҳои гуногуни зӯроварӣ, бемориҳои гуногун, гуруснагӣ ва дигар мушкилиҳо гирифтор шуда, баъзан ҳатто даст ба худкушӣ мезананд.

Ба хотири зинда мондан фарзандони ин занҳо ба шаклҳои бадтарини меҳнат машғул мешаванд. Баъзан ин занҳо баҳри беҳтар кардани шароити худ ва фарзандон маҷбуранд ба муҳочирати меҳнатӣ раванд ва ин ҳолат боз мушкилоти дигарро пеш меорад.

Мушкилиҳои асосии занони муҳочир - ин таълиму тарбияи фарзандон, омода набудан ба сафари берун аз кишвар, надоштани вазъи батанзимдаровардашуда,

сатҳи пасти малакаи касбӣ, иттилоотӣ ва ҳуқуқӣ мебошанд. Баъзан ин замон ва фарзандони онҳо дар ҷомеа мавриди таҳқир қарор мегиранд.

Дар самти ҳуқуқи замон тавсияҳои зерин пешниҳод мешаванд:

- *андешидани ҷораҳои дахлдор оид ба таъмини дастрасии духтарон ба тамоми зинаҳои таҳсил;*

- *ташвиқи тарғиби ҳамаҷонибаи ақди никоҳи давлатӣ;*

- *баланд бардоштани маърифати ҳуқуқӣ ва ошадории замон;*

- *ҷалби бештари духтарон ба муассисаҳои ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ;*

- *беҳтар сохтани фаъолият дар самти оmodасозии муҳочирони меҳнатӣ.*

ХОТИМА

Дар Маърӯзаи мазкур самтҳои асосии фаъолияти мақомоти ВҲИ дар соли 2014 ҳамаҷониба мавриди натиҷагирӣ қарор гирифта, дар он вазъи риоя ва таъмини ҳуқуқу озодиҳои инсон дар мамлакат бо далелу мисолҳои мушаххас инъикос шудааст.

Аз Маърӯза бармеояд, ки мукамалгардони низоми дастрасии мақомоти ВҲИ дар соли 2014 идома дода шудааст ва дар ин сол бо мусоидати Ҳукумати ҚТ дар ноҳияҳои Қумсангир ва Қубодиёни вилояти Хатлон ва шаҳри Исфараи вилояти Суғд боз 3 Қабулгоҳҳои ҷамъиятии нави ВҲИ таъсис ёфта, шумораи умумии онҳо дар минтақаҳои кишвар ба 11 адад расидааст. Маблағгузори фаъолияти Қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар маркази вилоятҳои Хатлон, Суғд ва ВМКБ аз 1 январи соли 2014 ба бучети давлатӣ гузаронида шудааст.

Соли 2014 дар мақомоти ВҲИ 3252 (с. 2013 – 2528 адад) муроҷиати шаҳрвандон (381 адад – хаттӣ ва 2871 адад – шифоҳӣ) ба қайд гирифта шудааст. Аз онҳо дар Дастгоҳи марказии ВҲИ 542 (с. 2013 – 492 адад) муроҷиат (243 – хаттӣ ва 299 – шифоҳӣ) ва дар 11 Қабулгоҳи ҷамъиятии ВҲИ дар минтақаҳои ҷумҳурӣ 2710 (с. 2013 – 2036 адад) муроҷиат (138 – хаттӣ ва 2572 – шифоҳӣ) баррасӣ шудаанд.

Дар муроҷиатҳои хаттӣ, ки дар Дастгоҳи марказӣ ба қайд гирифта шудаанд, шаҳрвандон бештар чихати ҳалли ҳуқуқҳояшон ба манзил (58 адад ё 23,4 %), нисбат ба мақомоти хифзи ҳуқуқ (31 адад ё 12,7 %), ба моликият (22 адад ё 9,0 %), ба муҳокимаи одилонаи

судӣ (17 адад ё 7, 7%), мурочиат ба мақомоти давлатӣ (16 адад ё 6,5%) арз кардаанд. Мурочиатҳо дар муқоиса ба соли 2013 нисбати ҳуқуқ ба манзил 18 адад, мақомоти ҳифзи ҳуқуқ 13 адад, ҳуқуқи мурочиат ба мақомоти давлатӣ 7 адад зиёд гардида, дар баробари ин нисбати ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ 35 адад, ҳуқуқ ба меҳнат 13 адад, ҳуқуқ ба моликият 8 адад, ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ 9 адад ва шахсони аз озодӣ маҳрумшуда 6 адад кам шудаанд.

Дар аксарияти аризаҳо шикоятҳои хаттии дар соли 2014 ба мақомоти ВХИ воридгардида нисбати мақомоти судӣ (66 адад ё 27,1 %) шикоят шудааст, гарчанде онҳо нисбат ба соли 2013 (91 адад) тамоюли камшавӣ доранд. Шикоятҳо нисбати амали (беамалии) сохторҳои Вазорати мудофия (Комиссариатҳои ҳарбӣ) низ назар ба соли 2013 (4 адад) зиёд шуда, ба 14 адад расидааст.

Афзоиши мурочиатҳо дар самти мусоидат ба ҳимояи ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча, ҳуқуқ ба озодӣ ва дахлнопазирии шахсӣ низ тамоюли зиёдшавӣ доранд, зеро агар дар соли 2013 шумораи чунин мурочиатҳо ҳамагӣ 18-то бошанд, пас дар соли 2014 миқдори онҳо ба 31 адад расидааст. Шаҳрвандон дар мурочиатҳои худ аксар вақт аз ғайриқонунӣ дастгир шудан, наандешидани чораҳои қонунӣ нисбати шахсони гунаҳгор, кашолакорӣ дар тафтиши парвандаҳои ҷиноятӣ, зери шиканча ва лату кӯб қарор гирифтани ғайриқонунӣ ва беасос оғоз ва қатъ намудани парвандаи ҷиноятӣ шикоят намудаанд.

Сатҳу сифати кор бо мурочиати шахрвандон дар Қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВХИ беҳтар гардида, дар ин давра аз ҷониби онҳо 2710 (138 -хаттӣ ва 2572-шифоҳӣ) адад мурочиатҳои шахрвандон баррасӣ шудаанд, ки нисбат ба соли 2013 (2036 адад ва аз онҳо 115 - хаттӣ ва 1921- шифоҳӣ) 674 адад зиёд мебошанд.

Аз ҷониби мақомот ҷиҳати такмили қонунгузорӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон нисбати 50 лоиҳаи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ҳулосаву пешниҳодҳо таҳия гардида, ба мақомоти дахлдор пешниҳод шудаанд.

Дар ин давра аз тарафи кормандони мақомоти Ваколатдор дар ташкилоту муассисаҳои кишвар оид ба вазъи риояи ҳуқуқу озодиҳои инсон 50 санчиш (соли 2013 – 34 санчиш) гузаронида шудааст. Аз ҷумла, 20 муассисаи пӯшида ва қисман пӯшида мавриди мониторингу санчишҳо қарор дода шудаанд.

Дар соли 2014 кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар воситаҳои ахбори омма 203 маротиба (соли 2013 – 196 маротиба), аз ҷумла дар шабакаҳои гуногуни телевизионӣ 49 маротиба (соли 2013 – 23 маротиба), дар шабакаҳои радио 61 маротиба (соли 2013 – 57 маротиба) баромад карда, дар воситаҳои электронии иттилоотӣ 77 маротиба (соли 2013 – 109 маротиба) мавод нашр намуда, дар рӯзномаҳои кишвар 16 мақола (соли 2013 – 12 мақола) чоп намудаанд. Дар давраи сипаришуда кормандони мақомоти ВХИ ҚТ дар 113 (дар соли 2013 – 83) семинару конференсия ва мизҳои муваффақ оид ба ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуқ ва озодиҳои инсон иштирок кардаанд. Бо ташаббуси мақомот бошад, 29 (дар соли

2013 – 13) семинару конференсия ва мизҳои мудаввар ташкил ва гузаронида шудаанд.

Сомонаи ВҲИ дар ин сол такмил ёфта, таркиби он бо ду саҳифаи нав – оид ба ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва ҳуқуқҳои кӯдак пурра карда шудааст.

Ҷиҳати амалисозии Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020 аз ҷониби Шӯрои Ҳамоҳангсозии байниидоравӣ, ки аз ҳисоби роҳбарони сохторҳои таълимии вазоратҳо, идораҳо ва муассисаҳои олии таълимӣ ва дигар ташкилотҳо дар назди ВҲИ таъсис дода шудааст, 17 барномаҳои мақсадноки таълимӣ таҳия ва тасдиқ гардида, барои дар муассисаҳои таҳсилотӣ қорӣ намудани фанни таълимӣ оид ба ҳуқуқи инсон ба Вазорати маориф ва илми ҚТ ва дигар идораҳои дахлдор ирсол шудаанд.

Дар Маъруза вазъи ҳуқуқи озодиҳои алоҳидаи инсон дар ҷумҳурӣ мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дода шуда, дар баробари пешравии муайян мушкилоти ҷойдошта низ дар сатҳи қонунгузориҳои миллий, амалияи ҳуқуқтатбиқкунӣ ва фаъолияти мақомоти дахлдор баён гардидаанд.

Вобаста ба бартарафсозии мушкилоти ҷойдошта оид пешбурд ва ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои алоҳидаи инсон тавсияҳои мушаххас пешниҳод шудаанд. Аз ҷумла, ҳуқуқ ба ҳифзи судӣ ва муҳокимаи одилонаи судӣ – 4, дахлнопазирии шахсӣ, озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ва таҳқиркунандаи шаъну шараф – 3, ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида – 3, ҳуқуқ ба озодии ибрази ақида, дастрасӣ ба иттилоот ва

воситаҳои ахбори омма – 3, ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ – 5, ҳуқуқи маъҷубон – 10, ҳуқуқ ба ҳифзи саломатӣ – 9, ҳуқуқ ба манзил – 5, ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ – 9, ҳуқуқҳои кӯдак: кӯдакон дар низоми адлияи ноболиғон – 3, ҳуқуқи кӯдак ба таҳсил – 6, ҳуқуқи занон – 5, дар маҷмӯъ 65 тавсия пешниҳод шудааст.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон боварӣ дорад, ки Маърузаи мазкур дар мақомоти ҳокимияти давлатӣ мавриди баррасӣ қарор дода шуда, ҷиҳати татбиқи тавсияҳои пешниҳодшуда ва ҳалли мушкилоти баёнгардида чораҳои дахлдор андешида мешаванд.

**УПОЛНОМОЧЕННЫЙ ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА
В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН**

**ДОКЛАД
УПОЛНОМОЧЕННОГО
ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА В
РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН
ЗА 2014 ГОД**

ДУШАНБЕ – 2015

Организация по безопасности
и сотрудничеству в Европе

**Данный доклад опубликован при поддержке
Организации по безопасности и сотрудничеству в
Европе (ОБСЕ)**

Представленный Доклад является пятым Докладом Уполномоченного по правам человека, который подготовлен в соответствии со статьёй 24 Закона Республики Таджикистан «Об Уполномоченном по правам человека в Республике Таджикистан» и представляется Президенту Республики Таджикистан, Маджлиси милли Маджлиси Оли Республики Таджикистан, Маджлиси намоёндагон Маджлиси Оли Республики Таджикистан, Правительству Республики Таджикистан, Конституционному суду Республики Таджикистан, Верховному Суду Республики Таджикистан, Высшему экономическому суду Республики Таджикистан, Генеральному прокурору Республики Таджикистан.

Доклад также предназначен для других государственных органов, негосударственных и международных организаций, осуществляющих деятельность в области прав и свобод человека, а также общественности.

В Докладе проанализирована деятельность Уполномоченного по правам человека за 2014 год, ситуация с правами и свободами человека и гражданина в Республике Таджикистан за этот период.

С целью обеспечения доступа к настоящему и к предыдущим Докладам Уполномоченного по правам человека, их электронная версия размещена на сайте www.ombudsman.tj.

**© Уполномоченный по правам человека в Республике
Таджикистан**

Уважаемый читатель!

В Республике Таджикистан принимаются действенные меры по продвижению и защите прав и свобод человека. Это утверждение ещё раз нашло своего подтверждения в очередном Послании Президента Республики Таджикистан Маджлиси Оли Республики Таджикистан от 23 января 2015 года. В частности, в Послании подчеркивается, что «в целях обеспечения защиты прав ребенка предлагаю создать в Республике Таджикистан институт Уполномоченного по правам ребенка».

Институт Уполномоченного по правам человека в Республике Таджикистан, также учрежденный по инициативе Президента Республики Таджикистан 5 лет тому назад, год за годом расширяет свою деятельность. О пятилетней деятельности института УПЧ РТ издана отдельная книга на таджикском, русском и английском языках, электронная версия которой бесплатно доступна уважаемым читателям в интернет-сайте УПЧ РТ по адресу www.ombudsman.tj.

Уполномоченный по правам человека систематически прилагает усилия плодотворно использовать все существующие возможности в рамках своей компетенции, установленной законодательством, для осуществления своей основной задачи, то есть усиления конституционных гарантий государственной защиты прав и свобод человека и гражданина, содействия их соблюдению и уважению органами государственной власти, органами самоуправления в поселке и селе (джамоатами), их должностными лицами и должностными лицами

предприятий, учреждений и организаций, независимо от организационно-правовых форм.

В очередном Докладе проанализирована деятельность Уполномоченного по правам человека в 2014 году, ситуация с правами человека в Республике Таджикистан, достижения и имеющиеся проблемы в этом направлении, а также представлены соответствующие рекомендации по их решению.

Уверен, что представленный Доклад будет рассмотрен органами государственной власти, структурами гражданского общества, международными организациями и каждым членом общества и представленные рекомендации способствуют дальнейшему продвижению прав человека, созданию демократического, правового, светского государства и гражданского общества в Республике Таджикистан.

С уважением,

Уполномоченный по правам человека

З. Ализода

СОДЕРЖАНИЕ

ПРЕДИСЛОВИЕ	113
--------------------------	------------

1. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИНСТИТУТА УПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА В 2014 ГОДУ

1.1. Обращения граждан.....	116
1.2. Мониторинг ситуации с соблюдением прав и свобод человека	121
1.3. Совершенствование законодательства по правам и свободам человека	121
1.4. Повышение осведомленности граждан по вопросам прав и свобод человека	123
1.5. Общественные приемные Уполномоченного по правам человека	127
1.6. Сотрудничества института Уполномоченного по правам человека	130
1.7. Финансовое обеспечение деятельности института УПЧ РТ	133

2. СОСТОЯНИЕ СОБЛЮДЕНИЯ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН

2.1. Право на судебную защиту и справедливое судебное разбирательство	135
2.2. Право на неприкосновенность личности, свободу от пытков и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания	142

2.3. Права человека в закрытых и полузакрытых учреждениях	150
2.4. Право на свободу выражения мнения, доступ к информации и средствам массовой информации	158
2.5. Право на социальное обеспечение.....	163
2.6. Защита прав инвалидов	168
2.7. Право на защиту здоровья	174
2.8. Права граждан на жильё	179
2.9. Защита прав трудовых мигрантов.....	185
2.10. Права детей	192
2.11. Права женщин	202
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	209

ПРЕДИСЛОВИЕ

Доклад Уполномоченного по правам человека в Республике Таджикистан (далее УПЧ) за 2014 год подготовлен на основе анализа реального состояния прав и свобод человека, достижений и проблем, существующих в отдельных направлениях прав человека, вклада института УПЧ и других соответствующих органов и структур в продвижении и защите прав человека.

Основной задачей Доклада является ознакомление органов государственной власти, органов самоуправления в поселке и селе, международных организаций и гражданского общества с деятельностью Уполномоченного по правам человека за 2014 год и состоянием прав и свобод человека в Республике Таджикистан за этот период. В нём представлены конкретные рекомендации по устранению недостатков и предупреждению нарушений прав и свобод человека.

Доклад состоит из двух основных частей, предисловия и заключения. Первая часть посвящена деятельности института УПЧ в 2014 году и охватывает вопросы, связанные с приоритетными направлениями деятельности института УПЧ. В соответствии с направлениями деятельности изложены требования действующего законодательства, результаты проделанных работ, статистические показатели, достижения, имеющиеся проблемы, рекомендации по устранению препятствий и по улучшению существующей ситуации.

Вторая часть Доклада называется “Состояние соблюдения прав и свобод человека в Республике

Таджикистан”. Она подготовлена с учетом обращений граждан, сложившейся ситуации с правами и свободами человека в Республике Таджикистан, выполнения международных обязательств Таджикистана и охватывает анализ отдельных прав и свобод человека. По результатам анализа представлены конкретные рекомендации по устранению недостатков, предупреждению правонарушений и продвижению прав и свобод человека в Республике Таджикистан.

В четырех предыдущих Докладах с целью продвижения прав и свобод человека в Республике Таджикистан Уполномоченным по правам человека к сведению соответствующих органов государственной власти и гражданского общества были представлены 335 конкретных рекомендаций по направлениям прав человека. В том числе, в направлении экономических, социальных и культурных прав были представлены 169 рекомендаций, в направлении политических и гражданских прав – 113 рекомендации и в направлении прав ребенка – 53 рекомендации. Анализ хода выполнения рекомендаций показывает, что из 335 представленных рекомендаций 108 - выполнены полностью, 107 – частично и 120 – находятся в процессе выполнения.

Уполномоченный по правам человека выражает уверенность в том, что соответствующие государственные органы совместно со структурами гражданского общества предпримут необходимые меры для реализации рекомендаций, представленных в годовых Докладах УПЧ и внесут свой вклад в продвижении прав и свобод человека в Республике Таджикистан.

Настоящий Доклад подготовлен в соответствии со статьей 24 Закона Республики Таджикистан “Об Уполномоченном по правам человека в Республике Таджикистан” и представляется Президенту Республики Таджикистан, Маджлиси милли Маджлиси Оли Республики Таджикистан, Маджлиси намоёндагон Маджлиси Оли Республики Таджикистан, Правительству Республики Таджикистан, Конституционному суду Республики Таджикистан, Верховному Суду Республики Таджикистан, Высшему экономическому суду Республики Таджикистан, Генеральному прокурору Республики Таджикистан. Доклад также предоставляется для сведения других государственных органов, негосударственных и международных организаций, действующих в сфере прав и свобод человека, а также общественности. Настоящий Доклад публикуется в электронных и печатных СМИ.

1. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИНСТИТУТА УПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА В 2014 ГОДУ

1.1. Обращения граждан

За 2014 год в институте УПЧ зарегистрировано 3252 (в 2013 году – 2528) обращения граждан (381 – письменных и 2871 – устных). Из них 542 (в 2013 году – 492) обращения (243 – письменных и 299 – устных) были приняты и рассмотрены в Центральном аппарате УПЧ и 2710 (в 2013 году – 2036) обращений (138 – письменных и 2572 – устных) – одиннадцатью Общественными приёмными УПЧ в регионах республики.

В Центральном аппарате УПЧ зарегистрировано от жителей города Душанбе 109 (в 2013 году – 90) письменных обращений, Хатлонской области – 31 (в 2013 году – 48), Согдийской области – 35 (в 2013 году – 61), ГБАО – 0 (в 2013 году – 3), городов и районов республиканского подчинения – 50 (в 2013 году – 51) и из за пределов республики – 17 (в 2013 году – 20).

Письменные обращения от мужчин составляют 119 (в 2013 году – 147), от женщин – 103 (в 2013 году – 103), коллективные обращения – 9. Также посредством Офиса УВКПЧ ООН – 1 обращение, Уполномоченных по правам человека других стран – 5 обращений, неправительственных организаций – 2 обращения и других организаций – 3 обращения.

Согласно Классификатору письменные обращения относятся к следующим правам и свободам человека и гражданина:

- права человека и органов правопорядка - 31 обращения (в 2013 году – 18);
- право на справедливое судебное разбирательство – 17 обращений (в 2013 году – 52);
- права лиц, лишенных свободы - 12 обращения (в 2013 году – 18);
- право на обращение в государственные органы – 16 обращений (в 2013 году – 9);
- право на призыв на военную службу - 4 обращения (в 2013 году – 1);
- право на гражданство - 4 обращения (в 2013 году – 3);
- право на свободу волеизъявления - 1 обращение;
- права беженцев – 2 обращения;
- право на собственность – 22 обращения (в 2013 году – 30);
- право на жилище – 58 обращений (в 2013 году – 40);
- право на социальное обеспечение – 16 обращений (в 2013 году - 16);
- право на здоровье – 4 обращения (в 2013 году – 4);
- право на труд – 3 обращений (в 2013 году – 16);
- права трудовых мигрантов – 6 обращений (в 2013 году – 15);
- право на свободную экономическую деятельность – 2 обращения (в 2013 году – 2);
- права ребенка – 18 обращений (в 2013 году - 8);
- право на здоровую окружающую среду – 3 обращения;
- права автора – 1 обращение;
- право на семейные связи - 1 обращение (в 2013 году - 9);
- право на выбор места жительства - 1 обращение;
- другие права – 21 (в 2013 году - 35).

Из 243 письменных обращений граждан, рассмотренных в Аппарате УПЧ, имеются жалобы на решение или действие (бездействие) следующих субъектов:

- судебных органов – 66 обращения (в 2013 году – 91);
- органов прокуратуры – 12 обращений (в 2013 году – 14);
- органов внутренних дел – 22 обращения (в 2013 году – 26);
- Министерства обороны (военные комиссариаты) – 14 обращений (в 2013 году – 4);
- Министерства иностранных дел – 2 обращение (в 2013 году - 1);
- Министерства юстиции (в отношении судисполнителей) – 9 обращений (в 2013 году – 19);
- Министерства здравоохранения и социального обеспечения населения - 2 обращения;
- ГКНБ - 5 обращений (в 2013 году – 4);
- ГУИН МЮ - 9 обращений (в 2013 году – 11);
- Службы связи - 1 обращение;
- Министерства образования - 6 обращений;
- исполнительных органов гос. власти – 13 обращения (в 2013 г. – 9);
- гос. органов других стран – 7 обращений (в 2013 г. - 12);
- адвокатуры – 1 обращение;
- организаций – 10 обращений (в 2013 году – 16);
- должностных лиц – 7 обращения (в 2013 году – 7);
- физических лиц – 12 обращения (в 2013 году – 4);
- содействие – 45 обращений (в 2013 году - 37).

Результаты рассмотрения обращений показывают, что граждане в 2014 году больше жаловались в отношении

судебных органов (66 обращений), хотя данный показатель по сравнению с 2013 годом (91 обращение) имеет тенденцию к снижению. Такая же тенденция прослеживается в отношении Министерства внутренних дел и если в 2013 году в отношении данного государственного органа было зарегистрировано 26 обращений, то в 2014 году этот показатель снизился до 22.

Письменные обращения по сравнению с прошлым годом увеличились в направлении права на жилище, а в отношении права на труд (9 обращений), права трудовых мигрантов (9 обращений), права на собственность (8 обращений) и права на социальное обеспечение (2 обращения) уменьшились.

Увеличение обращений в направлении содействия в защите права на свободу от пыток, права на свободу и неприкосновенность личности также вызывают беспокойство, потому что если в 2013 году количество таких обращений было всего 18, то в 2014 году они увеличились до 31 обращения.

Анализ обращений в данном направлении показывает, что граждане в своих обращениях жалуются в основном на незаконное задержание, непринятие законных мер в отношении виновных лиц, затягивание сроков при рассмотрении уголовных дел, применение пыток и избиений, незаконное и безосновательное заведение или прекращение уголовных дел. Некоторые граждане просят содействия в выяснении причин задержания их детей.

Анализ обращений граждан также показывает, что в некоторых случаях принятые судебные акты о вселении, взыскании алиментов для детей не выполняются. О таких

случаях свидетельствуют обращения С.Ш., А.Б., Х.С.. Данные обращения направлены в Министерство юстиции для принятия мер.

В некоторых случаях граждане в своих обращениях просят Уполномоченного по правам человека об участии сотрудников института в судебных процессах. За истекший период представители УПЧ приняли участие в более 20 судебных процессах.

В то же время, граждане обращаются к УПЧ с заявлениями, решения которых не входит в компетенцию УПЧ. Например, гражданин Х.Х. о продлении срока выплаты средств на строительство жилища и предоставления ему квартиры этажом ниже, гражданин Х.М. об обмене жилья, гражданин С.М. о предоставлении ему жилого помещения, групповое заявление граждан о лишении материнства и т.п. Данные обращения согласно ведомственной принадлежности направлены в соответствующие органы и гражданам разъяснены пути решения вопросов, изложенных в их обращениях.

Результаты анализа устных обращений граждан свидетельствуют о том, что в их числе также преобладают жалобы (74 обращения) на судебные органы. Другая, преобладающая группа обращений (88 обращений) относится к праву на жилище.

Устные обращения граждан рассмотрены согласно действующему законодательству РТ и им предоставлены соответствующие юридические консультации.

1.2. Мониторинг ситуации с соблюдением прав и свобод человека

В 2014 году на основании обращений граждан и Плана работы института Уполномоченного в целях решения имеющихся проблем были проведены 50 проверок (в 2013 году - 34). За этот период в целях содействия в защите прав человека были проведены 20 мониторингов и проверок в системе закрытых и полузакрытых учреждений.

В целях усиления работы в данном направлении была образована Мониторинговая группа при УПЧ из числа представителей соответствующих государственных органов и Коалиции НПО против пыток, которая в 2014 году согласно Уставу и утвержденному Рабочему плану провела мониторинги в 7 закрытых и полузакрытых учреждениях. Результаты деятельности Мониторинговой группы были обсуждены в сентябре 2014 года за круглым столом с участием сотрудников государственных органов, неправительственных организаций и СМИ.

Также, совместно с ОО «Офис гражданских свобод» были проведены 3 мониторинга по состоянию соблюдения прав военнослужащих в войсковых частях Министерства обороны РТ.

1.3. Совершенствование законодательства по правам и свободам человека

В целях содействия в совершенствовании законодательства Республики Таджикистан в области прав человека сотрудниками института УПЧ было изучено 50 (в 2013

году - 66) проектов нормативных правовых актов, по которым были представлены предложения и заключения.

В том числе, были представлены конкретные заключения по проектам Конституционного закона РТ «Об органах прокуратуры РТ», законов РТ «Об адвокатуре и адвокатской деятельности», «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма», «Об участии общественности в защите окружающей среды», «Об адресной социальной помощи», «Жилищный кодекс РТ», «О свободе совести и религиозных объединениях», «Об общественных объединениях», решений Пленума Верховного Суда РТ «О внесении изменений и дополнений в решение Пленума Верховного Суда РТ «О применении законодательства по некоторым вопросам, возникающим в судебной практике при рассмотрении дел, связанных с признанием права на собственность самовольных построек», «О соблюдении принципа открытости справедливого судебного разбирательства и доступности информации о деятельности судов».

По инициативе УПЧ в сотрудничестве с Министерством юстиции РТ были проведены общественные слушания по проекту Закона РТ «О внесении изменений и дополнений в Закон РТ «Об общественных объединениях» с участием представителей государственных органов, международных организаций и организаций гражданского общества.

Уполномоченный по правам человека и сотрудники его Аппарата приняли участие в рабочих группах по разработке проектов Конституционного

закона РТ “О гражданстве РТ” и Концепции о предоставлении безвозмездной юридической помощи.

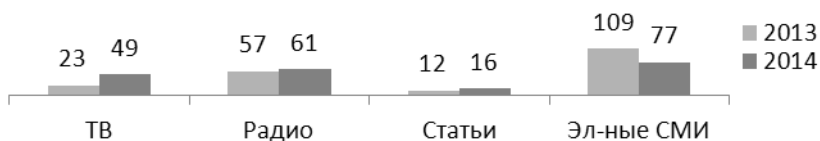
Также, в истекшем году в институте УПЧ были разработаны 2 проекта внутриведомственных актов, в том числе “Инструкция по проведению проверок на основании обращений граждан и в случаях нарушения прав человека” и “Положение о представительстве УПЧ РТ в Свердловской области РФ”.

1.4. Повышение осведомленности граждан по вопросам прав и свобод человека

Одним из приоритетных направлений деятельности института УПЧ является информационное. В целях усиления информационной деятельности был разработан и утвержден План выступлений сотрудников института УПЧ по Радио “Тоҷикистон”, Радио “Садои Душанбе” и ТВ “Джахоннамо”, реализация которого полностью завершена в 2014 году.

В 2014 году сотрудники института УПЧ 203 раза (в 2013 году - 196) выступили в различных средствах информации.

Выступления в СМИ – 2013-2014 годы

В целях обеспечения доступа общественности к деятельности института УПЧ систематически проводятся

пресс-конференции УПЧ. В том числе, 7 февраля и 31 июля 2014 года в актовом зале института УПЧ состоялись пресс-конференции УПЧ с участием представителей отечественных и зарубежных СМИ. Для участников пресс-конференций были подготовлены и предоставлены соответствующая литература и пресс-релизы о деятельности института УПЧ на таджикском и русском языках.

За этот период был подготовлен Доклад Уполномоченного по правам человека за 2013 год и в установленных Законом “Об Уполномоченном по правам человека в Республике Таджикистан” сроках направлен в соответствующие государственные органы. Доклад был переведен на русский и английский языки и опубликован, а текст Доклада размещен на Интернет-Сайте УПЧ РТ.

16 июня 2014 года в институте УПЧ состоялся круглый стол с участием представителей государственных органов, международных организаций, НПО и СМИ на тему “Роль института УПЧ в продвижении и защите прав человека в Республике Таджикистан в 2009-2014 годах”. В ходе данного мероприятия была презентована деятельность института УПЧ за 2009-2014 года, которая была обсуждена участниками мероприятия и подведены её итоги.

В продолжении круглого стола Уполномоченным по правам человека была проведена пресс-конференция для отечественных и зарубежных журналистов. Участникам мероприятия были предоставлены Программа презентации, Пресс-релизы о деятельности института УПЧ

в 2009-2014 годы на таджикском и русском языках, Доклад УПЧ РТ за 2013 год и другая соответствующая литература.

С учетом приоритетности направлений по защите прав ребенка, трудовых мигрантов и членов их семей в Интернет-Сайте УПЧ РТ были открыты 2 отдельные страницы, в которых размещены международные и национальные акты, статьи и доклады по этим направлениям, а также полезные юридические советы.

В 2014 году по плану опубликовано 4 номера бюллетени “Вестник УПЧ РТ” и распространены бесплатно в государственных органах и среди населения на мероприятиях института УПЧ и посредством Общественных приемных УПЧ в регионах страны.

Заново был разработан и опубликован тиражом 1000 экземпляров буклет “Как обратиться к Уполномоченному по правам человека” на таджикском и русском языках.

Также, в рамках реализации информационных работ в целях повышения правовых знаний граждан и укрепления профессиональных знаний сотрудников ведомств Уполномоченным по правам человека были разработаны, переведены и опубликованы несколько материалов, в том числе “Институт Уполномоченного по правам человека – 5 лет становления и развития”, Инструкция “О задержании”, “Карманный справочник о международных стандартах в сфере прав человека для сотрудников тюрем”, “Трудовые права иностранных граждан и другие полезные советы”, “Сборник международных и национальных нормативно-правовых актов против пыток”, “Рекомендации органов ООН Республике Таджикистан по вопросам прав и свобод

человека” и “Инструкция по вопросам профессиональной подготовки сотрудников тюрем в сфере прав человека”.

За истекший период было обеспечено участие сотрудников УПЧ РТ в работе 113 (в 2013 году - 83) семинаров, конференций и круглых столов по различным аспектам прав и свобод человека, а по инициативе УПЧ были организованы и проведены 29 (в 2013 году - 13) семинаров, конференций и круглых столов.

О вышеупомянутых семинарах, встречах и других мероприятиях института УПЧ в Интернет-Сайте УПЧ РТ размещены новости, доклады и другие материалы. Содержание Интернет-Сайте УПЧ постоянно обновляется и обеспечивается его бесперебойная работа.

Повышение знаний граждан в сфере прав человека и их готовность защищать свои права является одним из приоритетных направлений деятельности института УПЧ и в этом русле продолжается реализация Программы образования в сфере прав человека на 2013-2020 годы, утвержденная постановлением Правительства Республики Таджикистан от 3 декабря 2012 года №678.

В данный момент для реализации Программы при Уполномоченном по правам человека образован Межведомственный координационный совет из числа руководителей учебных подразделений министерств, ведомств и высших учебных заведений.

Для выполнения первого этапа реализации Программы (2013-2014 годы) приняты решения Межведомственного координационного совета “Об утверждении Положения Межведомственного координационного совета по реализации Программы

образования в сфере прав человека”, “Об утверждении Плана мероприятий по выполнению первого этапа реализации Программы образования в сфере прав человека на 2013-2020 годы”.

В целях разработки и утверждения целевых программ, методических инструкций по выполнению основных направлений Программы и для реализации других предусмотренных мероприятий решением Совета учреждены 6 рабочих групп по следующим направлениям:

- обучение государственных служащих;
- обучение сотрудников правоохранительных органов и учреждений системы исполнения уголовного наказания;
- обучение военнослужащих;
- обучение судей и сотрудников аппарата судов;
- обучение в средних специальных и высших заведениях;
- обучение в средних общеобразовательных заведениях.

Со стороны вышеназванных рабочих групп были разработаны 17 целевых программ и с одобрением Совета направлены в Министерство образования и науки РТ для внедрения учебного предмета по правам человека в учебных заведениях.

1.5. Общественные приемные Уполномоченного по правам человека

В 2014 году была продолжена работа по обеспечению доступности института УПЧ и при поддержке Правительства РТ и содействия исполнительных органов государственной власти Хатлонской и Согдийской областей было учреждено 3

новых Общественных приемных УПЧ в Кумсангирском и Кубодиянском районах Хатлонской области и в городе Исфара Согдийской области. Сегодня они осуществляют свою деятельность наравне с другими Общественными приемными УПЧ в городах Турсунзаде, Рагун, Куляб, Айнинского и Раштского районов и в областных центрах – городов Худжанд, Кургантюбе и Хорог.

В истекшем году финансирование деятельности 4 Общественных приемных УПЧ в городах Рагун, Куляб, Айнинском и Кумсангирском районах осуществлялось Датским Институтом по правам человека, 2 Общественных приемных УПЧ в городе Турсунзаде и Раштском районе – Швейцарской МОО Хелветас и 2 Общественных приемных УПЧ в городе Исфара и Кубодиянском районе – Программой Развития ООН в Таджикистане. Следует отметить, что с января 2014 года финансирование Общественных приемных УПЧ в областных центрах - городов Худжанд, Кургантюбе и Хорог осуществляется за счет государственного бюджета.

За этот период Общественными приемными УПЧ были рассмотрены 2710 (138 –письменных и 2572 – устных) обращений граждан, что по сравнению с 2013 годом (2036 обращений и из них 115-письменных и 1921 - устных) больше на 674 обращения.

Письменные обращения, рассмотренные Общественными приемными УПЧ (138 обращений) в основном затрагивают экономические и социальные права граждан.

Согласно Классификатору устные обращения, рассмотренные Общественными приемными УПЧ в 2014 году, относятся к следующим правам и свободам человека и гражданина:

- право на обращение в государственные органы – 143
- право на справедливое судебное разбирательство – 74
- право на гражданство – 32
- право на свободное волеизъявление – 12
- право на свободу от пыток – 5
- право на выбор места жительства – 3
- право на защиту – 58
- права военнотружеников – 18 адад
- право на личную и семейную жизнь – 281
- право на наследство – 98 адад
- право на социальное обеспечение – 191
- право на труд – 107
- право на справедливые условия труда – 87
- права трудовых мигрантов и членов их семей – 29
- право на предпринимательство – 74
- право на достойный уровень жизни – 33
- права потребителей – 12
- право собственности – 152
- право на жильё – 177
- право на землю – 372
- право на здоровье – 3
- право на семейные связи – 143
- право на алимент – 99
- право на учебу – 18
- права ребенка – 82
- этнические и религиозные права – 1
- содействие – 268.

Анализ вышеприведенных обращений показывает, что в регионах страны в основном проблем больше в направлении экономических и социальных прав и большинство обращений касаются права на землю (372 обращения), права на личную и семейную жизнь (281 обращение), права на социальное обеспечение (191 обращение), права на жилище (177 обращений), права собственности (152 обращения), права на семейные связи (143 обращения) и т.п.

Год за годом увеличивается проведение мониторингов отдельных прав в регионах со стороны Общественных приемных УПЧ и в данном направлении заметна деятельность Общественных приемных в городах Худжанд, Рагун, Раштском и Айнинском районах.

Также укрепляются сотрудничества Общественных приемных УПЧ с государственными органами, структурами гражданского общества и международными организациями в регионах страны. Заседания Общественных советов при Общественных приемных УПЧ проводятся в установленные сроки, однако мониторинг их деятельности показывает, что привлечение членов Общественных советов к ежедневной деятельности Приемных недостаточное и имеющийся потенциал членов Общественных советов используется не в полном объеме.

1.6. Сотрудничества института Уполномоченного по правам человека

За этот период в целях укрепления сотрудничества с международными организациями Уполномоченным по

правам человека была проведена 31 взаимовыгодная встреча. Такие встречи состоялись, в том числе с Норимаса Шимомура – Директором ПРООН в Таджикистане, Хуаном Мендесом – Специальным Докладчиком ООН по пыткам, представителями Азиатского Банка Развития, преставителями МИД Швейцарии, представителями КБСС в Таджикистане, представителями ОБСЕ по национальным меньшинствам, представителем PRI, членами Рабочей группы по сотрудничеству Омбудсманов Таджикистана и Свердловской области РФ в вопросах защиты прав трудовых мигрантов и членов их семей, членами Подкомитета ООН по пыткам, представителями Международной организации по миграции в Таджикистане, Послом Великобритании в Таджикистане и др.

В рамках сотрудничества с международными организациями УПЧ с целью укрепления и продвижения прав и свобод человека выступил с докладами в 72 заседаниях, семинарах, круглых столах и конференциях, совершил служебные поездки в 10 регионах страны и в 4 зарубежных странах.

При поддержке Датского Института по правам человека на сегодня опубликовано 12 номеров бюллетени “Вестник УПЧ РТ” на таджикском и русском языках, обеспечены выступления сотрудников института УПЧ и экспертов по радио и телевидению. Также при поддержке вышеназванного Института была продолжена деятельность 4 Общественных приемных УПЧ в регионах страны.

В целях укрепления внутреннего потенциала института УПЧ при поддержке международных партнеров систематически проводятся обучающие семинары для сотрудников института.

В рамках реализации Совместного плана института УПЧ РТ, международных организаций и Коалиции НПО против пыток на высоком уровне прошло празднование Дня прав человека в Таджикистане. К данному празднику Уполномоченным и сотрудниками его Аппарата был проведен цикл передач по республиканским радио и телевидению, в газетах “Джумхурият”, “Азия+” и других печатных и электронных изданиях были опубликованы статьи и репортажи по вопросам прав и свобод человека в РТ.

6 декабря 2014 года в Национальном университете Таджикистана при поддержке УПЧ состоялась Научно-практическая республиканская конференция на тему “Гарантии прав и свобод человека в законодательстве Республики Таджикистан” в честь 30-летия принятия Конвенции ООН против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания.

Также в честь Дня прав человека и в других регионах страны были проведены круглые столы, в том числе в Раштском регионе (3 декабря в Раштском районе), в Согдийской области (6 декабря в городе Худжанд) и в Хатлонской области (8 декабря в городе Кургантюбе).

По итогам мероприятий 10 декабря 2014 года в Национальной библиотеке состоялся круглый стол на тему «Голос местного сообщества в процессе борьбы

против пыток». Данное праздничное мероприятие было организовано и проведено по инициативе УПЧ, Представительства ОБСЕ в Таджикистане, Датского Института по правам человека и Коалиции НПО против пыток.

В то же время в честь этого праздника были показаны специальные ролики по ТВ «Джахоннамо» при поддержке Швейцарского Офиса по сотрудничеству в Таджикистане. Эти же ролики были показаны по большим мониторам, которые установлены на центральных проспектах города Душанбе при поддержке Представительства Евросоюза в Таджикистане.

С учетом того что День прав человека в 2014 году отмечался под лозунгом «Голос местного сообщества в процессе борьбы против пыток», по инициативе УПЧ в целях усовершенствования профессиональных знаний сотрудников учреждений исполнения уголовного наказания рабочей группой с участием УПЧ были проведены обучающие семинары в городах Кургантюбе и Худжанд.

1.7. Финансовое обеспечение деятельности института УПЧ РТ

В 2014 году институту Уполномоченного по правам человека в Республике Таджикистан за счет бюджетных средств было выделено 1 миллион 111 тысячи 426,75 сомони.

Также, за счет средств Датского Института по правам человека для осуществления деятельности Общественных

приемных УПЧ в городах и районах республики в 2014 году было использовано 416 133 сомони 04 дирам, из них 61000,00 сомони были направлены на пропаганду прав и свобод человека.

В период с 1 января по 31 июня 2014 года за счет средств Детского Фонда ООН (ЮНИСЕФ) в Таджикистане для осуществления деятельности Отдела по государственной защите прав детей было использовано 65 437 сомони и 04 дирам.

За счет средств Хельветас Свисс Интеркооперейшн для осуществления деятельности Общественных приемных УПЧ в городе Турсунзаде и Раштском районе в 2014 году выделено 68 554 сомони и 52 дирам.

В период с 1 мая по 31 декабря 2014 года за счет средств Программы Развития ООН (UNDP) для осуществления деятельности Общественных приемных УПЧ в городе Исфара и Кубодиянском районе использовано 52 550 сомони и 42 дирам.

В целом, в период с 1 января по 31 декабря 2014 года институту Уполномоченного по правам человека в Республике Таджикистан были выделены грантовые средства в размере 602 675 сомони и 11 дирам.

Вышеупомянутые средства были израсходованы на развитие деятельности института и продвижение прав человека.

2. СОСТОЯНИЕ СОБЛЮДЕНИЯ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН

2.1. Право на судебную защиту и справедливое судебное разбирательство

Наличие справедливой и независимой судебной системы является одним из принципиальных условий развития демократии, укрепления приоритета прав и свобод человека.

В стране предприняты стратегически важные шаги, направленные на совершенствование судебной системы, структуры судов и расширение их полномочий, повышение профессионального уровня судей, решение организационных вопросов деятельности судов. Значительную роль в этом направлении сыграли принятые законы, в том числе Конституционные законы РТ “О Конституционном суде Республики Таджикистан”, “О судах Республики Таджикистан”, процессуальные законы, а также изменения и дополнения, внесённые в соответствующие законы.

Начиная с 2007 года в стране в целях укрепления судебной власти продолжается судебно-правовая реформа. Указом Президента Республики Таджикистан утверждена Программа судебно-правовой реформы в Республике Таджикистан на 2015-2017 годы и План мероприятий по реализации данной Программы.

Несмотря на предпринимаемые меры, в данном направлении сохраняются проблемы и это приводит к

многочисленным обращениям граждан в соответствующие органы.

Согласно информации, представленной Советом юстиции Республики Таджикистан в 2014 году поступило 1125 жалоб граждан на действия судей, несвоевременное рассмотрение дел, несогласие с судебными решениями, неисполнение судебных решений. В результате проверок, проведенных по данным жалобам доводы 121 обращения подтвердились и для устранения выявленных недостатков были предприняты соответствующие меры. Трое судей привлечены к дисциплинарной ответственности.

В 2014 году в Аппарат УПЧ поступило 66 письменных жалоб на судебные органы. Как и прежде, большую часть обращений составляют жалобы граждан на судебные решения относительно права на жилище, на собственность, несвоевременное исполнение судебных решений, в частности решений о вселении и выплате алиментов. Некоторые граждане в своих обращениях просят проверить обоснованность судебных актов, в том числе по уголовным делам. В данных обращениях граждане просят отменить судебное решение. В соответствии с действующими нормативными правовыми актами только вышестоящим судебным инстанциям предоставлено право проверки законности и обоснованности судебных решений, о чём сообщается заявителям.

Из некоторых обращений граждан усматривается, что суды иногда в нарушение процессуальных принципов, под предлогом наличия недостатков в

исковых заявлениях граждан, не принимают их, что противоречит основным принципам правосудия.

Граждане К.Д. и Ш.Ш. в своих устных обращениях к УПЧ жалуются на то, что их исковые заявления об установлении отцовства и взыскании алиментов не были приняты судами.

В соответствии с требованиями Гражданского процессуального кодекса (статья 136) судья обязан в трехдневный срок с момента поступления искового заявления в суд рассмотреть вопрос о его принятии к производству суда. О принятии искового заявления судья выносит определение.

В соответствии со статьей 139, если судья установит, что заявление подано в суд без соблюдения требований, изложенных в статьях 134 и 135 настоящего Кодекса (форма и содержание искового заявления, документы, прилагаемые к исковому заявлению), выносит определение об оставлении заявления без движения, о чем извещает лицо, подавшее заявление и предоставляет ему срок для исправления недостатков.

Если заявитель в установленный срок исправит недостатки, перечисленные в определении, исковое заявление считается поданным в день первоначального представления его в суд. В противном случае, заявление считается не поданным и возвращается заявителю со всеми приложенными к нему документами.

То есть, в любом случае исковое заявление должно быть принятым, и после этого обоснованным определением суда должны решаться вопросы,

связанные с отказом в принятии искового заявления, возвращением или оставлением его без движения.

УПЧ содействовал в принятии судом обращений граждан К.Д. и Ш.Ш.

Процессуальное законодательство также устанавливает гарантии рассмотрения дел судами в соответствующие сроки. Однако, на практике встречаются случаи, когда суды при рассмотрении дел допускают волокиту. На это граждане жалуются в своих обращениях Уполномоченному.

Гражданин М.М. в своем обращении жалуется на то, что суд района Сино города Душанбе не передал своевременно его кассационную жалобу в Суд города Душанбе. В то же время он отметил, что рассмотрение его искового заявления о признании недействительным договора принятия наследства по закону, признании недействительным договора купли-продажи жилого помещения, признании недействительным договора дарения, признания членом семьи и выселения из жилого помещения затянулось в суде района Сино. Данное обращение для принятия необходимых мер было направлено в Совет юстиции РТ. Из ответного письма Совета юстиции усматривается, что в связи с волокитой в рассмотрении данного дела руководством Совета юстиции была проведена беседа с судьёй и его внимание было обращено на недопущение впредь таких недостатков.

Одним из важных факторов доступа к правосудию является доступ к правовой помощи, в частности бесплатной правовой помощи. Данный вопрос рассматривается рабочей группой по разработке

проекта Закона РТ “О бесплатной юридической помощи”. В настоящее время рабочая группа на основании изучения опыта других стран по созданию государственной системы бесплатной юридической помощи разработала Концепцию оказания бесплатной юридической помощи. В 2014 году проект Концепции был презентован на круглых столах с участием представителей государственных органов, общественных организаций, предоставляющих услуги по бесплатной правовой помощи населению, которые состоялись в различных регионах республики. С учетом предложений участников круглых столов проект Концепции был совершенствован.

Осуществление конституционного права граждан на квалифицированную юридическую помощь во многом зависит от состояния института адвокатуры. В настоящее время в республике в целях создания централизованной и эффективной системы адвокатуры Маджлиси намояндагон Маджлиси Оли Республики Таджикистан принял Закон РТ “Об адвокатуре и адвокатской деятельности”.

Прозрачность деятельности судов и доступ к информации об их деятельности имеют важное значение в осуществлении правосудия. В настоящее время 53 городские и районные суды республики имеют свои сайты в сети интернет. Однако анализ имеющихся в них материалов требуют улучшения их содержательной части.

Хотя уголовно-процессуальное законодательство предусматривает различные виды мер пресечения, однако при рассмотрении вопроса о применении меры

пресечения суды чаще всего удовлетворяют ходатайства следственных органов об избрании меры пресечения в виде заключения под стражу. Из информации, представленной Советом юстиции РТ следует, что из 3984 ходатайств следственных органов об избрании меры пресечения в виде заключения под стражу 3959 ходатайств удовлетворены, 25 ходатайств отклонены.

В 2014 году оправдательных приговоров вынесено больше (в отношении 21 человек) чем в 2013 году (в отношении 16 человек). Из 21 подсудимого 16 человек оправданы полностью, 5 человек частично.

Исполнение судебных решений является конечной стадией правосудия. Своевременное и эффективное их исполнение является важным условием усиления правовой системы государства и важным фактором доверия людей к системе правосудия. В рамках Программы судебно-правовой системы осуществляется реформа исполнительного производства. Однако, как показывает практика, проводимая реформа в этой области не решила существующие проблемы.

Поступившие в адрес УПЧ обращения свидетельствуют о наличии определенных проблем в данном направлении. В основном заявители жалуются на неисполнение судебных актов по делам о вселении, выплате алиментов и выплате долга.

Согласно информации, представленной Министерством юстиции РТ в 2014 году судебным исполнителям поступил 44641 исполнительный документ, по которым возбуждено исполнительное производство. Из 44641 возбужденного

исполнительного производства и 6711 исполнительных производств, перешедших с прошлого года, обеспечено фактическое исполнение 35641 производства.

Одним из основных факторов пропуска срока исполнительных действий и ненадлежащего исполнения исполнительных документов по вопросам имущества, долговых обязательств, выплаты алиментов является нехватка судебных исполнителей. С осуществлением Программы судебно-правовой реформы и увеличением количества административных и семейных дел количество судей в судах республики увеличилось, однако количество судебных исполнителей не изменилось.

Поступление исполнительных документов из года в год увеличивается. В 2014 году по сравнению с 2008 годом (судебные исполнители были переданы из подчинения судов в подчинение Министерства юстиции) поступило на 92,6% больше исполнительных документов.

Другой проблемой, затрудняющей исполнение судебных актов является непринятие на должном уровне мер по обеспечению иска и конфискации имущества для полного исполнения судебных актов в ходе дознания, следствия и судебного рассмотрения дел.

В целях содействия в защите права на судебную защиту и справедливое судебное разбирательство представляются следующие рекомендации:

- *принятие мер для полного обеспечения гарантий судебной защиты;*

- принятие Концепции оказания бесплатной юридической помощи и совершенствование законодательства о юридической помощи;*
- обеспечение прозрачности деятельности судов, размещение на сайте судов информации о времени рассмотрения дел и другой информации;*
- принятие мер в целях совершенствования структуры и деятельности судебных исполнителей.*

2.2. Право на неприкосновенность личности, свободу от пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания

Вопрос права на неприкосновенность личности, свободы от пыток рассматривается в связи с деятельностью правоохранительных органов. Обеспечение прав и свобод граждан является основным приоритетом в деятельности правоохранительных органов Республики Таджикистан, так как в соответствии со статьей 5 Конституции (Основного закона) РТ человек, его права и свободы являются высшей ценностью. Также в соответствии с законодательством, регулирующим деятельность правоохранительных органов, одним из основных задач правоохранительных органов является защита прав и свобод человека, в частности их защита от незаконных действий.

Вместе с тем, соответствующими структурами ООН в адрес нашей страны направлено большое количество рекомендаций касательно улучшения деятельности правоохранительных органов в данном

направлении. В настоящее время предпринимаются соответствующие меры в целях выполнения этих рекомендаций.

В 2014 году в адрес УПЧ поступило 31 письменное обращение по вопросу содействия в защите права на неприкосновенность личности, что на 13 обращений больше чем в 2013 году.

В своих обращениях граждане жалуются на непринятие своевременных мер по раскрытию преступлений, волокиту в расследовании уголовных дел, незаконное задержание, незаконное и необоснованное возбуждение уголовных дел, непринятие своевременных мер по задержанию и привлечению к ответственности виновных лиц.

Гражданин О.А. в своём обращении УПЧ жалуется на непринятие необходимых мер по факту смерти его сына О.С. и просит содействия в установлении и привлечении к ответственности виновных лиц. Прокуратура района Нуробод признав смерть О.С. несчастным случаем, отказала в возбуждении уголовного дела.

В связи с необходимостью проверки обстоятельств, указанных в данном обращении оно было направлено в Генеральную прокуратуру. В результате проведенной проверки постановление районной прокуратуры было отменено, материалы дела возвращены на дополнительную проверку.

Проблема пыток в республике признаётся и осуждается на высоком государственном уровне. Президент страны в своих Посланиях Маджлиси Оли РТ и выступлениях во время встреч с сотрудниками

правоохранительных органов не раз заявлял о необходимости строгого соблюдения прав и свобод человека и недопустимости применения пыток и других недозволенных методов обращения. Руководство правоохранительных органов также не раз заявляли о необходимости усиления борьбы с этим явлением.

Одним из важных шагов в данном направлении является утверждение Плана мероприятий по борьбе против пыток в соответствии с рекомендациями Комитета ООН против пыток и Спецдокладчика ООН по вопросам пыток и в настоящее время предпринимаются соответствующие меры по её выполнению.

В целях совершенствования деятельности правоохранительных органов разработаны и приняты ряд специальных документов. В частности, в целях повышения квалификации сотрудников органов прокуратуры и совершенствования практики прокурорского надзора в области предупреждения пыток Генеральной прокуратурой разработано Научно-методическое пособие “Правовые основы и организация деятельности органов прокуратуры по предупреждению, выявлению и расследованию пыток”. Данное пособие прошло международную экспертизу и используется в органах прокуратуры государств-участников СНГ.

31 января 2014 года Генеральной прокуратурой РТ разработано Пособие “О дополнительных мерах по усилению прокурорского надзора в области защиты прав человека, беспристрастного и всестороннего

рассмотрения обращений граждан, в частности расследования преступлений”, в котором предусмотрены дополнительные меры в области предупреждения пыток.

В соответствии с требованиями пункта 2.14 Плана мероприятий по реализации Программы реформы милиции на 2014-2020 годы, утвержденной постановлением Правительства РТ, № 296 от 3 мая 2014 года, в большинстве городских и районных ОМВД республики установлены камеры наблюдения.

Однако несмотря на предпринимаемые меры до сих пор в деятельности правоохранительных органов встречаются случаи применения пыток и побоев.

В 2014 году в Аппарат УПЧ поступило всего 5 обращений (в 2013 году – 10 обращений), в том числе три обращения предположительно о применении пыток во время расследования уголовных дел и два обращения о нанесении побоев обвиняемым.

В частности, через Общественную приёмную УПЧ в городе Исфара поступило обращение гражданки Б.М. В своём обращении Б.М. жалуется на то, что при встрече с сыном, который содержится в следственном изоляторе ГКНБ РТ, на его лице обнаружила следы пыток и побоев. Её сын подтвердил это. Данное обращение было направлено в Генеральную прокуратуру для принятия соответствующих мер и в настоящее время находится на контроле.

В обращениях граждан Н.А. и Л.Т., один из которых жалуется на действия сотрудников ОМВД района Тавилдара, другой на сотрудников ОМВД города Вахдат, говорится, что сотрудники данных

отделов милиции доставив их в отделы внутренних дел, злоупотребляя должностными полномочиями нанесли им побои.

Согласно информации Генеральной прокуратуры в 2014 году в органы прокуратуры поступили 13 обращений (в 2013 году – 16 обращений) о применении пыток и других видов насилия при проведении дознания и следствия.

Хотя не было возбуждено уголовных дел по статье 143¹ Уголовного кодекса РТ, однако в связи с незаконным задержанием и нанесением побоев гражданам сотрудниками органов милиции возбуждено 3 уголовных дела по статье 316 УК РТ. В результате расследования данных уголовных дел, в двух случаях виновные привлечены к ответственности, в третьем случае уголовное дело было прекращено в связи с изменением обстановки.

Согласно информации Министерства внутренних дел в органы милиции поступило 83 обращения о нарушении прав граждан и грубом обращении сотрудников органов милиции. По каждому обращению проведены служебные проверки и сотрудники, допустившие такие действия привлечены к различным видам дисциплинарного наказания.

Иногда встречаются случаи халатного отношения должностных лиц. Например, гражданин Х.Н., задержанный в качестве подозреваемого в совершении кражи, во время нахождения в изоляторе временного содержания ОМВД Вахшского района в связи с халатным отношением дежурного Н.З. повесился, в результате чего скончался.

Прокуратурой Вахшского района в отношении Н.З. возбуждено уголовное дело по статье 322 части 2 УК РТ (халатность) и по окончании следствия направлено в суд. Приговором суда Н.З. привлечен к уголовной ответственности.

Согласно информации Коалиции против пыток РТ в 2014 году к ним поступило 26 обращений о возможных случаях применения пыток.

Заявители иногда жалуются на ход проверки их заявлений о применении пыток и других незаконных действий сотрудников следственных органов. Они отмечают, что после отказа в возбуждении уголовного дела они обращаются с жалобой в вышестоящий орган. Вышестоящий орган после отмены постановлений об отказе в возбуждении уголовных дел, возвращает их на дополнительную проверку в орган, вынесший постановление. Данный орган вновь принимает постановление об отказе в возбуждении уголовного дела и это продолжается бесконечно. Заявители годами не могут добиться окончательного решения своих обращений.

Данное обстоятельство подтверждают также общественные организации, работающие в направлении оказания правовой помощи жертвам пыток.

Своевременное, полное и беспристрастное рассмотрение всех обращений о применении пыток и других видов жестокого обращения является одним из обязательств государств-членов Конвенции против пыток, содействует своевременному привлечению к ответственности виновных лиц, предупреждению

безответственности и в конечном итоге предупреждению пыток. Соответствующие структуры ООН рекомендовали это также нашей республике.

Другой проблемой в области предупреждения и борьбы против пыток является отсутствие института независимой медицинской экспертизы. В Национальной плане действий по выполнению рекомендаций стран членов Совета ООН по правам человека в рамках Универсального периодического обзора предусмотрены меры по изучению возможности создания данного института. Министерством здравоохранения и социальной защиты населения в сотрудничестве с общественными организациями разработаны соответствующие документы для медицинских работников в соответствии со Стамбульским протоколом. В то же время медицинские эксперты обучаются международным стандартам проведения экспертизы в соответствии со Стамбульским протоколом.

В данном направлении до сих пор имеет место проблема, связанная с доступом задержанного к адвокату с момента задержания. На практике имеют место случаи, когда подозреваемые в ходе первого допроса и дачи показаний не имеют доступа к адвокатам. Как правило, жалобы подозреваемых и адвокатов об этом остаются без внимания. Иногда в беседе с заявителями они заявляют о том, что следователи рекомендуют им отказаться от адвоката и это приводит в будущем к нежелательным последствиям для задержанных.

В целях изучения ситуации с соблюдением прав человека при задержании, своевременной регистрацией задержанных и полного обеспечения их прав сотрудники Аппарата УПЧ посетили ОМВД районов Сино, Фирдавси, Шохмансур и И.Сомони города Душанбе. Во время встреч с личным составом вышеназванных отделов им были разъяснены международные стандарты обращения с задержанными, международные обязательства РТ и их выполнение республикой, представлена информация о рекомендациях структур ООН. Сотрудникам отделов также были предоставлены материалы, опубликованные УПЧ.

Во ходе посещений было выявлено, что не во всех отделах имеется Инструкция “О задержании”, утвержденная руководителями шести правоохранительных органов, книги регистрации задержанных не соответствуют требованиям данной Инструкции. В целях устранения выявленных недостатков УПЧ в сотрудничестве с МВД было опубликовано и распределено 600 экземпляров вышеназванной Инструкции.

В вопросе соблюдения прав человека при задержании и предупреждении пыток важное значение имеет повышение квалификации сотрудников органов, производящих задержание. В связи с этим УПЧ постоянно проводит информационные мероприятия и семинары по обучению международным стандартам прав человека.

УПЧ в 2014 году в целях содействия предупреждению пыток опубликовал ряд материалов, в

том числе Сборник международных и национальных нормативных правовых актов по борьбе против пыток и Карманную книжку для сотрудников закрытых и полужакрытых учреждений (в вопросах и ответах), которые в ходе встреч и мониторингов предоставляются сотрудникам данных учреждений.

В соответствии с Программой образования в области прав человека на 2013-2020 годы предусмотрены образовательные программы для судей, гражданских государственных служащих, сотрудников правоохранительных органов и военнослужащих, в рамках которых также будет проводиться обучение международным стандартам предупреждения пыток.

В целях содействия в защите права на неприкосновенность личности, свободу от пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания представляются следующие рекомендации:

- обеспечение своевременного и беспристрастного расследования всех утверждений о применении пыток;*
- проведение семинаров для сотрудников правоохранительных органов по изучению и применению Инструкции “О задержании”;*
- принятие мер по созданию института независимой медицинской экспертизы.*

2.3. Права человека в закрытых и полужакрытых учреждениях

В республике в рамках имеющихся возможностей принимаются соответствующие меры в целях совершенствования системы исполнения наказания,

улучшения условий содержания лиц, лишенных свободы, в частности материально-бытового обслуживания осужденных.

Действующее законодательство, регулирующее систему исполнения уголовного наказания постоянно совершенствуется с учетом общепринятых международных норм, принципов и рекомендаций соответствующих структур ООН.

В 2014 году накануне 20-летия принятия Конституции РТ по инициативе Президента Республики Таджикистан принят Закон РТ “Об амнистии”, который содействует возвращению осужденных к мирной жизни и труду.

В соответствии с настоящим законом предусмотрена амнистия более десяти тысяч человек, прежде всего женщин, несовершеннолетних, больных, инвалидов, осужденных за совершение разных преступлений, а также лиц, дела в отношении которых находятся на стадии следствия и суда. К настоящему времени закон применён к более 12077 лицам, из которых 377 женщины.

Кодекс исполнения уголовных наказаний РТ гарантирует осужденным право на охрану здоровья, включая получение первичной медико-санитарной и специализированной медицинской помощи в амбулаторно-поликлинических или стационарных условиях в зависимости от медицинского заключения, а также пользоваться правом на материально-бытовое обеспечение.

В республике в целях обеспечения условий для охраны здоровья осужденных постоянно принимаются

меры. В связи с этим создаются специальные группы из числа сотрудников соответствующих структур Министерства здравоохранения и социальной защиты населения РТ, которые посещают все учреждения системы уголовного наказания в целях проведения медосмотра и приёма осужденных.

Однако, несмотря на принимаемые меры в течение 2014 года в лечебном учреждении и медицинских частях подведомственных Главному управлению исполнения уголовных наказаний Министерства юстиции РТ от различных болезней умерли 80 осужденных, в том числе от туберкулёза 25 человек, внутренних болезней 53 человека.

Одним из основных средств исправления осужденных является привлечение их к полезному труду. Несмотря на меры, предпринимаемые в данном направлении, согласно информации Главного управления исполнения уголовного наказания в 2014 году из общего количества только 2100 осужденных (в 2013 году – 2124 человек) были привлечены к оплачиваемой работе.

В 2014 году Главным управлением исполнения уголовных наказаний в сотрудничестве с Министерством промышленности и новых технологий РТ разработан и представлен проект Программы организации труда и развития промышленного производства в исправительных учреждениях РТ на 2015-2020 годы, утвержденный постановлением Правительства РТ, № 739 от 1 декабря 2014 года. Принятие данной программы и её реализация на практике содействует увеличению возможности

привлечения к оплачиваемому труду большего количества осужденных, желающих трудиться, удовлетворению их нужд, оказанию ими помощи своим семьям и накопления необходимых сбережений на период до их трудоустройства на свободе.

Осужденные, доказавшие своё исправление имеют право на условно досрочное освобождение от отбывания наказания и данная мера побуждает к исправлению осужденных.

В 2014 году в суды республики по согласованию с органами прокуратуры были направлены материалы на условно-досрочное освобождение 511 осужденных, из которых 496 удовлетворены, материалы в отношении 15 осужденных в связи с опасностью совершенных ими преступлений отклонены.

В результате помещения человека в учреждения исполнения наказания ограничиваются не только его свободы, но и другие права и возможности их защиты. Поэтому уделяется особое внимание вопросу содействия защите прав и свобод лиц, содержащихся в таких учреждениях.

В связи с этим и в целях выполнения Национального плана по реализации рекомендаций государств членов Совета ООН по правам человека в связи с Универсальным периодическим обзором РТ и Плана мероприятий по борьбе против пыток в соответствии с рекомендациями Комитета ООН против пыток и Спецдокладчика ООН по вопросам пыток предусмотрено проведение мероприятий по изучению возможности ратификации Факультативного протокола к Конвенции против пыток и созданию

Национального превентивного механизма. В целях выполнения настоящего Плана в 2013 году по инициативе УПЧ создана группа по мониторингу мест лишения свободы.

Мониторинговая группа является составной частью Рабочей группы по посещению и мониторингу мест лишения свободы. Помимо посещения и мониторинга этих мест его деятельность также направлена на проведение семинаров и тренингов для сотрудников закрытых учреждений, разработку и представление рекомендаций о возможности ратификации Факультативного протокола к Конвенции против пыток

Данная группа состоит из представителей Аппарата УПЧ, Верховного суда, Генеральной прокуратуры, Главного управления исполнения уголовных наказаний Министерства юстиции РТ и общественных организаций - членов Коалиции против пыток и осуществляет свою деятельность на основании Положения и плана работы.

В 2014 году мониторинговая группа в соответствии с рабочим планом посетила Изоляторы временного содержания в городах Душанбе и Исфара, Следственный изолятор в г. Худжанд, Приёмник-распределитель для несовершеннолетних МВД, учреждение исполнения уголовного наказания в г. Нурек, Республиканскую психиатрическую больницу в районе Рудаки, Профессионально-техническое училище для трудновоспитуемых детей в г. Душанбе, Наркологический диспансер и Дом-интернат для взрослых и инвалидов в Дж. Расуловском районе.

Отчет о результатах мониторинга закрытых и полужакрытых учреждений подготовлен и бесплатно распространен среди общественности. Данный отчет также был обсужден на круглом столе с участием представителей государственных органов, международных и негосударственных организаций и средств массовой информации. По результатам обсуждения были представлены соответствующие рекомендации по дальнейшей деятельности мониторинговой группы.

В 2014 году в Вооруженных силах республики зарегистрировано 3 случая смертей военнослужащих из числа рядового состава в результате внеуставных отношений. По указанным случаям были проведены проверки и виновные лица осуждены к различным срокам лишения свободы.

УПЧ в сотрудничестве с неправительственными организациями в конце 2014 года провели мониторинги в трёх воинских частях. В 2015 году указанные мониторинги будут продолжены и по результатам будет представлен отчет.

В 2014 году в соответствии с рабочим планом УПЧ проведены мониторинги в пяти закрытых и полужакрытых учреждениях, в том числе в Следственном изоляторе города Хорог, областной психиатрической больнице района Рошткальа, в тюрьме города Курган-тубе и исправительных учреждениях ЯС 3/3 и 3/5.

Проведенные в указанных учреждениях проверки и опрос лиц, содержащихся в них показывают, что в

общем условия содержания и обращение сотрудников к ним удовлетворительное.

В ходе проверки данных учреждений были обнаружены также некоторые недостатки. Например, во время проверок в некоторых из них случались перебои в обеспечении электроэнергией. В беседе с руководителями учреждений выяснилось, что отключение электроэнергии происходит довольно часто и это создает угрозу безопасности в данных учреждениях. Необходимо принять соответствующие меры для непрерывного обеспечения исправительных учреждений электроэнергией.

В 2014 году сотрудниками аппарата УПЧ рассмотрено 12 обращений лиц, лишенных свободы и их родственников. Авторы этих обращений выражают несогласие с судебными приговорами и просят пересмотреть их. В указанных случаях по существу заявленных вопросов УПЧ предоставляет соответствующие консультации.

В некоторых обращениях содержится просьба о переводе осужденных в другое, в том числе лечебное учреждение. Так, в двух случаях обращения такого содержания были решены положительно.

В 2014 году сотрудниками аппарата УПЧ на основании обращений граждан были проведены проверки в нескольких закрытых учреждениях. В том числе, представитель УПЧ на основании обращения гражданки Д.З. и Коалиции общественных организаций против пыток о том, что якобы в учреждении ЯТ 9/1 осужденный С.М. скончался от холода, посетил данное учреждение. В ходе посещения представитель УПЧ

лично встретился с С.М. и выяснил, что последний жив и здоров. Более того, осужденный выразил удовлетворение условиями содержания и отношением сотрудников к нему.

Также сотрудниками аппарата УПЧ были рассмотрены и проведены проверки по двум обращениям о нанесении побоев осужденным. Проведенные проверки обоих случаев показали необоснованность доводов, указанных в обращениях. По одному из указанных обращений была проведена прокурорская проверка, которая также подтвердила его необоснованность.

УПЧ также содействует в уведомлении родственников о состоянии осужденных, отбывающих наказание в других государствах. УПЧ в РТ в сотрудничестве с Уполномоченным по правам человека Кировской области РФ помогли гражданину Г.А. связаться с его сыном, отбывающим наказание в исправительном учреждении Управления федеральной службы исполнения наказания Российской Федерации в Кировской области.

В целях повышения профессиональных знаний сотрудников учреждений исполнения уголовных наказаний организованы краткосрочные и долгосрочные курсы. В Институте повышения квалификации сотрудников Министерства юстиции РТ в 2014 году было организовано 15 курсов с участием 156 сотрудников. Международными организациями проведено 5 семинаров и тренингов с привлечением 80 человек.

Уполномоченный по правам человека при осуществлении деятельности по содействию в защите прав лиц, лишенных свободы также провёл обучающие семинары на тему “Международные и национальные стандарты обращения с осужденными” для сотрудников тюрьмы в г. Курган-тюбе, учреждений исполнения наказания ЯС 3/3 и ЯС 3/5 г. Худжанд.

В целях содействия в защите прав человека в закрытых и полужакрытых учреждениях представляются следующие рекомендации:

- *ратификация Факультативного протокола к Конвенции против пыток;*

- *увеличение государственного финансирования для улучшения условий содержания в учреждениях исполнения уголовного наказания;*

- *повышение профессионального уровня сотрудников учреждений исполнения уголовного наказания посредством обучения их международным и национальным стандартам обращения с заключенными.*

2.4. Право на свободу выражения мнения, доступ к информации и средствам массовой информации

В республике создана правовая база, отвечающая международным нормам обеспечения и соблюдения свободы слова и средств массовой информации. Благодаря созданию условий для свободы слова из года в год увеличивается количество средств массовой информации, в том числе частных газет и журналов, негосударственных теле- и радиоканалов.

Согласно официальной статистики в настоящее время в республике действуют 339 газет, из которых 213

частных, из 214 журналов 117 являются частными, из 290 типографий 253 частные и из 11 информационных агентств 10 агентств являются частными. Общее число теле- и радиоканалов, действующих в республике по сравнению с прежними годами увеличивается и в настоящее время в стране функционируют 69 теле- и радиоканалов, из которых 9 государственных и 30 частных телевизионных каналов, 10 государственных и 20 частных радиоканалов.

Доступ к информации является одним из основных элементов свободы выражения мнения. В соответствии с международными актами право человека на информацию должно быть доступно всем. Отдельные лица в случае отказа в предоставлении информации должны иметь право обращения с жалобой в независимый орган.

Закон РТ “О печати и других средствах массовой информации” гарантирует любому лицу право на получение достоверной информации через средства массовой информации о деятельности государственных органов, организаций и их должностных лиц. Средства массовой информации, в свою очередь имеют право на получение соответствующей информации от государственных органов. Государственные органы, организации, должностные лица обязаны предоставить средствам массовой информации необходимую информацию и создать условия для ознакомления их с соответствующими документами.

Анализ, проведенный УПЧ, а также опрос, проведенный Национальной ассоциацией независимых средств массовой информации Таджикистана по

вопросу доступа к информации среди 63 сотрудников СМИ показывают, что в данной области всё ещё имеются проблемы.

По результатам опроса видно, что некоторые ответственные лица министерств и ведомств при рассмотрении ходатайств допускают халатность и волокиту. В большинстве случаев это приводит к утере значения данной информации. Также имеют место случаи отказа в предоставлении информации.

Некоторые журналисты выражают удовлетворение исполнением Указа Президента Республики Таджикистан “О реагировании должностных лиц на критические и аналитические материалы средств массовой информации”, другие отмечают о том, что некоторые органы не реагируют на критические материалы средств массовой информации.

Проблемы, связанные со свободой слова и средств массовой информации были рассмотрены в 2014 году на семинаре “Евросоюз – Таджикистан для гражданского общества”, проводимом ежегодно, на котором обсуждаются различные вопросы прав человека. Участниками семинара представлены соответствующие рекомендации в данном направлении.

В целях обеспечения гарантий доступа к информации Организацией экономического сотрудничества и развития в рамках Стамбульского плана действий Сети борьбы с коррупцией для стран Восточной Европы и Центральной Азии Республике Таджикистан представлена рекомендация о создании специального независимого органа по рассмотрению

обращений в соответствии с Законом РТ “О доступе к информации”. В связи с указанной рекомендацией в 2014 году в Закон РТ “Об Уполномоченном по правам человека в Республике Таджикистан” внесено изменение и дополнение, в соответствии с которым в полномочия УПЧ включено рассмотрение вопросов, связанных с доступом к информации, рассмотрением и проверкой обращений граждан о праве доступа к информации.

В 2014 году в судах республики рассмотрено 4 дела, из которых 3 гражданских и одно административное дело в отношении журналистов и изданий средств массовой информации о возмещении материального и морального вреда. Рассмотрение трёх других дел продолжается с 2013 года.

В ежегодном рейтинге свободы прессы, определяемом Международной организацией “Журналисты без границ” Республика Таджикистан занимает 115 место.

Также имеют место случаи несоблюдение печатными средствами массовой информации требований Закона РТ “О печати и других средствах массовой информации” и “Правил учета издательских организаций и издательской деятельности юридических лиц”, что является причиной направления в их адрес предостережения уполномоченными органами.

Интернет является одним из средств доступа к информации. Его обслуживание в республике осуществляется 5 операторами мобильной связи и 16 интернет провайдерами. Кроме ООО “Таджиктелеком”,

являющегося государственным регулятором, другие компании являются частными.

В 2014 году имели место проблемы, связанные с доступом к интернет ресурсам. Несколько информационных сайтов, в том числе tojnews.org, sa-news.org, ozodagon.com, faraj.tj, toptj.com и социальные сети, такие как Vkontakte, YouTube и Facebook некоторое время были закрыты.

Согласно информации Службы связи при Правительстве РТ иногда закрытие интернет- сайтов по техническим причинам производилось интернет-провайдерами.

Однако при проведении профилактических мероприятий пользователи интернет должны быть предварительно предупреждены. Интернет-провайдеры также не должны допускать закрытие сайтов без судебного решения.

Международные организации выразив обеспокоенность отсутствием доступа к сайтам, в то же время отмечают, что всякое ограничение деятельности сайтов должно осуществляться в рамках закона и на основании судебного решения.

В целях содействия защите права на свободу выражения мнения, доступ к информации и средствам массовой информации представляются следующие рекомендации:

- обеспечение полного соблюдения государственными органами положений нормативных правовых актов в области доступа к информации;

- предупреждение интернет-пользователей в случае закрытия сайтов в связи с проведением профилактических мероприятий;

- принятие закона, регулирующего деятельность интернет.

2.5. Право на социальное обеспечение

Социальная защита населения государством установлена Конституцией РТ. Предоставление гарантии права на социальное обеспечение на уровне Конституции считается признаком социального государства и его политики. Тяжелые жизненные обстоятельства, в которых оказываются граждане из числа престарелых, одиноких матерей, инвалидов, несовершеннолетних, малоимущих, пенсионеров, требуют особого попечительства государства. Система управления социальной сферой направлена именно на поддержку таких слоёв населения.

В республике принимаются действенные меры в данном направлении и год за годом увеличивается финансирование социальной сферы. В 2014 году уровень бедности снизился от 35,6% до 32%, а в 2015 году на эти цели будут направлены почти 8 миллиардов сомони.

Пенсионеры являются одним из уязвимых слоёв населения. Согласно информации Агентства социального страхования и пенсий при Правительстве РТ количество пенсионеров по состоянию на 1 октября 2014 года составляет 618 195 человек, из которых 96 726 человек являются социальными пенсионерами. Средняя пенсия социальных пенсионеров равняется 125,6 сомони.

Уровень социального обеспечения нуждается в увеличении. Для большинства пенсионеров пенсия является единственным источником дохода и прожития. Комитет ООН по экономическим, социальным и культурным правам по итогам рассмотрения первого Доклада Таджикистана о выполнении Международного Пакта об экономических, социальных и культурных правах выразил обеспокоенность в данном направлении и рекомендовал Таджикистану повысить социальную пенсию за счет увеличения минимальных средств государственного социального страхования.

Закон РТ “О страховых и государственных пенсиях”, действующий наравне с Законом РТ “О пенсионном обеспечении граждан РТ”, не имеет нормы о перерасчете пенсии и не позволяет повысить назначенную пенсию.

Анализы показывают, что в данное время размеры пенсий работников, проработавших в тяжелых и вредных условиях, очень маленькие. Целесообразно принять соответствующие меры по увеличению размеров пенсий данной группы пенсионеров.

За 2014 год по вопросам социального обеспечения в адрес УПЧ поступило 12 обращения, затрагивающие вопросы определения случаев выплаты пенсии, увеличения размеров пенсии по инвалидности, предоставления подтверждающих документов о трудовом стаже и заработной платы для перерасчета пенсии, а также несогласие с заключением Военно-медицинской комиссии и т. п.

Обращения граждан Российской Федерации К.С., В.А. и других о предоставлении справки о трудовом стаже

и заработной платы для перерасчета пенсий, поступившие в адрес УПЧ РТ посредством УПЧ РФ и УПЧ в Свердловской области РФ, при содействии УПЧ РТ были решены положительно.

Состояние соблюдения прав человека в социальных учреждениях

В целях обеспечения соблюдения прав престарелых и инвалидов принят ряд международных актов, в том числе “Принципы ООН в отношении престарелых”, “Всемирная программа действий в отношении инвалидов”, “Стандартные правила обеспечения равных возможностей для инвалидов”.

Национальный нормативный правовой акт, регулирующий права лиц, находящихся в домах-интернатах, это Закон РТ “О социальных услугах”. Статья 5 данного Закона устанавливает, что Республика Таджикистан гарантирует права граждан на социальные услуги.

В данный момент в структуре Министерства здравоохранения и социальной защиты населения имеются 8 учреждений постоянного пребывания (домов-интернатов) для престарелых, инвалидов и психических больных и 4 центра дневного пребывания. Следует отметить, что в последние годы уделяется серьёзное внимание социальной защите престарелых и инвалидов и уровень жизни в социальных учреждениях улучшается.

Для лиц, находящихся в домах-интернатах в 2014 году были выделены средства на сумму 31645997 сомони, что на одного человека составило 17076 сомони, в том числе 3440 сомони для его питания. За

этот период для получения направления в стационарные социальные учреждения обратились 155 человек, из числа которых 74 человека были помещены в данные учреждения. На сегодня количество лиц, находящихся в стационарных социальных учреждениях составляет 1460 человек.

В целях проверки качества предоставляемых услуг были осуществлены сотрудниками УПЧ несколько визитов в социальные учреждения. В том числе была проверена деятельность Специального профессионального лицей-интерната для инвалидов в городе Душанбе, Государственного учреждения “Дом-интернат для психических больных” в Восейском районе и Дом-интерната для престарелых и инвалидов города Пенджикент. В ходе визита в данные учреждения были проверены здания, режим работы и документирование, а также проведены беседы с пациентами.

Проверки также показали, что санитарно-гигиенические условия в большинстве домов-интернатов удовлетворительные и учреждения обеспечены медицинским пунктом, столовой, местами для купания и стирки.

Следует отметить, что большинство пациентов этих учреждений чувствуют себя здоровыми вследствие проведения реабилитационных работ, лечения, обеспечения здоровым питанием и уходом за ними. В домах-интернатах созданы условия для свидания с близкими и родственниками. Дома-интернаты обеспечены соответствующими условиями для проживания и пациенты размещены согласно полу,

возрасту и физического состояния. Для семейных выделены отдельные комнаты и пациенты находятся под постоянным наблюдением медицинских работников.

Несмотря на достижения в работе данных учреждений имеются нерешенные проблемы. Эти учреждения нуждаются в постоянном обеспечении теплом и электричеством в зимний период. Инвалиды, пользующиеся инвалидными колясками, испытывают трудности из-за отсутствия безпрепятственной среды.

Бросается в глаза недостаточное количество реабилитационного оборудования и профессиональных специалистов, а также отсутствие курсов повышения квалификации для имеющих в интернатах специалистов.

Проведенные проверки в вышеупомянутых учреждениях показывают, что уровень правовых знаний пациентов недостаточен для самостоятельной защиты своих интересов.

В направлении социального обеспечения представляются следующие рекомендации:

- *систематически увеличить размеры пенсий и социальных выплат с учетом повышения цен на продовольствие, на товаров повседневного пользования, на лекарства и на коммунальные услуги;*

- *обеспечить безпрепятственную среду для инвалидов домов-интернатов;*

- *наладить постоянное повышение квалификации работников социальных учреждений;*

- принять соответствующие меры для улучшения качества медицинских услуг пациентам социальных учреждений;

- поддержать и мотивировать семей, ухаживающих за престарелыми и инвалидами.

2.6. Защита прав инвалидов

В республике с целью социального обеспечения и защиты уязвимых слоёв населения и в особенности инвалидов систематически принимаются полезные меры.

На сегодня в республике проживают 167389 инвалидов, из которых 26118 - дети, 13 834 - инвалиды 1 группы, 87 142 - инвалиды 2 группы и 40 295 - инвалиды 3 группы. Согласно данным Государственной службы медико-социальной экспертизы в 2014 году 7320 граждан при проведении предварительного осмотра признаны инвалидами. Лица, имеющие бессрочную инвалидность составляют 6148 человек. В 2014 году 34553 инвалида были повторно обследованы и из них только 21262 человека признаны инвалидами.

Несмотря на принимаемые меры в данном направлении имеются проблемы. Размеры пенсии по инвалидности маленькие и не удовлетворяют потребности инвалида на питание, одежду и лечение.

Очень важно решение проблемы социально-бытовой адаптации инвалидов к условиям жизни в обществе. Они постоянно подвергаются дискриминации, стигме и безразличию.

Анализ проведенных сотрудниками УПЧ мониторингов и проверок в данном направлении

показывает, что возможности инвалидов для участия в жизни общества все ещё не нашли своего окончательного решения. Все ещё административные здания большинства государственных органов, учреждений здравоохранения, социальной защиты, образования, культуры, транспортные объекты и жилые дома не приспособлены к нуждам инвалидов. При строительстве новых зданий не принимаются во внимание возможности инвалидов. Имеющиеся пандусы в постройках скользкие и затрудняют подъём и спуск инвалидов. Общественный транспорт не обеспечен специальными устройствами для входа и выхода инвалидов. Тогда как установка пандусов, поручней, лифтов и других оборудования в инфраструктуре социальных построек не является сложным и затратным делом.

Введение в действие с октября 2014 года стандартов и правил градостроительства “Доступность зданий и построек для малоподвижной группы населения” создаёт условия для недопущения принятия проектов без учета доступности зданий и построек малоподвижной группы населения.

Закон РТ “О социальной защите инвалидов” устанавливает, что инвалиды имеют право бесплатно пользоваться общественным транспортом (за исключением такси). Данная норма Закона не соблюдается частными извозчиками. Исполнительным органам государственной власти следует обратить внимание на решение этой социальной проблемы.

Недоступны культурные мероприятия и радиотелевизионные передачи для инвалидов со зрительным и слуховым ограничениями. Целесообразно, чтобы как минимум информационные программы телевидения обеспечивались субтитрами и сурдопереводчиками.

Центром социальной политики любого современного государства в отношении инвалидов должно быть реабилитационное направление. В Республике Таджикистан инвалиды охвачены реабилитацией посредством индивидуальных программ, которые разрабатываются на основе заключения уполномоченных органов по социально-медицинской диагностики. В 2014 году для закупки реабилитационных технических средств было выделено 738 800 сомони.

Выделенные средства позволяют органам социальной защиты обеспечить инвалидов техническими средствами реабилитации в полном объеме. Предлагаемые технические средства реабилитации, в частности инвалидные коляски не всегда отвечают международным стандартам.

Следует отметить, что вопросы охвата инвалидов различными услугами, повышения уровня их жизни с учетом их оздоровления на уровне джамоатов были рассмотрены в ходе первой национальной конференции на тему “Оздоровление на уровне джамоатов”, которая состоялась в честь Международного Дня инвалидов (3 декабря 2014 года) в Национальной библиотеке Таджикистана.

Из числа льгот, предусмотренных законодательством для инвалидов, это бесплатное или

льготное санаторно-курортное лечение, получение путёвок без очереди, бесплатная поездка в/из места лечения. На 2014 год в государственном бюджете для бесплатной поездки инвалидов в/из места лечения было предусмотрено 333000 сомони, что является недостаточным для обеспечения всех нуждающихся инвалидов этим видом услуг.

По данным Министерства труда, миграции и занятости населения РТ посредством квот обеспечены работой 2635 граждан, нуждающиеся особой социальной защите. В том числе, в 2014 году по квотам были обеспечены работой 164 инвалида (в 2013 году - 172). Однако, система обеспечения инвалидов работой не очень эффективная и нуждается в усовершенствовании.

Работодатели незаинтересованы в труд инвалидов из-за экономической невыгодности инвалидов и выплаты дополнительных средств для создания специальных рабочих мест. Требования постановления Правительства РТ от 2 апреля 2009 года №181 “Об утверждении Правил установления квот для обеспечения работой отдельных групп населения” в большинстве случаев не соблюдаются. Целесообразна разработка и введение в действие конкретных механизмов мотивации работодателей в принятии на работу уязвимых слоёв населения, в особенности инвалидов и принятия соответствующих мер по повышению уровня профессиональной конкурентоспособности инвалидов на рынке труда. Также необходимо создание условий для получения инвалидами общего и профессионального образования.

Один из распространенных путей обеспечения инвалидов работой это их принятие в специализированные организации общественных объединений инвалидов. Однако, вследствие нефинансирования, нереализации произведенной ими продукции такие организации не выдержали конкуренцию и прекратили свою деятельность. Целесообразно поддержать деятельность этих организаций, разработать и реализовать государственный заказ по продаже их продукции.

Другая важная проблема это предупреждение инвалидности. Предупреждение инвалидности связано со многими факторами, в том числе с репродуктивным здоровьем, борьбой с наркоманией, алкоголизмом, табакокурением, улучшением среды обитания, условиями работы, уменьшением транспортных аварий, улучшением неотложной медицинской помощи, пропагандой здорового образа жизни и т.п. Поэтому, существует необходимость в разработке и реализации программ по предупреждению инвалидности.

В отношении инвалидов существуют недостатки и в законодательстве, в частности всё ещё отсутствует нормативно-правовой механизм предупреждения инвалидности. В Трудовом кодексе неотрегулированы вопросы, связанные с гарантиями для инвалидов, принятие их на работу без проверки, льготы при сокращении рабочих штатов.

По Универсальному периодическому обзору РТ странами-членами Совета ООН по правам человека

рекомендовано Таджикистану ратифицировать Конвенцию о правах инвалидов.

УПЧ считает целесообразным присоединение Таджикистана к Конвенции ООН о правах инвалидов, потому что ратификация данной Конвенции и её Протокола позволяет искоренить стигму и дискриминацию в отношении инвалидов и обеспечить их доступ к услугам, товарам и объектам. Таким образом лица с ограниченными возможностями признаются полноценными членами общества на национальном и международном уровнях.

В направлении защиты прав лиц с ограниченными возможностями УПЧ действует постоянно. В 2014 году сотрудники Аппарата УПЧ рассмотрели 15 обращений лиц с ограниченными возможностями и содействовали в решении поставленных вопросов. Были проведены проверки в районах Сино и И. Сомони города Душанбе по доступу инвалидов к инфраструктурным объектам и по итогам этих проверок были направлены в соответствующие органы предложения и рекомендации УПЧ. Наряду с этим, за этот период сотрудники Аппарата УПЧ приняли участие и выступили в семинарах и конференциях, посвященных защите прав инвалидов.

В направлении защиты и продвижения прав инвалидов представляются следующие рекомендации:

- систематически повысить пенсии по инвалидности с учетом экономических возможностей;**
- повысить уровень информированности населения по устранению стигмы и дискриминации в отношении инвалидов;**

- разработать и реализовать Национальную программу о безпрепятственной среде для лиц с ограниченными возможностями;

- обеспечить телевизионные информационные передачи субтитрами и сурдопереводчиками;

- обеспечить инвалидов современными техническими реабилитационными средствами, путёвками для санаторно-курортного лечения и другими оздоровительными мерами;

- охватить инвалидов профессиональным образованием, разработать и реализовать конкретные механизмы мотивации работодателей к уязвимым слоям населения и особенно к инвалидам, принять меры по решению профессиональной конкурентоспособности инвалидов на рынке труда;

- наладить деятельность специализированных предприятий инвалидов, разработать и реализовать механизм государственного заказа по продаже производимой специализированными предприятиями инвалидов продукции;

- предусмотреть в государственных программах меры по предупреждению инвалидности;

- ратифицировать Конвенцию ООН о правах инвалидов.

2.7. Право на защиту здоровья

В направлении защиты здоровья в республике предприняты определенные шаги, в частности реализуются Национальная Стратегия по оздоровлению населения РТ на 2010-2020 годы, Программа развития семейной медицины в РТ на 2011-

2015 годы, Национальная Стратегия РТ о развитии детей и подростков на период до 2015 года, Национальная Программа защиты населения от туберкулеза на 2010-2015 годы.

В 2014 году из бюджета республики в сферу здравоохранения было выделено 1 099 200 000 сомони. На сегодня в республике медицинская помощь населению предоставляется 3763 медицинскими учреждениями и 1707 медицинскими пунктами. В медицинских учреждениях республики работают 16589 врачей и 40063 работника со средним медицинским образованием, что по сравнению с пятью годами раньше больше на 16,1% и 24% соответственно.

Наряду с этим, в сфере здравоохранения наблюдаются такие основные проблемы как изношенность зданий, нехватка кадров, незаинтересованность выпускников высших медицинских учреждений к работе в селах, низкий уровень заработной платы работников отрасли, недостаточное финансирование в данном направлении, недоступность некоторых видов медицинской помощи уязвимым слоям населения, низкий уровень знаний граждан о здоровье, несвоевременное обращение больных в медицинские учреждения и т.п., что становятся причиной ухудшения качества медицинских услуг.

Также Комитет ООН по экономическим, социальным и культурным правам по итогам рассмотрения первого Доклада Таджикистана о ходе выполнения Международного пакта об экономических, социальных и культурных правах

представил Республике Таджикистан соответствующие рекомендации.

Качество медицинской помощи также требует улучшения. Согласно имеющимся данным в 2014 году выявлены 50 случаев врачебной ошибки.

Существуют случаи халатного отношения некоторых работников отрасли к своим профессиональным обязанностям. По данным Министерства здравоохранения и социальной защиты населения РТ в 2014 году 322 работника отрасли были привлечены к административной ответственности.

Другая важная проблема это обеспечение граждан отечественными медицинскими товарами. Ежегодно в республику большими объемами импортируются лекарственные средства и медицинские товары, которые не имеют всеобщего доступа из-за высокой стоимости. Например, в 2014 году было импортировано в республику лекарственные средства и медицинские товары на сумму 94 149 398 долларов США. А производство лекарственных средств в республике не налажено соответствующим образом. Поэтому, необходимо увеличить производство отечественных лекарственных средств.

Правильная организация первичной медико-санитарной помощи, неотложной медицинской помощи и применение передовых способов реанимации имеют большое значение для защиты здоровья населения. К сожалению, организация таких видов услуг должным образом не налажена в труднодоступных населённых пунктах. Специальный Докладчик ООН по правам

каждого на здоровье Ананд Гровер по итогам визита в Таджикистан (24-31.05.12) рекомендовал увеличить финансирование в направлении первичной медицинско-санитарной помощи.

Несмотря на то, что в направлении предупреждения и борьбы против СПИД сделаны определенные работы, ситуация в данном направлении требует улучшения. Согласно информации Министерства здравоохранения и социальной защиты населения РТ с начала регистрации СПИД в республике, то есть с 1991 года по ныне зарегистрировано 6309 случаев заражения СПИД-ом, из которых 1889 человека составляют женщины.

Комитет ООН по экономическим, социальным и культурным правам по итогам рассмотрения первого Доклада Таджикистана о ходе выполнения Международного пакта об экономических, социальных и культурных правах представил Республике Таджикистан рекомендации по усилению информационных мер по ВИЧ-СПИД и внесению данного вопроса в школьные программы.

Другая проблема в данном направлении это наркомания. Общее число наркоманов в 2014 году достигло 7279 человека, из которых мужчины составляют 7080 человека и женщины – 199 человека. Вследствии потребления наркотических средств в 2014 году погибло 59 человека (56 мужчин и 3 женщины).

“Национальная стратегия по борьбе с наркотическими средствами на 2013-2017 годы” предусматривает усиления негативного отношения общества к потребителям немедицинских

наркотических средств и расширения здорового образа жизни. Наряду с этим, предусмотрены разработка и реализация образовательных программ по предупреждению потребления наркотических средств.

За прошлый год в институт УПЧ поступило 4 обращения в направлении права на здоровье, по которым было оказано содействие в решении изложенных вопросов.

В направлении защиты права человека на здоровье представляются следующие рекомендации:

- *улучшить материально-техническую базу системы здравоохранения страны, особенно в селах и обеспечить постоянную её поддержку;*

- *разработать механизм регулирования и контроля за ценами на лекарственные продукты;*

- *принять меры по улучшению качества и доступности медицинской помощи населению;*

- *усилить контроль над соблюдением стандартов лечения при оказании медицинской помощи;*

- *на должном уровне наладить организацию медико-санитарной и неотложной медицинской помощи, особенно в труднодоступных населённых пунктах и увеличить финансирование в данных направлениях;*

- *повысить уровень информированности населения в сфере здравоохранения;*

- *повысить качество лечения и социально-медицинскую реабилитацию потребителей наркотических средств, формировать негативное отношение общества к потребителям наркотических средств, усилить пропаганду здорового образа жизни,*

разработать и реализовать образовательные программы по предупреждению потребления наркотических средств;

-принять соответствующие меры по предупреждению, лечению и борьбы со СПИД;

- повысить уровень профессиональных знаний врачей.

2.8. Права граждан на жильё

Право на жильё считается естественным и неотъемлемым правом человека. Статья 25 Всеобщей декларации прав человека считает необходимым наличия жилья для здоровья и благополучия человека и его семьи.

В Таджикистане согласно Конституции право на жильё гарантировано как часть права на достаточный уровень жизни. Данное право обеспечивается путем строительства государственного, общественного, кооперативного и частного жилья. По данным Комитета по архитектуре и строительству при Правительстве РТ в республике за 2014 год сдано в эксплуатацию жилые дома на площади 1 миллиона 11 тысячи 605 квадратных метров.

Несмотря на то, что в республике за последние годы уделяется особое внимание строительству жилых домов, в данном направлении существуют следующие проблемы:

1. Министерства и ведомства, организации и учреждения из-за отсутствия достаточных средств для строительства жилых домов не имеют возможности

содействовать своим работникам в реализации их права на жильё.

2. Предприятия, организации и учреждения, которые в прежние годы имели свой жилой фонд, в связи с изменением их организационно-правовой формы прекратили строительство жилья и их бывшие работники, которые стояли в очереди для получения жилья, лишились права на получения жилья. При изменении организационно-правовой формы предприятий их бывшие работники не должны потерять свои права на улучшение жилищных условий за счет государства и с момента их включения в список нуждающихся они должны включаться в список нуждающихся на улучшение жилищных условий за счет местных исполнительных органов государственной власти.

3. В случаях, когда граждане принимают участие в долевом строительстве жилья, имеются нарушения прав граждан, такие как несвоевременная сдача жилья в эксплуатацию, нарушение процедур по оформлению документов, определяющих право на жильё, неполное строительство жилья и т.п. Необходимо, чтобы местные исполнительные органы государственной власти усилили поддержку частного строительства жилья, обеспечили доступ граждан к жилью и контроль над своевременным выполнением обязательств строительными организациями.

4. Несоответствие между доходами определенной части населения страны и цен на жильё не позволяет данной части общества приобретать жильё. На сегодня рынок строительства жилья в основном направлен на строительство жилья с высокой стоимостью. Строящиеся

жилые дома необщедоступны. Строительство государственного и ведомственного жилого фонда неактивное и всё ещё не разработаны и не приняты социальные программы о доступном жилье. Целесообразно поддержать и внедрить в других регионах страны инициативу исполнительного органа государственной власти города Душанбе о строительстве доступного жилья для малоимущих слоев населения. Данная проблема также отмечается в рекомендациях Комитета ООН по экономическим, социальным и культурным правам по итогам рассмотрения первого Доклада Таджикистана о ходе выполнения Международного пакта об экономических, социальных и культурных правах.

5. Согласно Жилищному кодексу гражданам, жильё которых вследствие стихийных бедствий стало непригодным, жильё предоставляется внеочереди. Однако, законодательство не установило механизмы реализации данного права. Отсутствие запасного жилого фонда препятствует реализации вышеупомянутого требования законодательства.

6. Другая проблема в данном направлении это нанесение ущерба гражданам вследствие пожара в жилых помещениях. В таких случаях законодательство предусматривает оказания срочной помощи гражданам. Местные органы не имеют возможности оказать материальную помощь. Единственным способом восстановления утраченной собственности в таких случаях является страхование. Однако, большая часть населения страны мало уделяет внимание этому институту.

7. Правовое регулирование градостроительства ныне приобрело особую значимость. При планировании, строительстве домов и облагораживании населенных пунктов, не всегда принимается во внимание мнение граждан, проживающих в зоне строительства. Государственные органы должны предоставить возможность гражданам ознакомиться с информацией, касающейся их права и законные интересы в сферах архитектуры, градостроительства и строительства. А на практике не всегда выполняются данные нормы законодательства, вследствие чего после начала строительства объектов граждане обращаются с жалобами в различные органы.

8. Другая важная проблема это строительство жилья в населенных пунктах. По причине того, что создание коммуникационных и инженерных сетей жилых домов вне населенных пунктов требует дополнительные затраты, как обычно выбираются населенные пункты. Такое положение в последствии становится причиной затруднений в обеспечении электричеством и водой, увеличения числа жителей отдельных населенных пунктов и бытовых отходов, исчезновения деревьев и кустарников, детских, развлекательных и спортивных площадок, перенагрузок на инфраструктуры, учащения аварий и т.п.

9. Другая проблема, требующая свое решение, это отсутствие капитального ремонта и изношенность жилого фонда, коммуникаций и коммунальной инфраструктуры. Срок эксплуатации конструктивных элементов и инженерных сетей большинства домов исчерпан. Согласно статьи 18 Закона РТ “О приватизации жилого фонда в РТ”

приватизированное жильё содержится и ремонтируется за счет его владельцев. Несмотря на это, многие домовладельцы не очень осведомлены об этих обязательствах.

10. Увеличение случаев переселения из села в город стало причиной увеличения нерешенных проблем с жильём. Большинство из них проживают без законных оснований в общежитиях и нежилых помещениях. Общежития и нежилые помещения находятся в неудовлетворительном техническом состоянии и в них не соблюдаются санитарно-гигиенические, бытовые и противопожарные правила. Большинство граждан, проживающие в общежитиях, незарегистрированы в них.

11. По сей день во дворах городских многоэтажных жилых домов существуют различные постройки и заборы (решетки), незаконно возведённые отдельными гражданами, что ограничивают права граждан этих домов. Целесообразно, чтобы метсные исполнительные органы государственной власти приняли меры по устранению вышеупомянутых недостатков.

12. Нарушение прав граждан, связанное с жильём, во многих случаях исходит из несовершенства законодательства. Действующий Жилищный кодекс регулирует не все отношения, появившиеся в последние годы. Наблюдается несоответствие его норм с нормами законов, принятых после него. Необходимо скорейшее принятие нового Жилищного кодекса.

В 2014 году в институт УПЧ поступило 322 обращения по вопросам жилья. Большинство заявителей жалуются на судебные решения и действия местных

исполнительных органов государственной власти. Анализ обращений граждан, связанные с выделением земельного участка для строительства жилых помещений и других вопросов, связанных с землёй, показывает, что население не имеет достаточную информацию о процедурах документирования права собственности на землю и разъяснительные работы в данном направлении со стороны соответствующих государственных органов должным образом не проводятся.

В адрес УПЧ поступают также обращения с жалобами на нарушения прав граждан при переселении из домов, где имеется угроза разрушения. Например гражданин Р.С. с такой проблемой обратился к УПЧ. Он и другие граждане были переселены в связи с угрозой разрушения их жилого дома, но при этом им не было предоставлено другое достойное жильё, вследствие чего была нарушена статья 65 Жилищного кодекса. Подобные обращения по их принадлежности направляются соответствующим государственным органам для решения изложенных вопросов.

В направлении права на жильё представляются следующие рекомендации:

- увеличить строительство частного жилья, обеспечить доступ граждан к жилью и контроль над своевременным выполнением своих обязательств строительными организациями;

- увеличить строительство государственного и ведомственного жилищного фонда и предусмотреть достаточные средства для капитального ремонта данного фонда;

- обязательно внести список нуждающихся на улучшение жилищных условий бывших работников в список нуждающихся на улучшение жилищных условий местных исполнительных органов государственной власти при изменении организационно-правовой формы предприятий;

- решить вопросы обеспечения уязвимых и малоимущих слоёв населения доступным социальным жильём;

- ускорить принятие нового Жилищного кодекса.

2.9. Защита прав трудовых мигрантов

Трудовая миграция находится в центре внимания Правительства РТ и гражданского общества. В целях урегулирования миграционных процессов и защиты прав трудовых мигрантов в республике приняты соответствующие акты и заключены межгосударственные соглашения с соответствующими принимающими странами.

Согласно информации Министерства труда, миграции и занятости населения в 2014 году в качестве трудовых мигрантов из республики в зарубежные страны выехало 670806 граждан Таджикистана, из которых 564390 человека составляют мужчины и 106416 – женщины.

Трудовые мигранты из РТ в основном выезжают в Российскую Федерацию, потому что при въезде не требуется виза. Сейчас в РФ работают более 90% трудовых мигрантов из Таджикистана.

Согласно нормам международных стандартов и законодательству принимающих стран трудовые мигранты

должны пользоваться соответствующими правами в сфере труда, здравоохранения и т.п. наравне с их гражданами. Однако, на практике эти требования не соблюдаются и трудовые мигранты встречаются лицом к лицу с серьёзными проблемами.

Согласно изменениям и дополнениям в Закон ФР №357 от 24 ноября 2014 года иностранные граждане, имеющие право на въезд в территорию РФ без визы, могут осуществлять свою деятельность (работу) только после получения патента. В связи с этими изменениями усложнена процедура получения патента, сокращен срок обращения для получения патента и установлена выплата дополнительных средств.

На сегодня в РФ существует проблема прикованности трудового мигранта к конкретному субъекту РФ и конкретному работодателю, что противоречит требованиям международных норм. Такая система делает трудового мигранта зависимым от конкретного субъекта РФ и конкретного работодателя и не позволяет ему менять свое рабочее место внутри субъектов этой страны.

В большинстве случаев нелегальность статуса и деятельности трудовых мигрантов становятся причиной сверхнормативного использования их труда, отнятия документов (разрешения на работу, паспорта и т.п.), эксплуатации или купли-продажи, невыплаты или неполной выплаты заработной платы, непредоставления соответствующей информации о работодателях, уклонения работодателей от компенсации ущерба на здоровье или смерти, необращения должного внимания на трудовые

споры со стороны судебных органов или угрозы сдачи правоохранительным органам. В мировой практике применяются программы по легализации мигрантов (амнистия мигрантов), что являются выгодными и для принимающей страны и для мигрантов с нелегальным статусом.

Определенная часть трудовых мигрантов, имеющая более двух административных правонарушений, включаются в “черный список” или базу данных и их въезд в РФ запрещается. По состоянию на 7 июля 2014 года количество граждан республики, въезд которым в РФ запрещается, составляет 202004 человека. Большинство мигрантов, включенных в данный список, не знают об этом и это становится причиной их возвращения и лишней траты денежных средств. Целесообразно усилить информационно-разъяснительные работы среди граждан о последствиях попадания в данный список и своевременно предоставить им такие данные.

Вопросы защиты прав и безопасности трудовых мигрантов за пределами страны остаются злободневными. Проявление случаев убийства, ксенофобии и нацизма требуют применения всех способов и путей для оказания практической помощи трудовым мигрантам и обеспечения их безопасности. По данным Министерства внутренних дел РТ в 2014 году тела 889 наших сограждан были переправлены в республику.

Ныне большинство трудовых мигрантов, находящихся в специальных учреждениях РФ в ожидании депортации или административного выдворения, содержатся на неограниченные сроки. Срок содержания не

установлен законодательством этой страны. Условия содержания в данных учреждениях не соответствуют международным стандартам и причиняют мучения трудовым мигрантам. Целесообразно соответствующим государственным органам РТ предпринять необходимые меры в решении данного вопроса.

Одним из путей решения данного вопроса является укрепление сотрудничества государственных органов РТ с соответствующими органами принимающих стран. Подобная рекомендация также была представлена по итогам рассмотрения первого Доклада Таджикистана о ходе выполнения Международной Конвенции о защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей.

Всё ещё не нашло своего решения социальное и пенсионное обеспечение трудовых мигрантов. На сегодня деятельность трудовых мигрантов за пределами республики не принимается во внимание при назначении пенсий. Также трудовые мигранты за пределами республики лишены денежных выплат за временную нетрудоспособность, за беременность и родов и т.п., что является нарушением международных норм.

Согласно изменений в Трудовом кодексе РФ каждый иностранный гражданин для поступления на работу должен иметь полис добровольной медицинской страховки. В случае завершения срока действия медицинского полиса работодатель обязан освободить работника от работы.

В 2014 году уменьшилась трудовая миграция за пределы республики и количество трудовых мигрантов

по сравнению с 2013 годом стало меньше на 128 892 человека. Причин уменьшения трудовой миграции эксперты видят в ужесточении требований законодательства РФ в направлении трудовой миграции, уменьшении квот для привлечения иностранной рабочей силы в эту страну, снижении курса российского рубля, несвоевременной выплате заработной платы, увеличении количества предоставляемых документов и размеров выплат за них.

В республике на должном уровне не налажено организованное направление трудовых мигрантов за пределы страны и организации, занимающиеся этой деятельностью, все ещё не завоевали доверие трудовых мигрантов. В 2014 году посредством таких организаций обеспечены работой за границей всего 6798 человека.

Другая проблема в данном направлении это несоответствие правовых знаний и профессионального уровня трудовых мигрантов требованиям рынка труда. Незнание языка, истории, обрядов и традиций, законодательства РФ усложняет пребывание трудовых мигрантов. С 1 января 2015 года стало обязательным получение Сертификата о знании русского языка, истории и основ законодательства РФ. Исходя из этого, целесообразно усилить деятельность дополнительных центров по подготовке трудовых мигрантов с учетом языка принимающей страны и требований её рынка труда.

21 ноября 2014 года в ходе парламентских слушаний было рассмотрено выполнение Государственного бюджета в связи с реализацией

постановления Правительства РТот 4 октября 2011 года, №460 “Об утверждении Национальной Стратегии о трудовой миграции граждан РТ за границу на 2011-2015 годы” и представлено соответствующим органам конкретные рекомендации.

В 2014 году в адрес УПЧ поступило 10 обращений о нарушении прав трудовых мигрантов. В обращениях содержатся жалобы на нарушений прав мигрантов в приемниках-распределителях РФ, невыплаты заработной платы и изъятии паспорта, запрет на выезд в территорию РФ, также просьбы о содействии в поиске и возвращении детей на родину, уточнении места нахождения детей и т.п.

В 2014 году состоялся ряд семинаров и конференций по вопросам трудовой миграции, в работе которых приняли участие и выступили сотрудники УПЧ. В том числе, на 5-ом региональном Форуме, который состоялся 18-19 сентября 2014 года в городе Душанбе на тему “Эффективность средств защиты прав трудовых мигрантов и членов их семей из Центральной Азии в принимающих странах”, были рассмотрены проблемы трудовых мигрантов, их доступ к консульским услугам, сотрудничество уполномоченных по правам человека в данном направлении.

В целях повышения информированности граждан РТ о вероятных и возможных опасностях в странах миграции в 2014 году сотрудники Аппарата УПЧ выступили в республиканских СМИ. С учетом важности трудовой миграции на Веб-сайте УПЧ открыта отдельная страница и в ней размещена вся необходимая информация.

Вдобавок к этому, в целях улучшения защиты прав и интересов трудовых мигрантов УПЧ намерен в 2015 году учредить своё представительство в Свердловской области РФ. В данном направлении осуществляются подготовительные работы совместно с Министерством иностранных дел РФ и соответствующими органами РФ.

В направлении защиты прав трудовых мигрантов представляются следующие рекомендации:

- *разработать государственную программу по эффективному применению человеческих ресурсов внутри страны;*

- *представить рекомендацию Правительстве РФ о регулировании срока содержания трудовых мигрантов, находящихся в специальных учреждениях;*

- *укрепить сотрудничество государственных органов, УПЧ и НПО в направлении защиты прав трудовых мигрантов;*

- *усилить деятельность центров по подготовке трудовых мигрантов и организация их работы с учетом языка принимающих стран и требований рынка труда этих стран;*

- *усилить организованное направление трудовых мигрантов за пределы страны;*

- *усилить информационно-разъяснительные работы о последствиях попадания граждан в список запрещенных;*

- *принять меры по учреждению представительств УПЧ в странах пребывания трудовых мигрантов;*

- повысить эффективность и прозрачность работы консульских учреждений в защите законных прав и интересов трудовых мигрантов;

- ускорить принятие Закона РТ “О трудовой миграции”.

2.10. Права детей

В 2014 году Конвенции ООН о правах ребенка исполнилось 25 лет. Являясь первым международным актом, всесторонне охватывающим право ребенка на развитие в свободных и достойных условиях, Конвенция обращает внимание мирового сообщества в нахождении путей обеспечения наилучших интересов ребенка.

Ратифицировав настоящий документ, государства члены ООН предпринимают необходимые меры в целях приведения национального законодательства в соответствие с принципами, предусмотренными в Конвенции. В Таджикистане обеспечение уважения, соблюдения и восстановления прав и свобод ребёнка также является одним из приоритетных направлений политики государства. В соответствии с Конституцией РТ мать и ребёнок находятся под особой защитой и покровительством государства.

В целях выполнения международных обязательств РТ в данном направлении действуют Комиссия по правам ребенка при Правительстве РТ и её структуры в областях, городах и районах республики. Семейный кодекс РТ, Законы РТ “Об образовании”, “Об ответственности родителей за обучение и воспитание детей”, “О предупреждении насилия в семье” и другие

действующие в данной области нормативные правовые акты регулируют различные права и свободы ребёнка. В 2014 году Маджлиси намояндагон Маджлиси Оли РТ принял Закон РТ “О защите прав ребёнка”, который в настоящее время находится на стадии подписания.

Уполномоченным по правам человека также уделяется особое внимание вопросам защиты прав ребёнка. В Стратегии деятельности института Уполномоченного по правам человека на 2011-2015 годы содействие в обеспечении прав и свобод ребёнка является приоритетным направлением деятельности.

С учетом этого в 2014 году в ряде городов и районов республики по инициативе УПЧ проведены круглые столы и встречи с учащимися школ-интернатов, членами комиссий по правам ребёнка, руководителями учебных заведений и преподавателями предмета “Права человека” общеобразовательных школ. Сотрудники Аппарата УПЧ выступили в средствах массовой информации, в которых подробно рассказали о правах ребенка. В 2014 году на сайте УПЧ открыта новая страница, посвящённая правам ребенка.

Наряду с этим УПЧ в сотрудничестве с Представительством Детского фонда ООН в Таджикистане разработаны и опубликованы буклеты, брошюры и плакаты о правах ребёнка в системе ювенальной юстиции. Также разработан и опубликован буклет с краткой информацией об институте УПЧ и его представительствах в городах и районах республики.

УПЧ РТ наладил полезное сотрудничество с Уполномоченными по правам ребенка других стран. В

2014 году по инициативе УПЧ в результате сотрудничества с Уполномоченным по правам ребёнка г. Санкт-Петербург был возвращен в Таджикистан гражданин Республики Таджикистан Б.Ю. (04.01.2013 г. Р.), который был прооперирован 2 раза в городе Санкт-Петербург в связи с заболеванием “врождённый порок сердца” и находился под искусственным дыханием. В связи с тем, что у родителей ребенка отсутствовала возможность оплаты дальнейшего его лечения в Российской Федерации, Комиссия по правам ребёнка при Правительстве РТ и Министерство здравоохранения и социальной защиты населения РТ при содействии УПЧ помогли ребёнку и его матери в сопровождении врача (реаниматолога Республиканского научно-клинического центра педиатрии и хирургии детей) безвозмездно вернуться из города Санкт-Петербург в город Душанбе. Ребёнок был помещён в реанимационное отделение Национального медицинского центра.

Дети в системе ювенальной юстиции

УПЧ в 2014 году в целях защиты прав ребёнка в системе ювенальной юстиции посетил ряд учреждений, в том числе специальную школу и специальный профессионально-технический лицей. В ходе посещений были организованы встречи с руководителями и воспитанниками этих учреждений и были изучены личные дела детей. Проведённый анализ показал, что в нормативных актах, определяющих порядок размещения детей в данное учреждение имеются противоречия. Например, в соответствии с частью 6 статьи 22 Закона РТ “Об образовании” для детей

старше 10 лет, поведение которых является опасным для общества, создаются специальные образовательные учреждения. Согласно требованиям настоящего закона направление детей в данные образовательные учреждения должно осуществляться по решению суда. Данная норма не принята во внимание в полной мере в Положении о Комиссии по правам ребёнка, утвержденного постановлением Правительства РТ от 1 августа 2008 года, № 377, Положении и Уставе Специального профессионально-технического училища № 1 города Душанбе.

В связи с этим на практике Комиссии по правам ребенка городов и районов и ОМВД в противоречие с требованиями вышеуказанного закона своим решением направляют детей в данные учреждения.

В 2014 году на основании Меморандума, подписанного УПЧ, Общественной организацией “Центр по правам ребёнка” и Международной организацией “Международная тюремная реформа” (PRI) в рамках проекта «Поэтапное прекращение насилия в отношении детей в закрытых и полужакрытых учреждениях» был проведен мониторинг.

В рамках данного мониторинга были опрошены лица, находящиеся в системе ювенальной юстиции 3-4 года тому назад. Результаты опроса показали, что в воспитательных учреждениях для детей лишенных свободы, в специальном лицее, спецшколе для детей системы ювенальной юстиции нет насилия в отношении детей. Однако, к сожалению, в период задержания, дознания и следствия сотрудниками правоохранительных органов имеют место

использование нецензурной брани, допрос без участия законного представителя или допрос ребёнка сверх времени, предусмотренного законом.

В целях содействия защите прав ребёнка в системе ювенальной юстиции представляются следующие рекомендации:

- приведение документов, регулирующих порядок размещения детей в спецшколы и специальные лицеи в соответствие с требованиями действующего законодательства и международных стандартов;

- соблюдение требований законодательства городскими и районными комиссиями по правам ребёнка и руководителями спецшкол и специальных лицеев

- организация курсов повышения квалификации по изучению прав человека (ребёнка) для сотрудников правоохранительных органов, чья деятельность непосредственно связана с детьми, совершенствование обучения прав человека в образовательных учреждениях министерств и ведомств.

Право детей на образование

В 2014 году на территории Республики Таджикистан действовали 527 детских садов, охватывающих 80442 ребенка (36418 девочек), 3845 общеобразовательных учреждений, в которых обучаются 1742815 учащихся (830581 девочек), 62 начальных профессиональных учреждений, охватывающих 21743 человек (4895 девочек), 60 средних профессиональных образовательных учреждений, где обучаются 59356 студентов (35128 девушек) и 38 высших профессиональных образовательных

учреждений, охватывающих 167660 студентов (53217 девушек).

Вопрос доступа к образованию уязвимых слоев населения (сирот и беспризорных, детей из малообеспеченных семей, детей с различной инвалидностью, а также детей в конфликте с законом) в стране находится в центре внимания.

В республике действуют 12 специализированных лечебных (санаторных) детских садов, где 3422 ребенка охвачены образованием и воспитанием.

В 2014-2015 учебном году в общеобразовательных учреждениях обучались 5244 ребенка с ограниченной возможностью. Однако, в большинстве образовательных учреждений для детей с ограниченной возможностью нет благоприятных условий.

В целях содействия в улучшении доступа детей к образованию сотрудники Аппарата УПЧ в 2014 году посетил ряд образовательных учреждений городов и районов республики. В том числе, были проведены проверки в Доме ребёнка г. Рогун, Специальной республиканской школе № 1 г. Душанбе, Специальном профессионально-техническом лицее № 1 г. Душанбе, Приёмнике-распределителе для несовершеннолетних Службы предупреждения правонарушения среди несовершеннолетних и молодёжи МВД РТ, Республиканской школе-интернате для сирот в районе Шахринав, Республиканской школе-интернате для слепых и слабовидящих детей в Гиссарском районе, Республиканской школе-интернате для сирот в г. Куляб, Школе-интернате № 1 Джамоата имени Мирали Махмадалиева в районе Восеъ, Доме ребёнка Танобчи в

районе Темурмалик, Средней школе села Лулиён в районе Восеъ, Вспомогательной школе-интернате в г. Худжанд, Областной школе-интернате для детей сирот и оставшихся без попечения родителей в г. Чкалов, Специальной школе-интернате для слабовидящих и слепых детей в г. Исфара, Оздоровительной школе № 40 в г. Канибадам, Школе-интернате для детей сирот в г. Истаравшан, Школе-интернате для глухих и слабослышащих детей имени Тухтабоя Гафарова в районе Б. Гафуров.

В целях устранения недостатков, выявленных в ходе проверок Министру образования и науки РТ, председателям Вахшского района и города Исфара, руководителям всех учреждений, где были проведены проверки состояния соблюдения прав детей и в другие соответствующие министерства и ведомства представлены рекомендации УПЧ. В настоящее время в Аппарат УПЧ поступают ответы по вопросам, связанным с выполнением представленных рекомендаций.

Серьёзным недостатком в большинстве школ-интернатов для детей сирот, инвалидов, детей, оставшихся без попечения родителей и специализированных образовательных учреждений для трудновоспитуемых детей является то, что обучение ведётся только на таджикском языке. Целесообразно организовать в этих учреждениях классы для русскоязычных, узбекоязычных и детей других национальных меньшинств.

Помимо визитов и проверок УПЧ анализирует информацию, полученную из средств массовой

информации, обращений граждан и встреч с населением. Проведенный анализ показывает, что в сфере образования наряду с достижениями имеют место некоторые недостатки, в том числе отсутствие наглядных пособий, учебников (особенно в учреждениях для детей, находящихся в конфликте с законом и детей с инвалидностью), художественной литературы и нехватка преподавателей. В специализированных учреждениях отмечается нехватка психологов и специалистов, работающих с глухонемыми детьми и детьми с проблемами речи или психики.

Другой проблемой в сфере образования является отдалённость школ. Иногда для детей нескольких сёл действует одна общеобразовательная школа. Это обстоятельство создаёт проблемы, особенно в зимнее время. В связи с этим девочки и дети с инвалидностью остаются не охваченными обучением.

В соответствии с постановлением Правительства РТ от 27 августа 2008 года, № 436 “О Государственной программе строительства, ремонта и реконструкции школ на 2008-2015 годы, расположенных в частных домах, вагонах, административных зданиях и общественных местах” в течение 2008-2013 годов все предусмотренные в Программе образовательные учреждения полностью выведены из частных домов и вагонов. Однако согласно информации Министерства образования и науки РТ в 12 городах и районах 20 образовательных учреждений и филиалов образовательных учреждений, не включенных в

Программу всё ещё находятся в частных домах и вагонах.

В соответствии с требованиями статьи 41 Конституции (Основного Закона) РТ “Каждый имеет право на образование”. В соответствии с пунктом 7 статьи 16 Закона РТ “ приём учащихся на третью ступень образования в образовательных учреждениях общего среднего образования осуществляется по их желанию и способностям. Однако практика показывает, что иногда эти права детей ограничиваются руководителями образовательных учреждений.

Например, из обращения гражданина С.А. в Аппарат УПЧ усматривается, что её сын У.С. в средней школе учился на хорошо и отлично и желал продолжить образование в 10-11 классах. Однако руководитель учреждения якобы из-за низкого уровня знаний не разрешил ему продолжить обучение. После изучения документов при содействии УПЧ в сотрудничестве с Министерством образования и науки РТ и Управлением образования города Душанбе сын заявителя продолжил обучение в школе.

В области доступа к образованию имеются трудности, особенно у детей, задержанных в качестве подозреваемых и обвиняемых и несовершеннолетних, вернувшихся из мест лишения свободы. Родители других детей не хотят, чтобы дети, привлеченные к уголовной ответственности учились вместе с их детьми в одной школе.

Для несовершеннолетних, вернувшихся из учреждений исполнения уголовного наказания созданы

заочные (вечерние) образовательные учреждения, но однако обучение в них является договорным (платным). Тогда как дети в системе ювенальной юстиции в основном из малообеспеченных семей и у них отсутствует возможность платного обучения.

В 2014 году Общественная организация “Центр по правам ребёнка” обратилась к УПЧ с просьбой содействия в восстановлении права на образование несовершеннолетнего М. Из обращения усматривается, что отец подозреваемого М. после драки между школьниками был приглашён в прокуратуру, где ему было дано указание забрать документы сына из школы и отвести его для продолжения учёбы в специальную школу. Данное действие прокурора противоречит действующему национальному законодательству и в связи с этим после вмешательства УПЧ несовершеннолетний М. продолжил обучение в школе.

Матери несовершеннолетних А. и Дж. и ОО “Центр по правам ребенка” обратились к УПЧ с просьбой содействовать в продолжении обучения в общеобразовательной школе А. и Дж., которые вернулись из воспитательного учреждения после отбытия уголовного наказания. При содействии УПЧ несовершеннолетние были направлены для дальнейшего обучения в Государственное учреждение общего среднего образования (заочное) для молодёжи и взрослых при Министерстве образования и науки РТ.

Министерству образования и науки были направлены рекомендации УПЧ об устранении недостатков в сфере доступа к образованию детей, находящихся в конфликте с законом.

Сотрудники Аппарата УПЧ в течение года постоянно встречались с детьми в различных образовательных учреждениях, в ходе которых они были проинформированы о национальном законодательстве и международных актах, ратифицированных Республикой Таджикистан. В ходе встреч разъяснялся порядок обращения к УПЧ, детям предоставлялись брошюры и буклеты о правах несовершеннолетних при задержании, аресте и в судебном процессе.

В целях содействия в праве детей на доступ к образованию представляются следующие рекомендации:

- обеспечение образовательных учреждений для детей в системе ювенальной юстиции наглядными пособиями и учебниками нового издания;*
- обеспечение всестороннего доступа к образованию детей с инвалидностью;*
- выведение образовательных учреждений и их филиалов из вагонов, жилых домов, административных зданий и общественных мест;*
- строительство и приём зданий образовательных и воспитательных учреждений с учетом возможностей детей с инвалидностью;*
- привлечение детей системы ювенальной юстиции в центры дополнительного образования;*
- внедрение бесплатного вечернего и заочного обучения в общеобразовательных учреждениях.*

2.11. Права женщин

Права женщин нашли отражение во всех международных актах. Устав ООН устанавливает равноправие женщин и мужчин в качестве важного

принципа. Равноправие мужчин и женщин предусмотрено также во Всеобщей декларации прав человека. Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах и Международный пакт о гражданских и политических правах запрещают дискриминацию по признаку пола.

Конвенция о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин является документом, полностью посвященным правам и свободам женщин, которую Таджикистан также ратифицировал. В 2014 году Маджлиси Оли РТ ратифицировал Факультативный протокол к настоящей Конвенции.

Конституция РТ гарантирует права и свободы женщин. В том числе Основной закон устанавливает, что мужчины и женщины равноправны, имеют право свободно заключать брак и расторгнуть его.

В республике постоянно предпринимаются меры в целях защиты прав женщин. В этом направлении приняты и реализуются Указ Президента Республики Таджикистан от 3 декабря 1999 года, № 5 “О мерах по повышению роли женщин в обществе”, Закон РТ “О государственных гарантиях равноправия мужчин и женщин и равных возможностях их реализации”, Национальная стратегия повышения роли женщин в РТ на 2011-2020 годы, государственные программы “Воспитания, подбора и расстановки руководящих кадров из числа способных девушек и женщин на 2007-2016 годы”, “Подготовки специалистов из числа женщин и содействие в их занятости на 2012-2015 годы” и другие нормативные-правовые акты.

С учетом задач и полномочий УПЧ в Стратегии деятельности института УПЧ на 2011-2015 годы одним из приоритетных направлений деятельности закреплено содействие в восстановлении нарушенных прав женщин. В целях усиления деятельности в данном направлении УПЧ наладил сотрудничество с Комитетом по делам женщин и семьи при Правительстве РТ и другими государственными органами, неправительственными и международными организациями, деятельность которых непосредственно связана с правами и свободами женщин.

Анализ письменных и устных обращений, поступивших к УПЧ показывает, что в обществе в основном нарушаются права женщин, у которых низкий уровень правовых знаний.

Например, гражданка Ш. из города Душанбе вступила в брак по мусульманским обычаям с гражданином А. из Раштского района. В течение двух лет они жили вместе в Российской Федерации. Якобы в связи с рождением дочки её муж не захотел с ней жить. В то время когда Ш. обратилась к УПЧ, её муж уже был женат на другой женщине. Гражданке Ш. было рекомендовано обратиться в суд с заявлением об установлении отцовства и взыскании алиментов. После её обращения в суд, УПЧ взял под контроль рассмотрение её заявления. Решением суда были установлены алименты на содержание ребёнка Ш. за счет её бывшего мужа.

Гражданка Г., проживающая в одном из районов республиканского подчинения вышла замуж за гражданина Афганистана по мусульманским обычаям.

После рождения двоих детей родственники мужа прогнали её из дома. Она вернулась в Таджикистан. Однако родители Г. согласились принять её без детей, так как у них не было возможности содержать детей и в связи с этим просили её вернуть их в Афганистан.

При содействии УПЧ в сотрудничестве с Министерством здравоохранения и социальной защиты населения и Министерством труда, миграции и занятости населения дети Г. были устроены в детский дом, сама Г. была направлена на обучение в Центр обучения взрослых.

В некоторых обращениях женщины жалуются на нарушение их прав на доступ к правосудию. Например, гражданка Ш., проживающая в одном из отдалённых районов республики, получив информацию об УПЧ из телевизионной программы “Джахоннамо”, обратилась к УПЧ по телефону. Ш. заявила, что по неизвестным причинам её исковое заявление о взыскании алиментов судом не принято. При содействии УПЧ заявление Ш. было принято и рассмотрено районным судом.

Гражданка Х. из города Душанбе также устно обратившись к УПЧ заявила, что в одном из районных судов города Душанбе по неизвестным ей причинам не приняли её исковое заявление о семейном споре. При содействии УПЧ обращение гражданки Х. было принято в суде и рассмотрено в установленные законом сроки.

В некоторых обращениях содержатся жалобы на то, что нарушаются права женщин и их родственников на общение с детьми, проживающими с отцами.

Например, из обращения гражданки Б. следует, что она не может видаться со своей 16 летней дочкой более 10 лет. Также по имеющейся у Б. информации её дочь вообще не училась в средней школе. При содействии УПЧ она встретилась с дочкой. В то же время было выяснено, что в связи с отсутствием свидетельства о рождении её дочь в школе не училась. В настоящее время М. получила документ, устанавливающий личность. В беседе с её близкими, отец и дядя М. обещали не препятствовать получению ею профессии швеи в Центре обучения взрослых.

В республике принимаются соответствующие меры по трудоустройству женщин, вышедших на свободу после отбытия наказания. Согласно информации Министерства труда, миграции и занятости населения в 2014 году из числа лиц, вышедших на свободу и зарегистрированных в органах труда и занятости населения, 35 человек составляют женщины.

Уделяется также внимание развитию предпринимательства женщин. Так, в 2014 году 2127 женщинам оказана финансовая помощь в размере 7 миллионов 204 тысяч 691 сомони для развития разных сфер предпринимательства.

Согласно информации Министерства труда, миграции и занятости населения в 2014 году из 670806 граждан республики, выехавших в трудовую миграцию, 106416 составляют женщины.

Процесс трудовой миграции влияет на генофонд нации. Выезд из страны трудоспособной и квалифицированной части населения становится

причиной оставления в республике их жён и детей, явления многожёнства и незарегистрированных браков.

Специалисты видят в трудовой миграции, особенно миграции мужчин, одну из причин увеличения количества распада семей. Определённое количество мигрантов длительное время не поддерживают связь со своими семьями и не оказывают им материальную помощь, что становится причиной распада семей.

Согласно информации Международной организации миграции (в 2009 году) примерно треть мигрантов вообще не возвращались на родину. Их жёны и дети, оставшиеся на родине проживают в тяжелейших условиях, так как они не имеют образования, профессии и опыта работы. В связи с этим оставаясь без финансовой поддержки, подвергаясь различным видам насилия, голодают, заболевают и иногда кончают жизнь самоубийством.

С целью выживания дети таких женщин занимаются тяжелыми видами труда. Иногда эти женщины в целях улучшения своих и условий жизни детей выезжают в трудовую миграцию и в результате такое положение приводит к другим трудностям.

Основной трудностью женщин мигрантов является воспитание и обучение детей, их неподготовленность к выезду за пределы страны, неурегулированное положение, низкий уровень профессиональной подготовки, правовых знаний и информированности. Иногда такие женщины и их дети в обществе подвергаются оскорблениям.

В целях содействия в защите прав женщин представляются следующие рекомендации:

- принятие соответствующих мер по обеспечению доступа девушек ко всем уровням образования;

- всесторонняя агитация государственной регистрации брака;

- повышение правовых знаний и знаний о семейной жизни;

- большее привлечение девушек в начальные и средние профессиональные учреждения;

- улучшение деятельности в сфере подготовки трудовых мигрантов.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В настоящем докладе проанализированы основные направления деятельности института УПЧ в 2014 году и на конкретных примерах отражено состояние соблюдения и обеспечения прав и свобод человека в стране.

Из доклада вытекает, что в 2014 году было продолжено совершенствование доступа к институту УПЧ и в этом году при содействии Правительства РТ в Кумсангирском и Кабодиёнском районе Хатлонской области и в городе Исфара Согдийской области созданы ещё 3 Общественных приёмных, в результате их количество достигло 11. Финансирование деятельности Общественных приёмных Уполномоченного по правам человека в Хатлонской, Согдийской и Горно-Бадахшанской автономной области с 1 января 2014 года переведено на государственный бюджет.

В 2014 году в институте УПЧ зарегистрировано 3252 (в 2013 году 2528) обращений граждан (381 письменных и 2871 устных). Из общего количества 542 (в 2013 году 492) обращения рассмотрены в Центральном аппарате (243 письменных и 299 устных), 2710 (в 2013 году 2036) обращений рассмотрены в 11 Общественных приёмных УПЧ (138 письменных и 2572 устных).

В письменных обращениях, зарегистрированных в Аппарате УПЧ граждане в основном просят содействия в защите права на жилище (58 обращений или 23,4%), жалуются на правоохранительные органы (31 обращение или 12,7%), права собственности (22

обращения или 9,0%), права на доступ к правосудию (17 обращений или 7,7%), права на обращение в государственные органы (16 обращений или 6,5%).

По сравнению с 2013 годом количество обращений по праву на жилище увеличилось на 18, жалобы на правоохранительные органы на 13, по праву обращения в государственные органы на 7 обращений. Наряду с этим количество обращений по праву на доступ к правосудию уменьшилось на 35, праву на труд на 13, праву собственности на 8, правам мигрантов 9 и лиц, лишенных свободы на 6 обращений.

В большинстве письменных заявлений и жалоб, поступивших в институт УПЧ в 2014 году жалобы на судебные органы составляют 66 единиц или 27,1%, хотя по сравнению с 2013 годом (91 жалоба) эта категория жалоб имеет тенденцию к уменьшению. Жалобы на действия (бездействия) структур Министерства обороны (Военных комиссариатов) по сравнению с 2013 годом (4 единицы) также увеличились и достигли 14 единиц.

Обращения в области права на свободу и неприкосновенность личности, свободу от пыток также имеют тенденцию к увеличению, так как в 2013 году количество таких обращений составляло 18 единиц, в 2014 году их количество достигло 31 единицы. В своих обращениях граждане в большинстве случаев жалуются на незаконное задержание, непринятие мер в отношении виновных лиц, волокиту в расследовании уголовных дел, использование пыток и других форм жестокого обращения, незаконное и необоснованное возбуждение и прекращение уголовного дела.

Улучшилось качество работы с обращениями граждан в Общественных приёмных УПЧ. В этот период ими рассмотрено 2710 (138 письменных и 2572 устных) обращений, что на 674 обращения больше чем в 2013 году (2036 обращений, из которых 115 письменных и 1921 устных).

УПЧ в целях совершенствования законодательства РТ в сфере прав человека представлены заключения и предложения по 50 проектам нормативных правовых актов.

В этот период сотрудниками института УПЧ проведены проверки состояния соблюдения прав и свобод человека в 50 организациях и учреждениях страны (в 2013 34 проверки). В том числе, в 20 закрытых и полужакрытых учреждениях проведены проверки и мониторинги.

В 2014 году сотрудники института Уполномоченного по правам человека 203 раза выступили в средствах массовой информации (в 2013 году 196 раз), в том числе, по разным телевизионным каналам 49 раз (в 2013 году 23 раза), по радиоканалам 61 раз (в 2013 году 57 раз), в электронных средствах информации опубликовано 77 материалов (в 2013 году 109 материалов), в газетах опубликовано 16 статей (в 2013 году 12 статей). За прошедший период сотрудники института УПЧ в РТ участвовали на 113 (в 2013 году 83) конференциях, семинарах и круглых столах по различным направлениям прав и свобод человека. По инициативе института организованы и проведены 29 (в 2013 году - 13) семинаров, конференций и круглых столов.

В этом году веб-сайт УПЧ дополнен двумя новыми страницами, посвященными правам трудовых мигрантов и правам ребёнка.

В целях осуществления Программы образования в области прав человека на 2013-2020 годы Межведомственным координационным советом, созданным при УПЧ из числа руководителей образовательных учреждений министерств и ведомств, соответствующих учебных заведений и других организаций разработаны и приняты 17 целевых учебных программ и направлены в Министерство образования и науки РТ и в соответствующие ведомства для внедрения учебного предмета по правам человека.

В докладе проанализирована ситуация с соблюдением прав и свобод человека, а также отмечено, что наряду с определенными достижениями имеют место и некоторые проблемы, связанные с несовершенством законодательства и правоприменительной практики.

В целях продвижения и защиты отдельных прав и свобод человека и устранения имеющихся проблем представлены соответствующие рекомендации. В том числе, по праву на судебную защиту и справедливое судебное разбирательство – 4, праву на неприкосновенность личности, свободу от пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания – 3, правам человека в закрытых и полужакрых учреждениях – 3, праву на свободу выражения мнения, доступу к информации и средствам массовой информации – 3,

праву на социальное обеспечение – 5, праву лиц с ограниченными возможностями – 10, праву на здоровье – 9, праву на жилище – 5, правам трудовых мигрантов 9, правам детей: дети в системе ювенальной юстиции – 3, праву детей на образование – 6, правам женщин – 5. Всего представлено 65 рекомендаций.

Уполномоченный по правам человека в Республике Таджикистан уверен, что настоящий Доклад будет рассмотрен государственными органами и будут приняты соответствующие меры по реализации представленных рекомендаций.

**THE HUMAN RIGHTS COMMISSIONER
IN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN**

**2014 ANNUAL REPORT
OF THE HUMAN RIGHTS COMMISSIONER
IN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN**

DUSHANBE - 2015

Organization for Security and
Co-operation in Europe

This report published with the support of the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE)

This is the fourth Report of the Human Rights Commissioner prepared in accordance with Article 24 of the Law of the Republic of Tajikistan ‘On the Human Rights Commissioner in the Republic of Tajikistan’ and shall be submitted to the President of the Republic of Tajikistan, the Majlisi Milli (National Assembly), the Majlisi Namoyandagon (Assembly of Representatives) of the Majlisi Oli (the Parliament), to the Government of the Republic of Tajikistan, the Constitutional Court, the Supreme Court, the Supreme Economic Court, and the General Prosecutor’ Office of the Republic of Tajikistan.

The report is also intended for other government agencies, non-governmental and international organizations working in the field of human rights and freedoms, as well as for the broad public.

The report analyzes the work of the Human Rights Commissioner in 2014, the situation in the area of human rights and freedoms in the Republic of Tajikistan for the reporting period.

To ensure access of a wide range of stakeholders to the present and the previous reports of the Human Rights Commissioner, an electronic version is available on the website www.ombudsman.tj.

**© The Human Rights Commissioner in the Republic of
Tajikistan**

Dear Reader!

The Republic of Tajikistan is taking a series of effective measures to promote and protect human rights and freedoms. This statement once again has been confirmed during in the annual Message of the President of the Republic of Tajikistan to Majlisi Oli (the Parliament) on January 23, 2015. Particularly, the President in his Message highlighted that “in order to protect the rights of the children, I propose to establish an Institute of Child Rights Commissioner in the Republic of Tajikistan.”

The Institute of the Human Rights Commissioner (HRC) in the Republic of Tajikistan also established on the initiative of the President of the Republic of Tajikistan 5 years ago, now is an institution that expands its activities annually. A separate book on five-year activity of the Human Rights Commissioner institute in Tajikistan was published in Tajik, Russian and English languages, the electronic version of which, is available for free at the official website of the HRC www.ombudsman.tj The Human Rights Commissioner makes continuous efforts to use all existing opportunities productively within its mandate under the legislation in effect to carry out its main task, i.e. strengthening the constitutional guarantees of state protection of human rights and freedoms of citizens, promoting observance and respect of these guarantees by government structures, local government bodies in towns and villages (jamoats), their officials and those of enterprises, institutions and organizations, regardless of their organizational and legal forms.

Current report analyzes the activities of the Human Rights Commissioner in 2014, the human rights situation in the Republic of Tajikistan, achievements and challenges in this area, as well as the offers relevant recommendations to solve them.

I am confident, this report will be studied by the public authorities, civil society, international organizations, and each member of the society and the recommendations provided here will contribute to further promotion of the human rights and creation of a democratic, legal, secular state and civil society in the Republic of Tajikistan.

Yours sincerely,

Human Rights Commissioner

Z. Alizoda

CONTENTS

FOREWORD.....	221
1. THE ACTIVITY OF THE HUMAN RIGHTS COMMISSIONER IN 2014	
1.1. Citizens' complaints	223
1.2. Monitoring of the situation with human rights and freedoms	227
1.3. Improvement of human rights and freedoms related legislation.....	228
1.4. Awareness raising on the human rights and freedoms.....	229
1.5. Counseling centers of the Human Rights Commissioner	233
1.6. Cooperation of the Human Rights Commissioner institute.....	236
1.7. Financial support of the HRC RT institute	239
2. THE SITUATION WITH HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS IN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN	
2.1. The right to judicial protection and a fair trial.....	240
2.2. The right to inviolability of the person, freedom from torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.....	246
2.3. Human rights in closed and semi-closed institutions .	253

2.4.	The right to freedom of expression, access to information and the media	259
2.5.	Right to social security.....	263
2.6.	Protecting the rights of persons with disabilities	267
2.7.	The right to healthcare	273
2.8.	Citizens' right to housing.....	277
2.9.	Protecting the rights of labour migrants.....	282
2.10.	Child rights.....	288
2.11.	Women`s rights.....	298
CONCLUSION.....		304

FOREWORD

The 2014 Annual Report of the Human Rights Commissioner in the Republic of Tajikistan (hereinafter referred to as “the HRC”) has been prepared based on actual state of human rights and freedom in the country, achievements and issues existing in the individual spheres of human rights, contribution of the Institute of HRC and other relevant bodies and structures in the promotion and protection of human rights.

The primary objective of the report is to familiarize government bodies, local authorities in towns and villages, international organizations and civil society with the activities of the Human Rights Commissioner in 2014 and the situation with human rights and freedoms in the Republic of Tajikistan for that period. It provides specific recommendations for corrective actions and for prevention of human rights and freedoms violations.

The report consists of two main parts, together with the foreword and conclusion. The first part is devoted to the HRC institute activities in 2014 and covers issues related to the priority area of the HRC activities. In line with the activities set out in the requirements of the current legislation, the results of the work, statistics, achievements, challenges, recommendations to remove barriers and to improve the existing situation.

The second part of the report has a title “The situation with human rights and freedoms in the Republic of Tajikistan”. It has been prepared with due account of citizens' complaints, the current situation with human rights and freedoms in the

Republic of Tajikistan, the fulfillment of international obligations of the Republic of Tajikistan and covers analysis of individual rights and freedoms. Based on the results of analysis, specific recommendations have been offered to remove shortcomings, prevention of violations and promotion of human rights and freedoms in the Republic of Tajikistan.

In order to promote human rights and freedoms in the Republic of Tajikistan, the Human Rights Commissioner presented to the attention of the relevant government bodies and civil society 335 specific recommendations on human rights in four previous reports. In particular, 169 recommendations were presented on economic, social and cultural rights; 113 recommendations on political and civil rights; 53 recommendations on child rights. The analysis of the process of implementation of these recommendations has revealed that of the 335 recommendations submitted, 108 were fully implemented, 107 – partially and 120 recommendations are in the process of implementation.

The Human Rights Commissioner expresses confidence that the relevant government bodies in cooperation with civil society will take all necessary steps to implement the recommendations presented in the HRC annual reports and will contribute to the promotion of human rights and freedoms in the Republic of Tajikistan.

In accordance with Article 24 of the Law of the Republic of Tajikistan “On the Human Rights Commissioner in the Republic of Tajikistan”, this Report shall be submitted to the President of the Republic of Tajikistan, to the Majlisi Milli, the Majlisi Namoyandagon of the Majlisi Oli, the Government of the Republic of

Tajikistan, the Constitutional Court, the Supreme Court, the Supreme Economic Court, and the General Prosecutor of the Republic of Tajikistan. The report also shall be provided for information to other government agencies, non-governmental and international organizations, as well as the broad public. This report is published in the electronic and print media.

1. THE ACTIVITY OF THE HUMAN RIGHTS COMMISSIONER IN 2014

1.1. Citizens' complaints

In 2014, the HRC institute has registered 3252 complaints (2528 in 2013) (381 – written and 2871 oral). Of them, 542 appeals (492- in 2013) (243 – written and 299 – oral) were received and considered by the Central Office of the HRC, 2710 appeals (2036 – in 2013) (138 - written and 2572 - oral complaints) were accepted and considered by the 11 the Counseling Centers of the HRC in the regions.

The Central Office of the HRC registered 109 written complaints (90 - in 2013) of Dushanbe residents; Khatlon Region residents – 31 complaints (48 - in 2013), Sughd Region residents – 35 complaints (61- in 2013), GBAO - 0 (3 - in 2013), Direct Rule Cities and Districts - 50 complaints (51 – in 2013) and 17 complaints (20 - in 2013) from abroad.

Men submitted 119 (147 in 2013) written complaints, while women submitted 103 (103 - in 2013) complaints, and 9 collective complaints were submitted. In addition, one complaint was submitted through the Office of the UN

OHCHR, 5 complaints through the Human Rights Commissioners of other countries, 2 through non-governmental organizations and 3 complaints through other organizations.

According to the Classifier, written complaints are mainly related to the following citizen's and human rights and freedoms:

- human rights and law enforcement bodies - 31 complaints (18 – in 2013);
- the right to a fair trial - 17 complaints (52- in 2013);
- rights of detained persons - 12 complaints (18- in 2013);
- the right to appeal to the public authorities - 16 complaints (9- in 2013);
- conscripts' rights - 4 complaints (1 in 2013);
- the right to citizenship - 4 complaints (3- in 2013);
- the right to freedom of expression - 1 complaint;
- refugees' rights - 2 complaints;
- property rights - 22 complaints (30 in 2013);
- housing rights - 58 complaints (40 in 2013);
- the right to social security - 16 complaints (16 in 2013);
- the right to health - 4 complaints (4 in 2013);
- the right to work - 3 complaints (16 in 2013);
- labour migrants rights - 6 complaints (15 in 2013);
- the right to free economic activity - 2 complaints (2 in 2013);
- child rights - 18 complaints (8 in 2013);
- environmental rights - 3 complaints;
- copyrights - 1 complaint;
- the right to family life - 1 complaint (9 in 2013);
- the right of freedom of choice of residence - 1 complaints;

- other rights – 21 complaints (35 in 2013).

243 written complaints scrutinized by the HRC institute are mainly on the decision or action (inaction) of the following bodies:

- judiciary - 66 complaints (91 in 2013);
- prosecutor offices - 12 complaints (14 in 2013);
- Ministry of Interior - 22 complaints (26 in 2013);
- Ministry of Defense (military commissariats) - 14 complaints (4 in 2013);
- Ministry of Foreign Affairs - 2 complaints (1 in 2013);
- Ministry of Justice (on bailiffs) - 9 complaints (19 in 2013);
- Ministry of Health and Social Welfare of the Population - 2 complaints;
- State Committee for National Security - 5 complaints (4 in 2013);
- Main Administration for Penal Corrections of the Ministry of Justice - 9 complaints (11 in 2013);
- Communication Services - 1 complaint;
- Ministry of Education - 6 complaints;
- Executive government bodies - 13 complaints (9 in 2013);
- State bodies of other countries - 7 complaints (12 in 2013);
- The Bar - 1 complaint;
- Organizations - 10 complaints (16 in 2013);
- Officials - 7 complaints (7 in 2013);
- Individuals - 12 complaints (4 in 2013);
- Assistance - 45 complaints (37 in 2013).

In the process of consideration of the complaints it has been revealed that in 2014 citizens mostly complained on the judiciary (66 complaints), although this figure compared to 2013 (91 complaints) tends to decrease. The same seems to apply to complaints on the Ministry of Internal Affairs, and if in 2013, 26 complaints on this public authority were registered, in 2014 this figure dropped to 22.

Compared to last year, the number of written complaints increased on the issue of the housing rights, and the number of complaints on the right to work (9 complaints), rights of labour migrants (9 complaints), property rights (8 complaints) and the right to social security (2 complaints) have reduced.

The increase in complaints on assistance in protection of the right to freedom from torture, the right to liberty and inviolability of a person is also a cause for concern, because if in 2013 the number of such complaints was only 18, in 2014 it increased to 31 complaints.

The analysis of such type of complaints shows that citizens in their appeals complain mainly on illegal detention; failure to take legal action against the perpetrators; delays in consideration of criminal cases; use of torture and beatings; illegal and groundless institution or termination of criminal cases. Some citizens ask for assistance in clarifying the reasons for detention of their children.

The analysis of complaints also showed that in some cases legal acts on eviction, alimony for children were not executed. Complaints of citizens S.Sh, A.B, Kh.S. certify of such cases. These complaints were sent to the Ministry of Justice for further actions.

In some cases, citizens ask the Human Rights Commissioner to send the staff of the Institute for monitoring their cases in the court. Throughout the reporting period, representatives of the HRC monitored more than 20 trials.

At the same time, citizens appeal to the HRC on the issues beyond the HRC mandate. For instance, citizen Kh. Kh appealed on extension of the deadline of paying off for construction of housing and providing him an apartment on a lower floor; citizen Kh.M appealed on the exchange of property, citizen S.M on granting him a residential premises, or group statement on deprivation of maternity rights, etc. These complaints were redirected to the respective authorities and options for the solution of the problems were explained to the citizens.

The results of analysis of the citizens oral complaints certify of the same trend of predominance of complaints (74 complaints) on the judiciary. Another prevailing group of complaints (88 complaints) relates to the housing rights.

Oral complaints of citizens have been considered under the legislation of the Republic of Tajikistan in effect and they are provided appropriate legal advice.

1.2. Monitoring of the situation with human rights and freedoms

In 2014, based on citizens' complaints and the Work Plan of the Human Rights Commissioner Institute, 50 inspections (34 in 2013) were carried out to resolve the existing problems. In order to assist in protection of human rights, 20 inspections and monitoring of the closed and semi-closed institutions were carried out during the reporting period.

For strengthening efforts in this direction, a monitoring group has been formed under the HRC of the representatives of relevant government agencies and the NGO Coalition against Torture. In 2014, according to the Charter and the approved Work Plan the monitoring group conducted monitoring of 7 closed and semi- closed institutions. The results of activities of the Monitoring group were discussed during the September 2014 roundtable with the participation of government officials, non-governmental organizations and the media.

In addition, in cooperation with the NGO “Office for Civil Liberties” three monitorings were held on the rights of military personnel in the military units of the Ministry of Defense of Tajikistan.

1.3. Improvement of human rights and freedoms related legislation

The staff of the HRC institute have examined 50 (66 in 2013) draft regulatory acts in order to provide assistance in the process of improvement of the legislation of the Republic of Tajikistan in the field of human rights and based on them appropriate proposals and conclusions were provided.

In particular, specific findings on the draft Constitutional Law “On the Prosecutor's Office of Tajikistan”, Laws “On Advocatura and Legal Practice” and “On Combating Legalization (Laundering) of Criminal Proceeds and Financing of Terrorism”, “On Public Participation in Environmental Protection”, “On Targeted Social Aid”, “Housing Code of the Republic of Tajikistan”, “On Freedom of Conscience and Religious Associations”, “On Public Associations”, decisions of the Supreme Court of the Republic of Tajikistan “On

amendments to the decision of the Plenum of Supreme Court of the Republic of Tajikistan “On the enforcement of legislation on some issues arising in judicial practice upon consideration of cases related to the recognition of ownership rights to unauthorized constructions”, “On the abidance by the principle of openness of fair trial and access to information about courts’ activities.”

At the initiative of the HRC, in collaboration with the Ministry of Justice public hearings were held on the amendments to the Law of the Republic of Tajikistan “On Public Associations” with the participation of representatives of government agencies, international organizations and civil society organizations.

The Human Rights Commissioner and his Office staff participated in the working groups on drafting the Constitutional Law “On Citizenship of the Republic of Tajikistan” and the Free Legal Aid Concept.

Equally, in 2014, the HRC developed two draft inter-office regulations, including the “Manual on conducting inspections based on citizen’s complaints on human rights violation” and “Regulations on the Representation of the HRC RT in the Sverdlovsk region of the Russian Federation.”

1.4. Awareness raising on the human rights and freedoms

Awareness-raising is one of the priority areas in the work of the HRC institute. In order to strengthen information activities, a Plan of appearance of the HRC institute staff on Radio “Tojikiston”, Radio “Sadoi Dushanbe” and TV

“Jahonnamo” has been developed and approved that was fully completed in 2014.

In 2014, the staff of the HRC institute appeared 203 times (196 in 2013) in various media outlets.

Appearance in the media - 2013-2014

Press conferences of the HRC are carried out systematically to ensure public awareness of the HRC institute activities. In particular, press conferences for representatives of national and foreign media were conducted in the premises of the office on February 7 and July 31, 2014. Respective literature and press releases on the HRC institute activities were prepared and provided in Tajik and Russian languages for participants of the press conferences.

During the reporting period, an Annual Report of the Human Rights Commissioner for 2013 was prepared and on the date specified in the law “On the Human Rights Commissioner in the Republic of Tajikistan”, the report was sent to the relevant state bodies. The report was translated into Russian and English and was published, and the text of the report is available on the official website of the HRC RT.

June 16, 2014, a roundtable on “The role of the HRC institute in promoting and protecting human rights in the Republic of Tajikistan in 2009-2014” was carried out in the

HRC institute premises with representatives of state agencies, international organizations, NGOs and the media. The activities of the HRC institute between 2009 and 2014 was presented and discussed during this event by the participants and the results were finalized.

Following the round table, the Human Rights Commissioner held a press conference for domestic and foreign journalists. Participants of the event were provided the agenda of presentation, press releases on the activities of the HRC in 2009-2014 in Tajik and Russian, Annual Report of the HRC for 2013 and other relevant handouts.

Bearing in mind the paramount importance of the protection of the rights of children, migrant workers and their families, two separate pages were opened in the official website of the HRC. These pages contain international and national acts, articles and reports in these areas, as well as useful legal advice.

In 2014, according to the Plan four issues of the Bulletin “Newsletter of the HRC RT” were published and disseminated for free among state bodies and public during events of the institute and by Counseling Centers of the HRC in different regions of the country.

The booklet on “How to appeal to the Human Rights Commissioner” was developed anew and published in 1000 copies in Tajik and Russian languages.

As part of the outreach activities, to improve citizens’ legal knowledge and strengthen the professional knowledge of the government officials, the Human Rights Commissioner developed, translated and published several information materials, including “The Human Rights Commissioner - 5

years of formation and development”, Manual “On arrest”, “Pocket Guide to international standards on human rights for prison staff”, “Labor rights of foreign citizens and other useful instructions”, “Compilation of international and national legal acts against Torture”, “Recommendations of the UN structures to the Republic of Tajikistan on human rights and freedoms” and “Instruction on professional development of the prison staff in the sphere of human rights”.

During the reporting period, the staff of the HRC RT institute participated in 113 (83 in 2013) seminars, conferences and round tables on various areas of human rights and freedoms and 29 (13 in 2013) seminars, conferences and round tables were organized at the initiative of the HRC.

News articles, reports and other materials on the aforementioned seminars, meetings and other events of the HRC institute were posted on the official website of the HRC. The content of the HRC website is constantly updated and its smooth operation is ensured.

Awareness raising of citizens on human rights and their willingness to defend their rights are main priorities of the HRC institute and in line with this, a Human Rights Education Programme for 2013-2020 approved by the Government RT Decree #678 of December 3, 2012, is in the process of implementation.

Currently, the Human Rights Commissioner established Interagency Coordination Council composed of the heads of educational departments of ministries, agencies and higher educational institutions to implement the State Program.

To carry out the first phase of the Programme (2013-2014), the Interagency Coordinating Council adopted decisions

“On Approval of the Interagency Coordination Council Regulation on the implementation of the Human Rights Education Program”, “On Approval of the Action Plan for carrying out the first phase of the Human Rights Education Program for 2013-2020.”

To develop and approve special programs, guidelines for the implementation of the Programme main directions and other envisaged events six working groups were established by the Council decision in the following areas:

- Training for civil servants;
- Training for officials of law enforcement agencies and penitentiary institutions;
- Training for military personnel;
- Training for judges and court staff;
- Training in specialized secondary and higher institutions;
- Training in secondary schools.

The above-mentioned working groups have developed 17 targeted programs and with the approval of the Council the programs were sent to the Ministry of Education and Science of the Republic of Tajikistan for introduction of the human rights subject in educational institutions.

1.5. Counseling centers of the Human Rights Commissioner

The work on ensuring access to the HRC institute in regions was followed up in 2014. With the support of the Government of Tajikistan and assistance of the local executive authorities in the Khatlon and Sughd regions, 3 new HRC Counseling centers were established in Qumsangir and

Kubodiyon districts of the Khatlon region, and in Isfara district of the Sughd region. Currently, these new centers operate on a par with other HRC Counseling centers in Tursunzade, Roghun, Kulyab, Ayni and Rasht districts and in the regional centers – the cities of Khujand, Khorog and Kurgan-Tube.

Last year, the funding of the four HRC Counseling centers in Roghun, Kulyab, Ayni and Qumsangir areas was carried out by the Danish Institute for Human Rights, two Counseling centers in Tursunzade and Rasht by Helvetas Swiss Intercooperation and two others Counseling centers in Isfara and Kubadiyon districts by the United Nations Development Programme in Tajikistan. It should be noted that starting from January 2014 Counseling centers in Khujand, Khorog and Kurgan-Tube are funded by the state.

In the reporting period, the HRC Counseling centers have considered 2710 (138 – written and 2572 - oral) complaints of the citizens that is by 674 complaints more than in 2013 (2036 complaints - 115 of them written and 1921 - oral).

Written complaints considered by the HRC Counseling offices primarily touched upon economic and social rights of citizens.

According to the Classifier, written complaints received by the HRC Counseling centers in 2013 are mainly connected with the citizen's and human rights and freedoms as follows:

- the right to appeal to the public authorities - 143
- the right to a fair trial -74
- the right to a citizenship - 32
- the right to freedom of expression - 12

- the right to freedom from torture - 5
- the right to freedom of choice of residence - 3
- the right to protection - 58
- the rights of military personnel - 18
- the right to private and family life - 281
- the right to inheritance - 98
- the right to social security - 191
- the right to work - 107
- the right to fair working conditions - 87
- the rights of labour migrants and their families - 29
- the right to entrepreneurship - 74
- the right to an adequate standard of living - 33
- the consumers' rights - 12
- the property rights - 152
- the right to housing - 177
- the right to land - 372
- the right to health - 3
- the right to family ties - 143
- the right to alimony - 99
- the right to study - 18
- child rights - 82
- ethnic and religious rights - 1
- the right to assistance - 268.

The analysis of the above-mentioned complaints shows that mostly people in the regions have issues on economic and social rights and the majority of complaints are related to the right to land (372 complaints), the right to private and family life (281 complaints), the right to social security (191 complaints), the right to housing (177 complaints), property

rights (152 complaints), the right to family ties (143 complaints), etc.

The monitoring of separate rights in the region by the HRC Counseling centers is increasing annually and the activities of the Counseling centers in Khujand, Roghun, Rasht and Aini districts is outstanding among others.

The cooperation between Counseling centers and government agencies, civil society and international organizations in the country is enhanced. Regular meetings of the Public councils under each HRC Counseling center are held constantly, however the monitoring shows minimal involvement of the Public councils in the daily activities of the Counseling centers and the available capacity of the Public council members is not fully used.

1.6. Cooperation of the Human Rights Commissioner institute

During the reporting period, in order to strengthen cooperation with international organizations the Human Rights Commissioner held 31 meetings. Such meetings were held with the Norimasa Shimomura, the UNDP Country Director in Tajikistan, Juan Mendez - UN Special Rapporteur on Torture, with the representatives of the Asian Development Bank, the Swiss Ministry of Foreign Affairs, the ICRC in Tajikistan, the OSCE Representative on National Minorities, with representative of Penal Reform International, with members of the Working group on Cooperation of Ombudsmen of Tajikistan and the Sverdlovsk region in the protection of the rights of labour migrants and their families, with members of the Subcommittee on Torture, with representatives of the

International Organization for Migration in Tajikistan, with British Ambassador to Tajikistan and others.

Within the framework of cooperation with international organizations, in order to strengthen and promote human rights and freedoms, the HRC delivered reports at 72 meetings, seminars, round tables and conferences, travelled to ten regions of the country and four foreign countries.

With the support of the Danish Institute for Human Rights to date 12 issues of the bulletin “Newsletter of the HRC RT” were published in Tajik and Russian languages, the appearance of the HRC staff and experts on radio and television was ensured. In addition, the Danish Institute supported the further activities of the four HRC Counseling centers in the regions of the country.

To build internal institutional capacity of the HRC institute, with the support of international partners training seminars are conducted regularly for the staff.

In the course of implementation of the joint plan of the HRC RT institute, international organizations and NGO Coalition against Torture, the Human Rights Day was celebrated on a high level in Tajikistan. On the occasion of the Human Rights Day the Commissioner and its Office staff conducted a series of programs on the Republican radio and television, articles and reports on human rights and freedoms in the Republic of Tajikistan were published in the newspapers “Jumhuriyat”, “Asia Plus” and other print and electronic media.

On December 6, 2014, on the occasion of the 30th Anniversary of the UN Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment and Punishment, a

republican scientific and practical conference on “Human rights and freedoms guarantees in the legislation of the Republic of Tajikistan” was held with the support of the HRC at the premises of the National University of Tajikistan.

In honor of the Human Rights Day, roundtables have been held in other regions of the country, including in Rasht region (December 3), in Sughd (December 6, in Khujand) and Khatlon (December 8, in Kurgan-Tube).

To finalize the abovementioned events, December 10, 2014, a roundtable has been conducted on the theme “The voice of the local community in combating Torture” in the building of the National Library. This event was organized and conducted at the initiative of the HRC in Tajikistan, the OSCE Office in Tajikistan, the Danish Institute for Human Rights and the NGO Coalition against Torture.

At the same time, to commemorate this holiday special video clips were shown on TV “Jahonnamo” with the support of the Swiss Cooperation Office in Tajikistan. These videos were also shown on large monitors, which are installed on the main avenues of Dushanbe with the support of the EU Delegation in Tajikistan.

Taking into consideration the fact that the Human Rights Day in 2014 was conducted under the slogan “The voice of the local community in combating torture”, on the initiative of the HRC training seminars were conducted in Kurgan-Tube and Khujand to improve professional expertise of the staff of penitentiary institutions.

1.7. Financial support of the HRC RT institute

In 2014, TJS 1 111,426.75 was allocated from budget funds to support the Human Rights Commissioner institute in the Republic of Tajikistan.

Equally, TJS 461,133.04 of the Danish Institute for Human Rights was used to run the HRC Counseling centers in the cities and districts of the country in 2013, of which TJS 61,000.00 were spent for promoting human rights and freedoms.

Over the period from January 1 through June 31, 2014, TJS 65,437.04 of the UN Children's Fund (UNICEF) in Tajikistan has been used to support the activities of the Department of State Protection of Child Rights in 2013.

In 2014, TJS 68,554.52 of Helvetas Swiss Intercooperation funds were allocated for the activities of the HRC counseling centers in Tursunzoda and Rasht.

Over the period from May 1 through December 31, 2014, TJS 52,550.42 of the United Nation Development Program (UNDP) in Tajikistan has been used to support the activities of the HRC Counseling centers in Isfara and Kubodiyon districts.

Totally, TJS 602,675.11 of grant funds have been allocated to the Human Rights Commissioner RT institute within the period from January 1 through December 31, 2014.

The above funds have been invested in the HRC institutional development and the promotion of human rights.

2. THE SITUATION WITH HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS IN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN

2.1. The right to judicial protection and a fair trial

Availability of a fair and independent judiciary is one of the basic conditions for the development of democracy, strengthening the priority of the human rights and freedoms.

The country has taken strategic steps towards improvement of the judiciary, the structure of the courts and the expansion of their powers, the professional development of judges, solving organizational issues of the courts. The adopted laws, including the Constitutional Laws of the Republic of Tajikistan “On Constitutional Court of the Republic of Tajikistan”, “On the Courts of the Republic of Tajikistan”, procedure laws, as well as amendments made to the relevant laws played a significant role in this area.

Since 2007, for the purpose of strengthening the judiciary the judicial and legal reform is underway in the country. A Program of Judicial Reform in the Republic of Tajikistan for the years 2015-2017 and the Action Plan for the implementation of this program has been approved by the Decree of the President of the Republic of Tajikistan.

Despite the measures taken in this direction problems persist thus leading to numerous appeals of citizens to the appropriate authorities.

According to information provided by the Council of Justice of the Republic of Tajikistan in 2014, 1,125 complaints have been received from citizens on the actions of judges,

delayed examination of cases, disagreement with judicial decisions, and the failure to enforce judicial decisions. As a result of investigations into complaints, 121 allegations have been found true and appropriate actions have been taken to eliminate the irregularities. Three judges have been brought to disciplinary responsibility.

In 2014, the HRC Office received 66 written complaints on the courts. As before, most of the complaints were complaints of citizens on judicial decisions related to the right to housing, property, delayed enforcement of court decisions, particularly decisions about settling in and alimony. Some citizens in their appeals requested to look into the validity of judicial acts, including on criminal cases. In their appeals citizens asked to cancel the judgment. In accordance with the regulatory acts in effect, only higher judicial instance shall be granted the right to test the legality and validity of judgments, and this was brought to the knowledge of the complainants.

From some applications of citizens appears that sometimes in violation of procedural principles, under the pretext of flaws in the petitions of citizens, the courts do not accept them that violates the fundamental principles of justice.

Citizens K.D. and Sh.Sh. in their verbal appeals to the HRC complained that their claims of establishing paternity and alimony were not accepted by the courts.

Under the requirements of the Civil Procedure Code (Article 136) the judge shall be obliged within three days of receipt of the statement of claim to consider its admissibility for trial. The judge shall pass an order of initiation of proceedings on the statement of claim.

In accordance with Article 139, should the judge determine that the application is submitted to the court without complying with the requirements of Articles 134 and 135 of this Code (the form and content of the statement of claim and the documents attached to the claim), he or she shall pass an order of leaving the complaint without action, of what he/she shall notify the claimant and provide him/her a timeframe to rectify the deficiencies.

Should the claimant correct the deficiencies listed in the order within the prescribed timeframe, the claim shall be considered filed on the day of its initial submission to the court. Otherwise, the complaint shall be deemed not filed and returned to the petitioner with all the enclosed documents.

That is, in any event, the claim shall be accepted and thereafter by reasonable determination of the court, issues related to the denial, return or leaving the claim without action shall be addressed.

The HRC assisted in accepting appeals of citizens K.D. and Sh.Sh. by the court.

The procedural law also establishes guarantees of of timely consideration of cases by the courts. However, in practice, there are cases where the courts allow red tape in consideration of cases. This is what the citizens complain on in their appeals to the Commissioner.

Citizen M.M. in his petition complained on the Dushanbe City Sino District Court's failure to submit his appeal to the Dushanbe City Court in due course. At the same time, he noted that the consideration of his statement of claim on annulment on a legal basis of the acceptance of inheritance contract, invalidation of the residential premises sale contract,

invalidation of the donation contract, recognition as a family member and eviction from the premises was delayed in Sino District Court. The petition was filed with the Council of Justice for necessary action. From the response letter from the Council of Justice it appeared that due to the red tape in the consideration of the case, the management of the Council of Justice has interviewed the judge and reminded him to avoid such flaws in the future.

One of important factors of access to justice is access to legal aid, in particular free legal aid. This issue is addressed by the Working Group on drafting the Law RT “On Free Legal Aid”. Currently, as a result of studying the experience of other countries in creating a state system of free legal aid, the Working Group developed the Concept of providing free legal aid. In 2014, the draft Concept was presented at roundtables with participation of representatives of state bodies, public organizations providing free legal aid services to the population that were held in various regions of the country. Taking into account the proposals of the round tables participants the Draft Concept has been improved.

Exercise of the constitutional right of citizens to qualified legal assistance largely depends on the state of the legal profession. Currently, in order to create a centralized and efficient system of the Bar in the country, Majlisi Oli of the Republic of Tajikistan adopted the Law RT “On Advokatura and Legal Practice”.

Transparency of the courts and access to information about their activities are important in the administration of justice. Currently, 53 municipal and district courts of the

country have their own websites in the Internet. However, the content part of their material needs improvement.

Although the criminal procedure legislation provides for various types of preventive measures, when considering the application of preventive measures, courts often satisfy the request of the investigating authorities on measures of restraint in the form of detention. The information provided by the Council of Justice reveals that of the 3984 petitions of investigative bodies on choosing a measure of restraint in the form of detention, 3959 petition have been satisfied and 25 petitions rejected.

In 2014, more acquitting judgements (towards 21 persons) have been ruled out than in 2013 (16 persons). Of the 21 defendants, 16 persons were fully and five persons partially acquitted.

Enforcement of court decisions is the final stage of justice. Their timely and effective execution is an important condition for strengthening the legal system and an important factor of people's trust in the judiciary. Reform of enforcement proceedings is carried out in the framework of the reform of judiciary. However, in practice, the ongoing reform in this area has not solved the problems.

Appeals received by the HRC certify of certain problems existing in this area. Basically, the petitioners complain of the failure to enforce judicial decisions in cases on settling in, alimony payments and debt repayment.

According to information provided by the Ministry of Justice, in 2014 the bailiffs received 44641 executive documents on which enforcement proceedings have been initiated. Out of 44641 initiated enforcement proceedings and

6711 enforcement proceedings remaining from the previous year, 35641 proceedings have been actually enforced.

Scarcity of bailiffs is one of the main factors behind missing the term of executive actions and improper enforcement of executive documents on property, debt, and alimony related issues. With the implementation of the Program of Judicial Reform and the increase in the number of administrative and family cases, the number of judges in the courts of the country has increased, but the number of bailiffs has not changed.

Entry of executive documents increases annually. In 2014 compared with 2008 (bailiffs were transferred from the jurisdiction of courts to that of the Ministry of Justice) 92.6% more executive documents have been received.

Another problem impeding the enforcement of judicial decisions is a failure to take steps at the proper level to ensure the claim and the confiscation of property for the full execution of court decisions in the course of the inquiry, investigation and court trial.

In order to assist in the protection of the right to judicial protection and a fair trial, the following recommendations are proposed:

- *Taking steps to fully ensure the guarantees of legal protection;*
- *Adoption of the Concept of free legal assistance and improvement of the legislation on legal aid;*
- *Ensuring transparency of courts' activity, posting information on the time of the cases consideration and other information in courts websites;*

- *Taking steps to improve the structure and activities of bailiffs.*

2.2. The right to inviolability of the person, freedom from torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment

The question of the right to inviolability of the person, freedom from torture is considered in connection with the activities of law enforcement agencies. Ensuring the rights and freedoms of citizens is a key priority in the activities of law enforcement bodies of the Republic of Tajikistan, as in accordance with Article 5 of the Constitution (Main Law) RT a person, his or her rights and freedoms are the supreme value. Also, in accordance with the laws regulating the activities of law enforcement agencies, one of the main tasks of law enforcement officers is to protect human rights and freedoms, in particular, their protection against unlawful acts.

However, relevant UN agencies proposed a large number of recommendations to our country on improvement of law enforcement in this area. Currently, appropriate steps are being taken towards the implementation of these recommendations.

In 2014, the HRC received 31 written requests for assistance in protecting the right to inviolability of the person that was 13 appeals more than in 2013.

In their appeals citizens complain on the failure to take timely action to solve the crime, red tape in the investigation of criminal cases, illegal detention, illegal and unjustified initiation of criminal cases, the failure to take timely action to detain and bring to justice those responsible.

Citizen O.A. in his appeal to HRC complains of the failure to take necessary action regarding the death of his son O.S. and is seeking assistance in identifying and bringing to justice those responsible. Nurobod District Prosecutor's Office having recognized the death of O.S. as an accident, refused to initiate criminal proceedings.

Due to the need to investigate the circumstances mentioned in the appeal, it was sent to the Prosecutor General's Office. As a result of the investigation, the Nurobod District Prosecutor Office's decision has been lifted and the case materials were returned for further investigation.

The issue of torture in the country is recognized and condemned at the highest state level. The President of the Tajikistan in his messages to Majlisi Oli and speeches during meetings with the staff of law enforcement agencies have repeatedly stated the need for strict observance of human rights and freedoms and the inadmissibility of the use of torture and other unlawful methods of treatment. Law enforcement authorities also have repeatedly stated the need to strengthen the fight against this phenomenon.

One of the important steps in this direction is the adoption of the Action Plan for the fight against torture in accordance with the recommendations of the UN Committee against Torture and the UN Special Rapporteur on Torture, and currently appropriate steps are taken towards its implementation.

In order to improve the performance of law enforcement bodies, a number of special documents have been drafted and adopted. In particular, in order to improve the skills of prosecutors and the practice of prosecutorial oversight in the

field of prevention of torture, the Prosecutor General's Office developed a Methodological manual “Legal framework and organization of the prosecution entities activity on the prevention, detection and investigation of torture.” This manual has undergone international expertise and is used in the CIS member states prosecutor offices.

January 31, 2014, the Office of Prosecutor General of the Republic of Tajikistan developed the Handbook “On additional measures of strengthening the public prosecutor's oversight in the field of human rights, fair and comprehensive consideration of public petitions, in particular, the investigation of crimes,” which provides additional measures for the prevention of torture.

In accordance with the requirements of paragraph 2.14 of the Action Plan for the implementation of the Police Reform Program for 2014-2020 approved by the Decree № 296 of the Government RT of May 3, 2014, surveillance cameras have been installed in the majority of urban and regional Departments of Internal Affairs of the country.

However, despite the measures taken, still cases of torture and beatings in the activity of law enforcement bodies are in place.

In 2014, the HRC Office received only 5 complaints (10 complaints in 2013), including three complaints on the alleged torture during the investigation of criminal cases, and two complaints on assaulting the accused.

In particular, through the HRC's Isfara Counseling centre a complaint from citizen B.M. has been received. In her appeal B.M. complains that at a meeting with her son, who was incarcerated in the SCNS RT Pretrial Detention Centre, she

discovered signs of torture and beatings on his face. Her son has confirmed that fact. The appeal was sent to the Prosecutor General's Office for appropriate action and is currently under control.

The appeals of citizens N.A. and L.T., one of whom complained on the actions of Tavildara District Department of Internal Affairs, and the other on those of Vahdat Town Department of Internal Affairs (DIA) employees, reveal that employees of these police departments having taken them to police departments abused of power and have beaten them.

According to the data of the Prosecutor General's Office, in 2014, 13 complaints (16 - in 2013) on torture and other forms of violence during inquiry and investigation have been received by the bodies of prosecution.

Although no criminal charge under Article 143¹ of the Criminal Code RT has been initiated, 3 criminal cases under Article 316 of the CC RT in connection with the illegal detention and beating of citizens by police officers have been initiated. As a result of investigation of the aforesaid criminal cases, in two cases the perpetrators were brought to justice and on the third fact the criminal case was dismissed due to changes in the situation.

According to the data of the Ministry of Interior, the police received 83 complaints about violation of citizens's human rights and mistreatment by the police employees. Internal investigations were carried out on each complaint, and employees responsible for these acts have been drawn to different types of disciplinary punishment.

Sometimes, there were cases of officials' negligence. For example, citizen H.N., who was arrested as a suspect of the

theft, while in custody in the Vakhsh District DIA Pretrial Detention Centre hanged himself due to negligence of Duty Officer N.Z., that resulted in his death.

Vakhsh District Prosecutor's Office instituted a criminal case under Article 322 Part 2 of the Criminal Code RT (negligence) against N.Z. and has been submitted to the court at the end of the investigation. N.Z. has been prosecuted by the court verdict.

According to the information of the Coalition against Torture RT, in 2014 they received 26 complaints about alleged cases of torture.

Petitioners sometimes complain about the course of investigation of their allegations of torture and other illegal actions of the investigating authorities. They note that after the refusal to initiate criminal proceedings they appeal to a higher authority. After the repeal of the decrees not to initiate criminal proceedings, the higher authority returns them to the authority that issued the ruling for an additional check. The latter again rules out not to institute criminal proceedings and this continues endlessly. Petitioners are not able to achieve the final decision on their appeals over the years.

Non-governmental organizations engaged in providing legal assistance to victims of torture confirm this fact as well.

Timely, complete and impartial consideration of all complaints of torture and other ill-treatment is one of the obligations of Member States of the Convention against Torture that facilitates the timely bringing to justice the perpetrators, preventing irresponsibility and ultimately preventing torture. Respective UN institutes recommended it to our country as well.

Another problem in the field of prevention and fight against torture is the lack of an independent medical examination institute. The National Action Plan on implementing the recommendations of the members of the UN Human Rights Council in the framework of the Universal Periodic Review includes measures of looking into the possibility of establishing this institution. The Ministry of Health and Population's Social Security in collaboration with community organizations has developed appropriate instruments for health professionals in accordance with the Istanbul Protocol. At the same time, medical experts are trained on international standards of the examination in accordance with the Istanbul Protocol.

In this direction, still there is a problem related to access to a lawyer from the moment of detention. In practice, there are cases where the suspects do not have access to lawyers during the first interrogation and testimony. Usually, complaints of suspects and lawyers about this are left unattended. Sometimes, during interviews with the petitioners they claim that the investigators recommend them to waive the counsel and this implies undesirable consequences for the detainees in the future.

To study the situation with human rights during the arrest, timely registration of detainees and full guaranteeing their rights, the HRC Office staff visited Dushanbe City Sino, Firdavsi, Shohmansur and Somoni District Departments of Interior. During meetings with the staff of the aforementioned departments, they explained international standards of treatment of detainees, the international obligations of Tajikistan and their implementation by the country, provided

information on the recommendations of the UN agencies. Employees of the departments were also provided materials published by the HRC.

In the course of visits it was found out that not all departments have the Instruction “On Detention” approved by the heads of six law enforcement agencies, and detainees registration logbooks did not meet the requirements of the Instruction. To rectify the identified deficiencies, the HRC in collaboration with the Ministry of Interior published and distributed 600 copies of the above Instruction.

On the issue of human rights during detention and prevention of torture, it is essential to build capacity of employees of the bodies in charge of making arrests. In that perspective, the HRC continuously holds awareness raising events and training workshops on international human rights standards.

In 2014, to contribute to the prevention of torture, the HRC published a number of materials, including a Compilation of International and National Regulations on the Fight against Torture and a Pocket Book (questions and answers) for employees of closed and semi-closed institutions that are provided to the employees of these institutions in the course of meetings and monitorings.

Within the Program of Human Rights Education for 2013-2020, educational programs for judges, civilian government employees, law enforcement officers and military personnel are envisaged, within which the training on international standards of preventing torture will be held as well.

The following recommendations are proposed to assist in the protection of the right to inviolability of the person, freedom from torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment:

- *Ensuring timely and impartial investigations into all allegations of torture;***
- *Providing seminars for law enforcement officers on the study and application of the Instruction “On Detention”;***
- *Taking steps to establish an independent medical examination institute.***

2.3. Human rights in closed and semi-closed institutions

Appropriate measures are being taken within the opportunities available in the country towards improvement of the penal system, the conditions of persons deprived of their liberty, in particular the logistical support of convicts.

The existing legislation governing the penal enforcement system is under continuous improvement with due account of the generally accepted international norms, principles and recommendations of respective UN bodies.

In 2014, in view of the forthcoming 20th Anniversary of the Constitution, the President of the Republic of Tajikistan adopted the Law of the Republic of Tajikistan “On Amnesty”, which facilitates the return of convicts to civilian life and work.

This law has provided amnesty for more than ten thousand people, mainly women, minors, the sick, the disabled, convicted of various crimes, as well as those, whose cases were

in the process of investigation and trial. To date, the law has been applied towards more than 12,077 persons, 377 of whom were women.

Criminal Executive Code of the Republic of Tajikistan guarantees prisoners the right to healthcare, including the receipt of primary medical and sanitary care and specialized medical care in the outpatient or inpatient setting, depending on the medical report, as well as the right to enjoy material and social support.

Continuous steps are taken in the country to ensure healthcare conditions for convicts. To this end, special groups consisting of the staff of the relevant structures of the Ministry of Health and Population's Social Security are created that visit all penitentiary institutions for the purpose of medical examination and reception of prisoners.

However, despite the measures taken, during 2014, 80 convicts died of various diseases, including 25 - of TB and 53 - of internal diseases in the hospital and medical units subordinate to Main Administration of Corrections of the Ministry of Justice.

One of the main means of correction of convicts is their engagement in useful work. Despite the measures taken in this direction, according to the Main Administration of Corrections, in 2014, out of a total number of convicts only 2,100 (in 2124 convicts in 2013) were employed in paid work.

In 2014, the Main Administration of Corrections in collaboration with the Ministry of Industry and New Technologies of the Republic of Tajikistan developed and submitted the draft Programme of Organizing Work and the Development of Industrial Production in Prisons of the

Republic of Tajikistan for 2015-2020, approved by Decree № 739 of the Government of Tajikistan of December 1, 2014. The adoption of this program and putting it into practice contributes to an increase in the possibility of covering with paid work more convicts who want to work hard to meet their needs, sustain their families, and accumulate the necessary savings for the period prior to their employment at large.

Convicts that prove their improvement are eligible for parole from punishment and this measure motivates the convicts to the correction.

In 2014, materials on conditional release on parole of 511 convicts were submitted to the country courts in agreement with bodies of prosecution, of which 496 were satisfied, and the materials in relation to 15 convicts have been rejected due to graveness of their crimes.

As a result of placing a person into penal institutions not only his or her freedoms are limited, but also other rights and opportunities for their protection. Therefore, special attention is paid to promoting the protection of the rights and freedoms of persons held in such facilities.

In that perspective and in order to implement the National Plan of Implementation of the Recommendations of the UN Human Rights Council Member States in relation to the Universal Periodic Review of the Republic of Tajikistan and the Action Plan of Fight against Torture in accordance with the recommendations of the UN Committee against Torture and the UN Special Rapporteur on Torture, activities to explore the possibility of ratifying the Optional Protocol to the Convention against Torture and the establishment of the National Preventive Mechanism has been foreseen. In order to

implement this Plan, a Group on monitoring places of detention has been created in 2013 on the initiative of the HRC.

The Monitoring group is a part of the Working Group on visiting and monitoring places of detention. In addition to visiting and monitoring these places, its activity is also focused on holding seminars and training sessions for employees of closed institutions, and the development and providing recommendations on the possibility of ratifying the Optional Protocol to the Convention against Torture

This group consists of representatives of the HRC Office, the Supreme Court, the Prosecutor General's Office, the Main Administration of Corrections under the Ministry of Justice and civil society organizations - members of the Coalition against Torture, and operates on the basis of the Regulation and the Work Plan.

In 2014, in line with the Work Plan, the Monitoring group visited the Temporary Detention Centers in Dushanbe and Isfara, Pre-Trial Detention facility in Khujand, a MIA RT Reception Center for Minors, the Nurek Town Correctional Institution, the National Mental Hospital in Rudaki District, Dushanbe Vocational School for Difficult Children, Drug Rehabilitation Clinic and J. Rasulov District Boarding Home for Adults and Persons with Disabilities.

Report on the results of monitoring of closed and semi-closed institutions was prepared and distributed free of charge to the public. This report was discussed at a round table with the participation of representatives of government agencies, international and non-governmental organizations and the media. Based on the discussion, respective recommendations on further work of the Monitoring group were presented.

In 2014, 3 cases of death of servicemen from the rank and file as a result of military hazing in the country's Armed Forces have been registered. Investigations into these cases have been conducted and the perpetrators were sentenced to various terms of imprisonment.

In late 2014, in cooperation with non-governmental organizations the HRC has conducted monitoring of three military units. In 2015, the monitoring will continue and the results will be reported.

In 2014, in accordance with the Work Plan, the HRC conducted monitoring of five closed and semi-closed institutions, including the Khorog City Pre-Trial Detention Facility, the Regional Psychiatric Hospital in Roshtqala District, in Kurgan-Tube City Prison and prisons ЯС 3/3 and 3/5.

Inspections of these institutions and interviewing their inmates show that basically, detention conditions and employees treatment of inmates is satisfactory.

During the inspection of these institutions some shortcomings were also identified. For instance, there were electricity supply failures in some of them during inspections. In an interview with the heads of institutions it has been figured out that a power outage occurs quite often, and it poses a threat to security in these institutions. It is necessary to take appropriate measures to ensure uninterrupted electricity supply of correctional institutions.

In 2014, members of the HRC Office reviewed 12 complaints of detainees and their relatives. The authors of these appeals disagreed with the court verdicts and requested

reconsidering them. In the mentioned cases, the HRC provides appropriate counsel on the merits of the appealed issues.

Some appeals contain requests on the transfer of convicts to another, including a medical, institution. Thus, in two cases, appeals of such content have been handled positively.

In 2014, members of the Office of the HRC on the basis of citizens' appeals inspected several closed institutions. In particular, on the basis of the appeal of citizen D.Z. and the Coalition of NGOs against Torture on the alleged death of convict S.M. of cold in the institution ЯТ 9/1, the HRC's representative visited the institution. During the visit, the representative of the HRC personally met with S.M. and found the latter alive and sound. Moreover, the convict expressed satisfaction with the confinement conditions and the staff's attitude to him.

HRC Office employees also reviewed and checked two appeals of assaulting prisoners. The checks carried out in both cases showed the groundlessness of the arguments set forth in the claims. A prosecutorial inspection was carried out on one of these allegations, which also confirmed its groundlessness.

HRC also assists in the notification of relatives about the status of convicts serving their sentences in other states. HRC in Tajikistan in cooperation with the Human Rights Commissioner of the Kirov region of the Russian Federation helped citizen G.A. to contact with his son who is serving his sentence in prison of the Federal Penitentiary Service of the Russian Federation in the Kirov region.

To build capacity of employees of the penitentiary institutions, short-term and long-term courses were organized.

In 2014, the Ministry of Justice Employees Professional Training Institute organized 15 training courses involving 156 employees. International organizations held 5 seminars and trainings involving 80 people.

The Human Rights Commissioner upon carrying out activities to assist in the protection of the rights of persons deprived of their liberty also conducted training seminars on the theme “International and national standards of treatment of convicts” for employees of prison in Kurgan-Tube and penitentiary institutions ЯС 3/3 and ЯС 3/5 in Khujand.

In order to assist in the protection of human rights in closed and semi-closed institutions, the following recommendations are proposed:

- *Ratification of the Optional Protocol to the Convention against Torture;*
- *Increasing the public funding for improvement of conditions in penitentiary institutions;*
- *Capacity building of employees of penitentiary institutions through their training on international and national standards of treatment of prisoners*

2.4. The right to freedom of expression, access to information and the media

A legal framework meeting international standards of ensuring and respecting the freedom of expression and the media has been created in the country. With the creation of conditions for the freedom of expression the number of media outlets, including private newspapers and magazines, non-

government television and radio channels is increasing annually.

According to official statistics, currently 339 newspapers, 213 of which are private, 214 magazines, 117 of which are private, 290 printing houses, 253 of which are private and 11 news agencies, 10 of which are private are operating in the country. The total number of TV and radio channels broadcasting in the country is increasing as compared to previous years, and currently 69 TV and radio channels, 9 of which are public and 30 private television channels, 10 public and 20 private radio stations operate in the country.

Access to information is an essential element of freedom of expression. In accordance with international human right instruments, information must be available to everyone. In the event of denial of providing information, individuals shall have the right to file a complaint with an independent body.

The Law RT “On Press and Other Mass Media” guarantees to any person the right to receive accurate information through the media about the activities of state bodies, organizations and their officials. The media, in turn, shall have the right to receive relevant information from government agencies. State bodies, organizations and officials shall be obliged to provide information to the mass media and to create enabling conditions for familiarizing them with the relevant documents.

The analysis conducted by the HRC, as well as a survey conducted by the National Association of Independent Mass Media of Tajikistan on access to information among 63 members of the media revealed that there is still much room for improvement in this area.

The survey findings reveal that some officials of ministries and agencies allow negligence and red tape when considering applications. In most cases, this results in the loss of value of the information. There are also cases of denial of providing information.

Some journalists have expressed satisfaction with the implementation of Decree of the President of the Republic of Tajikistan “On response of officials to critical and analytical materials in the media”, others point out that some bodies do not react to critical media reports.

The problems associated with the freedom of expression and the media were addressed in 2014 at the annually held seminar “The European Union-Tajikistan for the civil society”, which discusses various human rights issues. The seminar participants provided respective recommendations in this area.

To ensure the guarantee of access to information, the Organization for Economic Cooperation and Development in the framework of the Istanbul Action Plan of the Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia recommended Tajikistan to establish a special independent body for reviewing complaints in accordance with the Law of the Republic of Tajikistan “On Access to Information”. In connection with this recommendation, in 2014, the Law of the Republic of Tajikistan “On the Human Rights Commissioner in the Republic of Tajikistan” was amended. As a result, consideration of issues related to access to information, reviewing and investigation of appeals of citizens on the right of access to information has been included in the mandate of the Human Rights Commissioner.

In 2014, the country courts considered 4 cases, 3 of which were civilian and one administrative case against journalists and media publications for pecuniary and non-pecuniary damage. Consideration of three other cases is pending since 2013.

In the annual ranking of press freedom run by the international organization “Reporters without Borders” Tajikistan holds the 115th place.

There also have been cases of failure by print media to meet requirements of the Law “On Press and Other Mass Media” and “Rules of recording publishing organizations and publishing entities” that resulted in sending them warnings by the respective authorities.

Internet is one of the means of access to information. Five mobile operators and 16 Internet service providers carry out its service in the country. Except for LLC “Tajiktelekom”, which is a state regulator, other companies are private.

In 2014, there were problems associated with access to Internet resources. Several news sites, including tojnews.org, ca-news.org, ozodagon.com, faraj.tj, toptj.com and social networks such as V Kontakte, YouTube and Facebook were blocked for some time.

According to the Communications Service under the Government of the Republic of Tajikistan, sometimes Internet service providers closed websites for technical reasons.

However, Internet users should be notified of site maintenance operations in advance. Internet service providers should not allow the closure of websites without a court decision either.

International organizations having expressed concern about the lack of access to websites, at the same time point out that any restriction of the sites' activity should be carried out within the law and on the basis of court ruling.

In order to facilitate the protection of the right to freedom of expression, access to information and the media, the following recommendations are proposed:

- *Ensuring full compliance of public authorities with regulatory legal acts in the area of access to information;*
- *Notifying Internet users in the event of closure of websites for maintenance works;*
- *Adoption of a law regulating the Internet activity.*

2.5. Right to social security

Social protection of the population by the state has been secured by the Constitution of the Republic of Tajikistan. The provision of the guarantee of the right to social security in the Constitution is a sign of a social welfare state and its policy. Citizens from among the elderly, single mothers, the disabled, minors, the poor, and pensioners that find themselves in difficult life circumstances, require special care of the state. The system of the social sphere administration is directed exactly on supporting these segments of the population.

The country makes efficient steps in this direction, and funding for the social sphere increases annually. In 2014, the poverty rate fell from 35.6% to 32%, and in 2015 almost 8 billion TJS will be allocated to this sphere.

Seniors are one of the vulnerable segments of the population. According to the data of the Agency for Social

Insurance and Pensions under the Government of the Republic of Tajikistan the number of pensioners as of October 1, 2014 constituted 618 195 people, of which 96 726 people were social pensioners. The average pension of social pensioners constitutes TJS 125.6.

The level of social security needs increase. For most retirees the pension is the only source of income and residence. The UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights as a result of consideration of the first Report of Tajikistan on the Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights expressed concern in this regard and recommended Tajikistan improve social pensions by increasing the funds for minimum state social insurance.

Law RT “On Insurance and State Pensions” in effect on a par with the Law RT “On Pensions RT” does not have a provision on recalculation of the pension rate and does not allow increasing the designated pension.

The analysis shows that currently the pensions of employees who have worked in difficult and hazardous conditions, are very small. It is advisable to take appropriate measures to increase the pensions of this group of pensioners.

During 2014, the HRC institute received 12 social security related appeals involving issues of determining pension granting circumstances, increasing the size of the disability pension, providing supporting documents on work record and the salary for recalculation of pension, as well as disagreement with the conclusion of the Military Medical Commission, etc.

Requests of Russian citizens K.S., V.A. and others for assistance in providing certificates on work record and about

salary for recalculation of pensions received by the Office of the HRC through the Russian Federation HRC Office and the Sverdlovsk Region Department of the Russian Federation HRC Office were resolved positively with the assistance of HRC RT.

The situation with respect for human rights in social institutions

In order to safeguard the rights of the elderly and disabled, a number of international instruments, including the “United Nations Principles for Older Persons”, “The World Programme of Action concerning Disabled Persons”, and “Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities” have been adopted.

The national regulatory legal act regulating the rights of persons in residential care facilities is the Law of the Republic of Tajikistan “On Social Services”. Article 5 of the Law stipulates that the Republic of Tajikistan guarantees the rights of citizens to social services.

At the moment, the Ministry of Health and Social Welfare runs 8 institutions of permanent residence (boarding houses) for the elderly, the disabled and the mentally ill and 4 day care centers. It should be noted that in recent years, serious attention is paid to the social protection of the elderly and disabled and living standards in social institutions are improving.

In 2014, funds in the amount of TJS 31,645,997 were allocated to residential care facilities inmates that constitutes TJS 170,76 per person, including TJS 3,440 for board. During the reporting period, 155 people requested referrals to the residential social institutions, of whom 74 people were placed

in these institutions. Currently, the number of persons in residential social institutions constitutes 1,460 people.

To inspect the quality of services provided, the HRC institute employees paid few visits to social institutions. Among others, the activities of the Dushanbe City Special Vocational Boarding School for the Disabled, the Vose District Boarding Home for the Mentally Ill and the Panjakent City Boarding Home for the Elderly and Disabled has been inspected. During the visits to the aforesaid facilities the buildings, operation regime and documentation were inspected, as well as interviews with patients conducted.

The audit also showed that sanitary conditions in most boarding houses were satisfactory and the institutions were provided by a medical center, a dining room, and places for bathing and washing.

It should be noted that most patients of these institutions feel healthy as a result of rehabilitation works, treatment, provision with healthy food and taking care of them. Conditions for meeting with friends and relatives have been created in residential care facilities. The boarding homes are provided by adequate living conditions and patients are housed according to sex, age and physical condition. Separate rooms have been provided for families and patients are under constant surveillance by health workers.

Despite the achievements in the operation of these institutions, there are unsolved problems. These institutions need uninterrupted heat and electricity supply during the winter. Persons with disabilities, who use wheelchairs have difficulties in movement due to lack of hindrance free environment.

The scarcity of rehabilitation equipment and professionals is obvious, as well as training courses for boarding homes specialists are lacking.

The inspections carried out in the above-mentioned institutions indicate that the level of legal knowledge of the patients is not sufficient for an independent protection of their interests.

The following recommendations are proposed in the social security sphere:

- *increasing systematically the size of pensions and social benefits with due account of increasing food prices on the everyday products, medicines and municipal services;*
- *providing hindrance-free environment for the disabled in the boarding houses;*
- *building capacity of the social institutions employees on a continuous basis;*
- *taking appropriate measures towards improving the quality of medical services to patients of social institutions;*
- *supporting and motivating families that take care of the elderly and disabled.*

2.6. Protecting the rights of persons with disabilities

Adequate measures are systematically taken in the country to ensure social security and protect vulnerable segments of the population and especially people with disabilities.

Currently, 167,389 disabled people live in the country, of which 26118 are children, 13 834 the disabled of group 1, 87

142 – the disabled of group 2, and 40 295 - the disabled of group 3. According to the State Service of Medical and Social Expertize, in 2014, 7320 people have been recognized as disabled during the preliminary examination. 6148 persons are with a permanent disability. In 2014, 34,553 disabled were re-examined, and of these, only 21,262 person were found disabled.

Despite the steps taken in this direction, still there are some problems. Disability pensions are small and do not satisfy the needs of the disabled in food, clothing and medical treatment.

It is very important to address issues of social reintegration of persons with disabilities. They are constantly submitted to discrimination, stigma and indifference.

The analysis of monitoring and inspections carried out by the HRC institute staff in this direction shows that opportunities for persons with disabilities to participate in the social life have not been found yet. Still most of the administrative buildings of state bodies, healthcare, social protection, education, cultural institutions, transport facilities and homes are not adapted to the needs of people with disabilities. When constructing new buildings, the capabilities of persons with disabilities are not taken into account. Ramps available in buildings are slippery and difficult for the disabled to climb and descend. Public transportation is not provided with special equipment for entry and exit of persons with disabilities, while the installation of ramps, handrails, elevators and other equipment in the infrastructure of social structures is not a complicated and costly undertaking.

Entry into effect of urban development standards and rules “Accessibility of buildings and structures for the sedentary population” as of October 2014, secures preventing the approval of construction projects without access to buildings and structures for the sedentary populations.

Law RT “On Social Protection of Disabled Persons” stipulates that persons with disabilities have the right to free use of public transport (except taxis). This provision of the Law is not respected by private drivers. Executive authorities should address this social problem.

Cultural events and radio and television programs are unavailable for the visually and hearing impaired. It is advisable that at least television news programs to be provided with subtitles and sign language interpreters.

Any modern state’s social policy related to persons with disabilities should be focused on the rehabilitation stage. In the Republic of Tajikistan, persons with disabilities are covered by individual rehabilitation programs developed on the basis of the conclusion of the authorized bodies of social and medical diagnostics. In 2014, TJS 738,800 has been allocated for the purchase of technical means of rehabilitation.

Dedicated funds enable the social protection authorities to fully provide the disabled persons with technical means of rehabilitation. The proposed rehabilitation equipment, such as wheelchairs, do not always meet international standards.

It should be noted that the issues of coverage of persons with disabilities by various services, improving their living standards in accordance with their recovery at the level of jamoats have been addressed during the first national conference on “Recreation at the level of jamoats” held on the

occasion of the International Day of Persons with Disabilities December 3, 2014, in the National Library of Tajikistan.

Among the benefits for the disabled provided by the legislation is free or reduced sanatorium and spa treatment, receipt of holiday packages without waiting in line, a free travel to/from the place of treatment. In 2014, TJS 333,000 was allocated from the state budget for free travel of the disabled to/from the place of treatment, which is insufficient to cover all people with disabilities in need of this type of service.

According to the Ministry of Labour, Migration and Employment RT, 2635 citizens in need of special social protection were provided with jobs through quotas. In particular, in 2014, 164 disabled people were provided with jobs through quotas (172 - in 2013). However, the system of providing people with disabilities with jobs is not very effective and needs improvement.

Employers are not interested in employing the disabled because of the low economic return of the work of persons with disabilities and payment of additional funds for creating special work places. Requirements of the Government RT Decree №181 of April 2, 2009 “On approval of Rules of establishing quotas for providing of individual population groups with jobs” in most cases are not respected. Developing and enacting specific mechanisms for motivating employers to employ vulnerable people, especially people with disabilities and to take respective measures to improve the professional competitiveness of people with disabilities in the labor market is appropriate. It is also necessary to create conditions for persons with disabilities for getting general and vocational education.

One of the common ways to provide people with disabilities with work is accepting them to the specialized organizations of public associations of disabled persons. However, due to lack of funding, non-marketability of their products, such organizations did not survive the competition and ceased operations. It is advisable to support the activities of these organizations, to develop and implement a government order for selling their products.

Another important issue is the prevention of disability. Prevention of disability depends on many factors, including reproductive health, the fight against drug addiction, alcoholism, smoking, improving the environment, working conditions, a decrease in traffic accidents, improving emergency care, promotion of a healthy lifestyle, etc. Therefore, there is a need to develop and implement disability prevention programs.

The legislation related to people with disabilities has the weaknesses as well, in particular, a regulatory mechanism to prevent disability is still not in place. The Labour Code leaves unregulated the issues associated with guarantees for the disabled, their employment without checking, benefits in case of staff redundancy.

Under the Universal Periodic Review of the Republic of Tajikistan, the UN Human Rights Council member countries recommended Tajikistan to ratify the Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

The HRC considers appropriate accession of Tajikistan to the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, because the ratification of the Convention and its Protocol allows eliminating stigma and discrimination against persons

with disabilities and ensuring their access to services, goods and facilities. Thus, persons with disabilities are recognized as full members of the society at the national and international levels.

The HRC Office acts consistently towards protecting the rights of persons with disabilities. In 2014, the staff of the HRC Office reviewed 15 complaints of persons with disabilities and assisted in resolving the issues raised. Inspections of people with disabilities' access to infrastructure facilities were conducted in the Dushanbe city Sino and I.Somoni Districts and the HRC suggestions and recommendations on the results of these inspections were sent to the appropriate authorities. In addition, during this period the staff of the HRC Office took part and made addresses at seminars and conferences devoted to protecting the rights of people with disabilities.

The following recommendations are provided to protect and promote the rights of persons with disabilities:

- *increasing gradually disability pensions based on economic opportunities;*
- *raising public awareness towards eliminating stigma and discrimination against persons with disabilities;*
- *developing and implementing the National Programme on hindrance-free environment for persons with disabilities;*
- *providing television news programs with subtitles and sign language interpreters;*
- *providing the disabled with modern technical means of rehabilitation, holiday packages for sanatorium and spa treatment and other recreational opportunities;*
- *covering persons with disabilities with vocational education, developing and implementing specific*

mechanisms of motivating employers to employ vulnerable segments of the population, especially of people with disabilities, taking steps to ensure professional competitiveness of persons with disabilities in the labor market;

- *organize activities of specialized enterprises for persons with disabilities, developing and implementing a mechanism of state order for the sale of products manufactured by specialized enterprises of the disabled;*
- *stipulating disability prevention measures in government programs;*
- *ratifying the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities.*

2.7. The right to healthcare

Certain steps have been taken in the sphere of health protection in the Republic of Tajikistan, such as implementation of the National Strategy on Improving the Health of the Population of the RT for 2010-2020, Program of Family Medicine Development in the Republic of Tajikistan for 2011-2015, the National Strategy of the Republic of Tajikistan on the Development of Children and Adolescents for the Period up to 2015, National Program of Protection of the Population from Tuberculosis for 2010-2015.

In 2014, TJS 1,099,200,000 was allocated from the state budget to the health sphere. Currently, the health care to the population of the country is provided by 3763 medical institutions and 1707 health centres. 16589 physicians and 40063 employees with secondary medical education work in

the country's medical institutions that compared with five years earlier increased by 16.1% and 24%, respectively.

At the same time, there are major problems in the sphere of health, such as depreciation of buildings, lack of staff, lack of interest of graduates of higher medical institutions to work in the villages, low wages of the medical staff, lack of funding in this area, lack of access to certain types of medical assistance to vulnerable populations, low level of citizens knowledge about the health, delayed treatment of patients in hospitals, etc. that cause deterioration of the quality of medical services.

Equally, having considered the first Report of Tajikistan on the Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights presented the Republic of Tajikistan respective recommendations.

The quality of the medical assistance also needs improvement. According to available data, 50 cases of medical errors have been revealed in 2014.

There are cases of some medical workers negligence to their professional duties. According to the Ministry of Health and Social Protection, 322 employees in the sector were brought to administrative responsibility in 2014.

Another important issue is providing the population with domestic medical goods. Annually, large volumes of medicines and medical products are imported to the country that are not affordable to the major part of the population due to high costs. For instance, pharmaceutical and medical products for the sum of \$94,149,398 were imported into the country in 2014. And production of medicines is not adequately developed in the

country. Therefore, it is necessary to increase domestic production of medicines.

Proper organization of primary health care, emergency medical care and the application of the best resuscitation methodology is important for the protection of public health. Unfortunately, the organization of these types of services is not developed adequately in remote settlements. UN Special Rapporteur on the Right of Everyone to Health, Anand Grover, following his visit to Tajikistan (May 24 through May 31, 2012) recommended an increase in funding of primary health care.

Despite the certain steps taken towards the prevention and the fight against AIDS, the situation in this area needs improvement. According to the Ministry of Health and Social Protection, since the start of registration of AIDS cases in the country, that is, from 1991 to date, 6309 people living with AIDS are reported, of which 1,889 are women.

Having considered the first Report of Tajikistan on the Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights provided the Republic of Tajikistan with recommendations on strengthening outreach activities on HIV-AIDS and the introduction of the issue into school curricula.

Another problem in this area is a drug abuse. In 2014, the total number of drug users reached 7279 people, of whom 7080 are men and 199 are woman. As a result of drug use, 59 people (56 men and 3 women) died in 2014.

The National Strategy for Combating Drugs for 2013-2017 envisages strengthening negative attitude towards non-

medical drug users and promotion of a healthy lifestyle. Along with this, the development and implementation of educational programs on the prevention of drug use has been provided for.

Over the past year, the HRC institute received appeals related to the right to health from four citizens, whom assistance in resolving their issues has been provided.

The following recommendations are proposed in the area of protecting the human right to health:

- *improving the logistics of the public health system of the country, especially in rural areas and providing its continuous support;*
- *developing a mechanism of regulating and controlling the prices of medicines;*
- *taking steps towards improving the quality and affordability of public medical aid;*
- *strengthening control over meeting the standards of treatment when providing medical aid;*
- *maintaining the organization of medical and sanitary and emergency care at the proper level, particularly in remote settlements and increasing funding to these ends;*
- *raising public awareness in the field of public health;*
- *improving the quality of care and socio-medical rehabilitation of drug users, forming a negative public attitude towards drug users, enhancing the promotion of a healthy lifestyle, developing and implementing educational programs for the prevention of drug use;*
- *taking appropriate measures for the prevention, treatment and control of AIDS;*
- *increasing the level of physicians' expertise.*

2.8. Citizens' right to housing

The right to housing is considered a natural and inalienable human right. Article 25 of the Universal Declaration of Human Rights considers necessary the availability of housing for the health and well-being of a man and his family.

According to the Constitution, the right to housing in Tajikistan is guaranteed as a part of the right to an adequate living standard. This right is guaranteed by the construction of a state, public, cooperative and private housing. According to the Committee for Architecture and Construction under the Government RT, in 2014, residential houses with the total area of 1 million 11 thousand 605 square meters have been put into operation.

Despite the fact that special attention is paid to the construction of houses in the country in recent years, still the problems exist in this area as follows:

1. Ministries and agencies, organizations and institutions due to lack of sufficient funds for the construction of residential houses are unable to help their employees in exercising their right to housing.

2. Enterprises, organizations and institutions that had their own housing fund in previous years, due to the change of the legal form of housing stopped construction of houses and their former employees, who were included in a waiting list for housing, have been deprived of the right to housing. When changing the legal form of enterprises, their former workers should not lose their right to improve their living conditions by the State, and from the moment of their inclusion in the waiting list, they should be included in the waiting list of people in

need of improving their living conditions through the local executive bodies of state government.

3. In cases of citizens' participation in the joint construction of housing, there are violations of citizens' rights, such as delayed putting houses into operation, violations of procedures for registration of documents defining the right to housing, non-completion of the construction, etc. It is essential for the local executive authorities to enhance their support to the private housing construction, to ensure citizens' access to housing and control the timely meeting the commitments by construction companies.

4. The discrepancy between the income of a certain part of the country's population and in house prices does not allow this segment of society to acquire housing. Currently, the housing construction market mainly aims at the construction of an expensive housing. Houses under construction are not affordable for the general public. The public and departmental housing construction is inactive and underdeveloped and social programs for affordable housing have not been adopted. It is advisable to maintain and implement in other regions of the country the initiative of the executive body of the Dushanbe City Administration on the construction of affordable housing for the disadvantaged segments of the population. This problem is also mentioned in the recommendations of the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights formulated as a result of consideration of the first Report of Tajikistan on the Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.

5. According to the Housing Code, citizens whose homes due to natural disasters have become unfit shall be provided

with housing in priority order. However, the legislation did not establish mechanisms for the implementation of this law. The lack of spare housing fund hinders the enforcement of the aforementioned legal requirement.

6. Another problem in this area is the damage to citizens as a result of fires in a residential premises. In such cases, the legislation provides immediate relief to citizens. Local authorities are not able to provide financial assistance. The only way to restore lost property in such cases is insurance. However, the majority of the population pays little attention to this institution.

7. Legal regulation of urban development now acquires a special significance. In planning, construction of houses and developing settlements the opinions of the citizens living in the construction zone are not always taken into account. Public authorities should provide an opportunity for citizens to find information regarding their rights and legitimate interests in the fields of architecture, urban planning and construction. But in practice, these legislative norms are not always met, and as a result, after the start of construction, citizens complain to the various authorities.

8. Another important issue is the construction of housing in already inhabited areas. Due to the fact that the installation of communications and utilities in the houses outside settlements requires additional costs, normally inhabited areas, where communications are already available, are given preference for the construction of housing. This development complicates electricity and water supply, increases the number of population of certain areas and domestic waste, causes depletion of trees and bushes, disappearance of playgrounds,

entertainment and sports fields, puts pressure on the infrastructure, increases the frequency of accidents, etc.

9. Another issue that needs addressing, is the lack of major overhaul and depreciation of the available housing, communications and utility infrastructure. The service life of structural components and engineering systems of most houses has been exhausted. According to Article 18 of the Law “On privatization of the housing stock in the Republic of Tajikistan” the privatized housing is maintained and repaired at the expense of its owners. Despite this, many homeowners are not aware of these obligations.

10. The increase in migration from rural to urban areas has led to an increase of unresolved problems with housing. Most of people live without legal grounds in hostels and non-residential premises. Dormitories and residential premises are in poor condition and sanitary and hygiene, household and fire safety regulations are not complied with. Most citizens are living in the dormitories illegally.

11. To date, in the courtyards of urban apartment buildings, there are various auxiliary structures and fences (lattice) illegally erected by individuals that limit the rights of citizens in these houses. It is advisable for the local executive authorities to take steps to remove the above-mentioned irregularities.

12. Violation of the rights of citizens related to housing in many cases stems from inadequate legislation. The Housing Code in effect does not regulate all relations that have formed in recent years. There is a mismatch of its provisions with the regulations of laws adopted after it. There is a need for the soonest adoption of a new Housing Code.

In 2014, the HRC institute received 322 housing-related petitions. Most of the petitioners complain of judicial decisions and actions of the local executive government bodies. Analysis of citizens' appeals related to the allocation of land for construction of residential buildings and other land issues shows that the population is not sufficiently aware of the land ownership documenting procedures and explanatory work in this direction is not carried out properly by the relevant public authorities.

The HRC also receives complaints of violations of citizens' rights upon resettlement from the houses under threat of destruction. For instance, citizen R.S. approached the HRC with the same issue. He and other citizens were resettled due to the threat of their residential house destruction, but they had not been given another more adequate housing, that results in a violation of Article 65 of the Housing Code. Such appeals are sent to relevant government authorities for solving the issues presented.

The following recommendations are proposed in the field of the right to housing:

- *increasing the construction of private housing, ensuring citizens' access to housing and controlling the construction companies' timely implementation of their obligations;*
- *increasing the construction of public and departmental housing stock and providing sufficient funds for the overhaul of this stock;*
- *making sure that when changing the organizational and legal form of enterprises, a list of former employees in need of improving housing conditions is*

- included in the local executive government bodies' lists of persons in need of improving housing conditions;*
- *solving the issues of providing the vulnerable and needy segments of the population by an affordable social housing;*
 - *accelerating the adoption of a new Housing Code.*

2.9. Protecting the rights of labour migrants

Labour migration is in the focus of the Government of Tajikistan and civil society. To regulate migration processes and protect the rights of labour migrants, respective by-laws are adopted and intergovernmental agreements are signed by the country with the respective host countries.

According to the Ministry of Labour, Migration and Employment, in 2014 670,806 citizens of Tajikistan, of which 564,390 are men and 106,416 are women had left the country for foreign countries as labour migrants.

Labour migrants from Tajikistan mainly go to Russia, because there is no entry visa requirement. Currently, more than 90% of labor migrants from Tajikistan are working the Russian Federation.

According to the provisions of international standards and laws of the host countries, labour migrants shall enjoy the appropriate rights in the sphere of labour, health care, etc. on a par with their citizens. However, in practice, these requirements are not met and labour migrants face serious problems.

According to the amendments to the Law №357 of the Russian Federation of November 24, 2014, foreign nationals

eligible for visa-free entry to the Russian Federation can carry out their activities (work) only after obtaining a patent. Given these changes, the procedure of obtaining a patent has been complicated, the deadline for applying for a patent shortened and payment of additional funds is established.

Currently, there is a problem in the Russian Federation of a migrant worker being attached to a particular subject of the Russian Federation and a particular employer that conflicts with the requirements of the international instruments. Such a system makes a labour migrant dependent on a specific subject of the Russian Federation and a particular employer and does not allow him to change his or her workplace within the subjects of this country.

In most cases, illegal status and activities of labour migrants can entail an excess use of their work, withdrawal of their documents (work permit, passport, etc.), use or sale, non-payment or partial payment of the earned remuneration, failure to provide relevant information on employers, employers evasion from reparation for damages to health or death, failure of the judiciary to pay proper attention to labor disputes or the threat of handing over to law enforcement agencies. In the world practice, the migrants legalization (migrants amnesty) programs are applied which are for the benefit of both the host country and migrants with an illegal status.

A certain part of labour migrants with more than two administrative offenses is included in a “black list” or a database and their entry to the Russian Federation is prohibited. As of July 7, 2014, the number of the country citizens, whose entry to the Russian Federation is prohibited, constitutes 202,004 persons. Most migrants included in this list are

unaware of this fact that causes their return and unnecessary waste of money. It is appropriate to carry our awareness raising activities among citizens about the consequences of being included into the list and timely provide them with such information.

The protection of the rights and safety of labour migrants outside the country remains an issue. Instances of the killings, xenophobia and Nazism require all ways and means of providing practical assistance to labour migrants and their safety. According to the Ministry of Internal Affairs, the bodies of 889 of our fellow citizens were transported to the country in 2014.

Currently, most of the labour migrants confined in special institutions of the Russian Federation pending deportation or administrative expulsion are contained over unlimited periods. The term of confinement has not been stipulated in the legislation of this country. Conditions of detention in these facilities do not meet international standards and cause suffering to labour migrants. It is advisable for relevant governmental authorities of the Republic of Tajikistan to take the necessary steps towards addressing this issue.

One way to address this issue is to strengthen the cooperation between state bodies of the Republic of Tajikistan with the relevant authorities of the host countries. A similar recommendation was also presented following the consideration of the first Report of Tajikistan on the Implementation of the International Convention on the Protection of the Rights of All Labour Migrants and Members of Their Families.

The issue of social and pension provision for labour migrants still has not found its solution. Presently, the activity of labour migrants outside the country is not taken into account when assigning pensions. Equally, labour migrants outside the country are deprived of payments for temporary disability, for pregnancy and childbirth, etc., which is a violation of international norms.

According to the amendments to the Labour Code of the Russian Federation, every foreign citizen should have a policy of voluntary health insurance for being employed. In the event of expiration of the medical insurance policy, the employer shall be obliged to release the employee from work.

In 2014, the labor migration outside the country decreased and the number of labour migrants in comparison with 2013 reduced by 128 892 people. Experts see the reasons behind the reduction in labor migration in tightening the labor migration related legislation of the Russian Federation, in the reduction of quotas for attraction of foreign labor to this country, the depreciation of the Russian ruble, delays in payment of wages, increase in the number of documents to be provided and the amount of payments for them.

The organized labor migrants' referral abroad has not been established at the proper level in the country and organizations involved in these activities still have not gained the trust of labour migrants. In 2014, totally 6798 persons have been provided with jobs abroad through such organizations.

Another problem in this area is the incompliance of the legal knowledge and professional skills of labour migrants with the requirements of the labor market. Ignorance of the Russian Federation language, history, customs and traditions, and

legislation complicates the stay of labour migrants in this country. From January 1, 2015, obtaining a certificate of the Russian language, history and legal framework basics proficiency has become mandatory. Bearing this in mind, it is appropriate to strengthen the activities of additional centers for training labour migrants on the language of the host country and its labor market requirements.

November 21, 2014, during parliamentary hearings the implementation of the State Budget in connection with the implementation of the Government RT Decree №3460 “On the approval of the National Strategy of labor migration of Tajik citizens abroad for 2011-2015” of October 4, 2011, has been reviewed and submitted to the relevant authorities with specific recommendations.

In 2014, the Institute of the HRC has received 10 complaints about violations of the rights of labour migrants. The appeals contained complaints on violations of the rights of migrants in reception centers of the Russian Federation, non-payment of wages and seizure of passports, a ban on entry to the Russian Federation, as well as requests of parents for assistance in locating and returning children to their homeland, clarifying the location of children, etc.

In 2014, a series of workshops and conferences on labor migration have taken place, in which the HRC institute employees took part and made addresses. In particular, on the 5th Regional Forum on the “Effectiveness of means of protection of the rights of labour migrants and their families from Central Asia in the host countries”, which took place September 18-19, 2014, in Dushanbe the problems of labour

migrants and their access to consular services, and cooperation of ombudsmen in this direction have been addressed.

In order to raise awareness of Tajik citizens of potential and possible challenges in the countries of migration, in 2014, the staff of the Office of the HRC appeared in the national media. Given the importance of labor migration, a separate page has been opened at the HRC Website that contains all the necessary information.

In addition, in order to improve the protection of labour migrants rights and interests the HRC intends in 2015 to establish a representative office in the Sverdlovsk region of the Russian Federation. To this end, preparatory work is carried out together with the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Tajikistan and the relevant authorities of the Russian Federation.

In the area of protecting the rights of labour migrants, the following recommendations are proposed:

- *developing a national program for the effective use of human resources in the country;*
- *submitting a recommendation to the Government of the Russian Federation on the regulation of the period of detention of labour migrants confined in special institutions;*
- *strengthening cooperation between government agencies, the Institute of the HRC and NGOs and towards protecting the rights of labour migrants;*
- *strengthening the activities of labour migrants training centers and organizing of their work with due account of the language of the host countries and their labor market requirements;*

- *enhancing the organized referral of labour migrants outside the country;*
- *intensifying the activities on raising awareness of the consequences of inclusion of a person into the blacklist;*
- *taking steps towards establishing HRC offices in the countries hosting labour migrants;*
- *increasing the efficiency and transparency of consular institutions in protecting the legitimate rights and interests of labour migrants;*
- *accelerating the adoption of the Law “On Labor Migration”.*

2.10. Child rights

In 2014, the 25th Anniversary of the UN Convention on the Rights of the Child was marked. As a first international act to comprehensively cover the child's right to development in free and decent conditions, the Convention draws attention of the international community to finding ways to provide the best interests of the child.

By ratifying this document, UN Member States shall take the necessary steps towards bringing the national legislation in line with the principles set out in the Convention. In Tajikistan, ensuring the respect for, observance and restoration of the rights and freedoms of the child is one of the state policy priorities as well. In accordance with the Constitution of the Republic of Tajikistan, the mother and the child are under the special protection of the State.

In order to meet the international obligations of Tajikistan in this direction, the Commission on the Rights of the Child under the Government and its structures are acting in

the regions, cities and districts of the country. Family Code, Laws of the Republic of Tajikistan “On Education”, “On Parental Responsibility for Training and Education of Children”, “On the Prevention of Domestic Violence” and others related regulatory legal acts regulate the various rights and freedoms of the child. In 2014, the Majlisi Oli adopted the Law RT “On Protection of the Rights of the Child”, which is currently at the stage of signing.

The Human Rights Commissioner is also paying special attention to the protection of the rights of the child. Assisting in ensuring the rights and freedoms of the child is a priority of the HRC's institute Activity Strategy for 2011-2015.

In that perspective, on the initiative of the HRC roundtables and meetings with students of boarding schools, members of the child rights committees, heads of educational establishments and teachers of the Human Rights subject of secondary schools have been held in a number of cities and regions in 2014. Representatives of the Office of the HRC appeared in the media with a detailed account on the Child Rights. In 2014, a new page dedicated to the Child Rights was opened on the official website of the Human Rights Commissioner.

In addition, in collaboration with the UN Children's Fund in Tajikistan the Human Rights Commissioner developed and published booklets, brochures and posters on the rights of the child in the juvenile justice system. A booklet with brief information about the HRC institute and its offices in cities and districts of the country have been developed and published as well.

The Human Rights Commissioner of the Republic of Tajikistan has established a fruitful cooperation with Children Rights Commissioners of other countries. In 2014, at the initiative of the HRC Office as a result of cooperation with the Children's Rights Commissioner of St. Petersburg, Tajik citizen B.Yu. (DOB January 4, 2013), who two times has undergone surgery in the city of St. Petersburg in connection with “congenital heart disease” and was under artificial respiration, was returned to Tajikistan. Due to the fact that the child's parents could not afford his further treatment in the Russian Federation, the Child Rights Commission under the Government of the Republic of Tajikistan and the Ministry of Health and Social Protection with the assistance of Human Rights Commissioner helped the child and his mother to return free of charge from St. Petersburg to Dushanbe accompanied by a doctor (resuscitator of the Republican Scientific Clinical Center of Pediatrics and Pediatric Surgery). The child was placed in the intensive care unit of the National Medical Center.

Children in the juvenile justice system

In 2014, to protect the rights of the child in the juvenile justice system the Human Rights Commissioner visited a number of institutions, including the Special School and the Special Vocational School. During the visits, meetings were organized with the administration and inmates of these institutions and children's personal data files were studied. The analysis showed that there are contradictions in the regulatory legal acts that determine the order of placement of children in the institution. For example, in accordance with Part 6 of Article 22 of the Law “On Education” for children over 10

years old, whose behavior is dangerous to society, special educational institutions are created. According to the requirements of this law, the court should refer children to these educational institutions. This provision has not been taken into account fully in the Regulations of the Child Rights Commission approved by the Government RT Decree № 377 on August 1, 2008, and in the Regulation and Charter of the Dushanbe Special Vocational School №1.

In this connection, in practice, the city and district Child Rights Commissions and MIA Departments in conflict with the requirements of the Law refer children to these institutions by their decision.

In 2014, on the basis of the Memorandum signed by Human Rights Commissioner, the NGO “Child Rights Center” and the International Organization “Penal Reform International” (PRI) a monitoring has been carried out in the framework of the project “Phased elimination of violence against children in closed and semi-closed institutions”.

In the course of the monitoring, persons held in the juvenile justice system 3-4 years ago, were interviewed. The results showed that no violence against children exists in educational institutions for children deprived of their liberty, in the Special High School, Special School for Children of the Juvenile Justice System. However, unfortunately, during the detention, interrogation and investigation, law enforcement officers happen to use foul language, to interrogate children without the legal representative or to interrogate children beyond the time provided by law.

The following recommendations are proposed to promote the children's rights protection in the juvenile justice system:

- *bringing documents governing the placement of children in special schools and special high schools in line with the requirements of current legislation and international standards;*
- *compliance by city and district child rights commissions and the heads of special schools and special liceums' with requirements of the legislation;*
- *organizing training courses on human (child) rights for law enforcement officers, whose activities are directly related to children, the improvement of human rights education in educational institutions of ministries and departments.*

Children's right to education

In 2014, 527 kindergartens, covering 80,442 children (36,418 girls), 3845 educational institutions, educating 1,742,815 students (830,581 girls), 62 primary vocational institutions covering 21,743 students (4,895 girls), 60 secondary vocational education institutions, enrolling 59,356 students (35,128 girls) and 38 higher vocational education institutions, covering 167,660 students (53,217 girls) were operating in the Republic of Tajikistan.

The issue of access to education of vulnerable segments of the population (orphans and homeless children, children from poor families, children with different disabilities, as well as children in conflict with the law) is in the focus in the country.

The country has 12 specialized medical (sanatorium) kindergartens where 3422 children are covered by education.

In the academic year 2014-2015, 5244 children with disabilities were trained in secondary schools. However, most educational institutions for children with disabilities are lacking favorable conditions.

In 2014, in order to assist in enhancement of children's access to education, the staff of the Office of the Human Rights Commissioner visited a number of educational institutions of cities and regions. In particular, the Rogun Orphanage, Special Republican School №1 in Dushanbe, Special Vocational Lyceum №1 in Dushanbe, the Reception Center for Minors of the MIA Minors and Juvenile Delinquency Prevention Service, Republican Boarding School for Orphans in the District of Shahrinav, Republican Boarding School for the Blind and Visually Impaired Children in Hisor District, Republican Boarding School for Orphans in Kulyab, a Boarding School №1 of Jamoat named after Mirali Mahmadaliyev in Vose District, Tanobchi Orphanage in the District of Temurmali, Vose District Luliyon Village High School, Boarding School in Khujand, Regional Boarding School for Orphans and Children Left without Parental Care in Chkalov, Special Boarding School for the Visually Impaired and Blind Children in Isfara, a Health School №40 in Konibodom, a Boarding School for Orphans in Istaravshan, a Boarding School for the Deaf and Hearing Impaired Children named after Tukhtaboy Gafurov in B. Gafurov District have been inspected.

In order to remove the drawbacks identified during the inspections the Minister of Education and Science of the Republic of Tajikistan, the chairmen of the Vakhsh District and

the City of Isfara, the heads of all institutions, where the situation with children's rights was inspected and other relevant ministries and agencies have been provided recommendations of the Human Rights Commissioner. Currently, the Office of the Human Rights Commissioner receives answers on the questions related to the implementation of the recommendations provided.

Serious drawback in most boarding schools for orphans, the disabled, children without parental care and specialized educational institutions for difficult children is that the training is conducted only in the Tajik language. It is advisable to organize classes in these institutions for Russian, Uzbek and other ethnic minorities' children.

In addition to visits and inspections, the Human Rights Commissioner analyzes information received from the media, citizens appeals and meetings with the population. The analysis shows that in the field of education, along with the achievements there are some drawbacks, including the lack of visual aids, textbooks (especially in institutions for children in conflict with the law and children with disabilities), fiction books and a shortage of teachers. There is a lack of psychologists and professionals working with deaf children and children with speaking or mental problems in specialized institutions.

Another problem in education is the remoteness of schools. Sometimes, there is only one secondary school for children of several villages. This fact causes problems, especially in winter. In this connection, girls and children with disabilities are not covered by training.

In accordance with the Government of the Republic of Tajikistan Decree № 436 of August 27, 2008 “On the State Program of Construction, Renovation and Reconstruction of Schools Located in Private Homes, Train Cars, Administrative Buildings and Public Places for 2008-2015”, during 2008-2013 all the educational institutions specified in the Programme have been fully withdrawn from private houses and cars. However, according to the Ministry of Education and Science RT in 12 cities and districts 20 educational institutions and branches of educational institutions not included in the program are still accommodated in private homes and train cars.

In accordance with the requirements of Article 41 of the Constitution (Main Law) of the Republic of Tajikistan everyone has the right to education. In accordance with paragraph 7 of Article 16 of the Law “The admission of students into third stage of education in institutions of secondary education shall be carried out according to their desire and ability”. However, the practice shows that sometimes these children's rights are limited by heads of educational institutions.

For example, from the appeal of citizen S.A. to the Office of the Human Rights Commissioner it appears that her son U.S. studied with excellent and good marks in high school and wanted to continue his education in Grades 10-11. However, the School Headmaster under the pretext of her son's low level of knowledge did not allow him to continue his training. Following examination of the documents with the assistance of the Office of the Human Rights Commissioner in cooperation with the Ministry of Education and Science of the

Republic of Tajikistan and the Dushanbe City Department of Education, the complainant's son resumed his study at school.

In the area of access to education, there are difficulties, especially for children detained as suspects and accused and minors who have returned from prison. Parents of other children do not want prosecuted children to study together with their children in the same school.

For juveniles having returned from penitentiary institutions, corresponding (evening) educational institutions are established, however, training in such establishments is contractual (paid). And children in the juvenile justice system mainly come from poor families and cannot afford a paid training.

In 2014, the NGO "Child Rights Centre" approached to the Human Rights Commissioner with a request to assist in the restoration of the right to education of minor M. From the appeal it appeared that the father of the suspect M. after a fight between students was invited to the prosecutor's office, where he was instructed to take his son's documents from school and transfer him to a special school to continue his studies. This action of the public prosecutor is contrary to the national legislation in effect, and therefore, after the intervention of the Office of the Human Rights Commissioner minor M. continued his studies at school.

Mothers of juveniles A. and J., and the NGO "Child Rights Center" appealed to the HRC with a request to assist in continuing education in secondary school of J. and A., who returned from the educational institution after serving their criminal sentences. With the assistance of the Human Rights Commissioner the juveniles were referred for further training

to the State Institution of Secondary Education (by correspondence) for Youth and Adults under the Ministry of Education and Science of the Republic of Tajikistan.

The Ministry of Education and Science has been provided the Human Rights Commissioner's recommendations on the removal of constraints in access to education for children in conflict with the law.

Throughout the year, the staff of the Office of the Human Rights Commissioner constantly held meetings with children in various educational institutions, in the course of which they were informed of the national legislation and international instruments ratified by the Republic of Tajikistan. During the meetings, the procedure of appeal to the Human Rights Commissioner was explained, children were provided brochures and booklets on the rights of juveniles upon detention, arrest and trial.

The following recommendations are proposed to promote the right of children to access education:

- *provision of educational facilities for children in the juvenile justice system with visual aids and textbooks of the new edition;*
- *ensuring comprehensive access to education for children with disabilities;*
- *withdrawing educational institutions and their branches from train cars, residential houses, administrative buildings and public places;*
- *construction and accepting buildings of educational and training institutions with due account of opportunities for children with disabilities;*

- *involvement of children in the juvenile justice system in education centers;*
- *introduction of free evening and correspondence learning in general education institutions.*

2.11 Women's rights

Women's rights are reflected in all international instruments. The UN Charter establishes the equality of women and men as an important principle. Equality between men and women is also provided for in the Universal Declaration of Human Rights. The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights and the International Covenant on Civil and Political Rights prohibit discrimination on grounds of sex.

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women is an instrument entirely dedicated to the rights and freedoms of women that Tajikistan has also ratified. In 2014, the Majlisi Oli ratified the Optional Protocol to the Convention.

The Constitution guarantees the rights and freedoms of women. Equally, the Main Law provides that men and women are equal, and have the right freely to marry and to terminate marriage.

The country is constantly taking measures to protect the rights of women. In this direction Presidential Decree № 5 of December 3, 1999 “On Measures to Enhance the Role of Women in Society”, Law RT “On State Guarantees of Equality between Men and Women and Equal Opportunities for Their Implementation”, National Strategy to Enhance the Role of Women in Tajikistan for 2011-2020, State Programs

“Education, Selection and Placement of Leading Cadres from among Capable Women and Girls for 2007-2016”, “Training of Specialists from among Women and Facilitating their Employment for 2012-2015” and other regulatory legal acts have been adopted and are implemented.

Taking into account the tasks and mandate of the Human Rights Commissioner, as one of priority directions of activities in the Strategy of Activities of the HRC institute's for 2011-2015, the assistance in restoring women's rights violations is secured. To strengthen activities in this direction, the Human Rights Commissioner established cooperation with the Committee on Women and Family Affairs under the Government and other public bodies, non-governmental and international organizations whose activities are directly related to the rights and freedoms of women.

Analysis of written and oral complaints received by Human Rights Commissioner shows that the rights of women with a low level of legal knowledge are largely violated in the society.

For example, citizen Sh. from the city of Dushanbe married according to Muslim traditions to citizen A. of Rasht. For two years they lived together in the Russian Federation. Allegedly, in connection with the birth of a daughter her husband did not want to live with her. At a time when citizen Sh. appealed to the HRC, her husband was already married to another woman. Citizen Sh. was advised to apply to the court for establishing paternity and imposing alimony. After her appeal to the court, the Human Rights Commissioner took under control the consideration of her application. Alimony

from her ex-husband for sustaining the child of citizen Sh. was established by the court decision.

Citizen G. living in one of the Direct Rule Districts married a citizen of Afghanistan, according to Muslim traditions. After the birth of two children, relatives of her husband drove her away from home. She returned to Tajikistan. However, parents, agreed to accept her without children, because they had no opportunity to sustain children and therefore asked her to send them back to Afghanistan.

With the assistance of the Human Rights Commissioner in collaboration with the Ministry of Health and Social Welfare and the Ministry of Labour, Migration and Employment the children of citizen G. were placed in the orphanage and she was referred to the Adult Education Center for training.

In some appeals, women complain of violation of their rights to access to justice. For example, citizen S. residing in one of the remote areas of the country, having received information about the Institute of the Human Rights Commissioner from the television program “Jahonnamo”, contacted the HRC through the phone. S. said that for unknown reasons her claim for alimony was not accepted by the court. With the assistance of the Human Rights Commissioner her lawsuit was accepted and examined by the district court.

Citizen H. from the city of Dushanbe equally verbally appealed to the Human Rights Commissioner and said that for unknown reasons her claim on a family dispute was not accepted by one of the Dushanbe city district courts. Following the intervention of the Human Rights Commissioner, the court accepted and reviewed the appeal of citizen H. within the statutory period.

Some appeals contained complaints that the rights of women and their families to communicate with children living with their fathers were violated.

For example, from the appeal of citizen B. it appeared that she has not been able to see her 16-year-old daughter for more than 10 years. Also, according to the information available to B. her daughter has never attended high school. With the assistance of the Human Rights Commissioner she met with her daughter. At the same time, it was found out that her daughter did not attend school due to the lack of a birth certificate. Currently, M. received document establishing identity. In the course of a meeting with her relatives, M.'s father and uncle promised not to prevent her mastering the profession of a tailor in the Adult Education Center.

The country is taking necessary steps to ensure the employment of women released from prison after serving the sentence. According to the Ministry of Labour, Migration and Employment, in 2014, from among the persons released from prison and registered with the labor and employment authorities, 35 are women.

Attention is also paid to the development of women's entrepreneurship. So, in 2014, 2127 women received financial assistance amounting to TJS 7,204,691 for the development of different spheres of business.

According to the Ministry of Labour, Migration and Employment, of 670 806 citizens of the republic who left for labor migration in 2014, 106,416 are women.

Labor migration affects the nation's genetic pool. The working-age and skilled population of the country leaves

behind their wives and children, thus causing the phenomenon of polygamy and unregistered marriages.

Experts see in labor migration, particularly migration of men, one of the reasons behind the increase in the number of family breakdowns. A certain number of migrants for a long time do not keep in touch with their families and do not provide them material support, which causes the disintegration of families.

According to the International Organization for Migration (2009), about a third of migrants do not return to their homeland. Their wives and children left at home live in hardship, as they have no education, profession and work experience. Therefore, remaining without financial support, subjected to various types of violence, they starve, get sick and sometimes eventually commit suicides.

In order to survive, the children of these women are engaged in severe forms of labor. Sometimes, in order to improve their and children's living conditions these women go to labor migration, and consequently this situation causes other difficulties.

The main difficulty of migrant women is the education and training of their children, their unpreparedness to leave the country, nonstable status, the low level of vocational training, legal knowledge and awareness. Sometimes these women and their children are abused in the community.

The following recommendations are proposed to assist in the protection of the rights of women:

- *taking appropriate steps to ensure access of girls to all levels of education;*

- *comprehensive promotion of the state registration of the marriage;*
- *increasing the legal awareness and knowledge about family life;*
- *greater involvement of girls in primary and secondary vocational education;*
- *enhancing activities in the training of labour migrants.*

CONCLUSION

This report analyzes the main activities of the Human Rights Commissioner institute in 2014, and based on specific examples reflects the state of compliance with and enforcement of human rights and freedoms in the country.

The report reveals that in 2014 access to the institute of the Human Rights Commissioner increasingly improved, and this year with the assistance of the Government of Tajikistan 3 more Counseling centres have been created in Qumsangir and Kubodiyon districts in the Khatlon Region and Isfara district of the Sughd region, thus increasing their number to 11. Since January 1, 2014, the funding of the Human Rights Commissioner's Counseling centre activities in the Khatlon, Sughd and Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast has been transferred to the state budget.

In 2014, the Institute of the Human Rights Commissioner registered 3252 (2528 in 2013) appeals of citizens (381 written and 2871 oral). Of a total number, 542 appeals (492 in 2013) were considered by the Central Office (243 written and oral 299), 2 710 (2 036 in 2013) appeals were reviewed by 11 HRC Counseling centres (138 written and 2572 oral).

In written appeals, registered in the Office of the Human Rights Commissioner citizens mainly asked to assist in the protection of the right to housing (58 appeals or 23.4%), property rights (22 petitions or 9, 0%), the right of access to justice (17 appeals or 7.7%), the right of access to public authorities (16 appeals or 6.5%), and complained on the law enforcement agencies (31 complaints or 12.7%),.

In comparison with 2013, the number of the right to housing related appeals has increased by 18 complaints, complaints against the law enforcement agencies - by 13, the right to appeal to public authorities - by 7. In addition, the number of complaints on the right to access to justice has decreased by 35, on the right to work - by 13, on the ownership rights - by 8, on the migrants' rights – by 9, and on the rights of persons deprived of their liberty - by 6 complaints.

In the majority of written statements and complaints received by the Institute of the Human Rights Commissioner, in 2014, the number of complaints on the judiciary constitutes 66 or 27.1%, although compared with 2013 (91 complaints) this category of complaints tends to decrease. Complaints against actions (inaction) of the Ministry of Defence structures (military commissariates) compared with 2013 (4) also increased and reached 14.

Appeals in the sphere of the right to liberty and inviolability of a person, freedom from torture also tend to increase, since in 2013 the number of such complaints constituted 18, and in 2014 their number reached 31. In most cases, in their appeals citizens complain about the unlawful detention, failure to take action against those responsible, red tape in the investigation of criminal cases, the use of torture and other ill-treatment, unlawful and unwarranted initiation and termination of criminal proceedings.

The quality of work with citizens in the Counseling centres of the Human Rights Commissioner has improved. During this period they examined 2710 (138 written and 2572 oral) appeals that is by 674 complaints more than in 2013 (2,036 complaints, of which 115 written and 1921 oral).

To improve the legislation RT in the sphere of human rights the Human Rights Commissioner presents the findings and proposals on 50 drafts of regulatory legal acts.

During this period, the staff of the Human Rights Commissioner institute examined the situation with respect for the rights and freedoms of individuals in 50 organizations and institutions of the country (34 inspections in 2013). In particular, 20 closed and semi-closed institutions have been inspected and monitored.

In 2014, members of the Human Rights Commissioner institute had 203 media appearances (196 - in 2013), including 49 appearances on various TV channels (23 - in 2013), 61 - on radio channels (57 - in 2013), 77 materials were published in the electronic media (109 materials - in 2013), 16 articles were published in the newspapers (12 articles - in 2013). Over the past period the staff of the Human Rights Commissioner institute in Tajikistan participated in 113 (83 in 2013) conferences, seminars and round tables on various areas of human rights and freedoms. At the initiative of the institute, 29 seminars, conferences and round tables were organized and hosted (13 - in 2013).

This year the Human Rights Commissioner's website has been supplemented by two new pages devoted to the rights of labour migrants and the rights of the child.

To implement the Human Rights Education Program for 2013-2020, the Interagency Coordination Council established under the institute of the HRC from among the heads of educational establishments of ministries and departments, relevant educational institutions and other organizations, developed and adopted 17 target training programs and sent to

the Ministry of Education and Science RT and the relevant departments for introducing the subject of Human Rights.

The situation with human rights and freedoms has been analyzed in the report, as well as it has been noted that along with certain achievements, some problems related to imperfect legislation and law enforcement practice still exist.

To promote and protect individual rights and freedoms and eliminate the existing problems, respective recommendations have been provided. In particular, on the right to judicial protection and fair trial – 4 recommendations, the right to inviolability of a person, freedom from torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment - 3, respect for human rights in closed and semi-closed institutions - 3, the right to freedom of expression, access to information and media - 3, the right to social security - 5, the rights of persons with disabilities - 10, the right to health - 9, the right to housing - 5, the rights of labour migrants - 9, the rights of children: children in the juvenile justice system - 3, the right of children to education - 6, women's rights - 5. Altogether, 65 recommendations have been provided.

The Human Rights Commissioner in the Republic of Tajikistan is confident that public authorities will consider this report and take appropriate steps towards the implementation of the recommendations provided.

